

Latvijas Universitāte
Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte

**Tālākizglītības potenciāla izmantošanas un pilnveides iespējas darbā ar
trešo valstu valstspiederīgajiem**

Autore: Ērika Pičukāne
Zinātniskā darba vadītāja:
prof. *Dr. hab. paed.* Irina Maslo

Rīga 2013

Šis darbs izstrādāts ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu projektā „Atbalsts doktora studijām Latvijas Universitātē”.

This work has been supported by the European Social Fund within the Project „Support for Doctoral Studies at University of Latvia”.

Saturs

Promocijas darbā izmantotie saīsinājumi	4
Attēlu saraksts	5
Tabulu saraksts	5
Pielikumu saraksts	6
Promocijas darbā izmantoto terminu skaidrojums	7
Ievads.....	8
1. Iecietības kā skolotāja profesionālā kapitāla, tālākizglītības potenciāla un pilnveides iespēju teorētiskā analīze	23
1.1. Tālākizglītības starpkultūru jautājumos potenciāla teorētiskā analīze	24
1.2. Tālākizglītības dažādību iekļaušanas jautājumos potenciāla teorētiskā analīze	47
1.3. Tālākizglītības bilingvālo mācību jautājumos potenciāla teorētiskā analīze	59
1.4. Promocijas pētījuma teorētisko rezultātu sintēze skolotāju iecietības un tālākizglītības izpētes modelī.....	74
2. Iecietības kā skolotāja profesionālā kapitāla un tālākizglītības potenciāla un pilnveides iespēju empīriskā analīze.....	93
2.1. Pētījuma struktūra un metožu pamatojums.	93
2.2. Pētījuma bāze un tās raksturojums	100
2.3. Empīriskās analīzes konteksts	102
2.3.1. Pētījuma 1. posms.....	126
2.3.2. Pētījuma 2. posms.....	129
2.3.3. Pētījuma 1. un 2. posma rezultātu triangulācija un interpretācija.....	139
2.3.4. Pētījuma 3. posms.....	142
Nobeigums.....	150
Izmantotā literatūra un avoti	158
Pielikumi.....	177

Promocijas darbā izmantotie saīsinājumi

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

BISS – *Baltic Institute of Social Sciences* (Baltijas Sociālo zinātņu institūts)

BSZI – Baltijas Sociālo zinātņu institūts

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

EACEA – *Education, Audiovisual & Culture Executive Agency* (Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra)

EBF – Eiropas Bēgļu fonds

EK – Eiropas Komisija

ES – Eiropas Savienība

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

IAC – Izglītības attīstības centrs

ĪUMSILS – Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts

KM – Kultūras ministrija

LVA – Latviešu valodas aģentūra

LVAVA – Latviešu valoda apguves valsts aģentūra

MIPEX – *Migrant Integration Policy Index* (Migrantu politikas integrācijas indekss)

NVA – Nodarbinātības valsts aģentūra

NVO – nevalstiskā organizācija

PMIC – Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs

PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

PROVIDUS – sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, biedrība

SAI – Sociālās Alternatīvas institūts

TUA – termiņuzturēšanās atļauja

TVVP – trešo valstu valstspiederīgais/-ie

TSSV – Terminu un svešvārdu skaidrojošā vārdnīca

UNESCO – Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija

VR – Valsts robežsardze

UNHCR – ANO Augstā komisāra bēgļu lietās pārvalde

Attēlu saraksts

1. attēls.	Tālākizglītība starpkultūru jautājumos	42
2. attēls.	Skolotāju tālākizglītības modelis starpkultūru jautājumos iecietības sekmēšanai (pēc Ievas Margevičas)	44
3. attēls.	Iecietības sekmēšana skolotāju starpkultūru tālākizglītībā	45
4. attēls.	Iecietības sekmēšana skolotāju tālākizglītībā dažādību iekļaušanas jautājumā	57
5. attēls.	Iecietības sekmēšana skolotāju tālākizglītībā bilingvālās mācības jautājumos	72
6. attēls.	Iecietība kā profesionālais kapitāls skolotājiem darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem.....	78
7. attēls.	Skolotāju tālākizglītības potenciāla struktūra	86
8. attēls.	Iecietības sekmēšanas teorētiskais modelis skolotājiem darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem.....	88
9. attēls.	Interpretatīvā pētījuma struktūra	95
10. attēls.	Pētījumā izmantoto metožu un iegūto rezultātu triangulācija	139
11. attēls.	Nosacījuma sistēma, kas izraisa nevēlamus efektus	147
12. attēls.	„Knaibļu” modelis (pēc Khomenko 2010)	148

Tabulu saraksts

1. tabula.	Latvijas iedzīvotāju dalījums pēc valstiskās piederības (PMLP 2011) ...	8
2. tabula.	Pedagogu tālākizglītības kritēriji un indikatori (Helds 2006)	82
3. tabula.	Iecietības kā skolotāju profesionālā kapitāla izpētes kritēriji	97
4. tabula.	Tālākizglītības kritēriju un iecietības/neiecietības kritēriju sistēma	98
5. tabula.	Skolotāju tālākizglītības projekti	100
6. tabula.	Tematu klāsts presē	121
7. tabula.	Kodu apzīmējumi	144

Pielikumu saraksts

1. pielikums. Dažādi 2003./2004. mācību gadā imigrantu skolās, pirmsskolas izglītības iestādēs un vispārējās izglītības iestādēs piedāvātie pasākumi (<i>Gendebien</i> 2004, 37)	177
2. pielikums. Politiskās telpas raksturojums	178
3. pielikums. Konteksta dziļākai izpratnei izmantotie portālu „Delfi” un „Apollo” raksti	180
4. pielikums. Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projekti.....	220
5. pielikums. Interneta vidē publicētie raksti par trešo valstu valstspiederīgajiem	221
6. pielikums. Tematu klāsts presē	228
7. pielikums. Analīzei piemērotie kodi	228
8. pielikums. Strukturētās intervijas paraugi	229
9. pielikums. Strukturētās intervijas atbildes (nacionālie aizspriedumi)	233
10. pielikums. Rakstu saturs pēc iecietības kritērijiem	235
11. pielikums. Profilkodi aizspriedumu raksturošanai	235
12. pielikums. Strukturētās intervijas rezultāti. Pedagogu atbilžu raksturojums.....	236
13. pielikums. Anketas validitātes pārbaude	236
14. pielikums. Tālākizglītības kritēriju trūkums	237
15. pielikums. Skolotāju tālākizglītības saistība ar noteikto kapitālu	237
16. pielikums. Tālākizglītības kritēriji	238
17. pielikums. Ekspertu audiointervija	238
18. pielikums. Foruma rezultāti. Ekspertu atbilžu raksturojums (1)	247
19. pielikums. Foruma rezultāti. Ekspertu atbilžu raksturojums (2)	247
20. pielikums. Iecietības izpausme presē un pedagogu atbildēs	248
21. pielikums. Iecietības izpausme pedagogu atbildēs un presē	248
22. pielikums. Anketas validitātes pārbaude	248
23. pielikums. Strukturētās intervijas rezultāti. Mijšakarības <i>NEIEC_nepien</i> – <i>NEIEC_vispa</i>	253
24. pielikums. Strukturētās intervijas rezultāti. Mijšakarības <i>NEIEC_nepien</i> – <i>NEIEC_atst</i>	253
25. pielikums. Mijšakarības <i>NEIEC_nepien</i> – <i>NEIEC_vispa</i> presē un pedagogu atbildēs	254
26. pielikums. Mijšakarības <i>NEIEC_agrdaž</i> – <i>NEIEC_nepien</i> presē un pedagogu atbildēs	257
27. pielikums. Kodu apzīmējumi	259
28. pielikums. Nosacījumu likumsakarības	259

Promocijas darbā izmantoto terminu skaidrojums

Trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks – persona, kura nav Latvijas Republikas, citas Eiropas Savienības dalībvalsts, Eiropas Ekonomikas zonas valsts vai Šveices Konfederācijas pilsonis vai bezvalstnieks, kuram šo statusu piešķīrusi kāda no šīm valstīm.

TVVP mērķa grupa – ievērojot Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda nosacījumus, tie ir trešo valstu, kas nav ES, Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) un Šveices, pilsoņi, kuri uzturas Latvijā ar termiņuzturēšanās atļauju ne ilgāk kā 10 gadus.

Skolotājs un **pedagogs** promocijas darbā tiek lietoti kā sinonīmi, lai gan profesiju klasifikatorā (Ministru kabineta noteikumi Nr. 461, 2010) tie tiek norādīti atsevišķi, tomēr atšķirība ir maznozīmīga un gandrīz nesaskatāma.

Ievads

Pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā (ES) aktuāls kļuvis jautājums par trešo valstu valstspiederīgo, bēgļu un citu Eiropas valstu pilsoņu dzīves vietas izvēli Latvijā. Patlaban arī citās Eiropas Savienības valstīs ir jūtamas vēl nebijušas demogrāfiskās pārmaiņas – iedzīvotāju novecošana, zema dzimstība un migrācija. Demogrāfisko izmaiņu rezultātā Eiropā sarūk darbaspēks. Trešo valstu valstspiederīgo skaits 2003. gada 1. janvārī 25 ES valstīs bija 16,2 miljoni, t. i., 3,6 % no iedzīvotāju skaita. 2010. gadā 27 ES valstu iedzīvotāju dalījums pēc pilsonības – 20,1 miljons iedzīvotāju (4 % no kopējā iedzīvotāju skaita) ir to valstu pilsoņi, kuras nav ES. Lielākās trešo valstu valstspiederīgo grupas ir turki, marokāņi un albāņi. Piemēram, 2009. gadā vairāk nekā 770 000 personas ieguva kādas ES dalībvalsts pilsonību, tas ir pieaugums par 9 % attiecībā pret šādu personu vidējo skaitu no 2004. līdz 2008. gadam. 2009. gadā ES trešo valstu valstspiederīgajiem tika izsniegti divi miljoni uzturēšanās atļauju, kas, salīdzinot ar 2008. gadu, ir par astoņiem procentiem mazāk. Par 28 % samazinājies to uzturēšanās atļauju skaits, kas izsniegtas darbībām, par kurām saņem atlīdzību, tādējādi arī atspoguļojot ekonomiskās krīzes sekas. Šādas atļaujas veido 24 % no 2009. gadā izsniegto atļauju skaita. Salīdzinājumam: 27 % atļauju tika izsniegtas ģimenes apstākļu dēļ, 22 % – studijām un 27 % – citu iemeslu dēļ (saistībā ar aizsardzību, uzturēšanos bez tiesībām strādāt u. c.) (Eurostat, Statistics in focus 2010, 40).

Pēc PMLP datiem 2011. gada sākumā Latvijā bija 2 237 059 iedzīvotāju, kas ir par 18 700 mazāk nekā pirms gada (pēc CSP datiem 2011. gadā bija 2 067 887, kas ir par 309 tūkstošiem mazāk nekā iepriekšējā tautas skaitīšanā 2000. gadā). Latvijas iedzīvotāju dalījums pēc valstiskās piederības uzskatāmi attēlots tabulā (sk. 1. tabulu).

1. tabula. Latvijas iedzīvotāju dalījums pēc valstiskās piederība (PMLP 2011)

Valsts statuss	Skaits	%
Latvijas pilsonis	1 854 684	82,9
Latvijas nepilsonis	326 735	14,6
<u>Krievijas pilsonis</u>	<u>36 638</u>	<u>1,64</u>
Lietuvas pilsonis	3 754	0,17
<u>Ukrainas pilsonis</u>	<u>3 198</u>	<u>0,14</u>
<u>Baltkrievijas pilsonis</u>	<u>2 035</u>	<u>0,09</u>
Vācijas pilsonis	1 174	0,05
<u>Citas valsts pilsonis</u>	<u>8 841</u>	<u>0,41</u>
Kopā	2 237 059	100

Pastāvīgās uzturēšanās atļaujas uz 2012. gada 1. janvāri bija saņēmuši 40 057 trešo valstu valstspiederīgie (Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes dati uz 01.01.2012. <http://www.pmlp.gov.lv/lv/statistika/iedzivotaju.html>).

Pēc MIPEX indeksa kopsavilkuma (BISS 2009) Latvija integrācijas jomā ir pēdējā vietā starp ES un EEK valstīm imigrantu integrācijas ziņā. Trešo valstu valstspiederīgie jūtas nedroši, jo valodas trūkuma dēļ viņiem nav pieejama visa nepieciešamā informācija. Līdz šim valstī ir nepietiekami domāts arī par skolēnu izglītošanu dzīvei daudz kultūru sabiedrībā. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam ir uzsvērts, ka tās kodols ir cilvēka, ekonomiskā, sociālā un dabas, tostarp vietas un telpas, kapitālu produktivitātes kāpināšana. Latvijas sabiedrība noveco, tādējādi valstī jūtamas straujas demogrāfiskas pārmaiņas (sk. 1. tabulu).

Saskaņā ar 2012. gada 6. janvāra Latvijas Cilvēktiesību centra lūgumu sniegt informāciju par vispārējās izglītības iestādēm, kurās mācās trešo valstu valstspiederīgo bērni, Izglītības un zinātnes ministrija norāda, ka vispārējās izglītības iestādēs 2010./2011. mācību gadā mācījās 190 trešo valstu valstspiederīgie skolēni.

Demogrāfiskās izmaiņas valstī, iedzīvotāju novecošana, zema dzimstība, trešo valstu valstspiederīgo skaita straujš pieaugums, darbaspēka trūkums, Latvijas atrašanās pēdējā vietā starp ES un EEK valstīm imigrantu integrācijas jomā – šie ir faktori, kas pamato promocijas pētījuma *sociālo, praktisko un teorētisko aktualitāti*.

Pētījuma aktualitāte

Promocijas *pētījuma sociālo aktualitāti* nosaka nepieciešamība skolām būt gatavām uzņemt cittautu skolēnus un palīdzēt viņiem ātrāk iekļauties mītnes valsts sabiedrībā. Trešo valstu valstspiederīgajam skolēnam ir vieglāk iekļauties tādā skolā, kur dažādu kultūru pārstāvji var komunicēt, sadarboties un justies droši. Tad *ieciētība* kļūst par vienu no nozīmīgākajiem skolotāju tālākizglītības jautājumiem. Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas 26. pantā (2) teikts, ka „izglītības mērķim jābūt pilnīgai personības attīstībai, un tai jāstiprina cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošana. Izglītībai ir jāveicina savstarpējā saprašanās, iecietība un draudzība starp visām tautām, rasu un reliģiskajām grupām [...]”. Skolotājiem jāpievērš uzmanība *ieciētības* jautājumiem, ja viņu mērķis ir izveidot labvēlīgu mācīšanās vidi, lai skolēns var komunicēt, sadarboties un justies droši. Tādējādi laikā, kad pasaulē notiek politiski, ekonomiski un sociāli

pārkārtojumi, arī skolotājiem ir vajadzīgs metodiskais atbalsts darbam ar trešo valstu valstspiederīgajiem skolēniem. 2008. gada Eiropas Savienības valstu kopīgajā ziņojumā par darba programmas „Izglītība un apmācība 2010. gadam” īstenošanu izglītības sistēmā uzmanība tika pievērsta imigrantu skolēnu nelabvēlīgā stāvokļa mazināšanai, tika atzīts, ka šim jautājumam nepieciešams veltīt vairāk uzmanības. Kopumā ziņojumā ir noteiktas trīs problemātiskās jomas, kurām ir jāpievērš īpaša uzmanība: zemais prasmju līmenis, mūžizglītības stratēģija un „zināšanu triāde” (izglītība, pētniecība un jauninājumi). Komisijas paziņojumā ir apzināti konkrēti trūkumi un vajadzības, kā arī pausts aicinājums veikt noteiktus uzlabojumus. Ziņojumā tiek uzsvērts, ka

- migrantu ģimeņu sociāli ekonomiskais stāvoklis ir nestabils, turklāt viņu bērniem izglītības līmenis ir ievērojami zemāks nekā tiem, kas nav no migrantu ģimenēm;
- migrantu bērniem talanti bieži vien paliek neatklāti un neizmantoti, tādējādi radot sabiedrībai sociāla, kultūras un ekonomiska rakstura zaudējumu;
- ir svarīgi iemācīt migrantu un mītnes valsts bērniem starpkultūru saziņas iemaņas, jo spēja iepazīstināt citus ar savu kultūru, kā arī saprast citu cilvēku kultūru un vērtības ir „kultūras apziņas un izpausmes” pamatprasmes galvenais elements.

Skolotājs nereti ir pirmais, ar ko sastopas trešo valstu valstspiederīgais skolēns, un pedagogam ir liela ietekme skolēna izpratnes radīšanā par valsti, kurā imigrants ir nonācis. Latvijā trešo valstu valstspiederīgo tālākizglītības jautājumiem šobrīd ir būtiska vieta gan dažādu iestāžu dienas kārtībā (piemēram, skolās), gan ikdienas saskarsmē – skolā, klasē, pagalmā utt. Latvijā ir daudzas valsts institūcijas, kas risina Eiropas trešo valstu valstspiederīgo uzturēšanās jautājumus, tādēļ ir svarīga uzkrātās pieredzes izvērtēšana, tās izmantošana un pilnveides noteikšana trešo valstu valstspiederīgo skolotāju tālākizglītībā.

Promocijas darba praktisko aktualitāti pamato Eiropā veiktie pētījumi, kuri rāda, ka izglītības jomā īpaši neaizsargāti ir tieši imigrantu bērni (tai skaitā trešo valstu valstspiederīgie), viņu prasmju un arī sekmju līmenis ir zemāks nekā uzņemotās valsts skolēniem, tāpēc šie skolēni bieži nepabeidz mācības (European Commission 2008, 7–8, 15–17). Gan ārzemēs, gan Latvijā veiktie pētījumi rāda, ka Latvijas sabiedrībā pastāv un nākotnē var attīstīties neiecietība (Šulmane, Kruks 2006; Šūpule, Krastiņa, Peņķe, Krišāne 2004) pret dažādām etniskām grupām, reliģiskām un arī seksuālām minoritātēm, kas izpaužas agresivitātē (Kruks, Rožukalne, Sedlenieks, Siliņa, Skulte, Grūzītis 2012) un sabiedrības spriedzē (Zvagulis 2008). Pētījuma praktisko aktualitāti apstiprina arī citi

ziņojumi un valstī veiktie pētījumi, kā arī normatīvie dokumenti: 1) Eiropas Komisijas 1994. gadā publicētais ziņojums norāda uz riskiem, kādi rastos, ja netiktu uzlabotas izglītības iespējas migrantu bērniem, un 2008. gada kopīgais ES valstu ziņojums par darba programmu „Izglītība un apmācība 2010. gadam”; 2) pētījumi par migrācijas ietekmi uz etniskajām attiecībām Latvijā (Austers, Golubeva, Strode 2007); IZM prioritārie darbības virzieni trešo valstu valstspiederīgo bērnu integrācijai Latvijas izglītības sistēmā (saskaņā ar Eiropas Padomes Direktīvu 77/486/EEK); 4) Izglītības likums (3. pants. Tiesības uz izglītību); 5) pētījums par skolēnu pilsonisko izglītību Latvijā un pasaulē (Čekse, Geske, Grīnfelds, Kangro 2010), starptautiskā pētījuma IEA ICCS 2009 pirmie rezultāti; 6) 2009. gada 25. maija Direktīva Nr. 2009/50/EK par trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanu un uzturēšanos augsti kvalificētas nodarbinātības nolūkos; 7) 2010. gada 26. marta grozījumi Izglītības likumā, tie paredz tiesības uz pamatzglītību arī nepilngadīgiem trešo valstu valstspiederīgajiem vai bezvalstniekiem, kuriem nav likumīga pamata uzturēties Latvijas Republikā, laikā, kas noteikts brīvprātīgai izceļošanai, vai laikā, uz kādu izraidīšana atlikta, kā arī viņa aizturēšanas laikā (Izglītības likums, 3. panta trešā daļa); 8) 2011. gada pētījums par patvēruma meklētāju, bēgļu un personu, kurām piešķirts alternatīvais statuss, piekļuvi izglītībai Latvijā. Skolu pārstāvji atzīst, ka daļa skolotāju nav gatavi vai ir tikai daļēji gatavi darbam ar mērķgrupu pārstāvjiem, bet daļa skolotāju esot pieredzējuši un sagatavoti šādam darbam (Djačkova, Zankovska-Odiņa, Laganovska, Andersone, Dambe, Kirjuhina 2011, 36).

Promocijas pētījuma teorētisko aktualitāti nosaka tas, ka 20. gadsimta beigās Latvijas zinātnieki piedalījās integrācijas politikas izstrādē un konstatēja, ka politiķi pauž ļoti atšķirīgus viedokļus par sabiedrības integrāciju (Vēbers, 2001, 47). Elmārs Vēbers norāda – sociālpolitisku nozīmi ir zaudējusi tēze, ka pilsonības, izglītības un valodas politiku iespējams īstenot, ignorējot nepilsoņu un cittautiešu klātbūtni Latvijā (Vēbers 2007, 120). Pēc promocijas darba autores domām, integrācija skar gan tos, kas vēlas integrēties, gan mītnes zemes iedzīvotājus. „Integrācijai ir nepieciešams zinātniskais atbalsts, lai integrācijas gaitu padarītu pārskatāmu [...], svarīgi ir izstrādāt sabiedrības integrācijas indikatorus un lietot tos ilglaicīgos integrācijas pētījumos” (Vēbers 2000, 35). Trešo valstu valstspiederīgo sekmīgai iekļaušanai uzņemošās valsts sabiedrībā liela nozīme ir skolai un ģimenei. „Izglītība ir vērtība, kas nav iekļaujama kādā atsevišķā integrācijas paveidā. Ar izglītību ir saistīts un no izglītības ir atkarīgs

ikviens integrācijas virziens” (Vēbers 2000, 26). Tādējādi integrācija un sociālā iekļaušanās ir skatīta caur skolotāju iecietības prizmu, jo „tas ir jēdziens, ar kuru apzīmē atteikšanos no dogmatisma, no patiesības absolutizēšanas, kas apstiprina normas, kuras minētas starptautiskajos cilvēktiesību aktos” (UNESCO 1995). Tātad *ieciētība* tiek skatīta integrācijas un sociālās iekļaušanās kontekstā, bet ne kā trešo valstu valstspiederīgo skolēnu ekonomiskais, kultūras, sociālais un simboliskais kapitāls (Bordieu 1991) izglītības kontekstā. Tas pamato promocijas darba autores *ieciētības* jēdziena izpratni un skolotāju tālākizglītības pilnveides nepieciešamību, par pamatu ņemot Pjēra Burdjē ekonomisko, kultūras, sociālo un simbolisko kapitālu teoriju. Sociologs Burdjē (Bourdieu 1991, 56) ir norādījis, ka skola kā izglītības institūcija ir galvenā cilvēka personības kapitāla veidošanās institūcija. *Izglītībai* ir arī kultūras daba. Izglītība kā *kultūras kapitāla* sastāvdaļa ietver sevī paša indivīda kultūras līmeni, zināšanas, domāšanu un valodu. Izglītība ir konkrētās valsts kultūras kapitāls, tādējādi tiem indivīdiem, kas ikdienā darbojas jauna kultūras kapitāla ietvaros, ir jānodrošina iespējas bagātināt ar savu kultūras kapitālu arī uzņemošās valsts kultūras kapitālu. Nedrīkst pieļaut situāciju, ka skola ierobežo un samazina kultūras kapitālu tā vietā, lai to paplašinātu (Bourdieu 1991, 247). Tie, kam nav pieejams kultūras kapitāls, kā, piemēram, izglītība un sociālais kapitāls, kā līdzdarbošanās un sadarbība, nebūs pieejami arī ekonomiskie resursi (Bordieu 1986, Bordieu&Passeron 1977), tas nozīmē, ka kultūras un sociālais kapitāls nekonvertēsies ekonomiskajā kapitālā. Skolotājam būtu jāvērs uzmanību, lai skolēns, neatsakoties no savas kultūras, varētu mācīties no citām kultūrām un veiksmīgi socializēties konkrētajā vidē. Tādējādi skolotāju, kas strādā vai strādās daudz kultūru klasē, tālākizglītībai būtu jākompensē visi tie trūkumi, kas ir saistīti ar neiecietības izpausmēm. Skolas līmenī, kā apliecina aktuāli pētījumi, skolotājiem pietrūkst orientieru tolerances tēmā un izpratnes par to, ko ietver *tolerances* jeb *ieciētības* jēdziens, kā arī cieņai pret dažādību ir tikai gadījuma raksturs (Austers, Golubeva, Strode 2007).

Promocijas pētījuma sociālā, praktiskā un teorētiskā aktualitāte sniedz pierādījumu tam, ka, lai gan valstī jau tiek realizēti dažādi pasākumi, ir jāvelta īpaša uzmanība skolotāju tālākizglītībai un piemērotu metodisko līdzekļu izveidei, domājot tieši par darbu ar konkrēto auditoriju – trešo valstu valstspiederīgajiem. Šajā kontekstā aktuāli ir teorētiskā un empīriskā pētījuma rezultātā izstrādāt zinātnisko pamatojumu tālākizglītības procesa saturam un metodisko līdzekļu veidošanai, kas sekmētu skolotāju *ieciētību*, vispirms

raksturojot trešo valstu valstspiederīgo skolotāju tālākizglītības lauku (tālākizglītības kursi, projekti), kā arī aplūkojot spiediena un ietekmes elementus (autores pētījumā – mediju diskurss) uz skolotāju iecietību un tad empīriski pārbaudot promocijas darba autores izstrādātos kritērijus skolotāju iecietības un esošā tālākizglītības potenciāla (bilingvālās, starpkultūru un iekļaujošās tālākizglītības) izmantošanas un pilnveides iespēju izpētei. Promocijas darba autore skata iecietību kā profesionālo kapitālu (Hargreaves and Fullan 2012) un skolotāju tālākizglītību kā profesionālā kapitāla sekmētāju, izvērtējot tālākizglītības potenciāla un pilnveides iespēju darbam ar trešo valstu valstspiederīgajiem Burdjē ekonomiskā, sociālā, kultūras un simboliskā kapitāla teorijas (Bourdieu 1991) skatījumā.

Pētījuma problēma

Sabiedriskās politikas centra PROVIDUS veiktie pētījumi „Daudzveidība ienāk latviešu skolā” (2006) un „Skolotāju tolerances barometrs” (2007) akcentē, ka *ieciētība* jeb tolerance nav vispārpieņemta sabiedrības vērtība. Arī daļa skolotāju, kuri ir tālākizglītojušies bilingvālās, starpkultūru un iekļaujošās izglītības jautājumos, pauž neieciētīgus un izslēdzošus viedokļus par atšķirīgo grupu pārstāvju, piemēram, etnisko minoritāšu skolēnu, atrašanos viņiem „nepiemērotā” vidē (PROVIDUS 2007, 11).

Lai panāktu, ka trešo valstu valstspiederīgie bagātinātu Latvijas kultūras, ekonomisko, sociālo un ekonomisko kapitālu, ir svarīgi izvērtēt bilingvālās, starpkultūras un iekļaujošās tālākizglītības potenciālu un tā izmantošanas un pilnveides iespējas to pedagogu tālākizglītībā, kas strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem. PROVIDUS pētījumā skolotāju atbildes liecina arī par to, ka viņi, saskaroties ar jautājumiem par toleranci un sabiedrības dažādību, retāk meklē palīdzību metodiskajā literatūrā un tālākizglītībasursos, bet biežāk paļaujas uz savu dzīves pieredzi, nereti uz internetā atrodamo informāciju. Tādējādi pastāv pretruna: skolotāju iecietības veidošanās pret trešo valstu valstspiederīgajiem tiek ietekmēta mediju virtuāli radītajā telpā (Stakle 2011), nevis tālākizglītības procesā.

Pētījuma objekts

Latvijas skolotāju tālākizglītības potenciāls un tā pilnveides iespējas darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem.

Pētījuma priekšmets

Skolotāju iecietība pret trešo valstu valstspiederīgajiem kā pedagoga profesionālais kapitāls.

Pētījuma mērķis

Izvērtēt tālākizglītības potenciālu skolotāju iecietības sekmēšanā, teorētiskās un empīriskās analīzes rezultātā noteikt tā pilnveides iespējas (nosacījuma sistēmas jeb likumsakarības) darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem.

Pētījuma jautājumi

1. Kādu informāciju par trešo valstu valstspiederīgajiem piedāvā mediji?
2. Vai skolotāju tālākizglītība veicina iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem?
3. Kādas tālākizglītības iespējas būtu nepieciešamas, lai veicinātu iecietību?

Pētījuma uzdevumi

1. Noteikt iecietības jautājuma risināšanas teorētiskos pamatus un izpētes metodoloģiju, analizējot iecietības izpratni starpkultūru mācīšanas teorijās, bilingvālās izglītības teorijās, iekļaujošās izglītības teorijās un klasificējot iegūtās atziņas.
2. Izstrādāt pētījuma metodoloģiju.
3. Analizēt pētījumus par imigrācijas ietekmi uz etniskajām attiecībām, par bilingvālo izglītību un izpētīt iecietības jautājumu projektā „Skolotājs starpkultūru telpā” (Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda 2007.–2013. gadam 2008. gada programmas 1.4.2. aktivitātē), lai noteiktu mazākumtautību izglītības reformas pozitīvo pieredzi iecietības jautājumu risināšanā.
4. Veikt empīrisko pētījumu.
5. Triangulēt un interpretēt pētījuma rezultātus, lai apzinātu iecietības jautājumu risināšanas pozitīvo pieredzi
6. Izstrādāt ieteikumus skolotāju tālākizglītības pilnveidei.

Pētījuma veids

Pētījumam ir secīgais kvalitatīvais pētnieciskais veids. Tam raksturīgi skaidri pētniecības jautājumi (Frankel&Devers 2000), kvalitatīvo datu vākšana un to analīze visos pētījuma posmos. Prioritārs ir kvalitatīvais pētījums, kas tiek balstīts uz mediju tekstu, interviju izteikumu (Craswell 2003) analīzi, lai vāktu datus un analizētu tos. Pētījums ir kvalitatīvs, jo uzmanība galvenokārt vērsta uz respondentu izpratni un argumentāciju, nevis uzskatu statistisko biežumu. Pamatā pētījumā izmantotas kvalitatīvās metodes, bet, lai nodrošinātu pētījuma rezultātu objektivitāti, paralēli kvalitatīvajām metodēm tika izmantotas arī kvantitatīvās metodes – datu ticamības un statistiski nozīmīgu atšķirību pārbaudei. Iegūtie dati atspoguļo tendenci, kas varētu būt labs pamats turpmākajiem kvantitatīvajiem pētījumiem.

Pētījuma teorētiskais un metodoloģiskais pamats

- Skolotāju iecietība tiek pamatota profesionālā kapitāla teorijā (Hargreaves and Fullan 2012).
- Iecietības kritēriju un rādītāju noteikšana tiek pamatota 1) strpkultūru mācīšanās teoriju analīzē (Levy 1995, Vygotsky 1978, Ogburn 1992, Maslo 2006, Tiļļa 2003, Gstettner 1988, Banks 1991, Batelaan 1998, Žogla 2001, Pangs 2001, Berry 2006, Batelaan 1998, Canovan 1996; 2) bilingvālās mācīšanās teoriju analīzē (Bourdieu 1991, Bordieu&Passeron 1977, Baker, Jones 1998, Cummin 1991, Beikers 2002, Garsia 2008, 2010); 3) iekļaujošās mācīšanās teoriju analīzē (Booth, Ainscow 2002; Gibson, Blandford 2005, Florian, Rose, Tilstone 1998, Petere 2008, Dewey 1997, Amonašvili 1982, Kants 1994).
- Skolotāju tālākizglītība tiek pamatota Burdjē teorijā (Bourdieu 2004, 1998, 1995, 1973) un tās izvērtēšanas kritēriji un rādītāji projektu izvērtēšanas metodoloģijā (Held 2006).

Pētījuma metodes

1. Teorētiskās analīzes metode – interpretatīvi fenomenoloģiskā analīzes metode, lai izstrādātu teorētisko pamatojumu skolotāju iecietības sekmēšanai pret trešo valstu valstspiederīgajiem tālākizglītībā.

2. Empīriskās metodes

2.1. kvalitatīvo datu ieguves metodes:

- 2.1.1. etnogrāfiskais novērojums – promocijas darba autores līdzdalība tālākizglītībasursos, lai izpētītu situāciju tālākizglītībā, kas paredzēta skolotājiem, kuri strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem. (novērojums tika veikts 2009. gadā);
- 2.1.2. strukturēta intervija, lai noskaidrotu skolotāju, kuri piedalās tālākizglītībasursos, iecietību pret imigrantiem;
- 2.1.3. ekspertu forums (strukturētā audiointervija) par tālākizglītības iespējām: ekspertu grupas intervija (50 dalībnieki), lai noskaidrotu ekspertu viedokli par trešo valstu valstspiederīgo skolēnu iekļaušanos izglītības vidē, skolotāju tālākizglītību un tās saturu;
- 2.2. datu analīzes metodes:
 - 2.2.1. kritiskā diskursa analīze, lai noskaidrotu interneta portālu mediju diskursa ietekmi uz iecietības vai neiecietības veicināšanu skolotāju vidū;
 - 2.2.2. kodu sistēmas izveide, intervijas datu kodēšana un analīze AQUAD ver. 6.8.2.2. (Huber and Gürtler 2004) programmas datorizētā e-vidē;
 - 2.2.3. ekspertu audiointervijas datu kodēšana un analīze AQUAD ver. 6.8.2.2. programmas datorizētā e-vidē;
 - 2.2.4. Kronbaha alfa metode datu ticamības pārbaudei;
 - 2.2.5. statistiskās datu apstrādes programmatūra SPSS 19 (Morgan 2007), lai noteiktu statistiski nozīmīgas atšķirības;
 - 2.2.6. datu triangulācija;
 - 2.2.7. nosacījuma sistēmas analīze ar problēmu plūsmas tehnoloģiju.

Pētījuma bāze

Pētījuma bāze ir Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projekts „Skolotājs starpkultūru telpā”.

Pētījuma izlase

1. Latviešu valodas aģentūras tālākizglītības kursu „Skolotājs starpkultūru telpā” dalībnieki – 158 skolotāji no pieciem Latvijas reģioniem, kas strādā vai strādās ar skolēniem no dažādām kultūrām.

2. Interneta vidē populārākajos portālos (www.delfi.lv un www.apollo.lv) publicētie 32 raksti par trešo valstu valstspiederīgajiem.

3. Eksperti – 50 cilvēki (skolotāji, Izglītības un zinātnes ministrijas un Kultūras ministrijas, kā arī dažādu organizāciju, kuras strādā ar trešo valstu valstspiederīgajiem, pārstāvji u. c.).

Promocijas darba pētījuma posmi

Gatavošanās kvalitatīvajam pētījumam (2009–2010). Tās laikā tika veikta zinātniskās literatūras teorētiskā analīze, iegūtās informācijas sistematizēšana, pētījuma problēmas noteikšana, pētījuma metodoloģijas izstrāde, pētījuma uzdevumu un jautājumu izvirzīšana, pētījuma plānojuma izstrāde.

Kvalitatīvā pētījuma pirmais posms (2009–2010): tika veikts etnogrāfiskais novērojums – autore piedalījās tālākizglītībasursos, lai apzinātu situāciju tālākizglītībā, kas paredzēta skolotājiem darbam ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tika veikta 158 dažādu Latvijas reģionu skolotāju strukturētā intervija, pētīts iecietības jautājumu risinājums projektā „Skolotājs starpkultūru telpā” (Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda 2007.–2013. gadam 2008. gada programmas 1.4.2. aktivitātē), lai noteiktu mazākumtautību izglītības reformas pozitīvo pieredzi. Latvijas konteksts tika atklāts, veicot mediju diskursa analīzi divos interneta portālos (www.delfi.lv un www.apollo.lv).

Kvalitatīvā pētījuma otrais posms (2010–2011): tika izstrādāta kodu sistēma iecietības identificēšanai, veikta interviju kodēšana ar AQUAD ver. 6.8.2.2. (Huber and Gürtler 2004) programmu, mediju diskursa un ekspertu audioatbilžu kodēšana ar AQUAD ver. 6.8.2.2. Lai nodrošinātu pētījuma rezultātu objektivitāti, paralēli kvalitatīvajām metodēm tika izmantotas arī kvantitatīvās metodes (SPSS 19) – datu ticamības un statistiski nozīmīgu atšķirību pārbaudei. Tika noteiktas tālākizglītības vajadzības skolotājiem darbam ar trešo valstu valstspiederīgajiem.

Kvalitatīvā pētījuma trešais posms (2011–2013): tika veikts pētījuma rezultātu apkopojums, analīze, interpretācija un sagatavotas tēzes.

Pētījuma zinātniskā novitāte un praktiskā nozīmība

1. Izstrādāts skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, iecietības kā profesionālā kapitāla raksturojums, kas ietver iecietības izpausmi mācīšanās procesā: komunikācijā, sadarbībā un individuālo tiesību un cieņas sekmēšanā (sk. 6. attēlu), un ir pamatots Burdjē teorijā.

2. Izstrādāts tālākizglītības teorētiskais modelis iecietības sekmēšanai skolotājiem, kuri strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem. Šis modelis ietver vienlīdzību, individuālās tiesības, panākumu respektēšanu, piederības apziņu, dažādības izpratni, līdztiesību, cieņu, līdzāspastāvēšanu, sadarbību, vienādas iespējas un pozitīvās attieksmes sekmēšanu (pēc Tībingenas Universitātes profesora Helda piedāvātajiem kritērijiem un rādītājiem).

3. Teorētiskās un empīriskās analīzes rezultātā noteiktas tālākizglītības potenciāla skolotāju iecietības sekmēšanas pilnveides iespējas darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem.

4. Konstatētas nosacījuma sistēmas jeb likumsakarības, kas izskaidro, kāpēc tālākizglītība nesekmē skolotāju iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Ir noskaidrots, ka esošais tālākizglītības potenciāls ir orientēts uz atbalstu dažādībai, sadarbību, pozitīvu attieksmi, dažādības akceptu, kas savukārt veicina pretējo – nevēlamo – efektu: agresivitāti pret dažādību, atstumšanu, negatīvu attieksmi, nepieņemšanu, nesadzīvošanu un tendenci vispārināt aizspriedumus uz visiem pārējiem, un kas nesekmē skolotāju iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem kā simbolisko kapitālu.

5. Noteikta likumsakarība, kas nodrošina tālākizglītības pilnveidi skolotāju iecietības kā profesionālā kapitāla sekmēšanai: izpratne par trešo valstu valstspiederīgo kā ekonomisko, sociālo, kultūras kapitālu, atbalsts dažādībai, sadarbība, pozitīva attieksme, dažādības akcepts, sadzīvošana un dažādības izpratne, tas summējas simboliskajā kapitālā.

6. Izstrādāta hipotēze, kas var kļūt par pamatu turpmākajiem pētījumiem.

7. Izstrādāti praktiski ieteikumi skolotājiem, tālākizglītotājiem, projektu izstrādātājiem un grāmatu autoriem.

Promocijas darba struktūra

Promocijas darbā ir ievads, divas daļas, nobeigums, literatūras saraksts un pielikumi. Kopumā analizēti 264 avoti latviešu, krievu, angļu un vācu valodā. Darbā iekļautas 7 tabulas, 12 attēli un 28 pielikumi.

Darba ievadā pamatota temata izvēle un aktualitāte, raksturots darba makrokonteksts un problēma, noteikts pētījuma objekts, priekšmets, mērķis, izvirzīti trīs jautājumi, uzdevumi, sniegts pētījuma teorētiskais pamatojums, norādītas pētījuma

metodes, raksturota pētījuma bāze, posmi un rezultāti, pamatota zinātniskā novitāte un praktiskā nozīmība.

1. daļā „Iecietības kā skolotāja profesionālā kapitāla, tālākizglītības potenciāla un pilnveides iespēju teorētiskā analīze” sniegts teorētiskais pamatojums skolotāju iecietības sekmēšanai pret trešo valstu valstspiederīgajiem tālākizglītībā, veikta tālākizglītības potenciāla teorētiskā analīze, izmantojot interpretatīvi fenomenoloģisko analīzes metodi.

2. daļā „Iecietības kā skolotāja profesionālā kapitāla, tālākizglītības potenciāla un pilnveides iespēju empīriskā analīze” pamatotas pētījuma metodes, izklāstīta pētījuma norise, interpretēti un analizēti pētījuma rezultāti.

Nobeigumā apkopoti pētījuma galvenie rezultāti, izdarīti secinājumi, sniegti praktiski ieteikumi, izvirzītas tēzes aizstāvēšanai un ieskicēti turpmāko pētījumu iespējamie virzieni.

Pētījumu rezultātu aprobācija

Pētījuma gaita un rezultāti apspriesti konferencēs, zinātniski metodoloģiskajos semināros, kolokvijos un simpozijos:

1. 25.05.2013. uzstāšanās ar referātu „Kā internetu portālu mediju diskurss ietekmē pedagogu iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem” starptautiskajā zinātniskajā konferencē „Sabiedrība. Integrācija. Izglītība” Rēzeknē (Latvija).

2. 14.05.2013. promocijas darba prezentēšana un apspriešana SIRIUS: Eiropas politikas iniciatīvu par imigrantu izcelsmes bērnu un jauniešu izglītību tīklojuma un nodibinājuma „Globālās attīstības institūts” organizētajā apaļā galda diskusijā „Izglītība ikvienam: skolā visi ir savējie”, kurā piedalījās OECD daudzveidības studiju un izglītības eksperts *Dr.paed.* Migels Anhels Esomba (Spānija), prof. L.Ose (Latvija) u. c.

3. 18.–21.03.2013. promocijas darba apspriešana ar Baltijas Sociālo zinātņu institūta pētnieci Eviju Kļavu (Latvija).

4. 13.12.2012. promocijas darba apspriešana, kurā piedalījās prof. *Dr.* J. Helds (Tībingenas Universitāte, Vācija), prof. I. Maslo (Latvijas Universitāte, Latvija).

5. 25.05.2012. uzstāšanās ar referātu „Trešo valstu valstspiederīgo skolēnu iekļaušanās Latvijas izglītības vidē” starptautiskajā zinātniskajā konferencē „Sabiedrība. Integrācija. Izglītība” Rēzeknē (Latvija).

6. 04.10.2011. promocijas darba zinātniskā apspriešana, kurā piedalījās prof. Dr. J. Helds (Tībingenas Universitāte, Vācija) un prof. I. Maslo (Latvija).

7. 10.12.2011. uzstāšanās ar referātu „Latviešu valodas mācību grāmatas sociālajai integrācijai” starptautiskajā zinātniskajā konferencē „Multilingualism and Language Studies in Higher Education” (Vītauta Lielā Universitāte Kauņa, Lietuva).

Publicētie raksti starptautiski citējamās datubāzēs un žurnālos

1. Pičukāne, Ē. (2013). *Kā internetu portālu mediju diskurss ietekmē pedagogu iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem*. Rēzeknes Universitāte, Rēzekne, Latvija, 47.–58. lpp. ISSN 1691–5887

2. Pičukāne, Ē. (2013). *Criteria of Tolerance in Different Educational Theories Integrating Young Third Country Nationals*. Latvijas Universitāte, Leipcigas Universitāte, LU Akadēmiskais apgāds, 126.–137. lpp. ISBN 978-9984-45-685-0

3. Pičukāne, Ē. (2012). *The integration of young third-country nationals into educational setting of Latvia*. Rēzeknes Universitāte, Rēzekne, Latvija, 132.–144. lpp. ISSN 1691-5887

4. Pičukāne, Ē. (2012). *Latviešu valodas mācību grāmatas sociālajai integrācijai*. Vītauta Lielā Universitāte, Kauņa, Lietuva, 14.–20. lpp. ISBN 978-9955-12-784-0

Publikācijas citos izdevumos

1. Babajeva, L., Pičukāne, Ē. (2011). *Provision and usage. Employees profile 1. Workplace Learning in Europe and Asia: National Survey Report of Latvia Asem-LLL Research Network 2 Survey 2009–2010*. Scientific Institute of Pedagogy of Faculty of Education, Psychology and Art. 64.–86. lpp.

Pieejams: http://www.dpu.dk/fileadmin/www.dpu.dk/ASEM/events/RN2_Innsbruck_July_2011/Latvia_Report_Workplace_Learning_english_version_FINAL_final_Aug_11.pdf

2. Pičukāne, Ē., Vugule, (2011). Ē. *Multilingualism in school text books*. Donnerstag Giovedì. Pieejams: www.unibz.it/de/education/progs/education

3. *Ieteikumi, gatavojoties latviešu valodas (mazākumtautību izglītības programmās) centralizētajam eksāmenam 9. klasei*. Rīga, 2011. Pieejams: <http://visc.gov.lv/eksameni/vispizgl/metmat.shtml>

4. Neilande, S., Bernāne, J. u. c. (2010). Metodiskais līdzeklis komplektā ar mācību grāmatu „Latviešu valoda mazākumtautību skolā 4. klasē”. S. Neilande, J. Bernāne u. c. Rīga : LVA (konsultante).

5. Workpaces as transformative learning spaces. Elina Maslo. Network 2: Workplace Learning Individual contributions were provided by the following authors (2010). Pieejams: http://www.dpu.dk/fileadmin/www.dpu.dk/ASEM/Seminar_B-_Elina_Maslo-_workplace_Learning_VN_ForumDec10.pdf

6. *Latviešu valodas prasme un lietojums augstākās izglītības iestādēs: mazākumtautību izglītības satura reformas rezultāti*. Rīga : LVA, 2010 (konsultante). Pieejams: http://izm.izm.gov.lv/upload_file/petijumi/petijums_valstsvaloda08.pdf

7. Projekta „Interaktīva elektroniska latviešu valodas apguves mācību kursa izveide bēgļu un patvēruma meklētāju integrācijas veicināšanai” elektroniskā kursa satura, programmas veidotāja, mācību materiāla autore, Rīga, 2008.

8. Ivanišaka, S., Jansone, A., Pičukāne, Ē. (2008). *Rakstītprasmes pilnveide: Latviešu valoda vidusskolā*. : metod. līdz. skolotājam. Rīga : LVAVA.

9. Pičukāne, Ē., Skorobogatova, G., Veligurska, J. (2007). *Mācību satura un valodas apguve ģeogrāfijā: metodiskie ieteikumi vidusskolas skolotājiem*. Rīga : LVAVA.

10. Druviete, I., Lihačeva, R., Lika, I., Maslo, I., Ose, L. Pičukāne, Ē. u. c. (2002). *Vecāku rokasgrāmata*. Divvalodīgi bērni. Rīga : SFL, 2002, Pieejams: http://atvertaskola.iac.edu.lv/gramatas/vecaku_rokasgramata/vecaku_rokasg.pdf

Projekti

1. 2013. – Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projekta „Latviešu valodas apguves pieejamība veiksmīgai saziņai, integrācijai un naturalizācijai” vadītāja.

2. 2012. – Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projekta „Integrācijas veicināšanas atbalsta sistēmas izveide trešo valstu valstspiederīgajiem jauniešiem” zinātniskā eksperte.

3. 2011. – Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projekta „Mācību programmas un materiālu latviešu valodas apguves veicināšanai izveide un ieviešana trešo valstu valstspiederīgo bērniem vecumā no 13 līdz 18 gadiem” autore, metodiķe.

4. 2010. – ESF projekta Nr. 2010/0077/1DP/1.2.1.2.3./09/IPIA/VIAA/002 „Latviešu valodas, literatūras un bilingvālo mācību pedagogu profesionālās kompetences pilnveide” 3. aktivitātes vadītāja.

5. 2010. – Eiropas Savienības Solidaritātes un migrācijas plūsmu pārvaldīšanas pamatprogrammas 2007.–2013. gadam Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projekta „Adaptācijas programmu un materiālu izveide trešo valstu valstspiederīgo bērniem vecumā no 6 līdz 12 gadiem” līdzautore.

6. 2009.–2010. – Eiropas Savienības Solidaritātes un migrācijas plūsmu pārvaldīšanas pamatprogrammas 2007.–2013. gadam Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projekta „Skolotājs starpkultūru telpā” projekta vadītāja, programmas un kursu materiāla līdzautore.

1. Iecietības kā skolotāja profesionālā kapitāla, tālākizglītības potenciāla un pilnveides iespēju teorētiskā analīze

Promocijas darba izpētes priekšmets ir skolotāju iecietība pret trešo valstu valstspiederīgajiem kā pedagoga profesionālais kapitāls, pētījuma objekts ir tālākizglītības potenciāls un tā pilnveides iespējas darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem. Lai izstrādātu teorētisko pamatojumu skolotāju iecietības sekmēšanai pret trešo valstu valstspiederīgajiem tālākizglītībā, autore veica minēto potenciālu teorētisko analīzi, izmantojot interpretatīvi fenomenoloģisko analīzes metodi (Smith, Flower, Larkin 2009). Skatot *ieciētību* kā promocijas pētījuma fenomenu, Latvijas tālākizglītības pieredze (Dilthey 1976) tiek strukturēta kā vienots komplekss (*complex concept* pēc Smith, Flower, Larkin 2009, 3), kurš ir tālāk pakārtojams savstarpēji salīdzināmās vienībās. Promocijas pētījuma kontekstā tās ir tālākizglītība starpkultūru, bilingvālās mācīšanas un dažādības iekļaušanas jautājumos, lai analīzes rezultātā noteiktu tās potenciālu (veiksmīga pieredze) esošajā pieredzē (*happening experience, just experience* pēc Smith, Flower, Larkin 2009, 4), sintezējot veiksmīgu pieredzi un autores noteiktās pilnveides iespējas promocijas darbā izstrādātajā iecietības sekmēšanas tālākizglītībā teorētiskajā pamatojumā.

1.1. Tālākizglītības starpkultūru jautājumos potenciāla teorētiskā analīze

Iecietība starpkultūru tālākizglītības jautājumos tiek skatīta integrācijas kontekstā, saistībā ar to, ka legāla trešo valstu pilsoņu migrācija un iekļaušana sabiedrībā šobrīd ir viena no svarīgākajām tēmām visā Eiropas Savienībā (Eurobarometrs 2011, 5). ES politikas nostādņu līmenī tiek atzīts, ka esošās migrācijas plūsmas ir nepietiekamas ES ilgtermiņa mērķu sasniegšanai, jo līdz 2030. gadam par 20 % kritīsies nodarbināto cilvēku skaits Eiropā un imigranti, tai skaitā trešo valstu valstspiederīgie, ir nepieciešami, lai atražotu ES sociālās aizsardzības sistēmu (*Green paper on an EU approach to managing economic migration*, 2004).

Daudzas valstis ir saskārušās ar integrācijas problēmām, kas liecina par starpkultūru tālākizglītības pilnveides nepieciešamību. Tā ES komisija 2011. gada 20. jūlijā pieņēma Eiropas programmu trešo valstu pilsoņu integrācijai, lai veicinātu ekonomisko, sociālo un kultūras ieguvumu, kādu migrācija var sniegt Eiropai. Promocijas darba autores skatījumā tie ir kapitāli, ko skolotāju tālākizglītībā var izmantot, lai sekmētu skolotāja un trešo valstu valstspiederīgā mijiedarbību. Programmā uzsvars likts uz imigrantu pilnīgu līdzdalību visās sabiedrības dzīves norisēs un izcelta vietējo iestāžu loma trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanā uzņemotās valsts sabiedrībā. Būtiskākais integrācijas procesā ir nodrošināt, lai trešo valstu valstspiederīgajiem ir tādas pašas tiesības un pienākumi kā ES pilsoņiem. Diskriminācija un ārpus ES iegūtas izglītības un darba pieredzes neatzīšana ir daži no šķēršļiem, kuru dēļ šīm personām var nākties saskarties ar bezdarbu, nepietiekamu nodarbinātību un ekspluatāciju.

Tādējādi skolotāju tālākizglītība nevar balstīties tikai uz integrācijas teorijām, tai ir jāizstrādā jauns zinātniskais pamatojums. Autore uzskata, ka papildus tam, ka integrācija nosaka attiecības starp valsti un atsevišķo trešo valstu valstspiederīgo (skolēnu, skolotāju un vecākiem), tā ir process, kurā veidojas cieša partnerība starp dažāda līmeņa sabiedrības pārstāvjiem, tādiem kā darba devēji, arodbiedrības, izglītības darbinieki, pakalpojumu sniedzēji, sociālie darbinieki, reliģiskās organizācijas, plašsaziņas līdzekļi, nevalstiskās organizācijas utt. Skolotāju tālākizglītībā būtu jāpievērš uzmanība šiem jautājumiem. Arī Tomass Hillannss Ēriksens norāda, ka integrācija ir arī funkcionējošās sociālās sistēmas iekšējā sasaiste, kas kavē šīs sistēmas sairšanu (Ēriksens 2010, 135). Promocijas darba autore uzskata, ka iecietību tālākizglītības starpkultūru jautājumos

jāskata arī caur simbolisko kapitālu, ko Burdjē (Bourdieu/Бурдье 2007, 84) definē kā uzticību un varu, kas ir saistīta ar prestižu, reputāciju, drošību. Tādējādi, ja sabiedrībā pastāv uzticība pret trešo valstu valstspiederīgajiem, tie kļūst par simbolisko kapitālu, ko sabiedrība var izmantot labumu gūšanai. Trešo valstu valstspiederīgā sekmīga iekļaušanās (integrācija) sabiedrībā nozīmē, ka viņam pieder *simboliskais kapitāls*. Šī kapitāla forma rada drošības izjūtu, trešo valstu valstspiederīgo atzīšanu, kā arī garantē labklājību (Held 2006).

Tālākizglītības modelim jāsaista zināšanas un attieksme, kā arī jāņem vērā sociālie, ekonomiskie un politiskie faktori, kas ir ļoti svarīgi, lai trešo valstu valstspiederīgie veiksmīgi iekļautos uzņemotās valsts sabiedrībā. Promocijas darba autores skatījumā, trešo valstu valstspiederīgais/ie atrodas nepārtrauktā transmisijas procesā – viņa statuss nepārtraukti mainās, ko var pielīdzināt filmai, kurā visu laika mainās kadri – viņi atrodas pastāvīgā dinamisku pārmaiņu procesā. Šajā pārmaiņu procesā tālākizglītībai starpkultūru jautājumos ir prioritāra loma, tā pilda sociāla resursa funkciju, piešķirot tās nesējam sociālo kontaktu kapitālu, kas iegūts mācību gados, sociālas vides kapitālu, kuru var izmantot dažādu situāciju risināšanā. Valsts un trešo valstu valstspiederīgā attiecību līmeni nosaka politiskā, tiesiskā un institucionālā vide, kurai jānodrošina trešo valstu valstspiederīgā vienlīdzīgās iespējas pamattiesību īstenošanai – simboliskā kapitāla iegūšanai. Savukārt simboliskais kapitāls kalpo par sociālo attiecību regulēšanas paņēmieni kopumu. Šo attiecību atskaites jēdzieni ir pieejamība un iecietība.

Kopš 20. gs. 90. gadiem integrācija Eiropā ir kļuvusi par centrālo starpkultūru tālākizglītības tēmu, 20. gs. 50.–60. gados imigrācija tika uzskatīta par īslaicīgu parādību, bet imigranti – par *īslaicīgiem ciemiņiem* (Penninx 2005, 137–152). Termins „mītnes zemes/dominējošā” kultūra tiek saistīts ar terminu „likumīgā imigrācija”, kuru pētnieki izskaidro kā, pirmkārt, integrācijas likumu, otrkārt, programmu izstrādi, valodas kursus – visu to, kas tiek saistīts ar sociālo integrāciju (Carrera 2009). Pastāv uzskats, ka imigranti bieži „dzīvo divās pasaulēs” un maina kultūras kodus atkarībā no konteksta, kurā atrodas. Ja „etniskā identitāte tiek slēpta saskarsmē ar mītnes zemes iedzīvotājiem, tā tiek izcelta grupas iekšienē” (Ēriksens 2010, 451). Pārnesot šo atziņu uz trešās valsts valstspiederīgā skolotāju starpkultūru tālākizglītību, tas varētu sekmēt segregāciju kā vienu no integrācijas šķēršļiem.

Integrācijai jā sākas ikdienas vidē (darbavietā, skolā, publiskā vietā utt.). Pasākumos, kas paredzēti demokrātiskas līdzdalības stiprināšanai, būtu jā iekļauj mācības un padomdevēji, iespēju radīšana imigrantiem vēlēt pašvaldību vēlēšanās, vietējo, reģionālo un valsts konsultatīvo struktūru izveide vai uzņēmējdarbības, radošuma un inovācijas veicināšana (ES komisija, 20.07.2011). Tādēļ viens no starpkultūru tālākizglītības mērķiem ir veicināt reālu līdztiesību starp trešo valstu valstspiederīgajiem un uzņemošās valsts sabiedrību.

Promocijas darba autore no 24.11.2009. līdz 26.11.2009. apmeklēja vairākas Somijas iestādes, kurās ieguva informāciju par trešo valstu valstspiederīgo integrācijas procesa organizēšanu, piemēram, Ģimenes federācijā varēja uzzināt, ka Somijā liela uzmanība tiek pievērsta tieši ģimenes integrācijai, tai tiek piedāvāts daudzveidīgs atbalsts: zināšanas par tiesībām un pienākumiem, konsultācijas, izglītošana.

Ģimenes organizācijas nodarbojas gan ar sociālo, gan ar veselības aprūpi. Liela uzmanība tiek pievērsta ģimenes ikdienas dzīvei. Kopumā vērtējot Somijas valsts politiku attiecībā pret imigrantiem (arī trešo valstu valstspiederīgajiem), var secināt, ka tā ir pārdomāta, vērsta uz iebraucēju integrāciju sabiedrībā kā līdzdalības procesu. Skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos līdzdalībai ir noteicošā loma.

Veiksmīga skolotāju tālākizglītība starpkultūru jautājumos ir atkarīga gan no politikas dokumentiem, gan no sabiedrības vēlmes iepazīt un pieņemt trešo valstu valstspiederīgos, kā arī iesaistīties, līdzdarboties un sadarboties. Līdzdalības veicināšana ir viens no svarīgākajiem priekšnoteikumiem veiksmīgai trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanai. Integrācija ir process, kas ne vienmēr ir veiksmīgs, kā jau iepriekš minēts, tā ir atkarīga gan no valstī pieņemtajiem likumiem, normatīvajiem aktiem (piemēram, skolu standartiem, pedagogu tālākizglītības satura), gan no sabiedrības iecietības. Patlaban Latvijā dzīvo cilvēki ar dažādu etnisko izcelsmi, tomēr vēl nevar runāt par multikulturālu sabiedrību, kas ir atvērta kultūru, tradīciju un vērtību dažādībai (SAI 2008, 18).

Sekmīga iekļaušanās nozīmē to, ka trešo valstu valstspiederīgajiem tiek dota iespēja pilnībā piedalīties uzņemošās valsts dzīvē vai, ja skatās plašāk, tad kultūras un sociālpolitiskajā vidē (Allen-Meares 1996), kas tiek saistīta arī ar personas identitāti un spēju iekļauties, kas promocijas darbā tiek raksturots kā ekonomiskais un simboliskais kapitāls. Lai cīnītos ar aizspriedumiem un mazinātu sociālekonomisko nevienlīdzību, svarīgi ir skatīt starpkultūru jautājumus, neakcentējot atšķirības. Promocijas darba autore

tālākizglītību starpkultūru jautājumos skata kā izpratni par iekļaušanos uzņemošās valsts sabiedrībā, kurā, no vienas puses, ir trešo valstu valstspiederīgais ar savām vajadzībām, bet, no otras puses, – sabiedrība (skola, klase), kurai ir jāsniedz atbalsts un jānodrošina iespēju vienlīdzība. Tālākizglītībā jāakcentē tāda izglītības sistēma, kas visiem skolēniem neatkarīgi no viņu tautības un skolas, kurā viņi mācās, rada vienlīdzīgus apstākļus laikmetīgu zināšanu ieguvei (Vēbers 2000, 27). Vēbers (Vēbers 2000) izdala četras būtiskas integrācijas jomas: politisko (pilsonisko), teritoriālo, humanitārās ievirzes un sociālekonomisko integrāciju. Izmantojot profesora Helda tālākizglītības rādītājus un kritērijus (Held 2006), politisko integrāciju varētu attiecināt uz sociālo kapitālu, teritoriālo – uz simbolisko kapitālu, humanitārās ievirzes – uz kultūras kapitālu, sociālekonomisko integrāciju uz ekonomisko kapitālu. Pēc promocijas darba autores domām, visas šīs sastāvdaļas raksturo savstarpējā atkarība, kas balstās uz kopīgo vērtību veidošanās procesu (Durkheim 1933, Parson 1962).

Būtiski sekmīgas iekļaušanās elementi ir uzņemošās valsts valodas apguve, piekļuve nodarbinātībai un izglītībai, kā arī sociāli ekonomiska spēja sevi uzturēt. Iekļaušanās elementi ir cilvēciskais kapitāls, arī simbolisks resurss. Trešo valstu valstspiederīgais, kurš ir iekļāvies uzņemošās valsts sabiedrībā, ir ieguvums sabiedrībai, jo šīs personas bagātina ES gan kultūras, gan ekonomikas ziņā. Pēc autores domām, kad sabiedrība sapratīs, ka iekļaušanās palielina gan visu skolēnu, gan arī sabiedrības sasniegumus un labklājību, tad integrācija kļūs par realitāti. Jo vairāk tiks investēts personībā, jo lielāka būs uzņemošās valsts sabiedrības apmierinātība ar to.

Eiobarometra integrācijas kvalitātes apsekojums, kas tika veikts 2011. gada maijā, liecina, ka Eiropas pilsoņu un imigrantu viedokļi par integrāciju saskan, īpaši par to, cik svarīga ir mijiedarbība darbavietā un skolā, kā arī par to, ka imigranti dod pozitīvu ieguldījumu vietējā kultūrā. Bet nepietiekamas valodas zināšanas ir nozīmīgs aspekts, kas kavē gan pilsonisko līdzdalību politiskās un sabiedriskās aktivitātēs, gan iekļaušanās procesu Latvijas izglītības sistēmā. Abas grupas ir vienisprātis par integrācijai būtiskiem faktoriem – ir nepieciešams ne tikai prast valodu, bet arī atrast darbu un izprast vietējo kultūru (Eiobarometrs 2011, 7). Gan ES pilsoņi, gan imigranti, kas piedalījās apsekojumā, pauda viedokli, ka ir nepieciešami lielāki visu pušu pūliņi, lai gūtu labumu no imigrācijas. Par galvenajiem integrācijas šķēršļiem tiek uzskatīta valodas neprasme un imigrantu segregācija sociāli nelabvēlīgos rajonos. Ir nepieciešams, lai šajos jautājumos ikviens rīkotos apņēmīgi un konsekventi. *Eiobarometra* pētījuma

dati liecina, ka Eiropas Savienības pilsoņu un imigrantu domas nereti saskan arī par to, kas darāms integrācijas jomā Eiropas Savienībā. Abas puses ir vienprātīgas, ka ir jāpieliek daudz lielākas pūles, lai no imigrācijas tiktu gūts abpusējs labums. Tomēr no citām valstīm ieceļojušajiem cilvēkiem reti kad ir izdevies pilnībā piedalīties jaunās sabiedrības dzīvē. Pārnēsot šo atziņu uz skolotāju tālākizglītību, var secināt, ka līdzdalībai ir noteicoša loma iecietības sekmēšanai skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos.

Vācu profesors Haints Fasmans (Fassmann 2001, 124–136) piedāvā trīs iekļaušanās koncepcijas, kuras laika gaitā ir aizstājušas viena otru. Pirmkārt, tā ir asimilācijas koncepcija, kur vispirms notiek migrācijas process, tad pilna pielāgošanās un pēc kāda laika – asimilācija. Otrkārt, rotācijas koncepcija – migrācija – pielāgošanās un atgriezeniskā orientācija – fragmentāra sabiedrība. Treškārt, starpkultūru koncepcija – migrācija – daļēja pielāgošanās – daudzkultūru sabiedrība. Līdzīgi Fasmana piedāvātajai koncepcijai arī Gudjons (Gudjons 1998, 373) lieto jēdzienu multikulturālā jeb daudzkultūru audzināšana, ko radījuši ieceļotāji no trešajām valstīm. Sākumā tika runāts par viesstrādniekiem, tad par ārzemniekiem, vēlāk par imigrantiem, visbeidzot – par multikultūras audzināšanu/daudzkultūru sabiedrību. Ievērojot Fasmana (Fassmann 2001, 124–136) imigrantu iekļaušanās koncepcijas un valsts programmas „Sabiedrības integrācija Latvijā” koncepciju, kurā teikts, ka sabiedrības integrācija nozīmē indivīdu un grupu savstarpēju saprašanos un sadarbību kopīgas valsts ietvaros, promocijas darba autore uzskata, ka, domājot par iecietības koncepciju Latvijas situācijai un par trešo valstu valstspiederīgo ieplūšanu Latvijas izglītības vidē, būtu jāpāriet uzreiz uz starpkultūru koncepciju, kas būtu piemērota skolām. Ir jāparedz un jānodrošina iespēja trešo valstu valstspiederīgajiem apgūt latviešu valodu, iepazīt latvisko kultūrtelpu, kā arī apzināt kopīgās vērtības, lai Latvijā neveidotos jaunas sabiedriski nošķirtas etniskās grupas, kā tas ir citās Eiropas valstīs. „Eiropas pagātnē citādā neiekļaušana ietekmē Eiropas valstu mūsdienu integrācijas politiku, kalpojot par politiskā telpā definēto sarežģītas iekļaušanas vēsturisko un mūsdienu fonu” (Hanovs 2012, 13).

Pēdējos divdesmit gados skolotāju tālākizglītība tāpat kā skolēnu izglītība ir multikulturāla un daudzveidīga, esam pasaules daļa un vairs nevaram atļauties izolēti mācīt kultūru, reliģiju, ekonomiku, ideoloģiju un politiku, tas viss ir jāņem vērā vienotā kontekstā. Tādējādi mūsdienu skolotāju tālākizglītībā nozīmīga vieta ir

starpdisciplinaritātei. Starpdisciplinaritāte ir raksturīga visiem pētniecības laukiem, un arī tālākizglītība nav izņēmums (Stokols 2006, 63–67). Šodienas skolotājam un skolēnam jābūt kompetentam dažādās jomās, skolai jāveido plašs zināšanu, prasmju un attieksmju kopums, kas ir nepieciešams, lai veiksmīgi iekļautos mūsdienu daudzveidīgajā sabiedrībā. Skolas ir daļēji atbildīgas par to, kāda ir mūsu attieksme pret jauno, nepazīstamo, tādējādi skolotāju tālākizglītībā jārunā par visiem šiem jautājumiem. Attieksme ir abām pusēm svarīgs process, gan uzņemošās valsts sabiedrībai, gan trešo valstu valstspiederīgajiem. Līdz ar trešo valstu valstspiederīgo ieplūšanu Latvijas skolās, viena no viņu iekļaušanas iespējām ir iecietības veicināšana izglītības vidē. Lai veicinātu trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanos skolas sociālajā vidē, ir nepieciešams izprast socializācijas procesu. Skolēnam nav pieredzes, kā jāuzvedas Latvijas skolā, kas ir labi, kas ir slikti, arī skolotājam nav pieredzes un zināšanu par skolēna mītnes zemes paražām. Skolēnu (gan uzņemošās valsts, gan trešās valsts valstspiederīgo) mācīšanās procesu ietekmē sociālās un kultūras attiecības klasē un skolā. Ļevs Vigotskis (Vygotsky 1978, 2000; Wertsch 1985) ir pārliecināts, ka mācīšanos ietekmē citu cilvēku kultūra, kā arī vide, kurā cilvēks ir veidojies. Pamatojoties uz Piažē (Piaže 2002) teikto, tikai atklājot jauno, rodas izpratne un notiek mācīšanās. Piažē mācīšanās teorija balstās uz pieredzes noteicošo funkciju, viss ir savstarpēji saistīts. Katra nākamā pieredze pamatojas uz iepriekšējo, un tā savukārt ietekmē nākamo pieredzi (Dewey 1974). Apkopojot šīs atziņas, var uzskatīt, ka divu vai vairāku kultūru identitāšu integrācija sekmē radošu darbību situācijās, kad ir nepieciešamas atbilstīgas zināšanas, kas savukārt vairo valsts simbolisko kapitālu un sekmē iecietību.

Sabiedrībā aizvien vairāk pieaug izpratne par to, cik svarīga ir tālākizglītība starpkultūru jautājumos. Respektīvi, skolotāja veiksmē (un ne tikai pedagoga) darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem ir atkarīga no viņa starpkultūru pieredzes un tālākizglītības. Savukārt šādu pieredzi var iegūt skolā, strādājot klasē, apmeklējot tālākizglītības kursus, kā arī lasot presi. „Kultūru nevar iemācīties, tanī jāieaug” (Jurēvičs 1936, 13). Kaut arī sociokultūru mācīšanās teorija uzsver, ka cilvēks veidojas noteiktā sabiedrībā jeb kultūrā, domājot par trešo valstu valstspiederīgajiem, pedagogam ir grūti izprast, kādā sabiedrībā skolēns un viņa vecāki ir dzīvojuši. Liela daļa Latvijas pedagogu ir socializējušies vienveidīgā vidē, viņiem nav bijusi iespēja sadarboties ar citas etniskās piederības pārstāvjiem. Pedagogam ir jāatceras, ka mēs neesam vienādi, un, mūsu kultūrām sastopoties, mēs arī tādi neklūsim. Vigotskis (Vygotsky 1978)

uzskata, ka izprast kultūru dažādību ir iespējams tikai atrodoties multikulturālā vidē. Skolotāju tālākizglītībai starpkultūru jautājumos ir jāsekmē tādas pasaules izveide, kurā visiem cilvēkiem ir iespēja izglītoties un sadarboties (Barry 1994), lai spētu uztvert kultūru atšķirību, kultūru daudzveidību (Gudjons 1998, 374). Apkopojot iepriekš minēto, secināms, ka starpkultūru tālākizglītība sekmē atšķirīgā izpratni, tikai sekmējot sadarbību visos dzīves līmeņos. Starpkultūru jautājuma *mikro* konteksts ir mācības skolā, *makro* konteksts – tas, kas notiek ārpus skolas, mājās, pagalmā, pilsētā un citur., *mezo* konteksts – valsts, mediji, likumi utt.

Iecietībai pret trešo valstu valstspiederīgajiem skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos ir jāakcentē nepieciešamība iepazīt savus skolēnus ne tikai skolā, bet arī ārpus tās. Ja tas netiek sekmēts, tad var notikt skolotāja un skolēna atsvešināšanās vienam no otra (Fish 2008). Arī Žogla uzskata, ka mācības ir apzināts un atklāts dialogs starp skolēnu un skolotāju gan par mērķiem, gan par līdzekļu izvēli, gan par sadarbības raksturu, kas atbilst skolēna individuālajām interesēm un vajadzībām (Žogla 2001, 109). Tāpēc promocijas darba autore *iecieta* starpkultūru tālākizglītības jautājumā skata caur sadarbības prizmu.

Līdz brīdim, kad Latvija iestājās Eiropas Savienībā, skolu daudz kultūru vide bija diezgan vienveidīga un pierasta – bijušie PSRS pilsoņi, pa retam kāds ārzemnieks. Pedagogam nebija iespējas izprast kultūru dažādību. Situāciju Latvijas skolās varētu parādīt divos attēlos, kur kultūru dažādība Latvijas skolās pirms iestāšanās Eiropas Savienībā būtu atspoguļojama divās trīs diezgan līdzīgās krāsās, bet pēc iestāšanās Eiropas Savienībā – visās iespējamās krāsās. Daudzkultūru sabiedrība nevar būt stabila un ilgu laiku pastāvēt bez kopīgas piederības apziņas attīstības (Canovan, 1996). Līdz ar to starpkultūru tālākizglītībā sadarbība tiek akcentēta kā piederības jeb kopības apziņas veidošanās. Deivids Makmilans un Deivids Čaviss (McMillan&Chavis 1986, 6–23) kopības sajūtu definē šādi: grupas locekļi ir piederīgi un tic tam, ka būs apmierināti ar savu apņemšanos būt kopā. Pamatojoties Makmilana un Čavisa viedokli, kopības apziņai var noteikt četras raksturīgas pazīmes: līdzdalību (robežas, emocionālā drošība, piederības sajūta un sevis identificēšana, privātais ieguldījums, kopējie simboli); ietekmi (divvirzienu); integrāciju un vajadzību apmierināšanu; kopīgo emocionālo pieredzi. Tātad varētu teikt, ka daudz kultūru jeb starpkultūru tālākizglītībā sabiedrības veidošanās un skolēna iekļaušana ir jāskata kā abpusējs process, kurā iesaistīti visi tā dalībnieki, un, pēc promocijas darba autores domām, līdzdalībai ir izšķiroša nozīme.

Tālākizglītībai starpkultūru jautājumos jābalstās uz līdztiesību kultūrā un valodā. Lai integrācija būtu veiksmīga, pedagogam nepieciešama atbilstoša izglītība (Gstettner 1988, 43–57). To uzsver arī Džeims Benkss (Banks 1995, 15–25), un promocijas darba autore uzskata, ka starpkultūru tālākizglītībā ir nepieciešams izvērtēt un pārveidot izglītības politiku, skolotāju attieksmi pret citu kultūru, rasu un reliģiju skolēniem, tāpat nepieciešams arī izstrādāt daudz kultūru mācību saturu, mācību materiālus, dažādot novērtēšanas un mācīšanas metodes.

Starpkultūru komunikācijas fenomena izpēti aizsākumi ir atrodamā 20. gadsimta 50. gados Amerikā. Jau tajā laikā tika konstatēts, ka ir nepietiekami zināt tikai valodu, lai atrisinātu problēmas, kas rodas mijiedarbībā starp dažādu kultūru cilvēkiem.

Jans Komenskis jau 18. gadsimtā skatīja cilvēku sagatavošanu patiesi cilvēcīgai dzīvei un radošai darbībai ciešā kopsakarā ar *Pansofijas* ideju (mācīt visiem visu). Viena daļa no *Pansofijas* ir veltīta tieši bērnu prasmes attīstībai dzīvot saskaņā un mīlestībā ar citiem cilvēkiem (Komenskis 1984). *Pansofija* ir dzīves māksla, spēja atšķirt vajadzīgo no nevajadzīgā, prasme orientēties pasaulē, kura „ir tirgus ar dažādām precēm un cilvēkiem” (Komenskis 2000). Līdz ar to var secināt, ka skola un skolotājs ir tie komponenti, kas veido trešo valstu valstspiederīgā līdzdalību un prasmi orientēties uzņemošās valsts sabiedrībā, rada iespēju kļūt par radošuma kapitālu, ko veido „radoši cilvēki, kuri rada jaunas idejas, tehnoloģijas, saturu, produktus un pakalpojumus, kā arī augstās tehnoloģijas un toleranci” (Ķīlis, Celmiņš, Mūriņš u. c. 2008, 85). Tomēr Liesma Ose uzskata – novērotās tendences liecina, ka „skolās ar latviešu mācībvalodu, kurās mācās daudz skolēnu ar atšķirīgu dzimto valodu, skolotāju pedagoģiskajā darbībā bieži pietrūkst iecietības pret skolēnu atšķirīgo sociālkultūras pieredzi un tās izpausmēm mācību procesā” (Ose 2006, 8).

Mūsdienās pedagogs dzīvo un orientējas jaunā sociālpolitiskajā vidē, kur apmēram 192 miljoni jeb 3 % cilvēku dzīvo ārpus valsts, kurā dzimuši. ES iedzīvotāju skaits no 1960. gada regulāri pieaug; 80 % no iedzīvotāju pieauguma 2007. gadā veidoja migranti. Ņemot vērā Latvijas nelabvēlīgo demogrāfisko situāciju un īpaši pieaugošo emigrāciju, jau tuvākajā nākotnē Latvijā imigrācija neizbēgami būs aktuāls jautājums (Apinis, Baltiņš, Hirša u. c. 2009, 143). Tādējādi skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos svarīgi ir atcerēties, ka tie, kas ierodas mūsu valstī, nav tikai statistikas cipars, bet valsts ekonomiskais, kultūras, sociālais un simboliskais kapitāls.

Lai tālāk varētu runāt par iecietību skolotāju tālākizglītību starpkultūru jautājumos, ir jāapskata tās mērķi. Benkss (Banks 1995, 15–25) tālākizglītības starpkultūru jautājumos par galveno mērķi izvirza starpkultūras kompetences attīstību. Savukārt Valērija Oka Panga (Pang 2005) uzskata, ka viens no starpkultūru tālākizglītības mērķiem ir tas, ka skolotāji ar kultūras palīdzību veido nozīmīgu mācīšanās vidi, bet līdzjūtība un cieņa veido klases mijiedarbības pamatus, kas palīdz skolēnam iekļauties jaunajos apstākļos. Arī Gudjons par daudz kultūru tālākizglītības mērķi uzskata „spēju uztvert kultūru atšķirības un kultūru daudzveidību” (Gudjons 1998, 374). Apkopojot iepriekš minēto, var secināt, ka tālākizglītībā starpkultūru jautājumos skolotājam darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem jāpievērš uzmanība tieši iekļaušanās kompetencei kā starpkultūras kompetences sastāvdaļai.

Zinātniece Kristina Allemann-Ghionda [Allemann-Ghionda] bija viena no pirmajām, kas 1998. gadā sāka diskusiju par starpkultūru tālākizglītību, uzsverot, ka izglītības sistēmā ir jāņem vērā fakts – starpkultūru jautājumi bez strukturālām reformām, kas palīdzēs līdzsvarot atšķirības (*citādā atzīšana* – Held 2006), būs veltīgi un pretrunīgi (EU Study on National Approaches to „Intercultural Dialogue“ 2007), to tika uzsvēris arī Benkss. Saskaņā ar šiem uzskatiem tālākizglītības starpkultūru jautājumos izglītības sistēmas būtība ir sagatavot skolēnu dzīvei citā, nepazīstamā sabiedrībā, pēc profesora Helda kritērijiem un rādītājiem (Held 2006) palīdzēt skolēnam identificēt sevi ar noteikto māju, rajonu, skolu utt. Skolēnā jāattīsta tādas prasmes, attieksme un jāsniedz zināšanas, kas viņam palīdz dzīvot daudz kultūru sabiedrībā, tādējādi radot drošības izjūtu. Tam nepieciešams valsts atbalsts visos līmeņos, sākot ar skolotāju tālākizglītību starpkultūru jautājumos.

Allemann-Ghionda (Allemann-Ghionda 2008) salīdzinošajā pētījumā uzsver, ka tālākizglītība starpkultūru jautājumos ir mācību pieeja, kuras mērķis ir iecietīga un iekļaujoša attieksme pret etniskām, kultūras un reliģiskām atšķirībām („*Intercultural Education*” is a pedagogic approach aimed at fomenting a tolerant and sensitive attitude to ethnic, cultural and religious differences between). Teorētiķis Peters Gsetners uzsver, ka starpkultūru pedagoģijai ir jābalstās uz valodu un kultūru līdztiesību.

Viljams Gudikunsts (Gudykunst 2002, 183–206) ir apkopojis 15 starpkultūru teorijas un dalījis tās piecās kategorijās: teorijas, kas balstās uz efektīvu galarezultātu (*outcomes*); teorijas, kas balstās uz pielāgošanos (*cross – cultural adaptation theory*); teorijas, kas balstās uz identitāti (*Identity negotiation theory*); teorijas, kas balstās uz

komunikāciju (*comunication network theory*); teorijas, kas balstās uz akulturāciju un pieradumu (*acculturation or adjustment*). Pēc promocijas autores domām, tālākizglītībai starpkultūru jautājumos ir svarīgas teorijas, kas balstās uz komunikāciju un vienlīdzību saskarsmē. Arī pēc Gudikunsta (Gudykunst 2002, 183–206) uzskatiem, vairums teoriju, īpaši, ja runa ir par starpkultūru tālākizglītību, neaplūko nevienlīdzību starpkultūru saskarsmē. Piemēram, Dzjundzjuņa Kima (Kim 1995) starpkultūru teoriju skata kā pielāgošanos. Saskaņā ar profesores Kimas teoriju (viņa 25 gadus ir pētījusi ASV imigrantus) pielāgošanās maina cilvēka domas, jūtas, uzvedību, viņš gandrīz kļūst par citu personu. Pielāgošanās var būt raksturota arī kā pārveidošanās process. Savā pētījumā viņa runā par pielāgošanās teoriju vairāk indivīda līmenī un pilnībā ignorē divu kultūru varas atšķirību. Savā teorijā Kima (Kim 1995) mēģināja izskaidrot un prognozēt imigrantu pielāgošanās procesu uzņemtajā kultūrā. Tomēr starpkultūru adaptācija ir ceļojums, kas liek mums izdarīt izvēli un būt atbildīgiem par to. Viens no iecietības būtiskākajiem nosacījumiem ir drošības sajūta un pozitīva pieredze saskarsmē ar atšķirīgo, arī pēc Helda dalījuma – drošība un pozitīvā pieredze (līdzdalība un atzīšana) ir simboliskā kapitāla kritēriji. Taču pielāgojoties cilvēkam ir jāmainās, un tas rada nedrošības sajūtu. Pēc promocijas darba autores domām, svarīgas ir teorijas, kas balstās uz drošību un pozitīvo pieredzi.

Imahori un Kupača (Imahori and Cupach 2005, 195–210) izpratnē veiksmīga starpkultūru komunikācija ietver identitāšu mijiedarbību. Mēs nemaināmies, bet starp mums notiek starpkultūru komunikācija. Promocijas darba autore vairāk piekrīt Imahori un Kupača uzskatam, jo trešo valstu valstspiederīgajam nav jāmainās, bet ir jāpieņem un jārespektē uzņemotās valsts kultūra, vērtības un valoda. Starpkultūru komunikācija ir cilvēku specifisko procesu, dažādu kultūru un valodu mijiedarbība. Iecietība ir pieņemšana un izpratne par to, ka mēs ne tikai piederam pie dažādām kultūrām, bet arī esam atšķirīgi. Bieži vien cilvēki citu kultūru uztver caur savu kultūru, un tas traucē veiksmīgai starpkultūru komunikācijai. Saskaroties ar citu kultūru, cilvēks it kā dodas uz citu valsti. Trešo valstu valstspiederīgais dzīvo nepārtrauktā pārmaiņu plūsmā, kura veidojas, saskaroties ar citu pieredzi. Tādējādi var secināt, ka trešo valstu valstspiederīgo integrēšanās noritēs sekmīgi tad, ja īstenosies priekšstats, ka svarīga ir ne tikai viņu etnokulturālās savdabības saglabāšana, bet šīs grupas vienlīdzīga iekļaušana valstī (Hanovs 2012, 13). Aplūkojot Helda kritērijus, viens no simboliskā kapitāla kritērijiem

ir līdzdalība un atzīšana, kura rādītājs ir citādā atzīšana, un, pēc promocijas darba autores domām, tas ir svarīgi arī skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos.

Pēc Juditas Martinas un Tomasa Nakajamas (Martin and Nakayama 2004, 108) uzskatiem, starp kultūrām pastāv nevienlīdzīgas attiecības, kas, domājot par trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanos Latvijas skolās, ir diezgan svarīga problēma. Arī Sonja Nīto (Nieto 1996) ir secinājusi, ka, lai gan skolas veicina vai neveicina vienlīdzību, tās palīdz skolēniem un skolotājiem saprast, ka starpkultūru izglītības mērķis ir vienlīdzīgas iespējas visiem, ieskaitot uzņemošās valsts iedzīvotājus. Pēc promocijas darba autores domām, lai trešo valstu valstspiederīgo iekļaušana skolā un uzņemošās valsts sabiedrībā būtu veiksmīga, ir jānodrošina skolotāju tālākizglītība. Skolotājs nāk klasē ar noteiktu pieredzi, zināšanām, un tas, kādu kultūras kapitālu skolotājs ienes klasē, ir atkarīgs no vides (mediju diskursa, tālākizglītības kursiem utt.), kurā viņš socializējas.

Mūsdienu sabiedrība ir daudzveidīga, tajā notiek saskarsme starp indivīdiem vai grupām ar dažādu etnisko, kultūras, reliģisko un lingvistisko pamatu un mantojumu. Runājot par iecietības izpratni skolotāju tālākizglītības starpkultūru jautājumos, ir jāakcentē starpkultūru dialoga mērķi, tas palīdzēs izkopt atšķirīgas pasaules uztveri un sociālās prakses izpratni, mazinās aizspriedumus un stereotipus publiskajā un politiskajā diskursā, paredzēs un samazinās iespējamus konfliktus, veicinās sadarbību starp dažādām kultūrām un reliģiskajām kopienām, paaugstinās līdzdalību, sekmēs vienlīdzību un spēju attīstīties un mainīties dialogā ar citiem. Amerikāņu starpkultūru izglītības klasiķis Džeims Benkss (Banks 2004) uzsver, ka starpkultūru izpratne balstās uz pasaules kultūras izpratni. Nepieciešama tāda skolotāju tālākizglītība, kas veicinātu dažādu kultūru izpratni un iecietību pret atšķirīgo. Ričards R. Pouvels ir norādījis (Powell 2001), ka ir nepieciešams tāds vadības veids, kas ir atsaucīgs pret dažādām kultūrām (*culturally responsive*), tomēr to ir grūti definēt.

Lai palīdzētu skolēnam iekļauties konkrētajā vidē un veidot savstarpējās attiecības, svarīga ir skolotāja prasme, attieksme un profesionalitāte, ko promocijas darba autore definē kā *profesionālā kapitāla* sastāvdaļu. Daudzveidība izglītībā, pēc autores domām, ir svarīgs un nepieciešams process mūsdienu daudz kultūru sabiedrībā. Tālākizglītība starpkultūru jautājumos ir jāskata gan kā politiska kustība, gan kā sociāls taisnīgums, gan arī kā attiecības starp varu un sociālo taisnīgumu, kā rezultātā tiek izskausta nevienlīdzība (Gorski 2008). Attiecinot šo atziņu uz skolotājiem, kuri strādā vai strādās

ar trešo valstu valstspiederīgajiem, uz tālākizglītību starpkultūru jautājumos, tas varētu sekmēt līdzdarbošanos un vienlīdzību kā vienu iekļaušanās ceļiem.

Apkopojot zinātnieku uzskatus, promocijas darba autore piedāvā sešas faktorus, kas būtu svarīgi skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos: savu aizspriedumu atzīšana; zināšanas par skolēnu kultūras īpatnībām; izglītības sistēmas izpratne plašākā kontekstā (sociālā, ekonomiskā un politiskā); strādājot klasē, spēja izmantot kultūru atšķirības pozitīvās vides un saskarsmes veidošanai; organizēt atbilstošu mācību vidi; izpratne par trešo valstu valstspiederīgo kā ekonomisko, kultūras, sociālo un simbolisko kapitālu.

Skolas vecumā aktuāls ir pielāgošanas process (adaptācija – *adaptatio* ‘pielāgošanās’), kas ir atkarīgs no pedagoga starpkultūru kompetences. Pedagoģijā adaptācija ir saistīta ar pielāgošanos skolas videi un jaunajiem apstākļiem. Pēc Piažē (Piažē 2002) domām, pielāgošanos jeb adaptāciju raksturo divi procesi – akomodācija un asimilācija. Akomodācija ir spēja pielāgoties jauniem ārējiem apstākļiem, mainoties pašam, pakļaujoties citu piemēram un prasībām, savukārt asimilācija ir pilnīga atteikšanās no savas dzimtās kultūras un pielāgošanās vairākuma sabiedrībai, transformējot ārējos apstākļus atbilstoši jau esošajām darbības shēmām, nemainot tās. Tā ir sevis identifikācija ar jauno, dominējošo kultūru (Berry 1990). Trešo valstu valstspiederīgie nāk no dažādām vidēm, un viņiem ir atšķirīga pieredze, līdz ar to atšķirsies arī katra skolēna adaptācijas process un turpmākā iekļaušanās. Veiksmīgai adaptācijai galvenokārt traucē stress un veselības problēmas, kurām ir pakļauti skolēni, mācoties pilnīgi citā vidē un lietojot sev svešu valodu. To pierāda arī daudzie pētījumi, kas ir veikti Amerikas Savienotajās Valstīs (Perreira and Ornelas 2011). Iekļaujoties skolēnam ir jāsaglabā sava identitāte un vienlaikus jāpieņem jaunās sabiedrības „spēles noteikumi”. Skolotājs šajā situācijā „vienlaikus ir gan bērna, gan kultūras *aizstāvis*” (Gudjons 1998, 214). Balstoties uz Maslova (Maslow 1999) teoriju, pielāgošanās jeb adaptācijas process ir iespējams, ja būs apmierinātas zemāko līmeņu vajadzības, kas turpmāk sekmēs augstāko līmeņu vajadzību ierosināšanu. Pēc promocijas darba autores domām, neapmierinot fizioloģiskās vajadzības, kuras dominē pāri visām vajadzībām, trešo valstu valstspiederīgo mācīšanās motivācija samazināsies. Ja domājam par trešo valstu valstspiederīgo bērnu adaptāciju, piemēram, skolā, tad, izmantojot Maslova vajadzību hierarhiju, jebkuru mācību līdzekli, kas domāts skolēna iekļaušanai, ir jāveido tā, lai skolēns varētu vispirms sagatavoties videi, kurā mācīsies, piemēram, pajautāt, kur

ir labierīcības, medicīnas kabinets utt., tādējādi, apmierinot zemāko līmeņu vajadzības, tiks sekmēta arī augstāko līmeņu vajadzību realizācija. Cilvēks, kuram aktuālas ir fiziskās vajadzības (piemēram, viņš nespēj tās apmierināt), augstāko līmeņu vajadzības ir izteiktas ļoti vāji vai gandrīz nemaz (Зиглер & Хьелл 2000, 489). Pēc promocijas darba autores domām, tālākizglītībā starpkultūru jautājumos svarīgas ir teorijas, kas balstītas uz vajadzību apmierināšanas teorijām.

Ar kultūras palīdzību skolotāji veido nozīmīgu mācīšanās vidi, savukārt līdzjūtība un cieņa veido klases mijiedarbības pamatus (Pangs 2001), kas veicina sadarbību un palīdz trešo valstu valstspiederīgajiem iekļauties jaunajā mācīšanās vidē. Starpkultūru izglītība ļauj ievērot līdzsvaru starp dažādām kultūrām, tas savukārt palīdz veidot jaunu, uz pārmaiņām atvērtu pasauli. Kultūra ir uzvedības modelis, kas jāiemācās.

Jēdziena *kultūra* izpratne migrācijas kontekstā veidojusies saistībā ar imigrantu politiku, turklāt pārsvarā ārzemju zinātnieku ietekmē. Pēdējā laikā uzsvars tiek likts uz vienu no kultūras aspektiem – komunikāciju, kur kultūru var apskatīt kā komunikāciju un komunikāciju var pētīt kā kultūru (Farnas 1995). Tieši kultūru atšķirības bieži vien apgrūtina saprašanos un dialogu starp trešo valstu valstspiederīgajiem un uzņemošās valsts iedzīvotājiem.

Skolotāju tālākizglītības starpkultūru jautājumos kontekstā svarīgi ir noskaidrot, ko ar jēdzienu *kultūra* imigrācijas kontekstā saprot Latvijā. Kultūra rada pastāvīgas pārmaiņas, turklāt spēj tās radīt tieši caur sakārtošanās un pārkārtošanās centieniem, jo nepārtraukta un nebeidzama strukturizēšanas darbība veido cilvēces darbības būtību, cilvēces „pasaulē-būšanas” veidu (Kokare 2011, 16), tas sakrīt ar Tāmārsa Pīgoznes uzskatu, ka šodien multikultūru vidē attiecības „cilvēks-cilvēks” un vispārcilvēciskās vērtības iegūst prioritāras pozīcijas (Pīgozne 2010, 65) un kultūra ietver pārvarēšanas dimensiju (Pīgozne 2010, 73). Tā ir lēca, caur kuru skatām pasauli; koordinējošs plāns, kurā integrējas darbība, uzvedība un sociālā darbība. Savukārt profesore Rasma Garleja kultūras funkcijas skaidro kā garīgo, sociālo un materiālo vērtību producēšanu, uzkrāšanu, attīstīšanu, vērtēšanu; sabiedrības un personības garīgās attīstības un socializācijas līmeņa normatīvo vērtēšanu; reglamentējošo, regulējošo, audzinošo darbību; integrējošo, adaptējošo, kognitīvo, kreatīvo darbību; jēgorientējošo, misiju apzinošo darbību; sabiedrisko apziņu un atmiņu attīstošo darbību; rekreatīvu (spēku, spēju, energopotenciālu atjaunojošas darbību); vērtību atražošanas darbību, likumsakarību ievērošanu; subkultūru uzturošu funkciju utt. (Garleja 2006). Pretēji šīm

domām Ose uzskata, ka kultūra ir „vieta”, kur atšķirības tiek iedibinātas un pretstatītas, kur nepārtraukti notiek cīņa par nozīmi, kur apspiestās grupas cenšas pretoties dominējošo grupu interesēm un nozīmes uzspiešanai. *Kultūra* ir termins ar sarežģītu un vēl joprojām interpretācijām *atvērtu* pagātni, tagadni un nākotni. Cilvēki dzīvo kultūrā un rada to, arī un it īpaši pedagoģiskajā procesā (Ose 2004, 24), kas, pēc promocijas autores domām, sakrīt ar Vēbera kultūras jēdziena skaidrojumu, ka kultūra plašā nozīmē, šajā jēdzienā ietverot ne vien institucionalizēto un profesionālo mākslu, bet arī amatieru mākslu, politisko kultūru, morāli un ētiku, ir tā sabiedrības dzīves joma, kas cieši saistīta ar izglītību un valodas prasmi (Vēbers 2000, 28).

Apkopojot iepriekšminēto autoru uzskatus, secināms, ka iecietības sekmēšanai skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos ar jēdzienu *kultūra* tālākizglītībā, Latvijā būtu jāsaprot pārmaiņas sabiedrībā, kurās integrējas uzvedība un sociālā darbība, kas ir cieši saistīta ar izglītību un valodas prasmi un kur prioritāras pozīcijas ieņem attiecības „cilvēks–cilvēks”. Kultūra ir atvērta pārmaiņām it īpaši pedagoģiskajā procesā imigrācijas konteksta izpratnē. Kas sakrīt ar Burdjē *kultūras kapitāla* pamatojumu, ka katra skolēna individuālā pieredze eksistē kā valoda, kustību veids, individuālās zināšanas, domāšana un pārdzīvojumi.

Iepriekš minētajā kultūras definīcijā, saistot to ar pedagogu tālākizglītību, galvenais ir, ka tā tiek uztverta kā pārmaiņas sabiedrībā, kur prioritāras pozīcijas ir attiecībām. Šīs pozīcijas ir pedagogu vai institūciju (skolas) objektīvi definētas, kas savā veidā veido skolas vidi, skolēnu dzīves darbības lauku, kurā tiek īstenotas „cilvēks–cilvēks” attiecības, tiek apmierinātas visas nepieciešamās vajadzības, tai skaitā vajadzība pēc drošības, mīlestības, cieņas un pašaktualizācijas (Maslow 1954). Pēc promocijas darba autores domām, nav iespējams sniegt viennozīmīgu kultūras definīciju, kultūra veidojas tikai cilvēka sabiedriskās darbības rezultātā, tās fonu veido cilvēka atvērtība dialogam ar pārējiem sabiedrības locekļiem. „Kultūra ir tas sarežģītais kopums, kas sastāv no zināšanām, ticību veidiem, mākslas, morāles, likumiem un paražām, papildus visām citām prasmēm un ieradumiem, ko cilvēks iegūst, būdams sabiedrības loceklis” (Tylor 1968, pēc Ēriksena 2010, 29). Kultūra ir tautas vai cilvēku grupas dzīvesveids. Tas sastāv no vispārpieņemtiem domāšanas un uzvedības veidiem, kas ietver vērtības, uzskatus, uzvedības normas, politisko organizāciju, ekonomiskās aktivitātes u. tml. un tiek nodots no vienas paaudzes nākamajai, iemācoties, nevis bioloģiski pārmantojot (Kirst-Ashman 1993, 24–25). Tādējādi promocijas darba autore uzskata, ka skolotāju

tālākizglītībā starpkultūru jautājumos ir svarīgi uzsvērt, kā iemācīt trešo valstu valstspiederīgo un uzņemošās valsts bērniem starpkultūru saziņas iemaņas un to, kā iepazīstināt citus ar savu kultūru, saprast citu cilvēku kultūru un vērtības, kas ir „kultūras apziņas un izpausmes” galvenais elements (ES Oficiālais Vēstnesis 27.05.2010). Kā jau tika minēts, tālākizglītība starpkultūru jautājumos ir cieši saistīta arī ar Burdjē (Bourdieu 1991) ieviesto jēdzienu *kultūras kapitāls* – tas eksistē individuālajā pieredzē kā zināšanu apjoms un saturs, emocionālās attieksmes, pārdzīvojumu, domāšanas, runas un kustību veids. Individuālo pieredzi trešo valstu valstspiederīgais skolēns iegūst ne tikai ģimenē, bet arī skolā, komunicējot ar skolotājiem un skolēniem. *Kultūras kapitālu*, kā uzskata Burdjē, var dēvēt par informatīvo kapitālu, ko skolotājs nodot skolēnam (trešo valstu valstspiederīgajam). Tā kā kultūra šodien nav monolīta, nekustināma celtnē, bet mainīgs un pretrunīgs process, kultūras jēdziena izpratne imigrācijas kontekstā palīdzēs mazināt trešo valstu valstspiederīgo atstumtību.

Neskatoties uz strīdiem par starpkultūru kompetences definīciju tālākizglītībā, pētījumos un teorijās atklājas tās divi galvenie komponenti – zināšanas un praktiskais lietojums. Svarīgi ir zināt un saprast tālākizglītību starpkultūru jautājumos un neignorēt dažādību, domājot par mācīšanu un mācīšanos (Banks 2004; Howard 2006). Starpkultūru kompetencē būtiski ir zināt kultūru atšķirības, kā arī apzināties savus stereotipus un aizspriedumus, spēju izmantot savas zināšanas un prasmes nezināmā un neprognozējamā situācijā. Skolotājiem ir jābūt gataviem strādāt ar skolēniem no dažādām vidēm, šim praktiskajam darbam būtu jābūt atspoguļotam arī izglītības standartā. Jāatceras, ka pusaudžu un jauniešu atrašanās specifiskā sociālajā situācijā atstāj iespaidu uz viņu psihi, jo šim vecumam ir raksturīgas iekšējās pretrunas, nenoteikts pretenziju līmenis, bīklums un tai pat laikā agresija (Lewin 1946).

Tālāk tiks aplūkota starpkultūru tālākizglītības jēdziena izpratne no iecietības viedokļa, par pamatu ņemot simbolisko kapitālu, kas ir saistīts ar trešo valstu valstspiederīgā prestižu un reputāciju, līdzdalību un drošību.

Tālākizglītība starpkultūru jautājumos, pēc Gudikunsta domām, balstās uz akulturāciju un pieradumu (Gudykunst 2002). Akulturācija ir kultūru savstarpējās mijiedarbības process, kurā viena tauta pilnīgi vai daļēji pārņem otras (parasti vairāk attīstītas) tautas kultūru. Akulturācija rodas tad, kad personas no dažādām grupām nonāk nepārtrauktā kontaktā, notiek vienas vai abu sākotnējo kultūru sistēmas izmaiņas (Redfield, Linton, Herskovits 2009, 149–152). Roberts Redfilds, Ralfs Lintons un

Melvils Herskovics akulturācijā izšķir trīs pamatblokus: kontaktu, abpusējo ietekmi un izmaiņas. Pēc promocijas darba autores domām, trešo valstu valstspiederīgie pieder akulturācijai visvairāk pakļautajai grupai. Tādējādi skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos svarīgas ir teorijas, kas balstītas uz šīm atziņām. Pastāv četri dažādi akulturācijas ceļi: marginalizācija – sociālā atstumtība, asimilācija – apzināta vai neapzināta jaunās, dominējošās kultūras pārņemšana, atdalīšana – tikai savas kultūras pieņemšana, integrācija – identifikācija ar abām kultūrām (Berry 1990). Akulturācija var kļūt par veiksmīgu integrācijas ceļu, kas turpmāk konvertēsies simboliskajā kapitālā, ja tiek realizēti abpusēji kultūras kontakti, ja mītnes zemes iedzīvotāji ir atvērti un iecietīgi pret kultūru atšķirībām, ja sabiedrība rūpējas par sociālo institūciju adaptāciju atbilstoši multikulturālas sabiedrības vajadzībām (Berry 1990, 201–234), ja trešo valstu valstspiederīgie pieņem uzņemošās valsts sabiedrības nozīmīgākās vērtības un tiek uztverti kā simboliskais un arī kultūras kapitāls.

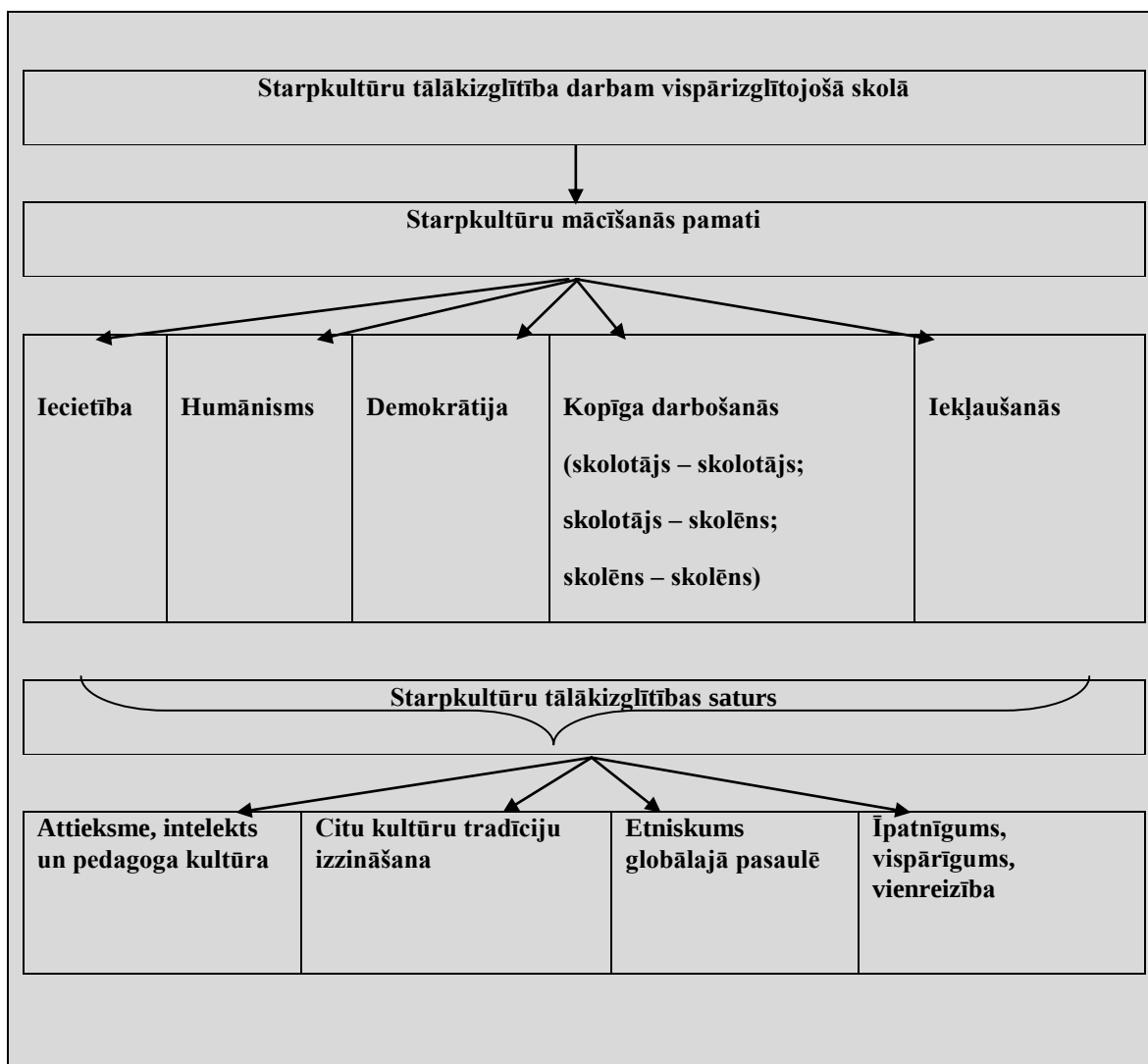
Lai gan bieži tiek uzskatīts, ka kulturālā integrācija jeb akulturācija (Riegel 2004, 67) ir saistīta tikai ar kultūras izmaiņām, tomēr Berijs (Berry 1990, 201–234) nosauc arī citas izmaiņas, piemēram, fiziskās, bioloģiskās, politiskās, ekonomiskās un sociālās. Katra cilvēka pieredzes veidošanās norit noteiktā kultūrvidē (atšķirīga daba, tradīcijas, svētki, dienas/nakts garums, politiskā situācija utt.), kas tiek ienesta klasē un skolā. Berijs ir daudz rakstījis par veidiem, ka cilvēki labprātāk dzīvo starpkultūru kontakta situācijās (Berry 2006). Svarīgi, cik lielā mērā trešo valstu valstspiederīgais vēlas saglabāt savu kultūru un cik lielā mērā vēlas komunicēt ar uzņemošās valsts iedzīvotājiem. Tāpat Berijs uzsver, ka tikai tie cilvēki, kas ir droši par savu kultūras identitāti, spēj pieņemt tos, kas ir atšķirīgi (Berry 2006). Pēc promocijas darba autores domām, skolotāju, kuri strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem skolēniem, tālākizglītībā ir svarīgi iekļaut jautājumus par iespēju iepazīt uzņemošās valsts kultūru, vienlaikus saglabājot savu kultūras identitāti, tā bagātinot arī uzņemošās valsts kultūru. Tomēr Latvijā veiktie pētījumi liecina par pretējo (SAI 2008).

Freds L. Kazmirs (Casmir 1999, 91–116) runā par trešās kultūras veidošanos (*theory of third-culture building*), kad cilvēki no divām dažādām kultūrām veido savu interaktīvo vidi, kurā visi jūtas droši, spēj veidot dialogu – veido jaunu, kopīgu identitāti. Tomēr, pēc Berijs (Berry 1990, 201–234) uzskatiem, šai situācijā ir vērojama divu faktoru mijiedarbība – vēlme saglabāt savu kultūru un vēlme līdzdarboties, arī iekļauties citu tautu (mītnes zemes) kultūrā. Pastāv arī iespēja, ka viena kultūra var

dominēt, bet otra – vājākā – netiek aktivēta. Pārnesot šo atziņu uz skolotāju tālākizglītību starpkultūru jautājumos, ir iespējams, ka notiek trešo valstu valstspiederīgo atstumšana un vēlāk arī segregācija. To pierāda arī pētījums „Migrācijas ietekme uz etniskajām attiecībām Latvijā”, kas Latvijā tika veikts 2008. gada sākumā. Pētījums atklāj, ka 56,9 % Latvijas sabiedrības locekļu ir negatīva attieksme pret imigrantiem, 26,5 % – pozitīva attieksme, un 16,6 % – nav skaidra viedokļa. Tas parāda, ka sabiedrība baidās no trešo valstu valstspiederīgo imigrācijas pieauguma, kas, iespējams, varētu izraisīt trešo valstu valstspiederīgo diskrimināciju nākotnē un padarīt tos par marginalizācijai pakļauto grupu. Galvenie šādas negatīvas un noliedzošas attieksmes iemesli ir bailes no tā, ka imigrantu plūsma varētu apdraudēt Latvijas kultūru un valodu, vairot noziedzību, samazināt darbavietu skaitu un darba algas apmēru vietējiem strādniekiem, palielināt sociālās problēmas u. c. Pētījumā arī secināts, ka Latvijas sabiedrība labprātāk pieņemtu imigrantus no NVS valstīm, bet izteikti negatīva attieksme ir pret imigrantiem no Āzijas un Āfrikas valstīm, tas varētu būt skaidrojams ar bailēm no nezināmā (SAI 2008). Zigmunds Baumanns (Baumann 1998) bailes no „nezināmā jeb citādā” skaidro kā vēlmi dzīvot ierastā, viendabīgā vidē, apspiežot dažādību. Līdzās iepriekšminētajiem aspektiem, pēc promocijas darba autores domām, ļoti svarīga ir arī trešo valstu valstspiederīgo drošības sajūta. Tādējādi, domājot par skolotāju tālākizglītību starpkultūru jautājumos un trešo valstu valstspiederīgo integrāciju, nedrīkst ignorēt drošības faktora un kultūras saglabāšanas nozīmi. Atrodoties pat vislabākajos apstākļos, trešo valstu valstspiederīgie skolēni sajūt atšķirību no savas dzimtās kultūras, nejūt vienlīdzīgas iespējas. „Pētījumā par patvēruma meklētāju, bēgļu un personu, kurām piešķirts alternatīvais statuss, piekļuvi izglītībai Latvijā” veiktajās intervijās daži skolu pārstāvji par šķērslī darbam ar mērķgrupām min „stipri atšķirīgo kultūras izpratni”, „citu mentalitāti”, kas var liecināt par nepietiekamām prasmēm strādāt daudz kultūru vidē un dažkārt arī par iecietības trūkumu. Tomēr visu intervēto skolu pārstāvji uzskata, ka skolotāji labprāt strādātu ar mērķgrupu bērniem (Djačkova, Zankovska-Odiņa, Laganovska u. c. 2011, 36). Tādējādi var secināt, ka skolotāju tālākizglītība starpkultūru jautājumos nozīmē būt iesaistītam trešās valsts valstspiederīgo daudzveidīgā kultūrā, prast risināt problēmas, kuras rodas dažādās pedagoģiskajās situācijās. Tālākizglītības starpkultūru jautājumu viens no uzdevumiem ir sagatavot skolēnus dzīvei nepazīstamā, citā vidē, veidot trešo valstu valstspiederīgo augstu identifikāciju gan ar savu, gan uzņemošās valsts kultūru. Tālākizglītībai

starpkultūru jautājumos jāakceptē un jāapliecina plurālisms (tai skaitā etniskais, rasu, valodu, reliģiskais, ekonomiskais un dzimumu plurālisms) (L. Ose, J. Ose 2006). Viena no problēmām trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanai Latvijas skolās ir nepietiekama tālākizglītības nodrošināšana skolotājiem par dažādu kultūru skolēnu mācīšanas jautājumiem. Pētījums par skolotāju iecietību (Golubeva, Austers, Strode 2007) norāda uz starpkultūru prasmju attīstības nepieciešamību skolotājiem. Tāpēc ir svarīgi izstrādāt tālākizglītības programmas, izglītot skolotājus starpkultūru komunikācijas jautājumos un veicināt lielāku iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Marija Golubeva uzskata, ka „starpkultūru izglītības un iekļaujošas izglītības modeļu ietveršana skolotāju izglītībā ir veids, kā nodrošināt, lai skolotāji apzinātos ierosmes un nepieciešamību veidot skolā iekļaujošu vidi” (Golubeva 2006, 26).

Tālākizglītība starpkultūru jautājumos, kurā ir ietverti jautājumi par mītnes zemes un trešo valstu valstspiederīgajiem skolēniem, prasa (Volet and Ang 1998, 20–21) „rūpīgu plānošanu un uzraudzību”, tas nenotiek spontāni, bet ir jāiestrādā tālākizglītības saturā. Būtiski ir iekļaut skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos pēc iespējas aptverošākus jautājumus par iecietību, starpkultūru izglītību, kultūru dažādību (sk. 1. attēlu).

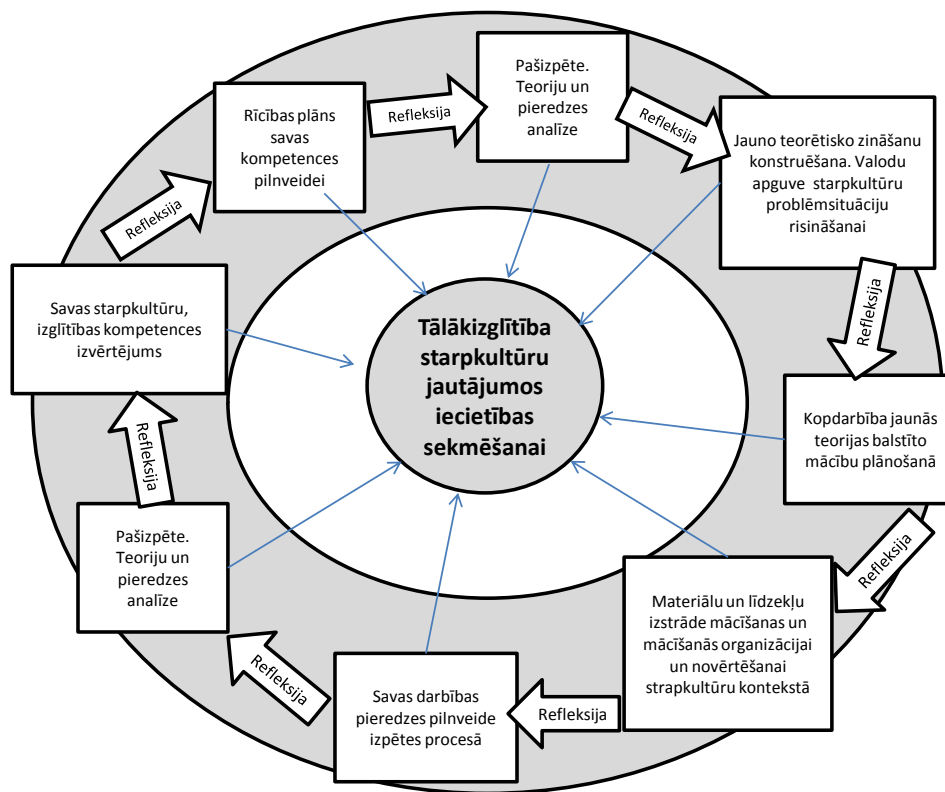
1. attēls. Tālākizglītība starpkultūru jautājumos

Skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītības starpkultūras jautājumu kontekstā kā vienā no *profesionālā kapitāla* daļām pasākumu vai darbības mērķis ir attīstīt kultūras pašapziņu, pozitīvu attieksmi pret citām kultūrām (Levy 1995). Tātad, lai skolēni veiksmīgi iekļautos Latvijas sabiedrībā, ir būtiski izprast viņu piederību konkrētai kultūrai un etnisko identitāti kā katra indivīda kultūridentitātes komponentu. Pedagogam ir jāpalīdz skolēniem attīstīt prasmi identificēt un sintezēt dažādas kultūras un etniskās identitātes, saglabājot savas etniskās kultūras identitāti. UNESCO ziņojumā par izglītību 21. gadsimtā apgalvots – „ja skolotāji aizmirst to, ka viņi ir uzvedības paraugs, viņu attieksme uz visiem laikiem var nomākt skolēnu spējas uztvert citus cilvēkus kā vērtību un stāties pretī netaisnībai, atstumtībai un spriedzei starp dažādām sociālajām grupām, viņi zaudē spēju risināt dialogus un debatēt ar citiem. Savukārt starpkultūru saskarsme ir dažādu kultūru līdzāspastāvēšana un vienlīdzīga

mijiedarbība, kā arī iespēja radīt kopējas kultūras izpausmes, kuru pamatā ir dialogs un savstarpējā cieņa” (UNESCO 2005, 5). Pēc promocijas darba autore domām, tā ir svarīga atziņa, domājot par skolotāju tālākizglītību starpkultūru jautājumos.

*Izvērtējot šīs apakšnodaļas saturu un analīzes rezultātus, tika secināts, ka, izmantojot Ievas Margevičas (Margeviča 2008, 182) topošā skolotāja starpkultūru kompetences attīstības modeli (sk. 2. attēlu), skolotāja tālākizglītības starpkultūru jautājumos saturu (sk. 1 attēlu) izmantot kā resursu, un tālākizglītības modeli piedāvāt kā kopveselumu, kur nepārtraukti notiek refleksija. Īpaši skolotāju tālākizglītībā vajadzētu akcentēt starpkultūru, balstoties uz pedagogu tālākizglītības rādītājiem (Held 2006). Skolotāju uzmanība jāvelta citu kultūras izpratnei caur savu kultūru, uztverot trešo valstu valstspiederīgos nevis kā „bailes par iespējamām dažādu kultūru pārstāvju konfliktiem masveidīgas imigrācijas rezultātā” (Delfi 03.01.2011.), bet kā ekonomisko, kultūras, sociālo un simbolisko kapitālu, kas būtu skolotāju *profesionālā kapitāla* pamatā.*

Skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos iecietības kompetences attīstības modelī ietilpst ne tikai viņa zināšanas par citām kultūrām, bet arī prasme un pieredze rīkoties situācijā, kad klasē ienāk trešo valstu valstspiederīgie skolēni. Skolotāja darbības pamatā ir iecietība, kas ir kompetence, vienādās iespējas mītnes zemes iedzīvotājiem un imigrantiem, sadarbība visās dzīves vidēs (*makro, mezo, mikro*), vērtīgums un derīgums visām iedzīvotāju grupām, sociālā vienlīdzība, pozitīva attieksme un aktīva darbība. Skolotāji nepārtraukti jāmudina uz apzinātu refleksiju par jau esošajām un jauniegūtajām zināšanām (sk. 2. attēlu).

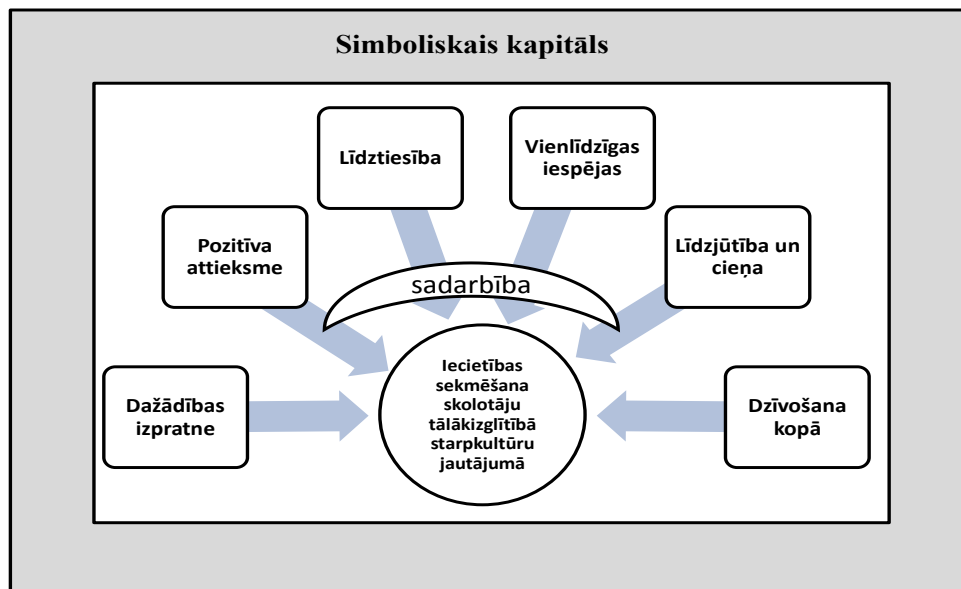

2. attēls. Skolotāju tālākizglītības modelis starpkultūru jautājumos iecietības sekmēšanai (pēc Margevičas 2008, 182)

Skolotāju tālākizglītības modelis starpkultūru jautājumos iecietības sekmēšanai uzsvēr nepieciešamību skatīt pedagogu, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, starpkultūru jautājumu kopveselumā, nepārtraukti, visu tālākizglītības kursu garumā, analizējot, kā savas zināšanas un pieredzi izmantot jaunā situācijā – darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem skolēniem. Skolotājam nepārtraukti jau esošās zināšanas ir jāpārveido jaunās.

Šajā nodaļā, pamatojoties uz literatūras analīzi, tiek konstatēts, kas nepieciešams, lai sekmētu iecietību skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos. Tiek aktualizēti tādi iecietības aspekti kā dažādības izpratne (Vygotsky 1978, Ogburn 1992, Maslo 2006, Tiļļa 2003), pozitīva attieksme (Levy 1995), līdztiesība (Gstettner 1988), kompetence (Banks 1995, 2009), vienlīdzīgas iespējas (Banks 1991, Batelaan 1998 Žogla 2001), līdzjūtība un cieņa (Pangs 2001), sadzīvošana (Berry 2006, Batelaan 1998,

Canovan 1996). Šos aspektus vieno sadarbība, kas ir starpkultūru pieejas centrā (sk. 3. attēlu). Starpkultūru izglītība ir vairāk orientēta uz simbolisko kapitālu.

3. attēls. Iecietības sekmēšana skolotāju starpkultūru tālākizglītībā

Tātad tālākizglītības potenciālu, kas būtu izmantojams skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā starpkultūru jautājumos veido izpratne par: sociokultūras pieeju kultūras dažādību izpratnei multikulturālā vidē (Vygotsky 1978, Ogburn 1992, Maslo 2006, Tiļļa 2003); starpkultūru pedagoģiju, kas balstīta uz līdztiesību kultūrā un valodā (Gstettner 1988); starpkultūras galveno mērķi kā starpkultūru kompetences attīstību (Banks 1995, 2009); pasākumu vai darbības mērķi, kas attīsta kultūras pašapziņu, pozitīvu attieksmi pret citām kultūrām (Levy 1995); starpkultūru skolā kā mācīšanos runāt un dzīvot kopā (Batelaan 1998); izpratni par vienu no starpkultūras mērķiem, kas paredz, ka ar kultūras palīdzību skolotāji veido nozīmīgu mācīšanās vidi, ka līdzjūtība un cieņa veido klases mijiedarbības pamatus (Pangs 2001); visu skolēnu, neatkarīgi no viņu dzimuma, sociālās izcelsmes, etniskās piederības vai rases, izglītības iegūšanas vienlīdzīgām iespējām (Banks 1991); vienlīdzīgas līdzdalības iespējām klasē visiem bērniem, ievērojot viņu prasmes un zināšanas (Batelaan 1998, Nīto 1996); starpkultūru izglītības akceptu un plurālisma apliecinājumu (tai skaitā

etnisko, rasu, valodu, reliģisko, ekonomisko un dzimumu plurālismu) (Ose, L., Ose, J 2006); daudz kultūru sabiedrību, kas nevar būt stabila un pastāvēt ilgu laiku bez kopējās piederības apziņas attīstības iedzīvotāju vidū (Canovan 1996); starpkultūras pasākumu vai darbības mērķi kā kultūras pašapziņas attīstīšanu, pozitīvu attieksmi pret citām kultūrām (Levy 1995). Balstoties uz šīm teorijām, promocijas darba teorētiskajā daļā tiek noteikti iecietības jautājumu risināšanas kompetences izpētes kritēriji skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos (sk. 3. attēlu), pamatojot tos Burdjē teorijā.

Apkopojot nodaļas teorētiskās atziņas, tika secināts, ka iecietība pati no sevis nerodas. Skolotāju iecietības sekmēšanai pret trešo valstu valstspiederīgajiem tālākizglītībā starpkultūras jautājumos ir jāpilnveido skolotāju kompetence kultūru dažādību un īpatnības jautājumos, lai tālākizglītotu skolotājus darbam ar tešo valstu valstspiederīgo skolēniem, kas nāk no pilnīgi atšķirīgas kultūrvides, lai tie spētu nodrošināt vienlīdzīgas līdzdalības iespējas klasē visiem bērniem, ņemot vērā viņu prasmes un zināšanas. Starpkultūru izglītība skolā ir mācīšanās runāt un dzīvot kopā (Batelaan 1998). Izglītības centrā ir bērns, viņa pieredze un mijiedarbība ar citiem jeb „sociālā mijiedarbība ar dažādiem cilvēkiem” (Henderson 1992). Iecietība sākas, kad tālākizglītībā starpkultūru jautājumos, sadarbojoties mācībus vidē, ir vērojami visi šie kritēriji, kad veidojas draudzīga atmosfēra, kas veicina mācīšanos un iekļaušanos jaunos dzīves apstākļos, tā padarot trešo valstu valstspiederīgajiem pieejamu simbolisko kapitālu. Pēc promocijas darba autores domām, tā ir pietiekami integratīva iecietības definīcija starpkultūru tālākizglītības kontekstā, tāpēc savā darbā balstīsies uz šo iecietības izpratni skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos. Tādējādi promocijas pētījuma starpkultūru tālākizglītības teorētiskās analīzes rezultātā noteiktais potenciāls nav pietiekams, lai sekmētu skolotāju iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem, tas jāskata ciešā mīļsakarībā ar tālākizglītības pieredzi dažādības iekļaušanas jautājumos.

1.2. Tālākizglītības dažādību iekļaušanas jautājumos potenciāla teorētiskā analīze

2000. gada pasaules izglītības forumā Dakarā 164 valstu valdības vienojās līdz 2015. gadam nodrošināt kvalitatīvas mācīšanās iespējas visiem sabiedrības locekļiem visā pasaulē neatkarīgi no vecuma, dzimuma vai rases. Tas saskan arī ar iekļaujošās izglītības izpratni Latvijā. Ditas Nīmantas (Nīmante 2008, 256) promocijas darbā iekļaujošā izglītība saistās ar trim pieejām – pirmkārt, „iekļaujošā izglītība kā speciālā izglītība”, otrkārt, „iekļaujošā izglītība kā integrācija”, treškārt, „iekļaujošās izglītības pieeja, kur iekļaujošās izglītības subjekts ir jebkurš bērns, iekļaujošās izglītības objekts – jebkura izglītības iestāde, iekļaujošās izglītības radītāji: pieejamība, izglītības atbilstība katra bērna individuālajām vajadzībām un iesaistīšanās. Iekļaujošā izglītība ietver tiesības uz izvēli”. Piekrītot šim loģiskajam iekļaujošās izglītības definējumam, tika izlemts pētīt skolotāju tālākizglītības potenciāla izmantošanas un pilnveides iespējas skolotāju iecietības sekmēšanai pret trešo valstu valstspiederīgajiem, kas ir saistīta ar tālākizglītību dažādības iekļaušanas jautājumos. Skatoties uz trešo valstu valstspiederīgajiem autores pētījuma kontekstā, tālākizglītība iekļaušanas jautājumos sekmētu skolotāja iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem kā sociālo un ekonomisko kapitālu. Balstoties uz Helda (Held 2006) piedāvātajiem kritērijiem, ekonomiskais kapitāls ir līdzdalība izglītībā un ekonomiskajā dzīvē, savukārt sociālais kapitāls – dalība sociālajā dzīvē un starpkultūru kontakti. Pamatojoties uz Burdjē teoriju, iekļaujošās izglītības centrā varētu būt ekonomiskais un sociālais kapitāls – ekonomiskais kapitāls ir attiecināms uz indivīdam pieejamiem ekonomiskajiem resursiem (autores pētījumā – izglītība kā ekonomiskais resurss), sociālais kapitāls uz iespējamajiem sociālajiem kontaktiem, saistībām (skolēns-skolotājs, skolēns-skolēns utt.).

Iekļaušana ir arī citādības pieņemšana (Swain and Cook 2001, 185–207). Maikls Farels (Farrell 2003) uzskata, ka mūsdienās pedagogam jābūt gatavam strādāt ar dažādu kultūru skolēniem, kuriem var būt atšķirīgas kompetences, nodrošinot visiem skolēniem nepieciešamo zināšanu un prasmju apguvi. Skolotājam ir jāpārdomā sava mācīšanas pieeja, struktūra, jābūt izpratnei par skolēnu vajadzībām iekļaujošajā klasē, jābūt brīvām no etniskajiem stereotipiem, bieži vien etniskie stereotipi ir morāli

nosodoši (piemēram, „nekad neuzticies arābiem” utt.) (Ēriksens 2010, 224). Tādējādi skolotāju tālākizglītībā ir jāiekļauj informācija par sabiedrībā notiekošajiem un potenciālajiem procesiem, jo nepietiekamas zināšanas dod iespēju baumām, aizspriedumiem un stereotipiem (SAI 2008, 16).

Lai mazinātu trešo valstu valstspiederīgo atstumtību, diskrimināciju pēc vecuma, sociālās piederības, etniskās izcelsmes, reliģijas, dzimuma un sasniegumiem (Ainscow, Booth, Dyson 2006, 13), tālākizglītībai jāsekmē skolotāju aktīva iesaistīšanās un dalība lēmumu pieņemšanā saistībā ar aktīvu cīņu pret atstumtību (Watkins 2007, 16) un integrācija kā nebeidzams process (Ainscow, Booth, Dyson 2006, 36). Šajā skatījumā tālākizglītība iekļaušanas jautājumos, paplašinoties sociālajai un kultūras videi, ir ne tikai abpusējs, bet arī sarežģīts daudzpakāpju process. Iekļaujošo izglītību veido ne tikai dažādu kultūru, valodu un tradīciju pārstāvju līdzdalība lēmumu pieņemšanā un iespēja līdzdarboties, bet arī pārdomātas metodes un izglītības programmas pedagogu tālākizglītībā. Pedagogu tālākizglītība ir jāskata kā ilgtermiņa ieguldījums nākamajās paaudzēs.

Viens no skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītības daudzveidības iekļaušanas jautājuma mērķiem ir veidot tādu pasauli, kurā visiem ir dota iespēja attīstīties. Iekļaušanās ir cieši saistīta ar iecietību un starpkultūru izglītību, kurai ir līdzīgs mērķis – veidot pasauli, kur visiem cilvēkiem ir iespēja izglītoties un sadarboties (Barry 1994, 4–6). To var definēt kā sociālas attiecības sabiedrībā, proti, skolā, kuras rodas no jau izveidotas un pastāvošas sabiedrības. Sociālais kapitāls ir uzticībā stiprinātas attiecības, tas var ietekmēt kultūras un ekonomisko kapitālu, kas pastāv starp cilvēkiem, pieņemot to atšķirības, tādējādi trešo valstu valstspiederīgajam sniedzot dažādus atbalsta veidus, nodrošinot informācijas apmaiņas iespējas, piederības (drošības) izjūtu un sniedzot iespēju socializēties uzņemošās valsts sabiedrībā. Pārnesot šo atziņu uz skolotājiem, kas strādā ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tas varētu sekmēr iecietību kā vienu no iekļaušanās pazīmēm.

Elena R. Danielsa un Keja Steforda nosauc iekļaujošās izglītības pazīmes (Steforda, Danielsa 1999). Pirmkārt, tā ir individualizēta – mācīšanās atbilst katra skolēna individuālajām vajadzībām. Otrkārt, tā ir pieejama katram un dod iespēju skolēnam pilnībā realizēt savu attīstības potenciālu. Treškārt, tā ir saistoša skolēnam un mudina skolēnus pētīt, darboties un radīt. Visām pazīmēm ir jādarbojas kā pulksteņa mehānismam (kur pats pulkstenis ir mācīšanās), ja viens ritenis apstājas, tad arī pārējie

stāv uz vietas. Ja šo pulksteni kā trafaretu izmantotu skolēna (trešās valsts valstspiederīgā) mācīšanās procesam, tad, pēc promocijas darba autores domām, tas atvieglotu viņa pāreju no vienas kultūrvides citā, palīdzētu vieglāk iekļauties. Ideālā variantā iekļaujošajai izglītībai jābūt pieejamai visiem, tā ir jābūt iesaistošai un individualizētai atkarībā no konkrētā skolēna zināšanām, prasmēm un attieksmēm.

Jārespektē, ka viens no skolotāju tālākizglītības iekļaušanas jautājumiem ir saistīts ar savstarpējo attiecību pamatprincipiem, iecietīga attieksme pret visiem skolēniem, kas ir nozīmīgs līdzeklis, lai varētu radīt vajadzīgos apstākļus sociālajam un ekonomiskajam kapitālam.

Līdz šim nav izveidota īpaša iekļaušanās paradigma, kurai sabiedrība sekotu un kurā, piemēram, trešo valstu valstspiederīgie, varētu sekmīgi iekļauties klases un skolas vidē. Izvērtējot minētās teorētiskās atziņas, promocijas darba autore skolotāju tālākizglītībā piedāvā tādu paradigmu, kurā būtu izmaiņu veids, rezultāts, faktori, kas traucē vai palīdz veikt konkrētās izmaiņas, noteikti faktori un piedāvāta atgriezeniskā saikne uz izmaiņas veidu.

Atbilstoši vācu profesora Hainca Fasmana (Fassmann 2001) izvirzītajām trim iekļaušanās koncepcijām (28. lpp.), varētu piedāvāt arī Latvijas koncepciju, kurā pirmie divi posmi tiek izlaisti, tādējādi trešo valstu valstspiederīgie iekļaujas mītnes zemes sabiedrībā, saglabājot savu identitāti. Labumu jeb simbolisko kapitālu gūst gan trešo valstu valstspiederīgie, gan Latvijas sabiedrība. Tomēr imigrantu iekļaušanās Latvijā būs atkarīga ne tikai no pieņemtajiem lēmumiem valstī, no tā, vai integrācija sasniegs gaidītos rezultātus, un no tā, vai valstī izveidosies noteikta organizācija, kas būs ieinteresēta integrācijas procesa turpināšanā un skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos. Tādējādi var secināt, ka iekļaušanās noritēs sekmīgi tikai tad, ja tiks pievērsta uzmanība trešo valstu valstspiederīgo vienlīdzīgai iekļaušanai līdzvērtīgā statusā ar uzņemošās valsts iedzīvotājiem, kas ir īpaši svarīgs skolas kontekstā.

Kaut arī Eiropā veikto aptauju kopsavilkums rāda, ka gandrīz divas trešdaļas Eiropas Savienības iedzīvotāju pozitīvi vērtē sabiedrību, kuru veido dažādu rasu, reliģiju un kultūru cilvēki (64 % in 2000, 66 % in 1997. European Monitoring Centre and Racism and Xenophobia, Attitudes Towards Minority Groups in the European Union. A Special Analysis of the Eurobarometer 2000 Survey (Vienna 2001, 54)), tomēr daudzi eiropieši, izjūtot sociāli ekonomiskās izmaiņas, ekonomiskajā nedrošībā tiecas vainot imigrantus un minoritātes. Viņi neskatās uz imigrantiem kā uz ekonomisko kapitālu, kas

spēj palīdzēt veikt pozitīvas sociāli ekonomiskās izmaiņas atsevišķās valstīs un pasaulē kopumā. Padomes Direktīva 2003/109/EK (2003. gada 25. novembris) par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji, nedaudz uzlabo trešo valstu valstspiederīgo situāciju, tomēr atšķirības starp pamatiedzīvotājiem un imigrantiem paliek.

Izglītības attīstības centra projektā „Skolotāju profesionālās kompetences pilnveide starpkultūru izglītībā” tika veikts samērā neliels pētījums – 150 kursu dalībniekiem piecos Latvijas reģionos – Kurzemē, Latgalē, Rīgā, Vidzemē un Zemgalē – tika vaicāts par viņu attieksmi pret dažādiem starpkultūru komunikācijas jautājumiem (www.iac.edu.lv). Izglītības attīstības centrā veiktā pētījuma rezultāti rāda, ka cilvēku attieksme dažādos Latvijas reģionos pret starpkultūru komunikācijas jautājumiem ir atšķirīga, bet ir saskatāmas arī kopīgas tendences. Vidzemes reģionā ir vispiesardzīgākā attieksme pret trešo valstu valstspiederīgo bērnu uzņemšanu vispārējās izglītības klasēs, lai gan tieši vidzemnieki un kurzemnieki ir visvairāk gatavi uzņemt latviešu klasēs bērnus ar citu dzimto valodu. Visnoraidošāk pret to izturas Zemgales pārstāvji. Zemgalieši ir vispiesardzīgākie arī attiecībā uz citu tautu kultūras tradīciju ieviešanu Latvijā. Šajā ziņā, līdzīgi kā attieksmē pret citu reliģiju pārstāvjiem, visiecietīgākie ir latgalieši. Rīgas grupas pārstāvji savukārt ir vistolerantākie attiecībā uz viesstrādnieku un citu rasu pārstāvju ieplūšanu Latvijā (IAC 2010). Pēc promocijas darba autore domām, trešo valstu valstspiederīgie netiek skatīti kā iespējama sociālais un ekonomiskais kapitāls. Uz Latviju brauc cilvēki, kuri grib iegūt izglītību, un ar laiku tie kļūs par valsts ekonomisko kapitālu. Latvijā pedagogu tālākizglītības procesos netiek runāts par trešo valstu valstspiederīgajiem kā ekonomisko un sociālo kapitālu. Trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanos sabiedrībā ietekmē sociālā, finanšu un cilvēkkapitāla funkcionēšana un arī tas, kā šo resursu funkcionēšana tiek izmantota *makro*, *mezo* un *mikro* līmenī (Nee&Sanders 2001).

Tādējādi, lai izprastu Latvijas skolotāju tālākizglītību iekļaušanas jautājumos kā integrācijas ceļu un iepazītos ar labās prakses piemēriem, tiek piedāvāts Latviešu valodas apguves valsts aģentūras (tagad Latviešu valodas aģentūra) devums tālākizglītības iekļaušanas jautājumos īstenošanā. LVAVA Iekļaujošās izglītības idejas pamatā bija izpratne par izglītības procesa centru – skolēnu, kura vajadzības, iespējas, intereses un ierobežojumi ir noteicošie faktori mācību procesā. Latviešu valodas kā valsts valodas kvalitatīvas apguves nodrošināšana ir LVAVA darbības valstiski un

sabiedriski svarīgākais mērķis. Tā sasniegšana kopš LVAVA pirmsākumiem ir bijusi saistīta ar orientāciju uz skolēna vajadzību, iespēju un interešu apzināšanu. Interaktīvs mācību process ar motivētu skolēnu centrā veido valodas apguves pedagoģiskā darba kodolu. Lai šis darbs būtu mērķtiecīgs un produktīvs, uzmanība tiek veltīta vairākiem faktoriem: skolotāja metodiskās un pedagoģiskās kompetences pilnveidei; piemērotiem un skolēna vecuma īpatnībām atbilstošiem mācību līdzekļiem, to daudzveidībai; pozitīva psiholoģiskā klimata nodrošināšanai mācību procesā; integrējošām mācību darba formām, kas veicina sadarbības un saziņas prasmju attīstību ne tikai formālās, bet arī neformālās izglītības pasākumos.

Latviešu valodas apguve skolās, kuras īsteno mazākumtautību programmas, tika integrēta izglītības satura apgūvē. Līdz ar to praktiski un kvalitatīvi tika attīstīta bilingvisma (arī daudzvalodības) bāze. Izglītības iekļaujošais princips tiek attiecināts kā uz skolēnu (subjektu), tā arī uz mācību saturu (objektu) un mācību valodu (valodas sarežģītības līmeņa saskaņošana ar valodas prasmes līmeni). Iekļaujošās izglītības ieviešana ir kļuvusi aktuāla skolās ar latviešu mācību valodu, tā saucamajās latviešu skolās. 21. gadsimta pirmās desmitgades aptauju dati liecināja, ka mazākumtautību vecāku vidū arvien pieaug tendence sūtīt savus bērnus latviešu skolā (2004. gadā – 31 %, bet 2007. gadā – 49 % mazākumtautību bērnu, kas apmeklē skolu ar latviešu mācību valodu). Līdz ar to būtiski palielinājās nepieciešamība valodas un satura integrētas apguves metodiku un tehniku ieviest arī latviešu skolu skolotāju profesionālajā tālākizglītībā. LVAVA savā darbībā īstenoja plaša spektra izpratni par iekļaujošo izglītību. Tā bija vērsta uz skolēna un skolotāja interaktīvu sadarbību, kas veicina izziņu un spēcina demokrātisku sabiedrisku attiecību veidošanos; tā paredzēja daudzvalodības respektēšanu kā kultūras bagātības un sabiedrības atvērtības izpausmi. LVAVA īstenoja iekļaujošo izglītību, veidojot tādus mācību materiālus, kuros bija ņemts vērā, ka skolēni ir ar dažādu sekmības un spēju līmeni, tika respektētas arī dzimuma, etniskās izcelsmes u. c. atšķirības. Valodas apguvi cieši savienoja ar sociokultūras kompetences veidošanu un tolerantas attieksmes audzināšanu, atšķirību un daudzveidības akceptu. LVAVA savā praktiskajā darbā ir īstenojusi arī tādu iekļaujošās izglītības atzaru kā darbu ar vecākiem, skolas un vecāku sadarbību, kā rezultātā tika sasniegta padziļināta sabiedrības integrācija. 2005.–2008. gadā NPP ietvaros notika 16 skolu sadarbības projekti, kur 8 mazākumtautību skolas sadarbojās ar 8 latviešu mācībvalodas skolām. Katras skolas komandā piedalījās skolas vadība, skolotāji, skolēni

un vecāki, tā kļūstot par augstākā līmeņa sadarbības modeli, kas pārklāj profesionālo un paaudžu šķēlumu kopīga mērķa – projekta – izstrādē, promocijas darba autore pati ir vadījusi šādu aktivitāti. Sadarbībā ar NVO (piem., *LAŠOR*, *Apeironu*, *Martu* u. c.) un Valsts Nodarbinātības dienestu tika organizēti latviešu valodas kursi bezdarbniekiem, invalīdiem, minoritātēm, riska grupām, sievietēm bezdarbniecēm, atzīstot sociālo, kultūretnisko un dzimumlīdztiesības principu nozīmi iekļaujošās izglītības praktiskajā īstenošanā. (2009. gada tika uzsākts valsts aģentūru „Latviešu valodas apguves valsts aģentūra” un „Valsts valodas aģentūra” reorganizācijas process, aģentūras apvienotas, un ar 2009. gada 1. jūliju izveidota jauna valsts aģentūra „Latviešu valodas aģentūra”, kas ir valsts aģentūru „Valsts valodas aģentūra” un „Latviešu valodas apguves valsts aģentūra” funkciju, tiesību, saistību, mantas un finanšu līdzekļu pārņēmēja.) Pieredze, kas tika gūta, ieviešot bilingvālo izglītību, lai veicinātu skolēnu iekļaušanos, ir jāizmanto arī skolotāju, kas strādā ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā, kur galvenā prioritāte ir sociālā, kultūras un ekonomiskā iekļaušanās.

Baltijas Sociālo zinātņu institūta 2009. gada pētījumā „Imigranti Latvijā: iekļaušanās iespējas un nosacījumi” secināts, ka 55 % trešo valstu valstspiederīgo Latvijā ierodas ģimenes saišu dēļ, 34 % – darba dēļ, bet 6 % – studēt. Pētījumā tika nosaukti pieci galvenie virzieni, kuri aptver trešo valstu valstspiederīgo integrācijas Latvijā galvenās problēmgrupas: darba tirgus pieejamību un iekļaušanos tajā; sociālo pakalpojumu nodrošinājumu un pieejamību; sociālo kontaktu un atvērtu sociālo tīklu veidošanu un uzturēšanu; politisko līdzdalību; diskrimināciju (neiecietību) (BSZI 2009, 6). Direktīvas preambulas 12. punktā ir raksturota ES politika trešo valstu valstspiederīgo dzīves kvalitātes nodrošināšanai, to raksturo vienlīdzīga attieksme un iekļaujoša politika. Savukārt Kopīgajā integrācijas programmā ir ietverta *nediskriminācijas* un vienlīdzības nodrošināšanas ideja kā līdzeklis efektīvas imigrācijas politikas īstenošanai (Eiropas Komisijas Zaļā grāmata 2008, 3). Skolotāju tālākizglītībā iekļaušanas jautājumos ir jāpievērš uzmanība visiem šiem aspektiem, lai nākotnē netiktu sekmēta trešo valstu valstspiederīgo segregācija.

Šodienas galvenais uzdevums ir panākt, lai globalizācija darbotos pilnīgi visur, arī bērnu labā, lai izveidotu atklātu, taisnīgu, saskaņā ar pieņemtiem noteikumiem funkcionējošu, prognozējamu un nediskriminējošu daudzpusīgu valsti. Investīcijas izglītībā un mācībās palīdzēs radīt bērniem iespēju baudīt visus mūsdienu sasniegumu labumus. Skolas uzdevumi attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem bērniem ir

apkopojami trīs grupās (Neumann 1991, 433, pēc Gudjona 1998, 374): ievads uzņēmējvalsts valodā un kultūrā; etniskās valsts valodas un kultūras saglabāšana; uzņēmējvalsts skolēnu iepazīstināšana ar to valstu valodām un kultūrām, no kurām nāk ieceļotāji. Realizējot šos uzdevumus skolotāju tālākizglītībā, tiks veicināta iecietība uzņemošās valsts skolēnu vidū, un tas ļaus trešo valstu valstspiederīgajiem bērniem bez grūtībām iekļauties skolā.

Nemot vērā Latvijas labās prakses piemērus, pētījumus un politiskos dokumentus, integrācija ir uzlūkojama kā trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanās uzņemošās valsts sabiedrībā, skolotājs ar viņam piešķirto autoritāti nodrošina šo iekļaušanos. Skolotājam jāpiedāvā zināšanas iekļaušanas jautājumos, lai, balstoties uz tām, tiktu veicināta trešo valstu valstspiederīgā iekļaušanās vispirms skolā un turpmāk arī darba tirgū, proti, palīdzētu viņam kļūt par valsts ekonomisko, sociālo kapitālu un nodrošināt savu statusu sabiedrībā.

Eiropas Komisijas Zaļā grāmata par migrāciju (2008, 4) uzsver, ka: „migrācija ietekmē bērnu izglītību pat tad, ja ģimenei ir augsts sociāli ekonomiskais un izglītības stāvoklis. Mācību pārtraukšana vai saskare ar valodas un kultūras atšķirībām īstermiņā var negatīvi ietekmēt skolēnus. Tomēr ilgtermiņā viņu izredzes izglītības jomā ir labas, un saskarsme ar jaunu kultūru un valodu noteikti veicinās viņu cilvēkkapitālu. Šai grupai neapšaubāmi būs pieskaitāms vairums migrantu bērnu, to vidū daudzi, kuri ieradušies pēdējo imigrācijas viļņu laikā. Tomēr šajā Zaļajā grāmatā galvenā uzmanība ir pievērsta valodu un kultūras atšķirībām, ko vēl vairāk pastiprina sociāli ekonomiskās nepilnības, kuras biežāk novēro konkrētos apgabalos un konkrētās skolās. Tā ir būtiska problēma izglītības jomā, un tam, vai sistēmu darbība ir vai nav sekmīga, ir ievērojamas sociālas sekas. Kā liecina turpmāk izklāstītie pierādījumi, pastāv būtiskas un bieži vien noturīgas atšķirības starp izglītības līmeni, ko sasniedz bērni no migrējušajām ģimenēm un bērni no uzņēmējvalsts. Komisija 1994. gadā publicētajā ziņojumā norādīja uz riskiem, kādi rastos, ja netiktu uzlabotas izglītības iespējas migrantu bērniem, proti, paplašinātos no paaudzes paaudzē nodotā sociālā sašķeltība, kulturālā segregācija, kopienu atstumtība un konflikti starp etniskajām kopienām. Iespējas, ka tādas varētu būt sekas, joprojām saglabājas”. Pēc promocijas darba autores domām, viss iepriekšminētais būtu jāiekļauj arī skolotāju tālākizglītībā iekļaušanas jautājumos. 2008. gada kopīgajā ziņojumā par darba programmas „Izglītība un apmācība 2010. gadam” īstenošanu uzmanība vērsta uz daudzu imigrantu skolēnu nelabvēlīgo stāvokli izglītībā, tādējādi viņiem ir vajadzīga

lielāka uzmanība. Turpmāk sniegtā analīze liecina par to, ka dažās valstīs tiem veicas labāk nekā citās, jo tiek mazināta izglītības līmeņa atšķirība starp imigrantu skolēniem un viņu vienaudžiem no uzņēmošās valsts.

Visās Eiropas valstīs tiek atzīts (Luksemburgas Harta 1996, termins – *skola visiem*), ka iekļaujošā izglītība nodrošina pamatu, lai garantētu vienlīdzīgas iespējas izglītojamiem ar dažādu veidu speciālajām vajadzībām visos viņu dzīves aspektos (izglītībā, profesionālajās mācībās, nodarbinātībā un sabiedriskajā dzīvē). E. Kants uzsver, ka ir jārīkojas saskaņā ar tādiem uzskatiem vai tiesībām, kuras jūs vēlētos, lai tās kļūtu par vispārējām tiesībām (Kants 1994). Iecietība balstās uz koncepciju par neatņemamām individuālajām tiesībām, kas ir svarīga atziņa, domājot par iecietības sekmēšanu skolotāju tālākizglītībā dažādības iekļaušanas jautājumos.

Veiksmīga trešo valstu valstspiederīgo bērnu iekļaušana vispārējās izglītības iestādēs, domājot arī par viņu tiesībām, ir viens no veidiem, kā mazināt sašķeltību, kulturālo segregāciju, kopienu atstumtību un konfliktus, kā arī pārvarēt sabiedrībā pastāvošos aizspriedumus. Katram bērnam ir jānodrošina iekļaušanās visos skolas dzīves aspektos jeb trīs dimensijās: kultūrā, politikā (atbalsts dažādībai) un darbībā (Booth, Ainscow 2002; Florian, Rose, Tilstone 1998). Iekļaušanās ir saistīta ar pārmaiņām, lai uzlabotu mācīšanos un visu skolēnu līdzdalību, tomēr tas ir nebeidzams process (Booth, Ainscow 2002, 7).

Lai konstatētu tos iecietības rādītājus, kas ir nepieciešami skolotāju darba ar trešo valstu valstspiederīgajiem tālākizglītībā dažādības iekļaušanas jautājumos, līdz ar izpratni par iecietību starpkultūru izglītības teorijās tiks apskatīta arī iecietības izpratne skolotāju tālākizglītībā dažādības iekļaušanas jautājumos. Šāda tālākizglītība ietver: visu skolēnu vienādu vērtēšanu; skolēnu dalību un kultūru atstumšanas mazināšanu; mācīšanās šķēršļus samazināšanu visiem skolēniem, nevis tikai tiem, kuriem ir veselības traucējumi; apzināšanos, ka iekļaujošā izglītība ir viens no veidiem, kā iekļauties sabiedrībā u. c. (Booth, Ainscow 2002, 7). Par iekļaušanos var runāt tad, kad visi skolēni un skolotāji tiek uztverti vienādi (Booth, Ainscow 2002, 3), vienlīdzība ir viens no iecietības rādītājiem. Pēc promocijas autores domām, ir svarīgas teorijas, kas balstās uz vienlīdzību kā iecietības rādītāju.

Iekļaušanās ir saistīta ar iecietību, atbalstu un iedrošinājumu, Ainskovs (Ainscow 2005, 5–20) izvirza četras pazīmes, kas ir raksturīgas skolēna iekļaušanai izglītības sistēmā un skolotāju tālākizglītībā dažādības iekļaušanas jautājumos: process

(mācīšanās); iespējamo šķēršļu likvidēšana; klātbūtne, līdzdalība un sasniegumi visiem; iecietība un uzraudzība. Visas šīs pazīmes sekmē skolotāju iecietību, strādājot ar trešo valstu valstspiederīgajiem.

Trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanās ir cieši saistīta ar savas dzimtās valodas saglabāšanu. Dzimtās valodas prasme atvieglo uzņemošās valsts valodas mācīšanos (EACEA 2008, 2). Iekļaušanās ir veiksmīga, ja pastāv skolotāja un skolēnu savstarpējās attiecības, uzticēšanās, sadarbība, kas veido sociālo kapitālu. Skolēns, kas nepārzina konkrēto kultūras kapitālu, ir ar ierobežotām izglītības iespējām, kas ar laiku mazina viņa sociālo statusu. Piemēram, pārbaudot skolēna zināšanas jebkurā mācību priekšmetā, vienmēr tiks pārbaudītas arī viņa valodas zināšanas. Trešo valstu valstspiederīgo skolēns ir spiests saskarties ar citām problēmām, kas nav saistītas ar akadēmisko zināšanu izrādīšanu, viņa zināšanu pārbaudes rezultāti būs zemāki nekā tai skolēnu grupai, kas pārzina kultūras kapitālu un valodu.

Atbalsta pasākumi trešo valstu valstspiederīgajiem, pamatojoties uz divām stratēģijām, ir ieviesti gandrīz visās Eiropas valstīs. Pirmkārt, lai skolēns varētu iekļauties uzņemošās valsts sabiedrībā un būtu atvieglota viņa izglītošanās, valsts atbalsta skolēna izglītību vienā no valsts oficiālajām valodām. Otrkārt, stratēģija ir saistīta ar skolēna dzimtās valodas un kultūras saglabāšanu (Gendebien 2004, 51–52). Skolām un pedagogiem savā ikdienas darbā būtu jārespektē skolēna atšķirīgā kultūra. Pozitīva attieksme (iecietība) var būt tikai tad, ja skolēni tiek iepazīstināti (apzināti) ar savu un citu tautu nacionālajām vērtībām un apzinās to nozīmību gan citiem, gan sev (Petere 2006). Skolēns (trešo valstu valstspiederīgais) pats nespēj iekļauties svešā izglītības vidē, viņam ir nepieciešama skolotāja palīdzība, lai skolēna „panākumi dominētu pār neveiksmēm” (Žogla 1994). Iecietības sekmēšana skolotāju tālākizglītībā dažādību iekļaušanas jautājuma kontekstā attiecas uz visiem skolēniem, neizceļot kādu grupu atsevišķi (Gibson, Blandford 2005). Arī Djūijs norāda, ka svarīga ir tieši sagatavošana aktīvai dzīvei demokrātiskā sabiedrībā (Dewey 1996). Lai trešo valstu valstspiederīgie veiksmīgi iekļautos sabiedrībā, svarīgi ir skolēnos attīstīt pozitīvu attieksmi pret mācībām (Amonašvili 1982).

Tādējādi var secināt, ka iecietība līdzās individuālajām tiesībām un cieņai ir viens no svarīgākajiem komponentiem ne tikai mācību procesā, bet arī skolotāju, kas strādā ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā dažādību iekļaušanas jautājumos, tas ir „uz skolēna darbību orientēts pedagoģiskais process” (Žogla 2001, 28), kurā skolotājs

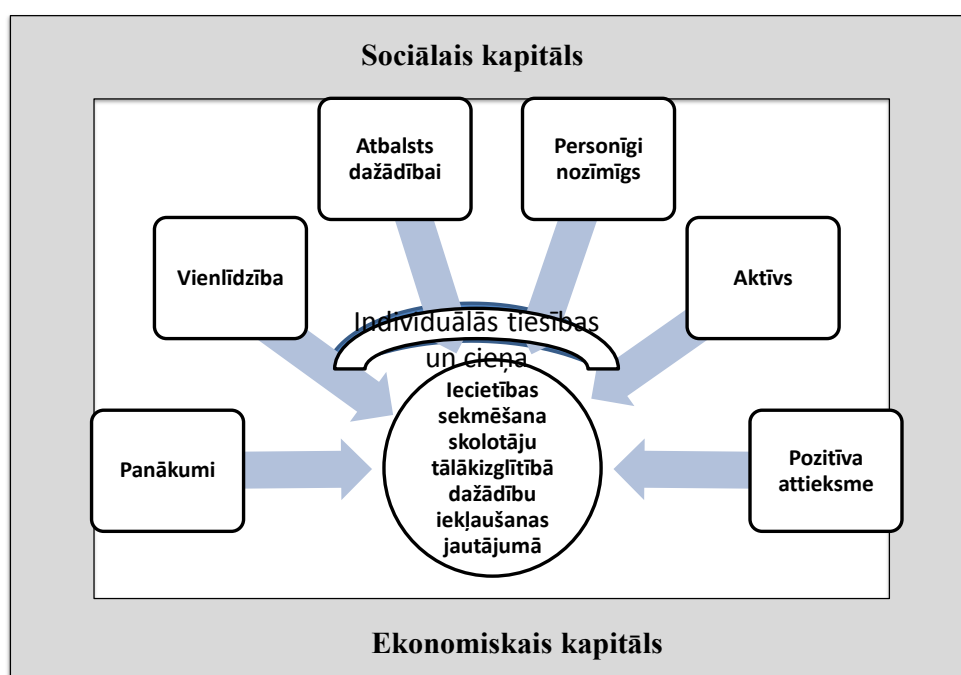
organizē skolēna darbību vai arī viņam pašam ļauj līdzdarboties un iekļauties izglītības vidē.

Tālākizglītība dažādības iekļaušanas jautājumos ir saistīta ar valsts atbalsta pasākumiem, kas veicina trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanos uzņemošās valsts sabiedrībā. Tabulā (sk. 1. pielikumu) parādītie pasākumi attiecas uz visiem imigrantu bērniem neatkarīgi no viņu statusa, ja tas nav konkrēti noteikts valstī. Visiem bērniem ir tiesības uz izglītību, neatkarīgi no tā, vai ir nepieciešams ilglaicīgs vai īslaicīgs atbalsts. Aplūkojot 1. pielikuma tabulu, ir redzams, ka Latvijā tika piedāvāta tikai rakstiska informācija par skolu sistēmu, savukārt Somijā imigrantiem ir nodrošināti gan tulka pakalpojumi, gan speciālie resursi – personāls/konsultants, papildtikšanās ar imigrantu ģimenēm un informācija par pirmsskolu. Esere (Esere 2006, 6) par galveno, kas palīdz imigrantiem (pētījumā trešo valstu valstspiederīgajiem) iekļauties sabiedrībā, uzskata valodu, izglītību un darba tirgus iespējas, proti, ekonomisko, sociālo un kultūru kapitālu. Kā jau iepriekš minēts, promocijas darba autore iekļaušanos skata kā trešo valstu valstspiederīgo integrāciju. Ņemot vērā Eseres integrācijas divus savstarpēji saistītus aspektus – sociālo integrāciju un sistēmu integrāciju (Esere 2006, 17) –, trešo valstu valsts valstspiederīgo sociālā integrācija nozīmē iekļaušanu sociālajā sistēmā, tā ir atkarīga no esošās sociālās sistēmas valstī, piemēram, izglītības, darba tirgus pieejamības. Savukārt sistēmu integrācija attiecas uz visu sociālo sistēmu vienotību. Vispārizglītojošās skolas, kas orientētas uz iekļaujošu izglītību, ir visefektīvākais veids, kā cīnīties pret diskriminējošu attieksmi, veidot pretimnākošu un iekļaujošu sabiedrību, tādējādi panākt izglītību visiem, turklāt tās nodrošina efektīvu izglītību bērnu vairākumam, kā arī uzlabo visas izglītības sistēmas efektivitāti un tās izmaksu lietderību (UNESCO 1994, 8), kas ar laiku vairo valsts kultūras, ekonomikas, sociālo un simbolisko kapitālu. Skolotāja izpratne par šiem jautājumiem nosaka viņa izpratni par vienlīdzīgu attieksmi pret visiem skolēniem.

No iepriekš sacītā var secināt, ka pastāv vairāki iekļaušanās nosacījumi. Pirmkārt, subjektīvie nosacījumi: trešo valstu valstspiederīgā patstāvīgums, apkārtējās sabiedrības locekļu savstarpējās attiecības un attieksme pret konkrēto cilvēku, trešo valstu valstspiederīgā prasme pielāgoties, izglītoties, iekļauties, trešo valstu valstspiederīgo aktivitāte. Otrkārt, objektīvie nosacījumi: labvēlīga un rosinoša sabiedrības, izglītības iestādes klases vide, perspektīvu variantu piedāvājums/iespējas, aktivitāšu atbalsts, palīdzības sniegšana problēmu risināšanā, piedāvātais mācību saturs. Tālākizglītība

dažādības iekļaušanas jautājumos nav notikums, tas ir process. Šodien visu nosaka integrācija (Gudjons 1994, 119), kas ietver individuālo, institucionālo un politisko komponentu, to pašu varētu teikt arī par iekļaujošo izglītību: to vēlas indivīds (skolotājs, trešo valstu valstspiederīgais? Kas tiek izmantots skolā? Kas tiek pieprasīts no valsts?

Nodaļā, pamatojoties uz literatūras analīzi, promocijas darba autore identificē faktorus, kas nepieciešami, lai sekmētu iecietību: panākumu dominēšana (Žogla 1994), vienlīdzība (Booth, Ainscow 2002; Gibson, Blandford 2005), atbalsts dažādībai (Booth, Ainscow 2002; Florian, Rose, Tilstone 1998), personīgā nozīmība (Petere 2008), aktivitāte (Dewey 1996), pozitīva attieksme (Amonašvili 1982), individuālo tiesību respektēšana un cieņa (Kants 1994), kas ir iekļaujošās izglītības centrālais elements (sk. 4. attēlu).

4. attēls. Iecietības sekmēšana skolotāju tālākizglītībā dažādību iekļaušanas jautājumā

Tātad, tālākizglītības potenciālu, kas būtu izmantojams skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā veido izpratne par: izglītību, kas pieejama visiem (UNESCO 2006); rīcību saskaņā ar tādiem uzskatiem vai tiesībām,

kuras jūs vēlētos, lai tās kļūtu par vispārējām tiesībām. Tā ir arī izpratne par iecietību, kas balstās uz koncepciju par neatņemamām individuālajām tiesībām (Kants 1994), par iekļaušanos, kas attiecas uz visiem skolēniem, neizceļot kādu grupu atsevišķi (Gibson, Blandford 2005), katra bērna iekļaušanos visos skolas dzīves aspektos – trīs dimensijās: kultūra, politika (atbalsts dažādībai) un darbība (Booth, Ainscow 2002; Florian, Rose, Tilstone 1998), par skolotāja palīdzības nepieciešamību, lai skolēna panākumi dominētu pār neveiksmēm. (Žogla 1994), pozitīvo attieksmi (iecietību), kas ir iespējama, ja skolēni tiek iepazīstināti (apzināti) ar savu un citu tautu nacionālajām vērtībām un iegūto uztver kā sev nozīmīgu (Petere 2008), sagatavošanu aktīvai dzīvei demokrātiskā sabiedrībā (Dewey 1996), skolēnu pozitīvās attieksmes attīstīšanu pret mācībām (Amonašvili 1982). Balstoties uz šīm teorijām, autore promocijas darba teorētiskajā daļā identificējusi iecietības jautājumu risināšanas kompetences izpētes kritērijus skolotāju tālākizglītībā bilingvālo mācību jautājumos (sk. 4. attēlu), pamatojot tos Burdjē teorijā.

Tādējādi var secināt, ka tālākizglītības dažādības iekļaušanas jautājumā potenciālu raksturo vairākas būtiski faktori: panākumi, vienlīdzība, atbalsts dažādībai, personīgi nozīmīgs, aktivitāte, ar pozitīvu attieksmi, to visu aptver individuālo tiesību respektēšana un cieņa. Lai iepriekšminētais realizētos, ir nepieciešams to skatīt kā sociālo un ekonomisko kapitālu. Iekļaušanas sekmēšanai Latvijā ir uzkrāta bagātīga un starptautiski pozitīvi novērtēta pieredze tālākizglītībā bilingvālo mācību jautājumos, kuras teorētiskais analīzei, pēc promocijas darba autores domām, ir veltāma atsevišķa nodaļa.

1.3. Tālākizglītības bilingvālo mācību jautājumos potenciāla teorētiskā analīze

Iecietība skolotāju tālākizglītības bilingvālo mācību jautājumos tiek skatīta komunikācijas kontekstā, jo globalizācijas laikmetā strauji pieaug informācijas apjoms, savstarpēji saskaras daudz dažādu valodu nesēju. Bilingvālās mācības sekmē vairāku valodu vērtību, palīdz iegūt valodas zināšanas, sniedz atbalstu trešo valstu valstspiederīgajam, lai viņš varētu mācīties vienotā izglītības sistēmā. Latvijā tālākizglītība bilingvālo mācību jautājumos vairāk balstās uz kultūras kapitālu, akcentējot valodu. Tādējādi tas nodrošina būtiskas priekšrocības tiem, kam ir labākas uzņemošās valsts valodas prasmes. Pēc promocijas darba autores domām, iecietības sekmēšanai skolotāju tālākizglītībā bilingvālo mācību jautājumos svarīgas ir teorijas, kā pamatā ir komunikācija.

Mēs dzīvojam, kā ir teicis Baumens (Bauman 1998, 77), pasaulē, kurai nav robežu un konkrētu vietu dzīvošanai, tāds jēdziens kā *attālums* šodien vairs nepastāv (*death of distance*). Diemžēl globalizācijas laikmetā palielinās plaisa starp savējo un citādo. Amerikāņu sociologs Rolands Robertsons savā grāmatā „Globalizācija” to raksturo kā „pasaules saspiešanos un pasaules apziņas kopuma padziļināšanos” (Robertson 1992, 8). Tas ir cieši saistīts arī ar dažādu kultūru līdzāspastāvēšanu (Robertson 1992, 132). Globalizācija ir veicinājusi darbaspēka mobilitāti, kas savukārt aktualizē cilvēku spēju dzīvot kultūras, etniskajā un valodu daudzveidībā (Koķe, Muraškovska 2007, 122). Šodienas globalizācijas tendenču pamatā ir ekonomiskie un kultūras kontakti, nevis teritoriālā diferencēšana. Eiropas Parlamenta 2008. gada rezolūcija „Eiropas darba kārtība kultūras jomā globalizācijas apstākļos” norāda uz to, cik svarīgi ir gan skolā, gan sabiedrībā veidot novatoriskas saiknes starp kultūru un pētniecību, zinātni un tehnoloģijām, uz nepieciešamību izstrādāt programmas, kas attiecas uz šiem aspektiem (ES Oficiālais Vēstnesis 15.10.2009, 6). Mūsdienu globalizācijas procesi rada jaunas, nepieredzētas iespējas, nodrošina dažādu kultūru dialogu, sociālo mobilitāti, ekonomisko attīstību. Vienlaikus globalizācija nes sevī vienādošanas draudus, nivelē atšķirības starp dažādām zemēm (KM 2011, 8). Globalizācijas kontekstā mums jāmācās pielāgoties un adaptēties multikulturālā vidē, jāveido labvēlīga attieksme pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Pedagogu tālākizglītībā iekļaujot izpratni par iecietību pret

trešo valstu valstspiederīgo kā kultūras, sociālo, ekonomisko un simbolisko kapitālu tiktu mazināta neiecietība pedagogu vidē. Lai trešo valstu valstspiederīgais varētu nodrošināt savu labklājību, veiksmīgi iekļauties izglītībā un turpmāk darba tirgū, ir nepieciešama abu pušu (uzņemošās valsts sabiedrības un trešo valstu valstspiederīgo) integrācija, kuras pamatā ir iekļaušana, mijiedarbība, drošība un vērtību nostiprināšana.

ANO konvencija (1989, 28. pants) paredz, ka dalībvalstis atzīst bērna (personas, kura nav sasniegusi 18 gadu vecumu, ja likums nenosaka, ka persona kļūst pilngadīga ātrāk) tiesības uz izglītību un ievieš obligātu bezmaksas pamatizglītību. Konvencija nosaka arī to, ka dalībvalstīm ir pienākums stimulēt un nodrošināt gan vispārējās, gan profesionālās vidējās izglītības pieejamību visiem bērniem un, ja nepieciešams, sniegt arī finansiālu palīdzību izglītības ieguvei. Valstīm jānodrošina visiem arī augstākās izglītības pieejamība „atbilstoši katra spējām”. Konvencijas 29. pants nosaka bērna izglītošanas mērķus, kuri ietver arī cieņas ieaudzināšanu pret bērna kultūras savdabīgumu. Tas prasa no pedagoga spēju kompetenti darboties dažādās situācijās, veidojot visu skolēnu plašu zināšanu, prasmju un attieksmju kopumu. Tādējādi īpaša uzmanība pievēršama skolotāju tālākizglītības saturam atbilstoši globalizācijas laikmeta prasībām, kas sekmē trešo valstu valstspiederīgo līdzdalību visās jomās, orientējoties uz iecietību.

Katra cilvēka un visas sabiedrības apzinīgās rīcības pamatu veido uzkrātā dzīves pieredze. Pieredzes nodošana un indivīdu iekļaušana kultūras apritē notiek ar individualizācijas, audzināšanas, socializācijas un kultūras starpniecību. Dzīves pieredzes ieguvē svarīga loma ir izglītībai (Gudjons 1998, 198–200). Batelāns (Batelaan 2001) uzskata, ka viens no galvenajiem kvalitātes uzlabošanas līdzekļiem šajā jomā ir skolotāju tālākizglītība. Lai nodrošinātu uz integrāciju un akadēmiskajām sekmēm orientētu valodas politikas plānošanu un ieviešanu skolās, ir nepieciešama skolotāju tālākizglītība un nepārtraukta profesionālā attīstība, lai viņi izprastu bilingvālās izglītības teorijas un radītu iespējas skolēniem sazināties konteksta ziņā bagātā vidē. Bilingvālā izglītība ir neatņemama jebkuras starpkultūru izglītības ieviešanas daļa (Nieto 1994). Ose uzsver, ka „ideālā variantā visiem etniski daudzveidīgā valstī dzīvojošajiem bērniem būtu jāiegūst bilingvāla izglītība (kā tas daudzās valstīs jau notiek, lai arī monolingvālie, pamatnācijas valodā runājošie bērni, apgūtu otru valodu” (Ose 2006, 42).

Šajā kontekstā būtiski ir aplūkot bilingvālās izglītības pieredzi. Mūsdienu globālo norišu kontekstā mazākumtautību izglītības attīstība skatāma plašāk, jo mainīgajā pasaulē ir arvien vairāk jāsaskaras nevis ar divu valodu nesējiem (piemēram, Latvijā – latviešiem un krieviski runājošajiem), kas ir dzīvojuši vai auguši līdzīgā kultūras vidē, bet arī ar citu valodu un kultūru pārstāvjiem. Bilingvālā izglītība (kā trešo valstu valstspiederīgo skolēnu iekļaušanas veids uzņemošās valsts izglītības vidē un turpmāk arī sabiedrībā) vairāk ir jāskata kā metode, kas palīdz skolēnam iekļauties, bet savukārt skolotājam jābūt iecietīgam pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Šajā nodaļā bilingvālās mācības ir skatītas vairāk kā integrācijas ceļš, kas palīdz dažādu kultūru pārstāvjiem iekļauties jaunā sociālajā vidē.

Par bilingvālās izglītības pirmsākumiem tiek uzskatīts 1968. gads, kad ASV tika pieņemts Bilingvālās izglītības likums (Bilingual Education Act 1988), kopš tā laika tas ir jautājums, par kuru strīdas gan politiķi, gan pedagogi (jāatzīst gan, ka bilingvālās izglītības iedīgļi bija vērojami jau senajā Mezopotāmijā, savukārt Latvijā 19. gs. beigās).

Bilingvālās izglītības pieredze Latvijā ir analizēta vairākos pētījumos un kopumā novērtēta pozitīvi. Promocijas darba autore ir iepazinusies ar nozīmīgākajiem pētījumiem par bilingvālās izglītības ieviešanas rezultātiem: „Bilingvālās izglītības programmas ieviešanas izpēte: skolēnu un vecāku nostādnes un izpratne” (BSZI 2000), „Bilingvālās izglītības ieviešanas analīze” (BSZI 2002), „Mazākumtautību skolēnu un vecāku nostādnes par latviešu valodu” (BSZI 2003b), „Latvijas izglītības reforma Latvijas sabiedrībā, pastāvošo un iespējamo bilingvisma modeļu kontekstā: divplūsmu skolas kā bilingvālās izglītības ieviešanas piemēra novērtējums” (Kļave, Šūpule, Zepa, Vule 2003), „Cittautiešu jauniešu integrācija Latvijas sabiedrībā izglītības reformas kontekstā” (Kļave, Jeruma, Krišane 2004), „Centralizēto eksāmenu pēdējo trīs gadu rezultātu analīze” (BSZI 2009), „Vidusskolēnu pilsoniskās un lingvistiskās attieksmes, apgūstot mazākumtautību izglītības programmas: pētījuma ziņojums” (BSZI 2010). Ievērojot pētījumu rezultātus, autore secina, ka bilingvālajā izglītībā ir ne tikai zināmi sasniegumi, bet arī gūta liela pieredze. Skolotāju tālākizglītība šajos jautājumos novērš mazākumtautību skolēnu zemos akadēmiskos sasniegumus, tādējādi vairo valsts kultūras kapitālu, kas turpmāk konvertējas sociālajā, ekonomiskajā un simboliskajā kapitālā.

Lai sekmētu iecietību skolotājiem, kas strādā ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītības bilingvālo mācību jautājumos svarīgi ir arī citi valstī veiktie pētījumi. Tā pētījumā „Centralizēto eksāmenu pēdējo trīs gadu rezultātu analīze” (BSZI 2009) ir

veikta centralizēto eksāmenu pēdējo trīs gadu rezultātu statistiskā analīze latviešu, mazākumtautību un divplūsmu skolās. Konstatēts, ka mazākumtautību skolu skolēniem kopumā ir labāki centralizēto eksāmenu rezultāti nekā latviešu mācībvalodu skolu skolēniem, kas apstiprina bilingvālās izglītības pozitīvo pieredzi. Pētījumā „Daudzveidība ienāk latviešu skolās: mazākumtautību bērnu integrācija latviešu skolu vidusskolas klasēs” (Austers, Golubeva, Kovaļenko, Strode 2006) ir atspoguļots dominējošās etnolingvistiskās grupas viedoklis. Pētījuma autori ir secinājuši, ka „mazākumtautību skolēnu ienākšana skolās, kur tradicionāli mācījušies gandrīz vienīgi skolēni no latviešu ģimenēm, ir pozitīva tendence, kas var sekmēt sabiedrības integrāciju” (Austers, Golubeva, Kovaļenko, Strode 2006, 49–50).

Skolotāju tālākizglītības bilingvālo mācību izpētes jomā jāmin arī pētījumi, kuros analizēta valsts valodas situācija un sociolingvistisko procesu dinamika Latvijā, kas iekļaujas bilingvālās izglītības ieviešanas novērtējumā, jo pētījumos parādās, kā skolēni izmanto otro valodu turpmākajos izglītības posmos: „Latviešu valodas lietojums profesionālajā izglītībā – situācijas izpēte un ieteikumi” (Kļava, Kļave, Motivāne 2010), „Latviešu valodas prasme un lietojums augstākās izglītības iestādēs: mazākumtautību izglītības satura reformas rezultāti” (LVA 2010), „Valodas situācija Latvijā: 2004–2010” (Balodis, Baltiņš, Ernstsone u. c. 2010), „Latviešu valodas apguvi ietekmējošie faktori un lietojuma vide” (LVA 2010), „Valsts valodas apguves kvalitāte mazākumtautību skolās” (Kalnbērziņa, Lokmane, Kunda u. c. 2010).

Promocijas darba kontekstā būtiskas ir pētījumu gaitā gūtās atziņas par bilingvālās izglītības pozitīvo pieredzi, jo to var izmatot skolotāju tālākizglītībā bilingvālo mācību jautājumos: mazākumtautību izglītības satura reforma un veiksmīga bilingvālās izglītības ieviešana ir bijusi *nozīmīgākais solis Latvijas valodas politikā* (Kalnbērziņa, Lokmane, Kunda u. c. 2010, 43). Parasti pozitīva un ieinteresēta attieksme un profesionalitāte iet roku rokā un ir garants efektīvai pārejai no mācībām bilingvāli pamatskolā uz mācībām latviski vidusskolā. Savukārt *negatīva attieksme ir saistīta ar vājām skolotāju latviešu valodas prasmēm, atpalikušām metodiskajām pieejām mācību priekšmetu apgūvē* (BSZI 2010, 6). Valsts valodas prasme paplašina saskarsmes iespējas, *atvieglo iekļaušanos* Latvijas augstākajās izglītības iestādēs un darba tirgū (BSZI 2010, 53). Tāpat ir nepieciešams uzsvērt *neformālas, nehierarhiskas un uz sadarbību vērstas* metodes integrācijas mērķu sasniegšanā, veicinot dažādu *etnisku grupu jauniešu sadarbību* skolā un ārpus tās (Austers, Golubeva, Kovaļenko,

Strode 2006, 49–50), jaunieši vēlas, lai Latvijas sabiedrība būtu vienota un integrēta, un ir pārliecināti, ka *pašiem ir jāuzņemas atbildība* par sabiedrības integrāciju (Kļave, Jeruma, Krišane 2004, 14). Datu analīze liecina, ka pret bilingvālo izglītību gan skolēniem, gan skolotājiem ir *pozitīva attieksme*, saskatot tajā kompromisa variantu mazākumtautību izglītības reformas īstenošanā (Kļave, Jeruma, Krišane 2004, 9). *Neformālas saskarsmes* iespējas starp divām valodu grupām ir veids, kā izpaužas kultūru dialogs (Kļave, Šūpule, Zepa, Vule 2003, 7). Lai sekmīgi īstenotu bilingvālo mācību programmas mērķus saskaņā ar vecāku viedokli ir jāpievērš lielāka vērība *atbilstošas metodoloģijas izstrādei* (BSZI 2000, 3). Apkopojot pētījumu laikā gūtās atziņas, promocijas darba autore secina, ka skolotāju, kuri strādā ar trešo valstu valstspiederīgajiem tālākizglītībai bilingvālo mācību jautājumos ir jābalstās uz atziņu, ka valodas prasme atvieglo iekļaušanos, tomēr skolēniem jāuztic lielākas līdzdalības iespējas. Sociālās iekļaušanās aspekts sabiedrībā skar ne tikai trešo valstu valstspiederīgos, bet arī vietējos skolēnus un skolotājus. Tādējādi līdzdalība ir svarīgs jautājums, kas jāiekļauj pedagogu tālākizglītībā.

Latvijā tālākizglītība bilingvālo mācību jautājumos pārsvarā balstās uz Kolina Beikera teoriju – valodas un satura integrēto pieeju. Ir zināma arī „pārejas bilingvālās izglītības teorija” (*Transitional Bilingual Education*), kuras pamatā ir uzskats, ka lasīšana dzimtajā valodā veicina lasīšanu otrajā valodā, savukārt dzimtās valodas prasme veicina otrās valodas prasmes pilnveidi (Cummins 1986). Konceptuālās zināšanas, kas ir vienā valodā, palīdz izprast tās citās valodās. Ja bērns jau saprot jēdzienu „taisnīgums” un „godīgums” savā dzimtajā valodā, tad citā valodā ir jāzina tikai nosaukums (Cummins 2000). Ir svarīgi, lai vecāki nodrošinātu bērnam dzimtās valodas apguvi mājās, jo šobrīd, kad pasaulē pastiprinās globalizācijas tendences, Latvijas skolās ienāk skolēni ar lielu dzimtās valodas dažādību, līdz ar to skola nevarēs nodrošināt katram skolēnam viņa dzimtās valodas mācīšanu un/vai saglabāšanu. Tādējādi, kā uzskata pētniece Golubeva, atbildība tiek vērsta „uz skolēnu vecākiem kā uz būtisku dzimtās valodas un kultūras resursu” (Golubeva 2010, 9). Latvijā tālākizglītība bilingvālo mācību jautājumos vairāk sekmē valodu vērtību, palīdz iegūt valodas zināšanas. Džims Kaminss un Merils Sveins (Cummins and Swain 1986, 100) uzskata, ka sekmīga ir tāda tālākizglītība bilingvālo mācību jautājumos, kurā tiek izstrādāti un piedāvāti paraugi un saglabātas bilingvālās prasmes sociālajai izdzīvošanai un augsta līmeņa akadēmiskajiem sasniegumiem. Savukārt Beikers (Baker 2006, 231)

uzsver, ka tālākizglītībā bilingvālo mācību jautājumos svarīgi ir nevis palīdzēt veidot vienkārši „bilingvālu bērnu”, bet ietvert arī *multikulturalismu*, tā bagātinot apkārtējo vidi, novēršot minoritāšu skolēnu zemos akadēmiskus rezultātus. Pēc Beikera domām (Baker 2006, 254–255), galvenais, kam būtu jāpievērš uzmanība, ir: augsts valodu kompetences līmenis, kas nodrošina efektīvu un plašu saziņu; inkulturācija (*enculturation*) – process, kurā indivīds tradicionāli mācās saturu, kultūru un asimilē savu praksi un vērtības; dziļāka izpratne par kultūru un vēsturi; *biliteracy*, kuru Reijess (Reyes pēc Garcia 2006, 3) skaidro kā meistarību runāt, lasīt un rakstīt divās valodās, savukārt Dvorins (Dworin pēc Garcia 2006, 3) to definē kā bērna divu valodu kompetenci; augsti klases sasniegumi; augsta līmeņa kognitīvā attīstība; pašvērtējuma paaugstināšanās; drošāka identitātes apzināšanās; lielākas nodarbinātības iespējas; valodas statuss.

Tādējādi var secināt, ka iecietības sekmēšanas skolotāju tālākizglītībā bilingvālo mācību jautājumos pamatā ir izpratne par bilingvālo izglītību kā kultūras un arī sociālo kapitālu. Klase ir vieta, kurā satiekas skolotājs, trešo valstu valstspiederīgais un uzņemošās valsts skolēns, kur skolotājs ir vienīgais pieaugušais. Trešo valstu valstspiederīgais, kas nepārzina konkrēto kultūras kapitālu, nespēs līdzvērtīgi piedalīties ekonomiskajā, politiskajā un sociālajā dzīvē, nejutīsies droši. Skolēna kultūras kapitāls nepāries citos kapitālos. Skolotājs, balstoties uz savām zināšanām, var veicināt vai – tieši pretēji – neveicināt trešo valstu valstspiederīgā iekļaušanos uzņemošās valsts sabiedrībā.

Lielākajai daļai bilingvālo mācību teoriju galvenie teorētiskie pamati saistīti tieši ar otrās valodas apguvi, „lai sabiedrība rastu kopīgu valodu pārnestajā nozīmē, tai vispirms nepieciešama kopīga valoda tiešajā nozīmē” (Druviete 2000, 194). Arī Beikers (Baker 2002, 297–298) pievērš uzmanību īpašām programmām, kas izstrādātas padziļinātai valodas lomas izpratnei. To mērķi ir šādi: attīstīt skolēnos izpratni par savas pirmās valodas zināšanu līmeni; attīstīt valodu mācīšanās iemaņas; izkopt komunikācijas iemaņas apgūtajās valodās; veicināt skolēnu izpratni par valodas dabu un funkcijām; aptvert valodas apguves procesu un apzināti izkopt pirmās valodas un citu valodu prasmi; attīstīt skolēnu izpratni par valodu dažādību pasaulē, valstī, reģionā, skolā, kā arī izpratni par valodas variantiem; uzlabot attiecības starp dažādām etniskām grupām, iepazīstinot ar šo grupu valodām; palīdzēt skolēniem pārvarēt atsvešinātību starp ģimenes un skolas valodu; ieaudzināt izpratni par valodu kā atšķirīgu cilvēku sabiedrības

iezīmi; attīstīt izpratni par bilingvismu un multikulturālismu (Donmall 1985, pēc Baker 2002, 297–298). Pamatojoties uz Beikera piedāvātajiem mērķiem, ir iespējams sekmēt iecietību skolotāju tālākizglītība bilingvālo mācību jautājumos. Skolotājs nav brīvs no dažādiem aizspriedumiem, tas konvertējas neiecietībā, kā apgalvo psihologs Deivids Maiers, aizspriedumam ir negatīva ievirze, kas balstās tikai uz to, ka konkrēts indivīds tiek identificēts ar kādu grupu. Cilvēkam, kurš atrodas aizspriedumu varā (īpaši skolotājs), nav pieņemami tie, kas atšķiras no viņa, savā uzvedībā viņš pieļauj diskrimināciju, jo uzskata, ka citādie ir bīstami un neizglītoti (Майерс 1997, 435). Pēc promocijas darba autores domām, pārnesot šo atziņu uz skolotāju darbam ar trešo valstu valstspiederīgajiem tālākizglītību, tas varētu sekmēt diskrimināciju. Arī Latvijā veiktais pētījums „Migrācijas ietekme uz etniskajām attiecībām Latvijā” pierāda, ka iedzīvotāju vidū ir „latviešu un cittautiešu kopīgas bailes un aizspriedumi par potenciālajiem imigrantiem. Šīs bailes un aizspriedumi ir pamatā potenciāliem diskriminācijas gadījumiem” (SAI 2008, 3–4).

Kā jau iepriekš minēts, uzņemošās valsts kultūra un tās sastāvdaļa – valodas zināšanas – atvieglo skolēnu (trešo valstu valstspiederīgo) iekļaušanos sabiedrībā, jo „valoda bez kultūras ir kā ķermenis bez sirds” (Baker 2002, 203). Tomēr skolotājam pieejamie resursi (viens no tiem ir valoda) ierobežo viņa spējas attiekties pret visiem skolēniem vienādi. Valoda izglītībā ir viens no resursiem, kas ļauj nodrošināt zināšanu iegūšanu un to izmantojumu turpmāk. Tādējādi trešo valstu valstspiederīgie, kas ir apguvuši latviešu valodu, var sekmīgāk iekļauties ne tikai Latvijas izglītības sistēmā, bet arī iesaistīties vairākās kultūras sistēmās.

Virzoties pa Hartmuta Esera (Esser 1993, 231–239) raksturotajām integrācijas pakāpēm, valodas apguve ir raksturota kā nozīmīgs integrācijas līdzeklis un veicinātājs individuālā līmenī: akulturācija vai socializācija, pozicionēšanās, saskarsme un identificēšanās ar sabiedrību. Tātad, apgūstot otro (uzņemošās valsts sabiedrības) valodu, akulturācija var sekmīgāk norisināties, saskaroties divām un/vai vairākām kultūrām, proti, trešo valstu valstspiederīgo identificēšanās ar uzņemošās valsts sabiedrību. Laba dzimtās valodas prasme veicina arī otrās valodas veiksmīgu apguvi (Cummins 1984). Kaminss runā par valodu savstarpējās atkarības modeli, viņš uzskata, ka visu valodu pamatā ir kopējas prasmes, kuras var izmantot, mācoties jebkuru valodu. Bilingvālajā modelī skolotājs iedrošina skolēnus apgūt jaunas zināšanas, valoda tiek mācīta integrēti, apgūstot dažādu citu mācību priekšmetu saturu (Cummins 1986, 28).

Beikers (Baker 2002, 2011) uzsver, ka valodas lietojums apzināti tiek integrēts ar priekšmetu saturu, valoda netiek mācīta tikai kā izolēts priekšmets. Bilingvisms rada spēju uztvert savu valodu kā vienu no daudzām iespējamām sistēmām, skatīt to vispārēju kategoriju kontekstā un līdz ar to labāk veikt lingvistiskās operācijas. Savukārt Rods Eliss (Ellis 1994) runā par universālo otrās valodas apguves pakāpeniskumu. Ņemot vērā iepriekšminēto, var secināt, ka valoda nevar tikt izmantota kā barjera, kas ietekmē trešo valstu valstspiederīgā iespējas, bet tā palīdz konstruēt noteiktas zināšanas par realitāti. Cilvēkiem ir iedzimts potenciāls, kas sastāv no septiņiem līdzvērtīgiem spēju veidiem. Pastāv arī biofizikāls potenciāls informācijas apstrādāšanai, kas var tikt aktivizēts kultūras vidē, lai atrisinātu radušās problēmas. Gārdners (Gardner 1983) uzsver, ka tāpat kā katram cilvēkam ir individuāls un neatkārtojams izskats un temperaments, tā arī katram piemīt daudzveidīgas intelektuālās spējas, turklāt katram cilvēkam piemīt visi šo spēju veidi. Tas viss raksturo skolotāju tālākizglītības bilingvālo mācību jautājumos būtību. Arī Stīvens Krašens (Krashen 1981) uzsver, ka mācīšanai jābūt tādai, lai valodas apguvēju sagatavotu reālām komunikatīvām situācijām. Skolā jāattīsta tādas komunikācijas spējas, lai skolēns reālajā dzīvē varētu gan sazināties, gan turpināt valodas mācīšanos. Pēc Petera Bergera un Tomasa Lakmena domām, valodas apgušana ir svarīga tieši bērnībā, jo ar tās palīdzību bērni iemācās izprast pasauli. Kad cilvēki sarunājas, viņi strukturē apkārtējo pasauli: „valodas saprašana ir principiāli nepieciešama, lai saprastu ikdienas dzīves realitāti” (Berger and Luckman 1991, 153). Arī Lamberts (Lambert 1966) runā par pozitīvu attieksmi pret abām valodām, jo mūsdienās daudzi cilvēki visā pasaulē kļūst par vairāku valodu un sociokultūras tīklu dalībniekiem.

Tomēr promocijas darba autore secina, ka ne tikai valoda ir labākais komunikācijas un sadarbības līdzeklis. Sadarbība nenotiek, ja komunikācijas dalībnieki, piemēram, trešo valstu valstspiederīgie, neprot valodu vai arī prot to ļoti vāji. Liela nozīme ir arī sociālajai darbībai, simboliska rakstura elementiem – attēliem, žestiem, mīmikai. Tādējādi skolotājiem, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem bērniem, ir jāapgūst jauna pieredze, kas pirms tam viņiem ir bijusi sveša, jāuzzina vairāk par citām kultūrām un dzīves pieredzi.

Turpmākajā izklāstā vairāk uzmanības tiks pievērsts iecietības sekmēšanai skolotāju tālākizglītībā bilingvālo mācību jautājumos kā trešo valstu valstspiederīgo iespējai iekļauties uzņemošās valsts sabiedrībā.

Beikers (Baker 2002, 287) norāda, ka bilingvālās izglītības modelis sastāv no četrām daļām: lingvistiskās informācijas jeb iedevuma (*input*); valodas producēšanas jeb rezultāta (*output*); konteksta un procesa. Šāds četrdaļīgs modelis ļauj labāk izprast bilingvālo mācību būtību. Beikers uzskata, ka bilingvisma attīstību ietekmē cilvēka piederība pie minoritātes vai majoritātes, elites vai opozīcijas u. tml. Jāņem vērā arī *mikro* konteksts – pagalms, bērnudārzs, skola, kopiena –, kas veicina funkcionālā bilingvisma attīstību. Apstākļi ir mainīgi, līdz ar to arī bilingvisms nav vis stabils, bet gan nepārtraukti mainīga iezīme, kur „pedagogam jāņem vērā bērna zināšanas, prasmes un pieredze un jāizmanto šis konteksts mācību satura apguvē” (Baker 2002, 136). Tas veido mijiedarbību struktūru starp valsti (*makro* konteksts), sabiedrību vai kopienas (*mezo* konteksts), atmosfēru un metodisko nodrošinājumu (*mikro* konteksts).

Mācīšanās un arī tālākizglītība bilingvālo mācību jautājumos ir sociāla darbība, ko nosaka sociokultūras vide (*makro* un *mezo* konteksts), bet tā ir orientēta uz darbību autentiskā vidē (*mikro* konteksts), kas savukārt nosaka skolēna (trešo valstu valstspiederīgā) iespēju iekļauties apkārtējā sabiedrībā. To var skatīt dažādos līmeņos: indivīda skolotāja tālākizglītības bilingvālo mācību jautājumos un trešo valstu valstspiederīgā skolēna iekļaušanās (*mikro*) līmenī, izglītības iestādes (*mezo*) līmenī un sabiedrības (*makro*) līmenī. Promocijas darba autore skatījumā valsts tiek definēta kā pamatprincipi (likumi, finansējums), kuriem pakļaujas sabiedrība vai kopiena, bet skola kā sabiedrības daļa veido *mikro* kontekstu, kurā notiek skolēna un skolotāja mijiedarbība. Visi šie līmeņi ietekmē viens otru. Trešo valsts valstspiederīgais skolēns iziet caur visiem šiem trim kontekstiem, tie ir saistīti ar skolēna kultūras un sociālo kapitālu, ko autore saista ar bilingvālajam mācībām, kas savukārt ir saistītas ar iekļaušanos un ir starpkultūras daļa. Promocijas pētījumā svarīgs ir tieši *mikro* konteksts – pedagogu tālākizglītība un mācības skolā, kur arī notiek visciešākā komunikācija – skolēna un skolotāja savstarpējā iedarbība. Pēc profesores Žoglas (Žogla 2001, 109) domām, mācības kā komunikatīva darbība ir dialogs starp skolotāju un skolēnu. Ņemot vērā promocijas darba autore pētījuma ideju, komunikācija ir saskarsme, kura ir iespējama tikai tad, kad abu pušu (trešo valsts valstspiederīgā un skolotāja) saskarsmē vadošā loma ir iecietībai. Līdz ar to promocijas darbā tiks noteikti tie iecietības rādītāji, kas ir nepieciešami pedagogam, strādājot ar trešo valsts valstspiederīgajiem. Līdz ar izpratni par iecietības sekmēšanu starpkultūru un iekļaušanās teorijās, tiks apskatīta arī iecietības sekmēšana bilingvālo mācību teorijās.

Burdjē (Bourdieu 1991, 107–117) skatījumā spēja efektīvi lietot valodu palielina „bagātību”, jo ļauj sadarboties ar citiem cilvēkiem dažādos sociālajos kontekstos. Īpaši svarīga spēja sadarboties ar citiem ir skolas vecumā. Valodas prasme ir pirmais solis, lai skolēns (trešo valstu valstspiederīgais) varētu sekmīgi komunicēt ar visiem sabiedrības locekļiem, no kā iegūst gan viņš pats, gan visa sabiedrība, „būtiskākais savstarpējo attiecību veidošanas elements ir saziņas valoda, kas ir arī katras tautības vai etniskās grupas etniskās identitātes uzturēšanas viens no priekšnoteikumiem” (SAI 2008, 15). Ar jēdzienu *sadarbība* cieši saistīts ir jēdziens *ieciētība*, kas paredz abpusēju sadarbību – pamatnācija pieņem trešo valstu valstspiederīgos un ir iecietīga pret viņu kultūras atšķirībām, savukārt trešo valstu valstspiederīgie izprot, atzīst un pieņem uzņemotās valsts nozīmīgākās vērtības. Pēc promocijas darba autores domām, ir vairākas svarīgas teorijas, kas balstās uz sadarbību kā iecietības pazīmi.

Kaminss (Cummins 1976) atzīst, ka bilingvu dzīves pieredze, iespējams, ir plašāka un vispusīgāka nekā monolingvu, jo bilingvi ir apguvuši ne tikai divas valodas, bet arī divas atšķirīgas kultūras un domāšanas stilus. Ļaujot trešo valstu valstspiederīgajiem, kuriem ir atšķirīga ekonomiskā situācija, kultūra, reliģija, valoda un etniskā izcelsme, iekļauties Latvijas izglītības sistēmā, tiks bagātināta arī Latvijas skolēnu dzīves pieredze.

Lai trešo valstu valstspiederīgie skolēni varētu iekļauties Latvijas izglītības sistēmā, skolās ir jāattīsta tam labvēlīga vide. Pēc autores domām, skolotāju tālākizglītībā bilingvālo mācību jautājumos šobrīd pastāv vairākas problēmas: gan pedagogiem, gan sabiedrībai kopumā ir ierobežota izpratne par trešo valstu valstspiederīgo skolēnu vajadzībām; trešo valstu valstspiederīgo skolēniem nepieciešamās informācijas, mācību un metodisko līdzekļu trūkums (šobrīd Latvijas skolām ir pieejams tikai mācību līdzeklis „Atvērsim vārtus!”, kas ir paredzēts 13–18 gadus veciem trešo valstu valstspiederīgajiem, un „Latvija drauga acīm”, kas ir domāts 6–9 un 10–12 gadus veciem trešo valstu valstspiederīgo bērniem); sabiedrības neiecietība pret cittautiešiem (PROVIDUS 2006), kā arī neizpratne par trešo valstu valstspiederīgo iespējām un potenciālu Latvijas tālākajā attīstībā.

Ofelija Garsija uzsver, ka bilingvālā izglītība der visiem – majoritātes valodai, spēcīgām lingvistiskajām grupām, kā arī minoritātes valodai, kurai nav varas. Domājot par lielāku sociālo vienlīdzību (Garcia 2008, 11), ir svarīgi to skatīt kā iecietības sekmēšanu. Pārmaiņas, kas notiek izglītības sistēmā pēdējā desmitgadē, kad mainās izglītības paradigma, kad skolotājs no līdera kļūst par sadarbības partneri (producentu,

kompanjonu), veicina arī skolotāja iecietību klasē un skolā. Tomēr tas prasa augsta līmeņa tālākizglītību un ilgstošu ieguldījumu *profesionālā kapitāla* attīstīšanā. Šajā kontekstā aktuāls kļūst Kaminsa (Cummins 1999) uzskats, ka jādara viss iespējamais, lai pierādītu, ka cita kultūra un valoda ir tikpat derīga un vērtīga kā savējā. Multikulturāla vide pati par sevi vēl neliecina par iecietību attiecīgajā (*makro, mezo, mikro*) vidē. Viens no svarīgākajiem nosacījumiem ir sadarbība un komunikācija, kas palīdzētu sekmēt iecietību un veiksmīgi īstenot skolotāju tālākizglītību bilingvālo mācību jautājumos.

Latvijas pieredze, kas tiks aplūkota empīriskajā daļā, var tikt izmantota kā labās prakses piemēri skolotāju tālākizglītības pilnveides iespējām iecietības sekmēšanai pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Ideālā variantā visiem skolotājiem vajadzētu apmeklēt tālākizglītības kursus bilingvālo mācību jautājumos, kuros tiktu apgūtas dažādas prasmes darbam ar trešo valstu valstspiederīgajiem, notiktu nepārtraukta refleksija par esošo un jauniegūto pieredzi. Refleksija, izmantojot dažādu situāciju piemērus (sadarbība ar minoritāšu bērnu vecākiem, bērnu attieksme pret otrās valodas apguvi utt.), ir iedarbīgs mācīšanās instruments (Margeviča 2008, 179). Skolotāja darbība ir daudz vairāk nekā izglītība: tās mērķis ir cilvēka potenciāla pēc iespējas pilnīgāka atklāšana un aktualizēšana (Špona 2001, 10), kas ir svarīgs nosacījums iecietības sekmēšanai skolotāju, kas strādā ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā bilingvālo mācību jautājumos.

Domājot par trešo valstu valstspiederīgo ieplūšanu Latvijas skolās, būtiski ir īstenot skolotāju tālākizglītības labās prakses piemērus. Ir jāatceras, ka bilingvālās mācības atšķiras no tradicionālas svešvalodas vai otrās valodas apguves, kur valodu māca tikai kā mācību priekšmetu. Bilingvālajās mācībās valodu, kas nav bērna dzimtā valoda, izmanto par līdzekli dažādu mācību priekšmetu satura apguvei. Latvijā, ieviešot bilingvālo izglītību, tika domāts par pedagogu tālākizglītību gan metodikas, gan teorijas jautājumos. Šodienas mērķis ir iekļaut trešo valstu valstspiederīgo bērnus jaunā sociālā telpā, vienlaikus saglabājot viņiem savas kultūras apziņu. Skolēnam svarīgi pašam „pārdzīvot kultūras nesēja pozīciju” (Žogla 2001, 25), kas ļauj viņam labāk izprast sevi un iekļauties jaunajā vidē. Otrās valodas apgūšanai Latvijas kontekstā ir jābūt vērstai ne tikai uz mītnes zemes valodas zināšanām, bet arī uz prasmi darboties ārpus savas kultūras robežām (tas attiecas gan uz mītnes zemes iedzīvotājiem, gan uz trešo valstu valstspiederīgajiem). Iecietība bilingvālās izglītības teorijā nozīmē to, ka pedagogs pievērš uzmanību visu skolēnu kultūrai un valodai, viņš uzskata, ka jebkuras citas

valodas prasme ir vērtība. Mūsdienās integrācija jeb iekļaušanās ir apliecinājums tam, ka daudzveidība sabiedrībā ir vērtība, ja visiem tiek nodrošinātas vienādas iespējas, ja valda savstarpēja iecietība un cieņa (Baker and Jones 1998, 296). Skolotājs (aģents) ir aktīva būtne, kas veido stratēģijas – savdabīgas prakses sistēmas, kas virzītas uz noteiktu mērķi (Burdjē 1977, 72). Skolotājam, lai strādātu ar trešo valstu valstspiederīgajiem un jaunās situācijās pieņemtu pareizos lēmumus, ir pašiem jāmacās no saviem skolēniem gan kultūru, gan pieredzi, gan arī tradīcijas. Skolotājs izvēlas un atlasa zināšanu kopumu, ko nodot tālāk, atkarībā no skolēna (trešo valstu valstspiederīgā) spējām tās izmantot, tādējādi nodrošinot viņa piederību kādai noteiktai sociālajai grupai. Nekvalitatīva pedagoģiskā procesa gadījumā trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanās uzņemšanās valsts sabiedrībā būs neefektīva, kas var radīt draudus cilvēka organismam, kaitējot fiziskajai un psiholoģiskajai labsajūtai un radot spriedzi. Bieži arī trešo valstu valstspiederīgo bērnu vecāki jūtas apdraudēti, baidās no savas autoritātes zaudēšanas, jo, mācoties uzņemšanās valsts valodā un tuvinoties citai kultūrai, bērni var atsvešināties no ģimenes. Tādējādi skolotāju tālākizglītības programmās ir jāiekļauj arī tādi jautājumi kā darbs ar vecākiem, kas nāk no citas kultūrvides. 1994. gadā Pasaules Bankas veiktajā pētījumā (Dutcher 1994) tika uzsvērts, ka izglītība ir sekmīga tad, ja tajā ir iesaistīti vecāki un sabiedrība, skolotājiem ir starpkultūru kompetence un pieejama pastāvīga tālākizglītība. Veiksmīga bilingvālās izglītības pieredzes izmantošana darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem skolēniem atvieglos kultūru pārrāvumu, palīdzēs uzturēt abas valodas (dzimto un uzņemšanās valsts valodu) un iekļauties izglītības vidē, justies droši uzņemšanās valsts sabiedrībā.

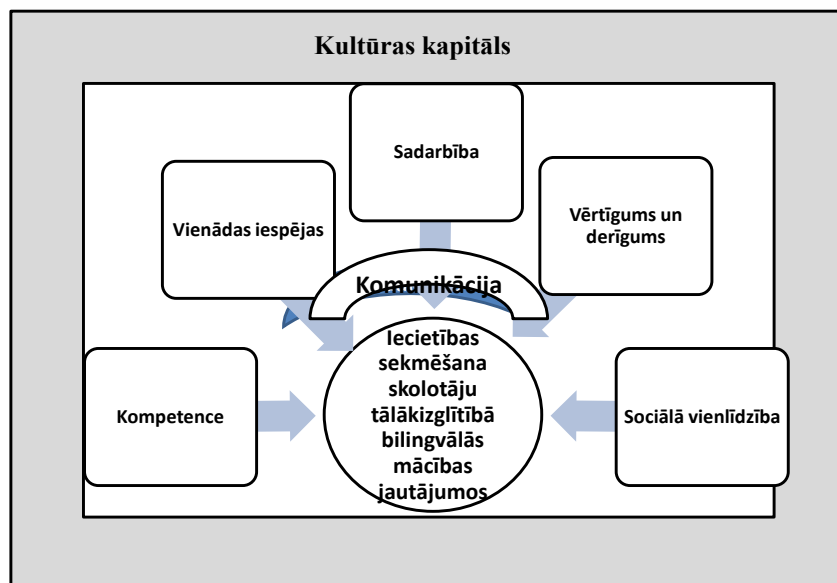
Šobrīd, balstoties uz Latvijā veiktajiem pētījumiem, redzams pārrāvums. Bilingvālā izglītība teorētiski ir vērsta pret citādību kā kultūras un sociālo kapitālu, bet praksē tiek vairāk vērsta uz valodu vērtību, aizmirstot sociālo aspektu – kopā sadzīvošanu. Pēc promocijas darba autores uzskatiem, domājot par skolotāju tālākizglītību bilingvālo mācību jautājumos, tas varētu sekmēt trešo valstu valstspiederīgo atstumšanu. Arī Burdjē norāda, ka indivīds (skolēns) tikai izglītības procesā, pieņemot piedāvāto kapitāla formu, var nodrošināt sev konkrētu statusu sabiedrībā, kļūstot par uzņemšanās valsts ekonomisko kapitālu.

BSZI (BSZI 2011, 7–8) izstrādāja trešo valstu valstspiederīgo integrācijas politikas novērtējuma indikatorus, kurus vēlams izmantot vismaz reizi trijos gados, ievērojot pēc iespējas vienotu metodiku katrā no politikas jomām, lai iegūtie dati būtu

salīdzināmi. Pirmkārt, izglītības jomā trešo valstu valstspiederīgajiem, viņu bērniem un Latvijas pilsoņiem ir jānodrošina vienlīdzīgas iespējas: iegūt pirmsskolas, pamata, vispārējo vidējo un profesionālo izglītību bez maksas; saņemt stipendijas profesionālās pamatizglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības programmās; iegūt augstāko izglītību un pretendēt uz budžeta vietām; pretendēt uz stipendijām augstākajās izglītības iestādēs. Otrkārt, trešo valstu valstspiederīgajiem un viņu bērniem jānodrošina patstāvīgs atbalsts visos izglītības līmeņos: konsultēšanās iespējas par izglītības sistēmu Latvijā; nepieciešamā palīdzība, lai iekļautos Latvijas izglītības sistēmā; pieejams atbalsta personāls klasēs, kurās mācās trešo valstu valstspiederīgo bērni. Treškārt, pedagogu tālākizglītība: pedagogu profesionālās izglītības programmās ietverti mācību kursi par starpkultūru pieeju izglītībā (t. sk. atšķirīgu kultūru bērnu vajadzībām mācību procesā un metodēm darbā ar šādiem bērniem). Ceturtkārt, rīcībpolitika un sekmju vērtējums: politika, kas vērsta uz trešo valstu valstspiederīgo bērnu iekļaušanu izglītības sistēmā.

Pēc promocijas darba autores domām, ja šie indikatori tiktu respektēti ne tikai uz papīra, bet arī reālajā dzīvē un tiktu iekļauti arī kā tālākizglītības novērtēšanas indikatori, tas palīdzētu gan pedagogiem un mītnes zemes skolēniem, gan arī trešo valstu valstspiederīgajiem. Viens no svarīgākajiem iecietības nosacījumiem ir komunikācija un sadarbība. Komunikācija kā kopā sadzīvošana, līdzdalība ir arī tālākizglītības bilingvālo mācību jautājumu būtība, kas nevar veiksmīgi tikt realizēta bez abu pušu (skolotāja-skolēna) iecietības. Ja iecietību saistām ar skolotāju tālākizglītību bilingvālo mācību jautājumos (Cummins 1976; Krashen 1981; Beikers 2002, 2006; Garsia 2008), kuru centrā ir komunikācija (Krashen 1981; Ellis 1994; Lambert; Donmall 1985), tad tā ietver sevī kompetenci, vienādas iespējas, sadarbību, vērtīgumu un derīgumu, un sociālo vienlīdzību mācīšanās procesā, to visu ietekmē kultūras kapitāla formas, ko skolēns ņem līdzi no ģimenes vai ir ieguvis citā pieredzē. Tas viss ietekmē trešo valstu valstspiederīgā skolēna interpretāciju par notikumiem skolā, klasē un savstarpējās attiecības ar skolotāju un citiem skolēniem.

Pamatojoties uz literatūras analīzi, promocijas darba autore identificē nosacījumus, kas nepieciešami, lai veicinātu iecietību (sk. 5. attēlu).

5. attēls. Iecietības sekmēšana skolotāju tālākizglītībā bilingvālās mācības jautājumos

Tālākizglītībā bilingvālo mācību jautājumos iecietība sākas, kad, komunicējot mācību vidē, ir vērojami visi šie kritēriji. Izglītība iesaistās sabiedrības problēmu risināšanā, tādējādi pielāgojas strauji mainīgās sabiedrības attīstībai.

Tātad, tālākizglītības potenciālu, kas būtu izmantojams skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā, veido izpratne par bilingvālu izglītību kā izglītību, kas der visiem – majoritātes valodai, spēcīgām lingvistiskajām grupām, kā arī minoritātes valodai, kurai nav varas. Bilingvālā izglītība sniedz lielāku sociālo vienlīdzību (Garsia 2008); otrās valodas apguvēja adaptēšanos jaunā kultūrā (Beikers 2002); kultūras ietekmi uz valodu (Nieto 1992); efektīvu valodas lietošanu, kas palielina „bagātību”, jo ļauj sadarboties ar citiem dažādos sociālos kontekstos (Bourdieu 1991); iespējamo darbību, lai pierādītu, ka cita kultūra un valoda ir tikpat derīga un vērtīga (Cummins 1991); integrāciju kā vērtību un daudzveidības apliecinājumu sabiedrībā, kur visiem ir vienādas iespējas un valda savstarpēja iecietība un cieņa (Colin Baker and Sylvia Prys Jones 1998). Balstoties uz šīm teorijām, autore promocijas darba teorētiskajā daļā identificējusi iecietības jautājumu risināšanas

kompetences izpētes kritērijus skolotāju tālākizglītībā bilingvālo mācību jautājumos (sk. 5. attēlu), pamatojot tos Burdjē teorijā.

Tādējādi var secināt, ka veiksmīgai skolotāju, kuri strādā un/vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā bilingvālo mācību jautājumos komunikācijai ir galvenā loma iecietības veicināšanā. Trešo valstu valstspiederīgā spēja efektīvi lietot valodu palielinātu bagātību, jo ļautu sadarboties un komunicēt ar citiem cilvēkiem dažādos sociālajos kontekstos. Kultūras kapitāls ir galvenais faktors bilingvālajās mācībās, tas nosaka vienādas iespējas un skolotāja vienlīdzīgu attieksmi pret visiem skolēniem. Ja izglītība darbojas tikai noteikta kultūras kapitāla robežās, tā sniedz mazākas iespējas trešo valstu valstspiederīgajiem. Kā jau tika iepriekš minēts, bilingvālās mācības teorētiski ir vērstas pret citādību kā kultūras un sociālo kapitālu, bet praksē tās vairāk vērstas uz valodu vērtību, aizmirstot sociālo aspektu – kopā sadzīvošanu.

1.4. Promocijas pētījuma teorētisko rezultātu sintēze skolotāju iecietības un tālākizglītības izpētes modelī

Pamatojoties uz atziņām par iecietības sekmēšanu skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītību starpkultūru, iekļaušanās un bilingvālo mācību jautājumos tiks dots jēdziena *ieciētība* skaidrojums šī pētījuma kontekstā.

Zinātniskajā apritē tiek lietoti jēdzieni – *ieciētība* un *tolerance*, abi šie jēdzieni ir lietoti kā savstarpēji aizstājoshi. UNESCO dokumentos lieto jēdzienu *ieciētība*, pētījumos, piemēram, „Etniskā tolerance un Latvijas sabiedrības integrācija” (BSZ 2004) bieži ir lietoti abi šie jēdzieni, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam lietots jēdziens *tolerance*. Visos pētījumos, kā *tolerances* pretstats ir lietots jēdziens *neieciētība*.

No veiktajiem pētījumiem par *ieciētības* (tolerances) problemātiku, jāmin Oša un Oses pētījums „Pētījumos balstītas stratēģijas tolerances veicināšanai” (Ose, Osis 2006), tajā ir sniegts teorētisks tolerances jēdziena skaidrojums, veikta starptautiska un Latvijas tiesiska regulējuma analīze, kas saistīta ar sabiedrības iecietības un neieciētības jautājumiem. „Iecietība – tas ir jēdziens, ar kuru apzīmē atteikšanos no dogmatisma, no patiesības absolutizēšanas, kas apstiprina normas, kuras minētas starptautiskajos cilvēktiesību aktos” (Ose, Osis 2006). Latvijā un ārzemēs veiktie pētījumi liecina, ka galvenās neieciētības formas Latvijā skar etnisko un reliģisko piederību (ECRI 2002). Kā īpaša riska grupa šajos pētījumos ir izcelti čigāni (jeb romi). PROVIDUS veiktie pētījumi par situāciju Latvijas izglītības sistēmā norāda, ka tolerance jeb *ieciētība* nav vispārpieņemta vērtība sabiedrībā (Austers, Golubeva, Kovaļenko, Strode 2006).

Profesora Torstena Knauta (Knauth 2010) izpratnē *ieciētība* ir galvenais jēdziens, kas nodarbojās ar kultūras un reliģijas daudzveidību izglītībā. Rainers Forsts (Forst 2003) izšķir vertikālo iecietību, kas saistīta ar valsts politiku, un horizontālo, kas saistīta ar intersubjektivitāti. Horizontālā iecietība ir cieši saistīta arī ar tālākizglītību. Tomēr, lai runātu par *ieciētību* dažādās tālākizglītības teorijās, ir jāizprot jēdziena būtība. Pirmkārt, ir jābūt situācijai (sabiedrībai), kurā pastāv atšķirības vai daudzveidība. Otrkārt, ir jābūt kādam iemeslam, lai pasīvi vai aktīvi pieņemtu vai pat atbalstītu radušos

situāciju (Knauth, 2010). Latvijas skolās šobrīd pastāv daudzveidība, tādējādi ir iemesls, ko pierāda daudzie iepriekšminētie pētījumi (sk. 10., 11. lpp), lai izstrādātu teorētisko modeli iecietības sekmēšanai, kas dos iespēju trešo valstu valstspiederīgajiem iekļauties uzņemošās valsts sabiedrībā, darba tirgū. *Iecietību* plašākā nozīmē var saprast kā „atšķirību pieņemšanu” (Afdal 2006). Zinātniskajā literatūrā tiek pamatots, ka par pamatu *ieciētibai* jeb *tolerancei* nevar būt vienaldzīga attieksme (Mendus 1989, Nicholson 1985). *Iecietība* nav liberāla attieksme, tā ir produktīvs dzīves process, kas tiek saistīts ar ieinteresētu attieksmi pret citādo. *Citāda* nav abstrakta filozofiskā kategorija, tam ir dažādas nozīmes un apzīmējumi: etniskā minoritāte, reliģiskā grupa utt. (Хабермаc 2001). Tomēr, definējot trešo valstu valstspiederīgo kā *citādo*, „iekļaujamajam jau iepriekš tiek piešķirtas atšķirīgas iezīmes, kuras konkrētajā politiskajā diskursā var kļūt par pamatojumu atšķirīgam atzīšanas un pat līdzdalības apjomam” (Hanovs 2012, 18). Tādējādi promocijas darba autore savā darbā centās izvairīties no jēdziena *citāda*s lietojuma. Deivids Heids (Heyd 1996) skaidro *ieciētibas* jēdzienu kā atteikšanos no rīcības, kura citiem ir nepieņemama. *Iecietības* jēdziens, ko aplūkojis filozofs Džons Hortons (Horton 1996), vairāk fokusējas uz ētisko, nevis politisko kontekstu, tā ir *ieciētiba* kā indivīda vērtība, kas vērsas pie citiem indivīdiem un ir nošķirta no, piemēram, vienaldzības vai pragmatiska kompromisa. Skolas videi jābūt atvērtai un iekļaujošai, lai varētu iemācīt pieņemt dažādību (Nieto 2003). Iecietības veicināšanas kontekstā īpaši svarīgi ir to skatīt caur skolotāju tālākizglītības saturu.

Vadoties pēc UNESCO Iecietības principu deklarācijas (UNESCO 1995, 1. pants), kur *ieciētibas* jēdziens skaidrots kā cieņa pret mūsu pasaules bagātajām un daudzveidīgajām kultūrām, mūsu pašizteiksmes veidiem un cilvēka individualitātes izpausmes veidiem, kā arī to pieņemšanu un pareizu izpratni, kas veicina zināšanas, atklātību, saskarsmi, kā arī domas, sirdsapziņu un uzskatu brīvību. *Iecietība* – tā ir harmonija daudzveidībā. Tas nav tikai morāls pienākums, bet arī politiska un tiesiska nepieciešamība. *Iecietība* – tā ir tikumība, kas sniedz iespēju sasniegt mieru un veicina kultūru apmaiņu, jo miera kultūra ir pretstatā kara kultūrai. „Tā nav piekāpšanās, pretimnākšana vai izdabāšana. Iecietība – tā vispirms ir aktīva attieksme, kas tiek veidota, pamatojoties uz cilvēka universālajām tiesībām un pamatbrīvību. Nekādos apstākļos iecietība nevar kalpot par attaisnojumu šo galveno vērtību apdraudējumam. Iecietība jāizrāda atsevišķiem cilvēkiem, grupām un valstīm. Iecietība ir pienākums veicināt cilvēktiesību, plurālisma (tajā skaitā arī kultūras plurālisma), demokrātijas un

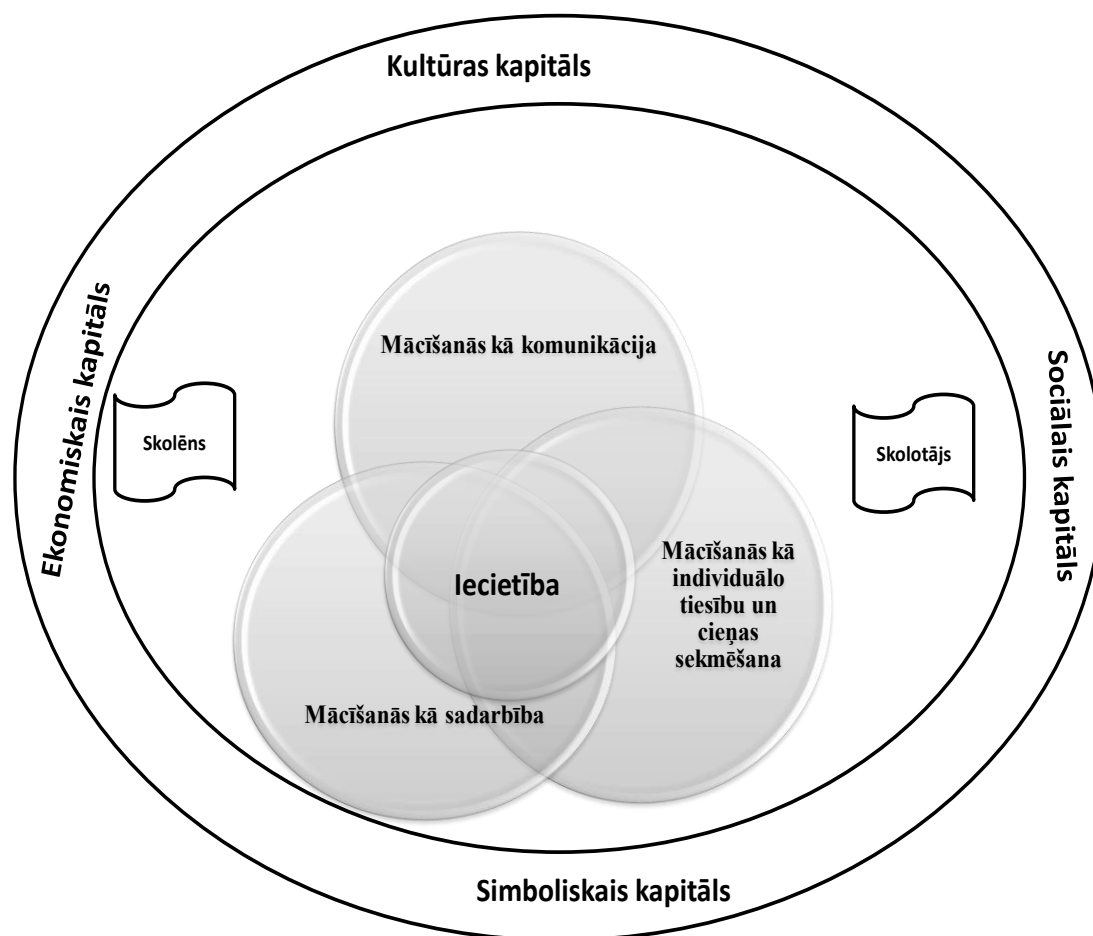
tiesiskās kārtības nostiprināšanu. Iecietība – tas ir jēdziens, ar kuru apzīmē atteikšanos no dogmatisma, no patiesības absolutizēšanas, kas apstiprina normas, kuras minētas starptautiskajos cilvēktiesību aktos” (UNESCO 1995, 1.2. pants). Tas sakrīt ar promocijas darba autores piedāvātajiem iecietības kritērijiem skolotāju tālākizglītībā starpkultūras, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos.

Autore piekrīt Samuela Lovija (Lowy 1999, 43) iecietības definējumam grāmatas „Sadarbība, iecietība un aizspriedumi: ieguldījums sociālajā un medicīnas psiholoģijā” (*Cooperation, tolerance, and prejudice: A Contribution to Social and medical psychology*) nodaļā „Tolerance un faktori, kas ir pret to” (*Tolerance and The Factors Opposing it*), kur zinātnieks secina – *ieciētība* ir funkcija, nevis attieksme, tā ir iespējama tikai tad, ja indivīds pieņem citu indivīdu neatkarīgi no tā kultūras piederības. Saskaroties ar šaubām un bailēm pedagogu vidē, skolotāju tālākizglītībā *ieciētība* ir jāskata arī sociālpolitiskajā vidē. Pola Allena-Mēresa (Allen-Meares 1996) sociālpolitisko vidi uzskata par vienu no identitātes rādītājiem un izceļ to kā identitāti ietekmējošo faktoru. Skolotāja un skolēna (trešo valstu valstspiederīgā) funkcionēšana šajā vidē ir nepārtraukts, divpusējs mijiedarbības process. Arī Krievijas psihologs Vigotskis akcentē, ka bērni sāk mācīties no savas sociālās vides (Vygotsky 1978). Skola nav tikai vieta, kur mācās, bet tā ir arī vide, kur notiek komunikācija, sadarbība, tiek ievērotas individuālās tiesības un cieņa citam pret citu. Skolotājs ir sabiedrības daļa, viņš dzīvo sabiedrībā, kur notiek cilvēku šķirošana pēc dažādiem principiem – ekonomiskā, reliģiskā, tautības utt. Iecietības un dialoga pastāvēšana bez šķirošanas (mēs un viņi) ir nepieciešama, lai nodrošinātu, ka kultūru atšķirība būtu nevis šķelšanās faktors, bet bagātināšanās avots. Pēc promocijas darba autores domām, *ieciētību* var raksturot kā procesu, kas norisinās daudzveidīgā sociālajā vidē, kurā skolēns (trešās valsts valstspiederīgais) un skolotājs nepārtraukti mijiedarbojas. Savukārt Ose un Osis akcentē *ieciētību* kā sociālo praksi, kad netiek nosodīti tie, kuru pārliecība, uzvedība vai rīcība atšķiras no cita cilvēka priekšstata par vēlamu (Ose, Osis 2006). No tā var secināt, ka *ieciētība* nav atstumtība un noslēgšanās, mēs arvien vairāk atveramies dažādām pasaulēm, kas sekmē ticību, cerību un iecietību jeb toleranci (McMillan & Chavis 1986, 20), vienlaikus saglabājot arī savu individualitāti. Tādējādi secināms, ka *ieciētība* ir starpnieks starp individuālo un atšķirīgo, savējo un *svešo*. Arī vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību 6. pants paredz, ka puses veicina tolerances garu un veic efektīvus pasākumus, kas veicinātu savstarpējo cieņu un

sapratni, un sadarbību starp visām personām, kuras dzīvo to teritorijā, neskatoties uz šo personu etnisko, kultūras, lingvistisko vai reliģisko identitāti jo īpaši izglītības, kultūras un plašsaziņas līdzekļu jomās.

Promocijas darba kontekstā autorei ir svarīga *ieciētības* nozīmes izpratne klasiskajā socioloģijā, kur tā tiek skatīta kā sabiedrības veidošanās un saliedētības funkcionāla vienība. „Pilsētas vidē modificējas ražošanas un darījumu attiecības, būtiskas kļūst prasmes mijiedarboties ar nepazīstamiem cilvēkiem, par kuru raksturu un uzvedības īpatnībām nav pieejama izsmeļoša informācija, jo viņi ir auguši un socializējušies citur” (Kruks, Šūlmane 2005, 6). Promocijas darba kontekstā šo ieciētības skaidrojumu var attiecināt arī uz skolas vai klases vidi, kurā atrodas trešo valstu valstspiederīgais.

Izvērtējot zinātniskajā vidē dotos ieciētības jēdzienus, promocijas darba autore konstatējusi, ka *ieciētība* varētu tikt skatīta skolēnu un skolotāju mijiedarbības kontekstā: „skolotājs – skolēns”, „trešo valstu valstspiederīgais – mītnes zemes skolēns” vai arī „trešo valstu valstspiederīgais skolēns – skolotājs”, visi minētie dalībnieki ir atkarīgi un ietekmē viens otru. *Ieciētība* ir subjektīvs jēdziens, to nevar izmērīt, bet var pētīt, balstoties uz dažādu autoru uzskatiem. Piedāvātajā sistēmā, balstoties uz atziņām, kas gūtas iepriekšējās apakšnodaļās, *ieciētību* var konstatēt, novērojot tās izpausmi mācīšanās procesā: komunikācija, sadarbība un individuālo tiesību un cieņas sekmēšana (sk. 6. attēlu), saistot to ar Burdjē ekonomisko, kultūras, sociālo un simbolisko kapitālu.

6. attēls. Iecietība kā profesionālais kapitāls skolotājiem darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem

Promocijas darba kontekstā autorei ir nozīmīgs profesores Maslo uzskats, ka mācīšanās ir kā inovatīvs audzināšanas ceļš (Maslo 2006, 39), kas sekmē skolotāju iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem skolēniem. Informācijas sabiedrība, jaunais liberālisms, dažādība un pedagoģiskais plurālisms (Maslo 2006, 56) raksturo šodienas postmoderno pasauli – augstu izglītības un labklājības līmeni. Tādējādi skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos īpaša uzmanība būtu jāpievērš *ieciētības* jautājumam kā savstarpējai mācīšanās un cieņas izpausmei, kuras veicināšanai ir nepieciešams *profesionālais kapitāls* kā pedagogu tālākizglītības pamats. Skolotājam svarīgi ne tikai izprast skolēnu (īpaši trešo valstu valstspiederīgo) mācīšanās īpatnības, bet arī mācīšanās vajadzības, vajadzības pēc mīlestības un drošuma, vajadzības pēc pieredzes, vajadzības pēc uzslavas un atzinības, vajadzības pēc atbildības

un patstāvības, vajadzības pēc pārskatāmības un kopsakarības (Kellmer-Pringel 1979, pēc Maslo 2006b), kas promocijas darba kontekstā ir iecietības kritēriji.

Promocijas darba autore skolotāju tālākizglītības kontekstā mācīšanos skata dažādās pieejās – mācīšanās kā komunikācija, mācīšanās kā sadarbība un mācīšanās kā individuālo tiesību un cieņas sekmēšana (sk. 6. attēlu). Tas savukārt veido ekonomisko, kultūras, sociālo un simbolisko kapitālu. Skolotāja rīcība vienmēr veicina šo kapitālu procesu, sniegtajām zināšanām ir jābūt noturīgām, pastāvīgām un vērstām uz trešā valsts valstspiederīgā individuālajām īpašībām un vajadzībām.

Autore piekrīt – skolotāju tālākizglītībā svarīga ir atziņa, ka mūsdienās komunikācijas galvenais uzdevums ir palīdzēt cilvēkam sajūst sevi kā sabiedrības locekli, kas spēj aktīvi iesaistīties sabiedriskajā dzīvē (McQuail 2005, 62). Dirks Bekers (Baecker 2000, 16), runājot par kultūras un komunikācijas savstarpējo mijiedarbību, uzsver, ka kultūra var veidoties tikai kultūru kontaktu dēļ. Kultūras pamatā ir komunikācija, tā ir kultūras būtība. Komunikācija palīdz saprast cita savdabīgumu un veicina iecietību. Sociolingvists, antropologs un folklorists Dels Hatavejs Haims (Farah 1998, 126, pēc Johnstone and Marcellino 2010, 7–8) ir izstrādājis komunikācijas „mērīšanas režģi”, kur komunikācijas situācijā svarīgs ir: laiks, vide, telpa; dalībnieku vecums, dzimums, sociālais statuss, attiecības; komunikācijas mērķis; temats un dialoga organizēšana; runas maniere, tonis; valoda, dialekts, vārdu daudzveidība; savstarpējās komunikācijas sociokulturālās normas un to interpretācija; komunikācijas adresāts. Līdz ar skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā starpkultūra, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos svarīgi skatīt to mācīšanās procesu, kur komunikācijā tiek akcentēts, ka skolēns un skolotājs jūtas kā aktīvi un līdzvērtīgi komunikācijas dalībnieki. Pamatojoties uz minētajām zinātnieku atziņām, promocijas darba kontekstā *komunikācijas prasmi var definēt kā iecietības izpausmi*. Pēc promocijas darba autores domām, tā ir svarīga atziņa iecietības sekmēšanai skolotāju tālākizglītībā bilingvālo mācību jautājumos.

Saistībā ar skolotāju tālākizglītību, promocijas darba autore, meklējot sadarbības jēdziena dziļāku nozīmi saistībā ar mācīšanos, skatīja mācīšanos kā sadarbību. Promocijas darba kontekstā autorei ir nozīmīgs Haima Ginota (Ginott pēc Tejlor 2004, 33–38) uzskats, ka efektīva darbība klasē notiek tad, kad skolotājs sadarbojas ar skolēniem. Mūsdienu globalizētajā pasaulē viena no pamatkompetencēm ir sadarbība (Andersone 2007, 115). Sadarbība izpaužas iecietībā pret trešo valstu valstspiederīgo.

Džarboje (Jarboe 1996, 345–383) uzskata, ka sadarbība veicina mācīšanos un produktivitāti. Izmantojot viņa atziņas, promocijas darba kontekstā *var definēt sadarbību kā savstarpēju mācīšanās procesu un iecietību kā produktu*, kas ir svarīgs nosacījums skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos.

Promocijas darba autore piekrīt, ka tālākizglītībā ir svarīga Kristīnes Slīteres un Karla Granta (Sleeter&Grant 2006, 98–100) atziņa, kurā zinātnieki nosauc starpkultūru tālākizglītības piecas pieejas: prasme strādāt ar dažādu kultūru un spēju bērniem; cilvēcisko attiecību pieeja; atsevišķu grupu pētījumi; starpkultūru izglītība un izglītība, kas vienlaicīgi ir gan starpkultūru, gan sociāli pārveidojoša. Ievērojot promocijas darba pētījuma ideju, individuālo tiesību un cieņas sekmēšana klasē atbilst Slīteres un Granta cilvēciskās pieejas izpratnei – *cilvēciskās attiecības*. Minētie autori tās saprot kā pozitīvas attiecības starp dažādām grupām un indivīdiem, aizspriedumu un naidīguma mazināšanu. Tie skolotāji, kuri respektē skolēnu individuālās tiesības un ciena kultūrdažādību izpausmes, parasti pievērš uzmanību iecietībai, un paši ir iecietīgi. Šī individualitāte un kultūrdažādība ir bagātība, kas jārespektē, jāciena un jāņem vērā, īpaši organizējot darbu skolā. Tādējādi skolotāju tālākizglītībā ir jāiekļauj jautājumi par skolas vidi, kurā visi jūtas labi, jo individuālo tiesību cieņa veicina arī drošības sajūtu. Pēc Abrahama Maslova teorijas (Maslow 1954) katram cilvēkam dienas laikā ir daudz dažādu vajadzību, un viena no tām ir vajadzība pēc drošības, kas izpaužas kā vēlme pasargāt sevi (Maslow 1999, 81). Skolēnu (trešo valstu valstspiederīgo) drošības sajūtu apdraud viņu atkarība no citām personām, piemēram, priekšmeta skolotāja, klases audzinātāja, klasesbiedriem, tas rada satraukumu. Skolotājam nepieciešams pazīt skolēnus. Promocijas darba autore piekrīt, ka tālākizglītībā svarīga ir atziņa, ka viena no skolotāja kompetencēm ir prasme orientēties dažādos apstākļos un izmantot savas prasmes un zināšanas darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem. Cilvēki, kuri citu vajadzības, viedokļus un vērtības atzīst par svarīgām, ir ietekmīgāki par tiem, kas ignorē citu vēlmes un uzskatus (Mcmillan&Chavis 1986, 11). Promocijas darba kontekstā *var definēt individuālo tiesību un cieņas sekmēšanu kā iecietības pamatu*, lai to akcentētu skolotāju tālākizglītībā.

Lai veicinātu kultūru dialogu, skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos ir nepieciešams jauns skatījums uz darba organizāciju skolā. Šodienas skola ir vieta, kur viskomplicētāk atrodas un sastopas atšķirīgas kultūras, tāpēc ir nepieciešams

to izveidot par kopā dzīvošanai labvēlīgu, kur ir iespējams sadarboties, komunicēt un justies droši dažādu kultūru pārstāvjiem. Promocijas darba autore definē mācīšanos kā procesu, kurā darbojas dažādu kultūru pārstāvji un kurā notiek dažādu kultūru transformēšana, tiek apgūta arī uzņemošās valsts kultūra. „Kultūra ir sistēma, kas sastāv no kopīgiem priekšstatiem un esības veidiem, ko aktori (cilvēki) ir apguvuši, būdami sabiedrības locekļi” (Ēriksens 2010, 135). Ja katrā sistēmā notiek piedāvāto iecietības prasmju mijiedarbība, tad trešo valstu valstspiederīgo skolēnam ir viegli iekļauties jaunajā skolas vidē. Izglītība ir jāuztver kā dzīves process šeit un tagad, nevis kā sagatavošanās turpmākajai dzīvei (Dewey 1963). Jautājumi, kas ir saistīti ar *ieciētību*, ir iekļaušanās procesa pamatā, jo, saprotot to, ka mēs esam dažādi, ka būt atšķirīgam ir normāli, ka mums visiem ir līdzīgas tiesības un vajadzības, mēs spējam līdzdarboties. Tas izriet no promocijas darba satura, kur *ieciētība* tiek skatīta skolotāju tālākizglītībā starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos.

Skolotāja tālākizglītība starpkultūru, dažādības iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos ir saistīta ar to, kā pedagogs spēj nodrošināt visus šos procesus – mācīšanos kā komunikāciju, mācīšanos kā sadarbību un mācīšanos kā individuālo tiesību un cieņas sekmēšanu (sk. 6. attēlu). Jāņem vērā, ka šodien mācīšanās notiek ne tikai formālā izglītībā, bet arī ārpus tās, piemēram, sadarbojoties un komunicējot ar saviem vienaudžiem. Šajā skatījumā visiem skolēniem skolā ir nepieciešamas tās zināšanas un prasmes, kas tālāk var veicināt jauna veida izpratni, patstāvību, iecietību un konkurētspēju. Arī Žogla (Žogla 2001, 168) uzskata, ka „patstāvīga mācīšanās ir jēdziens ar plašu diapazonu – mācīšanās vienmēr ir patstāvīga, jau sākot ar elementāru, neapzinātu atdarināšanu līdz mērķtiecīgai mācīšanās plānošanai un refleksijai ar dziļu efektivitātes analīzi un jauna mācīšanās posma projektēšanu”. Skolēnam ir svarīgi apzināties savas pašrealizācijas iespējas jaunajā dzīves telpā – palīdzību izglītībā un darba motivāciju (Held 2006). Pašreizējā pasaulē skolēni ik uz soļa var sastapties ar citu kultūru pārstāvjiem. Kā jau iepriekš minēts, nepastāv atsevišķas tālākizglītības teorijas, tādējādi promocijas darba autore skatīja to caur starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību teoriju. Lai apzinātu līdzekļus, ar kuru palīdzību visu iepriekšminēto varētu ieviest skolotāju, kuri strādā ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā, promocijas darbā *ieciētība* tiek skatīta, pamatojoties uz Burdjē teoriju. Trešo valstu valstspiederīgajam ir jānodrošina līdzdalība visās jomās – izglītībā, darba tirgū utt., bez

līdzdalības nevar nodrošināt vienlīdzību. Proti, ir svarīgi, lai trešo valstu valstspiederīgais varētu piedalīties kultūras, ekonomiskajā un sociālajā dzīvē.

Pēc visu šo teorētisko atziņu izvērtēšanas tika secināts, ka iecietība ir iespējama tikai tad, ja citi tiek pieņemti neatkarīgi no viņu kultūras piederības, kas, pēc promocijas darba autores domām, izpaužas prasmē sadarboties, prasmē komunicēt un cienīt citu individuālās tiesības. Tādējādi autore definē komunikācijas prasmi kā iecietības izpausmi; sadarbību – kā savstarpēju mācīšanās procesu un iecietību kā produktu; individuālo tiesību un cieņu pret kultūrdažādību kā iecietības rādītāju. Šī atziņa apstiprina promocijas darba autores izstrādātos iecietības kritērijus. Kā jau tika minēts, iecietība ir process, kas nav izmērāms, tādējādi promocijas darbā iecietības jēdziens tika pētīts dažādās teorijās, pamatojoties uz Burdjē ekonomisko, kultūras, sociālo un simbolisko kapitālu. Visiem šiem kapitāliem piemīt spēja savstarpēji konvertēties, pārejot no viena citā. Burdjē nodala kultūras, ekonomisko un sociālo kapitālu, kas kopumā summējās simboliskajā kapitālā. Promocijas darba autore sliecas uz noteikta kapitāla veida sasaisti ar konkrēto teoriju – starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību. Šie četri kapitāli tiek dalīti pēc kritērijiem un aprakstīti sīkāk, balstoties uz Helda piedāvātajiem kritērijiem un rādītājiem (Held 2006, 24), kas tika izstrādāti, lai analizētu integrācijas projektus.

2. tabula. Pedagogu tālākizglītības kritēriji un rādītāji (pēc Helda 2006)

P. Burdjē kapitāli	Kritēriji (pēc Helda)	Tālākizglītības rādītāji (pēc Helda)
Ekonomiskais kapitāls	Līdzdalība izglītībā	Palīdzība izglītības procesā
	Līdzdalība ekonomiskajā dzīvē/darba tirgū	Darba motivācija
Kultūras kapitāls	Valoda	Valodas prasmju uzlabošana
	Vērtības /normas/tradīcijas	Dažādu kultūras vērtību atšķirība
	Sadzīvošana kopā	Atzīto prakšu/paražu pieņemšana informācijas un komunikācijas telpā
Sociālais kapitāls	Dalība sociālajā un politiskajā dzīvē	Piedalīšanās dažādās organizācijās, klubos utt.
	Starpkultūru kontakti	Iepazīšanās ar dažādu kultūru pārstāvjiem
Simboliskais kapitāls	Subjektīvā labklājība	Dzīves labklājības garantijas
	Piederības atzīšana	Sevis identificēšana ar noteiktu māju/rajonu
	Līdzdalība un atzīšana	Citādā atzīšana
	Drošība	Drošības izjūta

Promocijas darba autore 2. tabulu izmantos, lai saprastu, kā pietrūkst skolotāju tālākizglītības saturā, kas un kā ietekmē pedagogu iecietību vai neiecietību pret trešo

valstu valstspiederīgajiem, kā arī, lai atbildētu uz promocijas darbā izvirzītajiem jautājumiem. Ekonomiskais kapitāls attiecas uz trešo valsts valstspiederīgā juridisko statusu un ekonomiskajiem resursiem, proti, izglītību, darba tirgu utt. Kultūras kapitāls attiecas uz individuālo prasmju apguvi (valoda, tradīcijas, normas utt.) un veicina trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanos uzņēmumos valsts sabiedrībā. Sociālais kapitāls attiecināms uz pieejamiem sociālajiem kontaktiem visās dzīves jomās. Savukārt simboliskais kapitāls attiecināms uz subjektīvo piederības apziņu, kas veidojas uz starpkultūru pamatiem. Šī kapitāla forma nodrošina trešo valsts valstspiederīgā spēju funkcionēt uzņēmumos sabiedrības valstī. Neiecietības izpausme var būt priekšnoteikums atstumtībai, marginalizācijai, ar ko Latvijas iedzīvotāji ir saskārušies padomju laikos: „Kultūras marginālisms ir plaši izplatīts Latvijas lielākajās pilsētās, un ar to vistiešāk ir saskārušies padomju laika iecelotāji. Šo procesu izraisīja pārorientēšanās no lauku dzīves apstākļiem uz dzīvi pilsētā, no iepriekšējai dzīvesvietai raksturīgās kultūrvides – uz citu, nepazīstamu, bet potenciāli pieejamu kultūrvidi” (Vēbers 2000). Izvērtējot visu iepriekšminēto, promocijas darba autore konstatēja, ka trešo valstu valstspiederīgo veiksmīgā iekļaušanās ir iespējama tad, ja valstī ir vienota, iekļaujoša tālākizglītības sistēma un *ieciētība* pret dažādu etnisku grupu pārstāvjiem. Tālākizglītības rādītāji (Helds 2006) atspoguļo, kā var izmērīt vai kas ir nepieciešams tālākizglītībā, lai vecinātu ne tikai trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanos, bet arī skolotāju iecietību pret minēto mērķgrupu. Skolotājs nodot zināšanas tālāk, atkarībā no trešo valstu valstspiederīgā spējām tās izmantot, tādējādi veicinot vai neveicinot iekļaušanos. Pievēršot uzmanību tālākizglītībai starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos kā skolotāju *profesionālajam kapitālam*, kas ietver sevī cilvēkkapitālu (personīgās prasmes un kompetences), sociālo kapitālu (starppersonu attiecības) un lēmumu pieņemšanas kapitālu (spēja spriest, balstoties uz pieredzi) (Hargreaves and Fullan 2012), iespējama veiksmīgāka trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanās uzņēmumos valsts sabiedrībā un izpratne par to kā ekonomisko, sociālo, kultūras un simbolisko kapitālu. Tam jābūt ilgtermiņa ieguldījumam ar mērķi attīstīt cilvēkkapitālu, ko, pēc promocijas darba autores domām, var sasaistīt ar Burdže teoriju. Tādās veiksmīgās valstīs kā Singapūra, Somija un Kanāda *profesionālais kapitāls* tiek attīstīts visiem skolotājiem, visās skolās līdz tam brīdim, kamēr visiem skolotājiem piemīt šī kapitāla forma (Hargreaves and Fullan 2012). No iepriekšminētā rodas secinājums, ka skolotāju, kuri strādā ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītības saturam ir jābalstās uz Burdže kapitālteoriju,

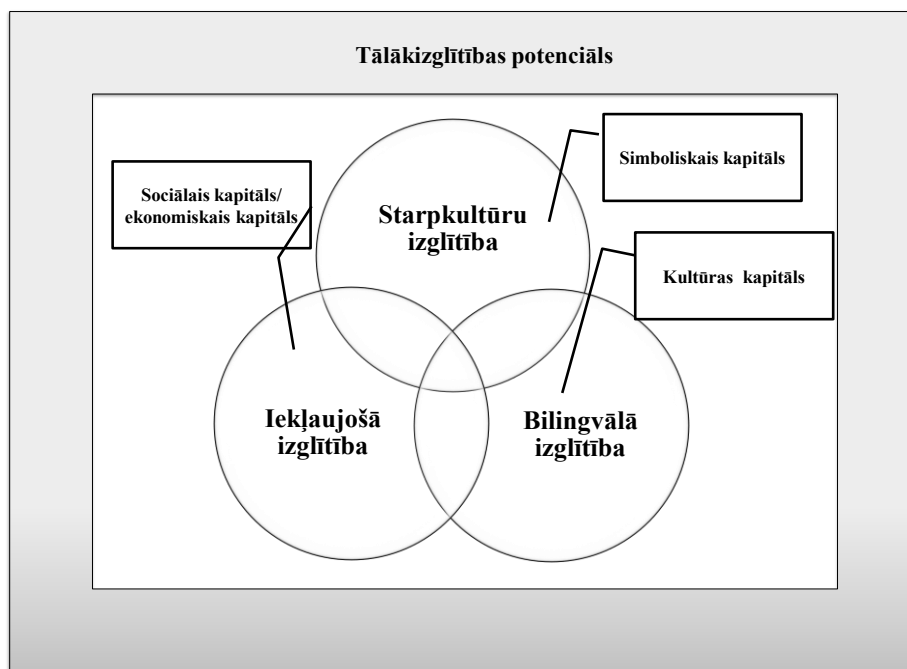
kas būtu *profesionālā kapitāla* pamatā, tas savukārt veicinās skolotāju un sabiedrības *ieciētību* pret trešo valstu valstspiederīgajiem.

Kā jau ieriekš tika teikts, *ieciētība* ir atvērtas, iekļaujošas, dinamiskas sabiedrības pamatā, kurā ir iespējams realizēt kultūras dialogu un pieņemt arī citu kultūru mantojumu. Patlaban Eiropā, ieskaitot Rietumeiropas valstis, palielinās neieciētība (Hanovs 2012, 22), tādējādi ir jāpievērš lielāka uzmanība harmoniskai savstarpējai komunikācijai un iespējām attīstīt savu identitāti. Viens no skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītības uzdevumiem ir trešo valstu valstspiederīgajiem nodrošināt vienlīdzīgas iespējas ar Latvijas pilsoņiem iegūt pirmsskolas, pamata, vidējo vispārējo un profesionālo izglītību, lai viņi iekļautos Latvijas izglītības sistēmā un arī valstī. Ieciētība pret trešo valstu valstspiederīgajiem neveidojas sabiedrībā, kurā ir nepietiekama integrācija un nav iekļaušanās iespēju. Integrācija ir atvērtība pret citādo, atšķirīgo (Benett 1986, 6), citādā pieņemšana. Kā jau iepriekš tika minēts, citādam ir vairākas nozīmes, piemēram, etniskās minoritātes (Хабермак 2001). Pieņemt kultūras atšķirības nozīmē mainīt savu domāšanu un uzvedību (Bennett 1986, 5), tādējādi skolotājam nepārtraukti ir jāpapildina savas zināšanas par dažādām kultūrām, lai, nonākot saskarsmē ar kultūru atšķirībām, viņš, uztverot atšķirības, spētu tās pielāgot. Burdjē teorijas pamatā ir nošķirums starp dažādām sociālajām grupām (promocijas darbā – uzņemošās valsts skolēns un trešo valstu valstspiederīgais), katrai no tām ir pieejamas noteiktās kapitāla formas (Bourdieu 1984). Pēc Burdjē uzskatiem, kultūras kapitāls ir nozīmīgākais no kapitāliem (Bourdieu 1984). Tā kā kultūras kapitāls ir iegūstams, izmantojot izglītību jeb zināšanu iegūšanu, tad tas ir pilnībā atkarīgs no izglītības sistēmas un skolotāja tālākizglītības, kas to realizē. Burdjē uzskata, ka izglītībā pret skolēnu tiek vērsta vardarbība dažādās formās, kā rezultātā skolēnam (īpaši, trešo valstu valstspiederīgajam) ir jāpieņem noteiktu zināšanu kopums, lai veiksmīgi iekļautos gan skolā, gan uzņemošās valsts sabiedrībā, gan turpmāk darba tirgū. Tādējādi var secināt, ka apgūstot kultūras kapitālu, trešo valstu valstspiederīgais spēs izmantot arī pārējos kapitālus un iekļauties uzņemošās valsts sabiedrībā. Tāpēc promocijas darbā ieciētība tiek skatīta attieksmē pret trešo valstu valstspiederīgajiem kā pret ekonomisko, kultūras, sociālo un simbolisko kapitālu.

Iepriekšējās apakšnodaļās tika definēts ieciētības jēdziens tālākizglītībā stapkultūru, bilingvālo mācību un dažādības iekļaušanas jautājumos. Visas šīs tālākizglītības teorijas ir savstarpēji saistītas, bilingvālās mācības ir daļa no

strapkultūras, iekļaušana nav iespējama bez bilingvālām mācībām un starpkultūru izglītības, starpkultūru izglītība nav iespējama bez iekļaušanas un bilingvālām mācībām.

Izvērtējot apakšnodaļās minētās teorētiskās atziņas un pamatojoties uz to, ka nepastāv atsevišķas tālākizglītības teorijas, tika izveidota skolotāja tālākizglītības potenciāla struktūra (sk. 7. attēlu). Tālākizglītība strapkultūru jautājumos kā simboliskais kapitāls, kas apkopo pārējās kapitāla formas, tālākizglītība bilingvālo mācību jautājumos kā kultūras kapitāls, ko Burdjē norāda kā nozīmīgāko no kapitāliem (Bourdieu 1984), un tālākizglītības dažādības iekļaušanas jautājumos kā ekonomiskais un sociālais kapitāls. Trešo valstu valstspiederīgais, apgūstot visus kapitālus, iegūst uzņemošās valsts sabiedrībā konkrētu statusu, kļūst par tās simbolisko, kultūras, ekonomisko un sociālo kapitālu. Kā jau tika iepriekš minēts, ekonomiskais kapitāls attiecas uz trešā valsts valstspiederīgā juridisko statusu un ekonomiskajiem resursiem, proti, izglītību, darba tirgu utt. Kultūras kapitāls attiecas uz individuālo prasmju apguvi (valoda, tradīcijas, normas utt.) un veicina trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanos uzņemošās valsts sabiedrībā. Sociālais kapitāls attiecināms uz pieejamiem sociālajiem kontaktiem visās dzīves jomās. Savukārt simboliskais kapitāls – uz subjektīvo piederības apziņu, kas veidojas uz starpkultūru pamatiem. Šī kapitāla forma nodrošina trešā valsts valstspiederīgā spēju funkcionēt uzņemošās sabiedrības valstī. Promocijas darba autore saista šos kapitālus ar starpkultūras, bilingvālo mācību un iekļaušanas jautājumiem, kas konkrētajā pētījumā ir skolotāju tālākizglītības pamatā (sk. 7. attēlu). Nepārtraukti mācoties, skolotājs iegūst *profesionālo kapitālu*, kā pamatā ir spēja, apņēmība, karjera, kultūra un mācīšanas konteksts (Hargreaves and Fullan 2012, 46).

7. attēls. Skolotāju tālākizglītības potenciāla struktūra

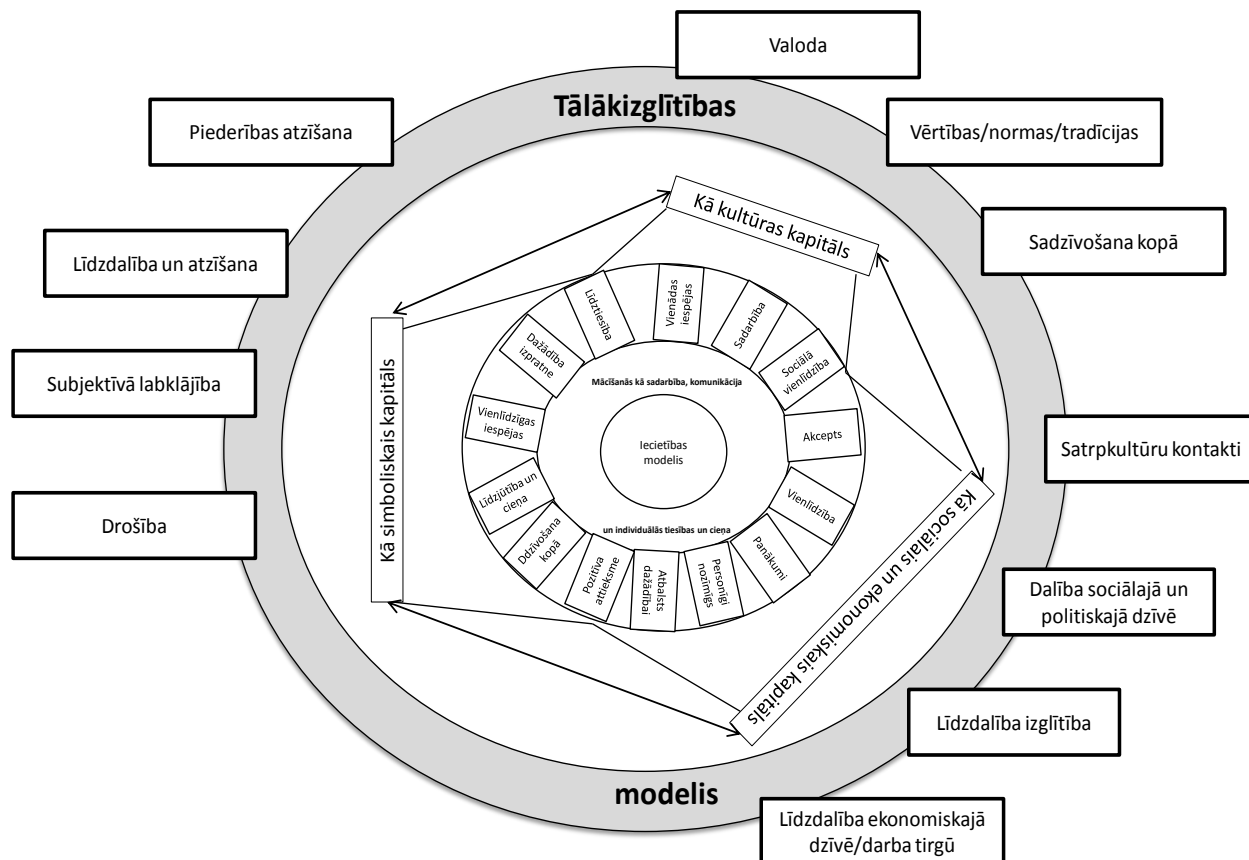
Skolotāju tālākizglītība vienlaicīgi ar zināšanu sniegšanu veicina iecietību vai arī neiecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Jebkura izglītība bieži vien nostiprina nevienlīdzību (Bourdieu&Passeron 1990), kas ir neiecietības pamats. Viena no iespējām veicināt skolotāju iecietību pret trešo valstu valstspiederīgo skolēniem ir tālākizglītība kā skolotāju iecietības sekmēšanas modelis. Pēc autore domām, svarīgi ir arī izpētīt citu valstu skolotāju tālākizglītības programmas (tas nav šī promocijas darba uzdevums), kuras ir izstrādātas, lai sagatavotu skolotājus darbam daudzveidīgā klasē. Promocijas darba autore atbalsta Nensija Deivisa un Barsteina Beverli Kabello (Davis&Cabello 1989, 9–16) piedāvāto skolotāju tālākizglītības modeli, kas koncentrējas uz četriem līmeņiem: izpratni; zināšanām; guvuma un prasmes to saglabāt; refleksijas.

Skolotāju, kas strādā ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā, izmantojot iegūtās zināšanas jaunā situācijā, jāattīsta refleksijas prasme un spēja mainīt, pielāgot jau esošās zināšanas un konstruēt jaunas.

Šī pētījuma mērķis bija izvērtēt tālākizglītības potenciālu skolotāju iecietības sekmēšanā, teorētiskās un empīriskās analīzes rezultātā noteikt tā pilnveides iespējas (nosacījuma sistēmas jeb likumsakarības) darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem. Kritiski izvērtējot zinātnieku atziņas par tālākizglītību starpkultūru, iekļaušanas un

bilingvālo mācību jautājumos, promocijas darba autore uzsver nepieciešamību skatīt skolotāju tālākizglītību kopveselumā, nepārtraukti, visu tālākizglītības kursu garumā. Ar jēdzienu *skolotāja kompetence* promocijas darba autore saprot skolotāja spējas nodrošināt kvalitatīvu un labu skolēna darbību, lai viņš sasniegtu personīgi nozīmīgus mērķus (Orthey 2002). Viena no kompetencēm, kas, pēc autores domām, būtu nepieciešama individuālo darbību nodrošināšanai, ir vērošanas kompetence, proti, spēja vērot sevi un citus, izprotot atšķirīgos viedokļus un saskatot priekšnoteikumus, kas ietekmē situācijas attīstību (Orthey 2002, 8–9). 21. gadsimtā termins *kompetence* tiek skatīts kā uzkrāto zināšanu, prasmju un attieksmju lietošanas un pilnveidošanas iespējas profesionālajā darbībā (Tiļļa 2005; Maslo 2006), „kompetence kā cilvēka spēja lietot apgūto darbībā un to pilnīgot” (Maslo 2006), kas atbilst teorētiskajā daļā izstrādātajiem iecietības kritērijiem. Skola ir institūcija, kas ir domāta, lai veicinātu visu skolēnu vienlīdzību un iespējas, tādējādi skolotājam ir svarīga sociokultūras kompetence – personības autonomija, radošums un spēja integrēties nepārtraukti mainīgajā vidē. Skolotāju tālākizglītībā, lai sekmētu iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem, būtu jāiekļauj jēdziena *ieciētība* izpratne dažādās tālākizglītības teorijās, kā iespēja sekmēt trešā valsts valstspiederīgā ekonomisko, kultūras, sociālo un simbolisko kapitālu. Visi šie kapitāli spēj savstarpēji konvertēties, pārejot no viena citā, tomēr promocijas darba autore, kā jau iepriekš tika minēts, skata tālākizglītību strapkultūru jautājumos vairāk kā simbolisko kapitālu, tālākizglītību bilingvālo mācību jautājumos kā kultūras kapitālu un tālākizglītību dažādības iekļaušanas jautājumos kā ekonomisko un sociālo kapitālu (sk. 7. attēlu). *Ieciētība* tiek skatīta nevis integrācijas kontekstā, bet pret trešo valstu valstspiederīgo kā uzņemošās valsts kapitālu.

Balstoties uz teorētiskās literatūras analīzi un Helda integrācijas projektu analīzes piedāvātajiem kritērijiem un rādītājiem (sk. 2. tabulu), tika izstrādāti iecietības kritēriji, kas, pēc promocijas darba autores domām, palīdzēs atbildēt uz promocijas darba otro un trešo jautājumu: vai skolotāju tālākizglītība veicina iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem un kādas tālākizglītības iespējas būtu nepieciešamas, lai veicinātu iecietību, kā arī piedāvāti ieteikumi dažādu projektu, skolotāju tālākizglītības programmu un grāmatu autoriem izstrādāt atbilstošu saturu (sk. 8. attēlu).

8. attēls. Iecietības sekmēšanas teorētiskais modelis skolotājiem darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem

Kritiski izvērtējot zinātniskajā aprītē dotos iecietības jēdzienus saistībā ar skolotāju tālākizglītību starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos, tika konstatēts, ka *ieciētība* ir pedagogu profesionālais kapitāls, kas nosaka vienādas iespējas mītnes zemes iedzīvotājiem un imigrantiem, sadarbība visās dzīves vidēs (*makro, mezo, mikro*), vērtīgums un derīgums visām iedzīvotāju grupām, sociālā vienlīdzība, pozitīva attieksme un aktīva darbība. Tādējādi pedagogu tālākizglītības pieredze iecietības jautājumos ir saistīta ar iecietības identificēšanu (sk. 7. attēlu) bilingvālās izglītības, starpkultūru un iekļaujošās izglītības teorijās, caur mācīšanos kā komunikāciju, sadarbību un individuālo tiesību un cieņas sekmēšanu (sk. 6. attēlu). Iecietība ir daudzpusīgs process, kurā ir kopīgs mērķis – ar mācību procesa palīdzību iekļaut trešo valstu valstspiederīgos uzņemotās valsts sabiedrībā, pieņemot to kā ekonomisko, kultūras, sociālo un simbolisko kapitālu. Skolotāju tālākizglītība darbojas noteiktā

kultūras kapitālā, savukārt skolotājs ir konkrētas varas institūcijas (izglītības institūcijas) pilnvarotā persona (Bourdieu&Passeron 1990), kas šo kapitālu realizē. Skolēns (īpaši trešo valstu valstspiederīgais) pieņem noteiktās zināšanas un konstruē savas. Lai starp skolēnu un skolotāju veidotos pozitīva sadarbība, kas būtiski ietekmē skolēna zināšanas un turpmāko iekļaušanos uzņemošās valsts sabiedrībā, skolotājam vispirms pašam jābūt iecietīgam, pēc tam to var mācīt arī citiem. Ja lielākā daļa pedagogu ir pārliecināti, ka ir iecietīgi, un apzinās, ka, pieņemot zināšanas spēj tās izmantot jebkurā situācijā un iecietību uztver kā *profesionālā kapitāla* atribūtu, tad šiem skolotājiem piemīt profesionālais kapitāls, un tie kļūst gudri, profesionāli, izdarīgi, koleģiāli, talantīgi (Hargreaves and Fullan 2012). Plašākā nozīmē varētu runāt par to, ka iecietība veicina sadarbību, komunikāciju un katra individuālās tiesības un savstarpējo cieņu starp dažādām tautām, valstīm, kultūrām. Bez savstarpējas cieņas un individuālo tiesību respektēšanas nav iespējama komunikācija, bez komunikācijas nav sadarbības, bet bez sadarbības nav savstarpējas cieņas un individuālo tiesību respektēšanas, tātad visi šie procesi ir savstarpēji saistīti un atkarīgi (sk. 8. attēlu).

Skolotājs nereti ir pirmais, kas sastopas ar pārmaiņām mūsdienu sabiedrībā. Latvijas skolu audzēkņi ir dažādi ne vien temperamenta, interešu, audzināšanas un personības izpausmju, bet arī etniskās un reliģiskās piederības ziņā. Pēdējos gados izglītības iestādēs arvien biežāk mācās bērni, kuru vecāki ir ieradušies Latvijā darba meklējumos. Skolēnu integrēšanās mācību vidē un sabiedrībā kopumā ir process, kurā iesaistīti gan viņi paši un viņu skolasbiedri, gan skolotāji un vecāki. Kā saprasties un sadarboties mācību stundās, ārpusstundu pasākumos? Kā iemācīties saprast dažādo, atšķirīgo citos cilvēkos un uztvert to kā vērtību? Kā dažādībā nepazaudēt sevi? Lai palīdzētu risināt šos jautājumus, skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā Latviešu valodas aģentūra Eiropas Savienības Solidaritātes un migrācijas plūsmu pārvaldīšanas pamatprogrammas 2007. –2013. gadam Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda 2008. gada programmā 2009. gadā izstrādāja un īstenoja projektu „Skolotājs starpkultūru telpā” (promocijas darba autore bija šī projekta līdzautore, vadītāja un lektore). Projekta specifiskais mērķis bija pilnveidot skolotāju profesionālo kompetenci darbam starpkultūru telpā: izstrādāt izglītības programmu skolotāju starpkultūru izglītības prasmju un komunikāciju attīstībai; piecos Latvijas reģionos izglītēt vismaz 150 skolotājus darbam ar skolēniem,

kuri ir dažādu kultūru pārstāvji un ievēro atšķirīgas tradīcijas; izveidot mācību metodisko materiālu un skolotāju sadarbības modeļus tālākai zināšanu nodošanai.

Projekta gaitā tika izveidota skolotāju ideju grāmata (metodiskais materiāls), kurā ietverta daļa izstrādātās tālākizglītības programmas teorētiskā un metodiskā materiāla. Skolotāju ideju grāmata „Skolotājs starpkultūru telpā” ir ne tikai izdota Latvijā, bet arī ievietota Eiropas Komisijas mājas lapā www.ec.europa.eu.

Skolotājiem paredzētajiem mācību materiāliem bieži vien ir tikpat svarīga loma kā skolotāja tālākizglītībai. 2011. gadā Latviešu valodas aģentūrā promocijas darba autore vadībā, balstoties uz iecietības jautājumu risināšanas izpētes kritērijiem, tika izveidots mūsdienīgs mācību līdzekļu komplekts „Atvērsim vārtus!”, kas paredzēts trešo valstu valstspiederīgo, imigrantu un bēgļu mācīšanai Latvijā. Šis mācību līdzekļu komplekts ir paredzēts 60 mācību stundām, tas ietver mācību programmu un dažādus 13–18 gadus veciem bērniem domātus mācību materiālus valsts valodas pamatprasmju (A1 līmenis), Latvijas ģeogrāfijas, vēstures, kultūras pamatzināšanu apguvei, lai palīdzētu pusaudžiem iekļauties jaunajā sabiedrībā. Mūsdienu pusaudži ikdienā mācās, sazinās un sadarbojas, lietojot jauno tehnoloģiju iespējas, tāpēc bija svarīgi izveidot arī e-disku, kas paver plašākas iespējas valodas apguvei.

Mācību līdzekļu komplektu veido: mācību līdzeklis, metodiskie ieteikumi darbam ar mācību programmu, kartīšu komplekts un e-materiāli. Mācību līdzekļu komplekta uzdevumi ir: iepazīstināt skolēnu ar leksiku un komunikatīvajām frāzēm, kuras nepieciešamas dažādās saziņas situācijās; piedāvāt gramatikas minimumu sarunvalodas prasmju attīstībai; sniegt praktiskus padomus, piemēram, kur nopirkt sabiedriskā transporta biļeti vai kā pareizi uz aploksnes uzrakstīt adresi; iepazīstināt ar Latvijas kultūras savdabību, lai skolēns varētu labāk iejusties Latvijas sabiedrībā. Mācību līdzekļu komplekts „Atvērsim vārtus!” ir veidots, pamatojoties uz vispārdidaktiskajiem principiem: veselumu, teorētiskās un praktiskās darbības vienotību, saprotamību jeb pieejamību, individualizāciju, funkcionalitāti, uzskatāmību. Mācību līdzekļu komplektā ir respektēti iecietības risināšanas izpētes kritēriji: vienlīdzīgas iespējas, sociālā vienlīdzība, individuālās tiesības, pozitīva attieksme, personai nozīmīgs, atbalsts dažādībai, panākumi, piederības apziņa, akcepts, dažādības izpratne, līdztiesība, cieņa.

Sabiedrības ilgspejīgas attīstības nodrošināšanai ir svarīgi pieņemt citu indivīdu neatkarīgi no tā kultūras piederības. Tāpēc ir jāakcentē būtiskās zināšanas, prasmes un vērtības, kas iekļaujamās pedagogu tālākizglītības saturā un papildmateriālos (mācību

grāmatās, metodiskajā literatūrā), lai pilnveidotu skolotāju prasmes strādāt ar trešo valstu valstspiederīgajiem un vairotu *profesionālo kapitālu*. Mācību līdzeklis „Atvērsim vārtus!” atbilst iecietības risināšanas kritērijiem, tāpēc ir viens no veiksmīgākajiem mācību līdzekļiem, kas palīdzēs trešo valstu valstspiederīgo pusaudžiem iekļauties Latvijas izglītības sistēmā un veicina abu pušu iecietību.

Nodaļas „Promocijas pētījuma teorētisko rezultātu sintēze iecietības modelī” noslēgumā, apkopojot iepriekš sacīto, tiek secināts, ka mūsdienu sabiedrība skolotāju, kuri strādā ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībai izvirza prasību nodrošināt vienādas iespējas mītnes zemes iedzīvotājiem un trešo valstu valstspiederīgajiem, viņu sadarbību un aktīvu darbību visos dzīves kontekstos (*makro, mezo, mikro*), vērtīgumu un derīgumu visām iedzīvotāju grupām, kā arī sociālo vienlīdzību. Ja pedagogam ir pozitīva attieksme pret kultūru daudzveidību, viņš spēj paplašināt skolēnu sociokultūras pieredzi. Skolā apgūtām zināšanām ir daudz lielāka nozīme, tās ne tikai palielina audzēkņa iespējas darba tirgū, bet palīdz saredzēt arī savu vietu sociālajā struktūrā.

Veiksmīgai trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanai ir nepieciešama arī uzņemošās sabiedrības (skolas, skolotāju un skolēnu) iesaistīšanās, ievērojot viņu tiesības un cienot citādo kultūru, kā arī informējot par uzņemošās sabiedrības vērtībām un noteikumiem. Tāpēc nākamais izaicinājums ir uzņemošās valsts skolēnu tālākizglītība, lai palīdzētu viņiem mācīties un sadarboties ar cilvēkiem no valstīm un ar citu kultūru (Gardner 2004; Reimers 2008). Pamatojoties uz dažādu pētījumu un zinātniskās literatūras apskatu, secināms, ka *ieciētība* jeb tolerance ir atvērtas, iekļaujošas, dinamiskas sabiedrības pamatā, kurā ir iespējams realizēt starpkultūru dialogu un pieņemt arī citu kultūru mantojumu. SKDS aptaujas liecina arī par neiecietības iespējamību pret viesstrādniekiem/iebraucējiem no citām valstīm. 70,8 % aptaujāto neatbalstītu to integrēšanu Latvijas sabiedrībā. Par īpaši nevēlamu respondenti uzskata viesstrādnieku iebraukšanu no Ķīnas, Vjetnamas un Turcijas (ĪUMSILS 2008, 6). Džons Džūijs [Dewey] – dzīves filozofijas un hermeneitikas pārstāvis – uzskatīja, ka izdzīvošanā galvenā loma ir uzlabotai izglītībai un demokrātiskām domām, viņš nepieņēma alternatīvu starp zināšanām un darbību, „veidot darbību” bija viņa filozofiskais uzskats.

Apkopojot visu minēto, var secināt, ka trešo valstu valstspiederīgā skolēna veiksmīga iekļaušanās uzņemošās valsts sabiedrībā ir atkarīga no skolotāja, skolas un apkārtējās sabiedrības iecietības. Ir svarīgi, lai skolotāju tālākizglītība starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos tiktu orientēta uz iecietības izpratni, kur

trešo valstu valstspiederīgais ir izcelts kā pozitīvs devums valstij, proti, sociālais, ekonomiskais, kultūras un simboliskais kapitāls, bet skolotājs kā valsts *profesionālais kapitāls*.

2. Iecietības kā skolotāja profesionālā kapitāla un tālākizglītības potenciāla un pilnveides iespēju empīriskā analīze

Balstoties uz pirmajā daļā izklāstītajām teorētiskajām atziņām, promocijas darba otrajā daļā tiks veikta iecietības kā skolotāja profesionālā kapitāla, tālākizglītības potenciāla un tā pilnveides iespēju empīriskā izpēte. Empīriskais pētījums tika veikts 2009. gadā Latvijā Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda 2008. gada programmas 1.4.2. aktivitātes „Skolotāju apmācība starpkultūru komunikācijas un iecietības jautājumos, vienlaikus izstrādājot sistēmas viņu zināšanu nodošanai citiem skolotājiem” projektā „Skolotājs starpkultūru telpā”. Promocijas darba otrajā daļā ir dots metožu pamatojums, gaita un rezultāti. 2.1. nodaļā izklāstīts pētījuma veids un tā īstenošana, padziļināti analizēti raksti interneta portālos, etnogrāfiskā novērojuma un strukturētās intervijas ar skolotājiem gaita un rezultāti, 2.2. nodaļā – raksturota pētījuma bāze, 2.3. nodaļā – piedāvāts Latvijas konteksts, apakšnodaļās, balstoties uz pirmajā daļā izklāstītajām teorētiskajām atziņām, tiks raksturoti empīriskā pētījuma posmi. Pēc tam ekspertu izteikumu analīze un izstrādāti secinājumi un ieteikumi.

2.1. Pētījuma struktūra un metožu pamatojums

Šajā pētījuma daļā tiks apskatīts pētījuma veids un tā īstenošana.

Pētījumam ir secīgais kvalitatīvais pētnieciskais veids. Tam raksturīgi skaidri pētniecības jautājumi (Frankel&Devers 2000), kvalitatīvo datu vākšana un to analīze visos pētījuma posmos. Prioritārs ir kvalitatīvais pētījums, jo tas ir balstīts uz literatūru, tekstiem, intervijām (Craswell 2003), lai savāktu datus un analizētu tos. Kvalitatīvie pētījumi tradicionāli analizē notikumos iesaistīto indivīdu (pētījumā – skolotāju), proti, skatīt to caur notikumu izprašanu (pētījumā – skolotāju iecietība pret trešo valstu valstspiederīgajiem, kā arī trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanās izglītības vidē).

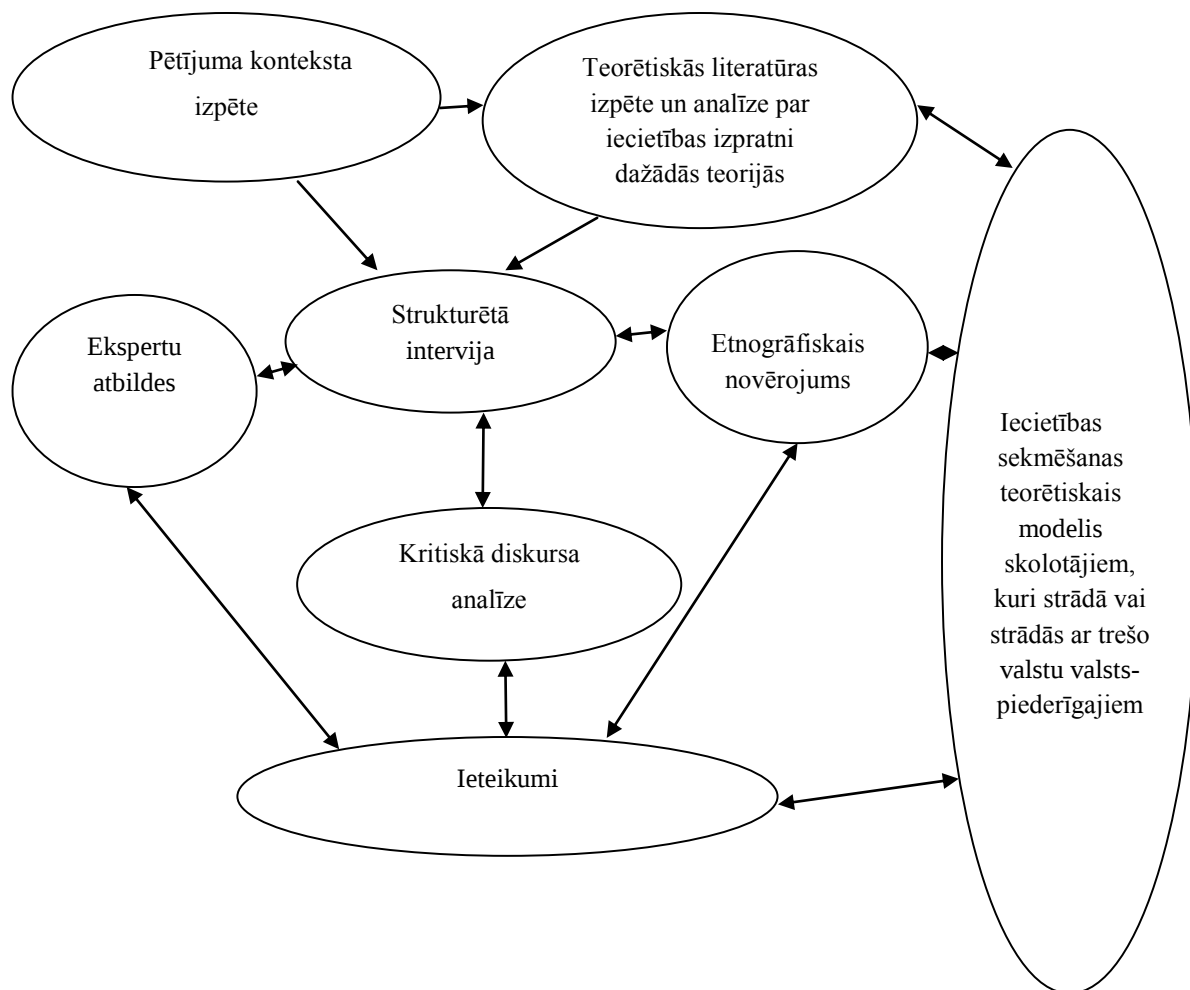
Kvalitatīvās pētniecības metodes ir izvēlētas saistībā ar pētījuma mērķi – izvērtēt tālākizglītības potenciālu skolotāju iecietības sekmēšanā, teorētiskās un empīriskās analīzes rezultātā noteikt tā pilnveides iespējas (nosacījuma sistēmas jeb likumsakarības) darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem.

Kvalitatīvais pētījums aplūko objektu tā dabiskajā vidē, interpretācijā, balstoties uz jēgu, ko tam piešķir cilvēki. Vārds *kvalitāte* uzsver procesu un nozīmju pētīšanu, kas netiek mērīta kvantitatīvi (Reņģe&Austers 2004, 29). Kvalitatīvās metodes dod ļauj atklāt līdzekļus un nosacījumus personības spēju, iespēju, potenciāla attīstībai un to izmantošanai kā sev, tā citu cilvēku labā (Špona, Čehlova 2004, 81).

Pirmajā posmā, lai pētītu objektu tā dabiskajā vidē, tika izmantots etnogrāfiskais novērojums un veikts kvalitatīvais pētījums (strukturētā intervija ar atvērtiem jautājumiem) Latvijas kontekstā, noteikti iecietības jautājuma risinājuma teorētiskie pamati un izpētes metodoloģija, lai analizētu iecietības sekmēšanu skolotāju tālākizglītībā starpkultūru, dažādības iekļaušanas un bilingvālo mācību teorijās un klasificētu iegūtās atziņas. Tika izstrādāti arī iecietības jautājumu risināšanas kompetences izpētes kritēriji. Lai noteiktu Latvijas kontekstu, tika izmantota kritiskā diskursa metode, lai noskaidrotu, kā interneta portālu mediju diskurss ietekmē iecietības vai neiecietības veicināšanu. Lai nodrošinātu pētījuma objektivitāti ar izstrādātajiem iecietības kritērijiem, tika kodēti dažādi viedokļi – pedagogu atbildes, mediju diskurss un ekspertu audioatbildes.

Šī pētījuma problemātikas izvēles kritēriji ir: pirmkārt, promocijas darba autores personīgā pieredze, piedaloties Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projektos „Skolotājs starpkultūru telpā”, „Mācību programmas un materiālu latviešu valodas apguves veicināšanai izveide un ieviešana trešo valstu valstspiederīgo bērniem vecumā no 13 līdz 18 gadiem” un „Latviešu valodas apguves pieejamība veiksmīgai saziņai, integrācijai un naturalizācijai”. Otrkārt, 2011. gada 20. jūlijā Eiropas Komisijas pieņemtā Eiropas programma trešo valstu pilsoņu integrācijai. Treškārt, autores pieredze, strādājot vairāk nekā 20 gadus skolā, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmu un kurā tika aprobēta bilingvālās izglītības otrā apakšprogramma.

Promocijas darbā izstrādāta empīriskā pētījuma struktūra (sk. 9. attēlu).

9. attēls. Interpretatīvā pētījuma struktūra

Pētījumā izvēlēta interpretatīvā paradigma, kas atbilst humānpedagoģijas principiem, jo akcentē katra indivīda vajadzības un iespējas, vienlaikus paaugstinot līdzdalības un atbildības par rezultātu aspektus. Interpretatīvās teorijas akcentē konteksta nozīmi indivīda (skolotāja, skolēna) sociālās rīcības un tās nozīmes skaidrojumā (Kļave 2010, 76), tajās ir daudzveidīgas kvalitatīva pētījuma pieejas – etnogrāfiskais novērojums, intervija (atvērtie jautājumi), ekspertu atbildes, kritiskā diskursa analīze. Saskaņā ar šīm teorijām promocijas darba autore ir izveidojusi un aprobējusi iecietības kritērijus un ieteikumus skolotājiem, tālākizglītotājiem, mācību un metodisko līdzekļu autoriem.

Interpretatīvā paradigma tiecas izprast vērtības, uzskatus, nozīmes, sociālās parādības, tādējādi gūstot izpratni par cilvēku pieredzi un kultūru

(Smith&Heshusius 1986). Tās mērķis ir izprast konkrētā cilvēka vai cilvēku grupas darbību, pieredzi, izpratni par konkrēto parādību, promocijas darbā tie ir trešo valstu valstspiederīgie. Interpretatīvās paradigmas uzdevums ir izprast cilvēka darbību, kā tā izpaužas noteiktā laikā, vietā un apstākļos. Tā ir virzīta uz apzinātu darbību un tādējādi orientēta uz nākotni (Cohen, Manion, Morrison 2000). Promocijas darbā interpretīvās paradigmas izvēli noteica arī autores izvirzītais mērķis – Izvērtēt tālākizglītības potenciālu skolotāju iecietības sekmēšanā, teorētiskās un empīriskās analīzes rezultātā noteikt tā pilnveides iespējas (nosacījuma sistēmas jeb likumsakarības) darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem. Noteicošais bija arī tas, ka interpretatīvā paradigma akceptē katra indivīda personiskās iespējas, paaugstina gan līdzdalību, gan atbildību par rezultātu. Promocijas darba autorei ir arī personiska interese par pētāmo jautājumu (dalība Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projektos), kas arī noteica interpretatīvās paradigmas izvēli. Autores uzdevums ir parādīt, kādas funkcijas pilda mediju diskurss, tādējādi analīzē uzmanība tiek pievērsta iecietības vai neiecietības izpausmei un tās veicināšanai interneta vidē.

Pētījums tika veikts trīs posmos. Pētījuma pirmajā posmā, lai atbildētu uz pētījuma pirmo jautājumu „Kādu informāciju par trešo valstu valstspiederīgajiem piedāvā mediji?” un otro jautājumu „Vai skolotāju tālākizglītība veicina iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem?”, noskaidrotu, vai skolotāji, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, ir iecietīgi, promocijas darba autore veica etnogrāfisko novērojumu un strukturētās intervijas ar skolotājiem, kuri piedalījās Eiropas Savienības Solidaritātes un migrācijas plūsmu pārvaldīšanas pamatprogrammas 2007.–2013. gadam Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projekta „Skolotājs starpkultūru telpā” organizētajosursos. Pedagogu socializācijas vide tika atklāta ar plašsaziņas līdzekļu palīdzību (raksti interneta portālos). Tika intervēti (strukturēta intervija) 158 skolotāji no pieciem Latvijas reģioniem, izpētīti iecietības jautājumu risinājumi projektā „Skolotājs starpkultūru telpā” (Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda 2007.–2013. gadam 2008. gada programmas 1.4.2. aktivitātē), lai noteiktu mazākumtautību izglītības reformas pozitīvo pieredzi šo jautājumu risināšanā. Latvijas konteksts tika atklāts, veicot mediju diskursa analīzi divos interneta portālos.

Pētījuma otrajā posmā tika izstrādāta kodu sistēma iecietības identificēšanai (interviju un mediju diskursa kodēšana ar AQUAD ver. 6.8.2.2. (Huber and Gürtler 2004) un veikta rezultātu analīze. Pamatā pētījumā izmantotas kvalitatīvās metodes, bet, lai nodrošinātu

pētījuma rezultātu objektivitāti, paralēli kvalitatīvajām metodēm tika izmantotas arī kvantitatīvās metodes. Lietojot SPSS_19 programmu, pārbaudīta datu ticamība un konstatēts, vai ir statistiski nozīmīgas atšķirības skolotāju atbildēs. Tika iegūtas atbildes uz pētījuma otro jautājumu „Vai skolotāju tālākizglītība veicina iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem?”, ar AQUAD ver. 6.8.2.2. tika kodētas ekspertu audioatbildes un apstrādāti iegūtie rezultāti, kā rezultātā tika iegūtas atbildes uz pētījuma trešo jautājumu „Kādas tālākizglītības iespējas būtu nepieciešamas, lai veicina iecietību?”.

Pirmajā posmā, balstoties uz teorētiskās literatūras analīzi, tika izstrādāti skolotāju iecietības jautājumu risināšanas kompetences izpētes kritēriji (sk. 3. tabulu), kas tika modificēti atbilstoši empīriskajiem datiem. Kodējot iegūtos datus, promocijas darba autore konstatēja, ka pedagogu atbildes neatbilst iecietības modelim, tāpēc, pamatojoties uz iecietības kritērijiem, tika izstrādāti neiecietības kritēriji. Neiecietību autore definē kā nepamatoti negatīvu attieksmi pret cilvēkiem, viņu dzīvesveidu, uzskatiem, interesēm, jūtām, paražām un ticību (Ose, Osis 2001, 6).

3. tabula. Iecietības kā skolotāja profesionālā kapitāla izpētes kritēriji

Iecietības kritēriji	Neiecietības kritēriji
Vienlīdzība	Nevienlīdzība
Individuālās tiesības	Individuālais ierobežojums
Personīgi nozīmīgs	Personīgi nenozīmīgs
Atbalsts dažādībai	Agresivitāte pret dažādību
Panākumi	Neveiksmes
Piederības apziņa	Atstumtība
Akcepts	Nepieņemšana
Dažādības izpratne	Vispārinājums
Līdztiesība	Nevienlīdzīgas tiesības
Līdzjūtība un cieņa	Agresivitāte un necieņa
Dzīvošana kopā (sadzīvošana)	Nesadzīvošana
Sadarbība	Atstumšana
Vienādas iespējas	Ierobežotas iespējas
Pozitīva attieksme	Negatīva attieksme

Piedāvātie kritēriji ir savstarpēji izslēdzoši, piemēram, sadarbība – atstumšana utt. Atbilstoši šiem kritērijiem tika izstrādāti iecietības (IEC) multiplie kodi „IEC_vien” – vienlīdzīgas iespējas, „IEC_indt” – individuālās tiesības, „IES_persn” – personīgi nozīmīgs, „IEC_atbd” – atbalsts dažādībai, „IEC_pan” – panākumi, „IEC_pied” – piederības apziņa, „IEC_pozat” – pozitīva attieksme, „IEC_akc” – akcepts, „IEC_dazd” – dažādības izpratne, „IEC_lidzt” – līdztiesība, „IEC_lc” – līdzjūtība un cieņa, „IEC_dz” – dzīvošana kopā, „IEC_sad” – sadarbība, „IEC_viesp” – vienādas iespējas un to pretstati (NEIEC) „NEIEC_nevien” – nevienlīdzība, „NEIEC_nekomp” – nekompetence, „NEIEC_indier” – individuālais ierobežojums, „NEIEC_persnen” – personiski nenožīmīgs, „NEIEC_agrdaž” – agresivitāte pret dažādību, „NEIEC_nev” – neveiksmes, „NEIEC_atst” – atstumšana, „NEIEC_negat” – negatīva attieksme, „NEIEC_nepien” – nepieņemšana, „NEIEC_vispar” – vispārinājums, „NEIEC_nevties” – nevienlīdzīgas tiesības, „NEIEC_agres” – agresivitāte, „NEIEC_nesadz” – nesadzīvošana, „NEIEC_ierob” – ierobežotas iespējas.

Lai atbildētu uz otro un trešo jautājumu – „Vai skolotāju tālākizglītība veicina iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem?”, „Kādas tālākizglītības iespējas būtu nepieciešamas, lai veicinātu iecietību?” –, iecietības jautājumu risināšanas kompetences izpētes kritēriji nosacīti tika dalīti, pamatojoties uz Burdjē teoriju (ievērojot, ka visiem kapitāliem piemīt spēja savstarpēji konvertēties) un Helda projektu piedāvātajiem indikatoriem (sk. 2. tabulu). Tas ir atspoguļots 4. tabulā.

4. tabula. Tālākizglītības kritēriju un iecietības/neiecietības kritēriju sistēma

	Tālākizglītības kritēriji	Iecietības kritēriji	Neiecietības kritēriji
Kultūras kapitāls	- Valodas uzlabošana - Vērtības/normas/tradīcijas - Sadzīvošana	Vienlīdzība	Nevienlīdzība
		Sadarbība	Atstumšana
		Individuālās tiesības	Individuālais ierobežojums
Ekonomiskais un sociālais kapitāls	- Līdzdalība izglītībā - Līdzdalība ekonomiskajā dzīvē/darba tirgū - Dalība sociālajā un politiskajā dzīvē - Starpkultūru kontakti	Personīgi nozīmīgs	Personīgi nenožīmīgs
		Atbalsts dažādībai	Agresivitāte pret dažādību
		Panākumi	Neveiksmes
		Piederības apziņa	Atstumtība
		Pozitīva attieksme	Negatīva attieksme
		Akcepts	Nepieņemšana
Simboliskais kapitāls	- Subjektīvā labklājība - Piederības atzišana	Vienādas iespējas	Ierobežotas iespējas
		Līdztiesība	Nevienlīdzīgas tiesības

	• Līdzdalība un atzišana • Drošība	Līdzjūtība un cieņa	Agresivitāte un necieņa
		Dzīvošana kopā (sadzīvošana)	Nesadzīvošana
		Dažādības izpratne	Vispārinājums

Pētījuma trešajā posmā tika veikta empīriskā pētījuma rezultātu analīze (nosacījumu mīļšakarību analīze, likumsakarību analīze), secinājumu un ieteikumu izstrāde.

Izmantojot 4. tabulu, promocijas darba autore varēja noteikt, vai tālākizglītība starpkultūru jautājumos, iekļaušanās jautājumos un bilingvālo mācību jautājumos ir sekmējusi skolotāju iecietību un uz ko vairāk tā ir orientēta.

Nākamajā nodaļā tiks raksturota pētījuma bāze un konteksts.

2.2. Pētījuma bāze un tās raksturojums

Lai gūtu pilnīgu priekšstatu par pētījuma bāzi un kontekstu, nedaudz jāraksturo arī pētījuma norises vieta un situācija. 2009. gadā Latvijā Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda 2008. gada programmas 1.4.2. aktivitātē „Skolotāju apmācība starpkultūru komunikācijas un iecietības jautājumos, vienlaikus izstrādājot sistēmas viņu zināšanu nodošanai citiem skolotājiem” piecās dažādās organizācijās tika izglītoti apmēram 750 pedagogi (sk. 5. tabulu).

5. tabula. Skolotāju tālākizglītības projekti

Organizācija	Mērķis
Biedrība „Dialogi.lv”	Attīstīt latviešu valodas skolotāju un pasniedzēju izpratni par trešo valstu valstspiederīgo ar dažādu dzimtās valodas un kultūras izcelsmi, socializācijas un integrācijas problēmām un to uzlabošanas iespējām sociolingvistiskā aspektā.
Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS	Attīstīt starpkultūru prasmi Latvijas skolotāju vidū un veicināt iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem izglītības sistēmā un sabiedrībā, apmācot 150 skolotājus (visos Latvijas reģionos), lai viņi kļūtu par starpkultūru izglītības multiplikatoriem.
Biedrība „Izglītības attīstības centrs”	Izglītēt Latvijas pedagogus starpkultūru komunikācijas jautājumos un veidot sistēmisku pieeju starpkultūru komunikācijas prasmju pieredzes popularizēšanai. Iekļaut starpkultūru komunikācijas tēmas skolu izglītības programmās. Veicināt diskusijas par starpkultūru komunikācijas jautājumiem Latvijas sabiedrībā un nodrošināt atbalstu to risināšanai.
Akciju sabiedrība „Datorzinību centrs”	Izglītēt skolotājus darbam ar trešo valstu valstspiederīgo bērniem un pusaudžiem, vienlaikus izstrādājot iemaņas iegūto zināšanu nodošanai citiem skolotājiem.
Latviešu valodas aģentūra	Izstrādāt izglītības programmu skolotāju starpkultūru izglītības prasmju un komunikāciju attīstībai. Piecos Latvijas reģionos izglītēt 150 skolotājus, kuri strādā ar skolēniem, kas pārstāv dažādas kultūras un tradīcijas. Izveidot mācību metodiskos materiālus un skolotāju sadarbības modeļus tālāko zināšanu nodošanai.

Avots: http://www.tm.gov.lv/lv/ministrija/arv_fin_pal/integracijas_fonds.html

Latviešu valodas aģentūras īstenotajā projektā „Skolotājs starpkultūru telpā” pedagogu tālākizglītība darbam ar trešo valstu valstspiederīgo bērniem un pusaudžiem tika organizēta visos Latvijas reģionos (Zemgale, Kurzeme, Vidzeme, Latgale un

atsevišķi Rīga), katrā nometnē bija apmēram 30 izglītības iestāžu darbinieki (pedagogi, administrācija, sociālie pedagogi un psihologi). Nometnes vadītāji, apzinot reģionālo specifiku, komplektēja kursantu grupas un organizēja nometnes darbu. Tika izstrādāta izglītības programma un mācību materiāli 36 stundu kursam (pieejami www.ec.europa.eu). Nometņu dalībnieki apguva vienotu tālākizglītības programmu, kas ietvēra jautājumus par mūsdienu sabiedrības multikulturālismu, mācību procesa individualizāciju un īstenošanu multilingvālā vidē. Īpaša uzmanība tika pievērsta skolotāju un skolēnu izglītībai cilvēktiesību jomā un mācību metodēm, kas sekmē līdzdalību, ieinteresētību, iecietību un izpratni par starpkultūru izglītību, kā arī apzināti mācību procesā izmantojamie mācību, metodiskie un interneta resursi.

Lai atbildētu uz pētījuma pirmo jautājumu „Kādu informāciju par trešo valstu valstspiederīgajiem piedāvā mediji?”, Latvijas konteksta izpratnei vispirms tika veikta mediju diskursa analīze divos interneta portālos (www.delfi.lv un www.apollo.lv), kopā 32 raksti. Lai gūtu dziļāku izpratni par pētāmo jautājumu „Vai skolotāju tālākizglītība veicina iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem?” un pedagogu tālākizglītību, kā arī lai atbildētu uz promocijas darbā izvirzīto trešo jautājumu „Kādas tālākizglītības iespējas būtu nepieciešamas, lai veicinātu iecietību?”, tika veikta ekspertu strukturētā audiointervija.

Turpmākajās apakšnodaļās tiek detalizēti aplūkoti etnogrāfiskā novērojuma, mediju diskursa, strukturētās intervijas un audiointervijas datu analīzes rezultāti.

2.3. Empīriskās analīzes konteksts

Promocijas darba *makro* kontekstu veido tālākizglītība starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos, kas Latvijā tiek īstenota jau vairāk nekā desmit gadus un ir skolotāju tālākizglītības pamatā, kā arī pētījumu par bilingvālo izglītību un politisko dokumentu izpēte un analīze.

No 1999./2000. mācību gada Latvijā bērniem, kas uzsāka mācības 1. klasē mazākumtautību pamatizglītības programmās, piedāvāja dažādas mācībvalodas – krievu, igauņu, lietuviešu, poļu, ebreju, ukraiņu, baltkrievu –, līdz ar to mācības notika divās valodās – latviešu un dzimtajā valodā. Projekta „Sorosa fonds – Latvija” programmā „Pārmaiņas izglītībā” tika veikta Latvijas situācijas izpēte, lai noskaidrotu skolu administrācijas un skolotāju attieksmi pret bilingvālo izglītību. Tobrīd pastāvēja dažādi uzskati, piemēram, bilingvālo mācību ieviešana, sākot ar 1. klasi, palīdz skolēniem apgūt ne tikai dažādas valodas, bet arī dažādas kultūras, palīdz īstenot pilsonisko audzināšanu, bērnam nav grūtību funkcionēt vairākās valodās. Bija satopami arī pretēji uzskati – mazākumtautību programmas nebalstās uz nacionālajām saknēm, ir ļoti formālas (Maslo 2000, 4). 20. gs. 90. gadu sākumā, kad vēl tikai veidojās atjaunotā demokrātiskā Latvijas valsts, sabiedrības integrācijas procesi Latvijā noritēja spontāni – šeit dzīvojošos daudzo etnisko grupu pārstāvjus vienoja ideja par Latviju kā patstāvīgu, neatkarīgu un mūsu visu kopīgu valsti. Situāciju atspoguļoja arī valodu vieta skolu programmās. Tas motivēja sākt bilingvālās izglītības reformu.

90. gadu beigās Latvijā bija ekonomiskās krīzes laiks, kas konsolidēja sabiedrību. Process bija diezgan vienots, sabiedrība juta valsts atbalstu. Zinātnieki, Izglītības ministrijas darbinieki gāja uz skolām, tikās ar skolotājiem, izvērtēja izglītības procesu uz vietas. Piemēram, skolu, kurā tolaik strādāja promocijas darba autore (Rīgas 53. vidusskola), apmeklēja toreizējā Izglītības un zinātnes ministrijas Integrācijas nodaļas vadītāja Evija Papule un profesore Irina Maslo.

Dialoga veicināšanai starp nacionālajām minoritātēm un latviešiem, kā arī mazākumtautību kultūras saglabāšanai tika veikti dažādi *ieciētības* pasākumi, viens no tiem bija bilingvālās izglītības ieviešana. Tomēr skatījums uz integrāciju bija diezgan dažāds, ja latvieši gaidīja, ka cittautieši integrēsies, tad cittautieši bieži uztvēra integrāciju kā piekāpšanos no latviešu puses, piemēram, izglītības jautājumos.

Sabiedrības integrācijas procesa vissvarīgākā mērķgrupa ir bērni un jaunieši. Latvijas izglītības sistēma ir galvenais integrācijas procesa īstenotājs, kam jānodrošina gan vispārcilvēcisko, gan Latvijas specifisko vērtību apguve, kā arī starpkultūru izglītības un mazākumtautību kultūras identitātes saglabāšanas iespējas. Profesore Irina Maslo kā vienu no mazākumtautību kultūras identitātes saglabāšanas iespējām ieteica un pamatoja bilingvālās izglītības ieviešanu mazākumtautību skolās.

1996./1997. mācību gadā mazākumtautību skolās no 1. līdz 9. klasei vismaz divos priekšmetos mācībām bija jānotiek latviešu valodā, bet 10.–12. klasē – vismaz trijos. Izglītības likums bija licis stingrus pamatus minoritāšu izglītības sistēmai. Tas nodrošināja to, ka minoritāšu izglītības programmā tika ietverts gan tas saturs, kas ir vajadzīgs, lai tālāk nodotu kultūras mantojumu, gan integrētu sabiedrību. Lai to sasniegtu, 1997. gadā Latvijas Izglītības un zinātnes ministrijas pasūtītajā lietišķajā pētījumā Latvijas Universitātes Pedagoģijas un psiholoģijas institūts izstrādāja „bilingvālās izglītības koncepciju” Latvijas apstākļiem, kas paredzēja vairāku, cittautiešu vajadzībām un pieprasījumiem atbilstošu, bilingvālās izglītības modeļu brīvu izvēli (Maslo 2000, 371). 1999. gadā stājās spēkā arī jaunais Valsts valodas likums, kā rezultātā latviešu valodas prasme kļuva par neatņemamu sastāvdaļu gan valsts, gan privātā sektorā. Bija jāizveido tāda izglītības sistēma, kas latviešu un mazākumtautību skolu absolventiem nodrošinātu vienādas iespējas darba un izglītības tirgū. Tāpēc 1999. gadā Izglītības un zinātnes ministrija izveidoja ekspertu grupu, kurā piedalījās zinātnieki un praktiķi, kas, balstoties uz iepriekšējo gadu pētījumiem un personisko pieredzi, izveidoja dažādas mazākumtautību pamatizglītības apakšprogrammas, un mazākumtautību skolas varēja izvēlēties, kuru no tām īstenot.

Tika piedāvātas četras mazākumtautību pamatizglītības apakšprogrammas:

- pirmā apakšprogramma paredzēja pāreju uz latviešu valodu kā mācībvalodu, paralēli vismaz līdz 9. klasei skolēna pirmā valoda tiktu apgūta kā mācību priekšmets;
- otrā apakšprogramma, ko plaši praktizē vairākas Eiropas valstis, kurās līdzās pamatnācijai dzīvo daudz mazākumtautību iedzīvotāju (Šveice, Zviedrija, Dānija, Somija u. c.), paredzēja vertikālu (mācību priekšmetu apgūvē tiek izmantota gan skolēna pirmā, gan otrā valoda) abu valodu lietošanu līdz pamatskolas beigām (1.–9. klase);

- trešā apakšprogramma paredzēja pakāpenisku pāreju uz mācībām valsts valodā deviņu pamatskolas gadu garumā. 1. klasē vienu priekšmetu apgūst valsts valodā, ar katru nākamo gadu nāk klāt vēl viens mācību priekšmets valsts valodā, un tā līdz pamatskolas beigām – 9. klasei. Rezultātā skolēniem jābūt gataviem vidusskolā mācīties valsts valodā;
- ceturtā apakšprogramma paredzēja sākumskolas (1.–4. klase) izglītības iegūšanu skolēnu dzimtajā mazākumtautības valodā. No 5. klases līdz 9. klasei puse mācību priekšmetu tiek apgūta latviešu valodā, otra puse – dzimtajā valodā.

Izstrādātajām apakšprogrammām bija vadlīniju raksturs. Ievērojot Izglītības likumu, skolām bija tiesības izstrādāt savas programmas un pēc to licencēšanas IZM strādāt saskaņā ar tām. Arī skolotāju tālākizglītībā tika runāts par bilingvālās izglītības modeļiem.

Ar sabiedrības integrācijas sekmēšanu, aptverot izglītības realizēšanā iesaistītās sabiedrības grupas – skolotājus, skolēnus un viņu vecākus, izglītības iestāžu administratorus –, nodarbojās vairākas valstiskas organizācijas – Latviešu valodas apguves valsts programma, Valsts naturalizācijas pārvalde, Izglītības un zinātnes ministrija, „Sorosa fonds – Latvija”.

Veicinot pozitīvas starpkultūru vides attīstību izglītības iestādēs, atbalstot bilingvālās izglītības modeļu ieviešanu mazākumtautību skolās, kā arī nodrošinot vienotu informācijas telpu, no 1999. gada līdz 2003. gadam SFL projektā „Atvērtā skola” aktīvi darbojās 20 krievu mācībvalodas skolas, 17 latviešu mācībvalodas skolas, kurās bija etniski heterogēnas klases, kā arī 14 pirmsskolas izglītības iestādes. Projekta dalībnieku skaitu papildināja arī augstskolu septiņi docētāji – Latvijas pedagoģisko augstskolu docētāju darba grupa, kura risināja bilingvālo mācību ieviešanas procesa pētniecības jautājumus un konsultēja skolas. Metodiskā un intelektuālā atbalsta sniegšanai tika pieaicināti gan pazīstami Latvijas mācītbspēki (LU profesore Ina Druviete, Irina Maslo u. c.), gan ārvalstu speciālisti starpkultūru un bilingvālās izglītības jomā (K. Breta-Paulstone, A. Kraufords, Ž. Luedi, J. Protasova u. c.). 2002. gadā projektā tika izdota Kolina Beikera grāmata „Bilingvisma un bilingvālās izglītības pamati” – mācību līdzeklis, kuru augstu vērtē gan augstskolu mācītbspēki un studenti, gan skolotāji. Projekts deva lielu ieguldījumu Latvijas izglītības politikas veidošanā un reformu īstenošanā, kā arī skotāju tālākizglītībā.

Projektā „Atvērtā skola” veiktais bilingvālo modeļu izvēles un ieviešanas izvērtējums notika ASV Kolumbijas universitātes Skolotāju koledžas Starptautiskās un starpkultūru izglītības programmas tālmācības kursā „Kvalitatīvās pētniecības metodes: starptautisko un starpkultūru izglītības programmas” profesores Gitas Šteineres-Hamsi vadībā. Pētījumā tika gūtas vairākas atziņas, kā veiksmīgāk ieviest bilingvālo izglītību mazākumtautību skolās. Pirmkārt, „piedāvāt skolotājiem, skolu administrācijai un vecākiem izsmeļošāku informāciju par ieviešamajiem bilingvālās izglītības modeļiem” (Belousa, Odiņa 2000, 20), otrkārt, „nodrošināt skolas ar pietiekamu atbalstu (gan metodisko, gan materiālo, gan tehnisko, gan finansiālo” (Belousa, Odiņa 2000, 25), treškārt, „palielināt bilingvālo mācību materiālu klāstu” (Belousa, Odiņa 2000, 29) utt.

Bilingvālās izglītības koncepcija Latvijas izglītības normatīvajos aktos tika vērsta uz bērnu pilnvērtīgu un individualizētu iekļaušanu latviešu valodā runājošā sabiedrībā, tā nodrošināja un pat pārsniedza Valsts valodas programmas prasības. Mazākumtautību vecākiem tika nodrošināta izvēles brīvība (dažādas mazākumtautību izglītības apakšprogrammas), tai bija jābūt patstāvīgai un atbildīgai izvēlei, kuras robežas nosaka likumi, bez kuriem nevar pastāvēt citu cilvēku brīva izvēle. Visiem tika nodrošinātas tiesības uz sev piemērotu izglītības veidu un izglītības valodu saskaņā ar valsts valodas un izglītības likumdošanu. Tomēr „situāciju būtu maldīgi raksturot kā stabilu un nemainīgu, drīzāk tā bija kā jūtīgs process, kurā daži faktori sekmēja līdzsvaru un etnisko mieru, bet daži –, gluži otrādi, provocēja konfliktus” (BSZI 2005, 5). 2003. gadā tika pieņemti grozījumi Izglītības likumā, kas paredzēja, ka ar 2004. gada 1. septembri saskaņā ar standartu vidējā izglītība vismaz 60 % apmērā būs iegūstama latviešu valodā. Ar 2004. gada septembri mazākumtautību skolās (7.–9. klasē) stundu skaits latviešu valodā pieauga no trīs līdz piecām. Pārmaiņas valstī radīja lielu neskaidrību, kas izraisīja bailes. To izmantoja politiķi (tas pats notika arī 2009. gadā, kad valstī bija krīze), lai sašķeltu sabiedrību. Pakāpeniski izstrādājot attiecīgos priekšlikumus mazākumtautību skolām, auga etnopolitiskā spriedze, savu kulmināciju sasniedzot 2004. gadā, kad visā valstī notika plašas mazākumtautību skolēnu, skolotāju un vecāku protesta akcijas pret iecerētajām reformām. Daudzi šajās pārmaiņās saskatīja pāreju uz asimilācijas politiku. Pastāvēja arī uzskati, ka reforma būvē divdaļīgu sabiedrību. Kurā cilvēkiem, kas runā vienā valodā, ir vairāk iespēju nekā citiem (Малашонок, Халявин 2007). Viens no risinājumiem bija tas, ka, beidzot jebkuru skolu, skolēni saņem vienotu diplomu. Rīgas krievu mācībvalodas skolām tika piedāvāta iespēja līdztekus notiekošajai reformai

paplašināt un padziļināt skolēnu izglītošanu saistībā ar mazākumtautību valodu un kultūru, gan izmainot izglītības programmu, gan plašāk izmantojot interešu izglītības un ārpusstundu nodarbību iespējas. Turklāt reforma paredzēja, ka 40 % mācību stundu notiks krievu vai citā mazākumtautību valodā. Tātad reforma līdzšinējo kultūras vidi mazākumtautību skolās būtiski neietekmēja (sākot ar 2009./2010. māc. g. latviešu valodas stundu skaitu vidusskolā tāpat kā latviešiem ir tikai divas stundas nedēļā, bet standarts vienots, kas, pēc promocijas darba autores domām, principā diskriminē mazākumtautību skolēnus. Vēl gan ir arī divas literatūras stundas).

Baltijas Sociālo zinātņu institūts 2009. gada decembrī veica pētījumu „Centralizēto eksāmenu pēdējo trīs gadu rezultātu analīze un sagatavotības pārejai uz vienotu latviešu valodas eksāmenu 2012. gadā izpēte”. Viens no pētījuma secinājumiem bija „lielākā daļa no aptaujātajiem skolu direktoriem un latviešu valodas skolotājiem mazākumtautību skolās arī norāda, ka nekādu īpašu problēmu saistībā ar vienoto centralizēto eksāmenu latviešu valodā viņi neparedz, jo pāreja tiek īstenota pakāpeniski, un mazākumtautību skolēni ir labi sagatavoti” (BSZI 2009). 2011./2012. mācību gadā latviešu valodas centralizēto eksāmenu kārtoja izglītojamie, kuri to apguvuši, ievērojot viena latviešu valodas mācību priekšmeta standarta prasības. Latviešu valodas centralizētā eksāmena programma un saturs ir vienāds gan izglītojamiem, kuri apgūst latviešu mācībvalodas programmu, gan izglītojamiem, kuri apgūst mazākumtautības izglītības programmu.

Lai izveidotu tādu politiku, kas nodrošina minoritāšu integrāciju, kā arī iespēju saglabāt savu kultūru un iepazīt citas, vajadzētu, pirmkārt, izveidot standartu integrācijas veidošanai, kas noteiktu vienlīdzīgas iespējas un tiesības visiem skolēniem. Tas, ka mazākumtautību izglītības reformas ieviešanas gaita dažādās sabiedrības grupās tika atšķirīgi vērtēta un pietrūka patiesa dialoga šajā jomā, nozīmē, ka saspīlējums tomēr būtu bijis mazāks, „ja reformu ieviestu saskaņā ar komunikatīvās demokrātijas koncepciju” (Golubeva 2005), kas paredz sakaru, jēgas un uzvedības noteikumu izskaidrošanu visās dzīves jomās, arī politiskajā.

Sabiedrībā pastāvēja dažādi uzskati: Latvijā nav problēmu ar vienlīdzīgu pieeju izglītībai dažādu etnisko, rasu, sociālo un lingvistisko grupu pārstāvjiem, jo to nodrošina Latvijas likumi; reālajā praksē no nevienlīdzības cieš dažu sabiedrības grupu bērni, piemēram, čigānu minoritātes pārstāvji un skolēni tajās mazākumtautību skolās, kur resursu trūkuma dēļ ir zemāka izglītības kvalitāte. Tomēr Latvijā bilingvālā izglītība tiek

izprasta kā sistēma, kurā līdztekus mazākumtautību valodai valsts valoda skolā tiek izmantota kā līdzeklis dažādu mācību priekšmetu apguvei (ne tikai kā mācību priekšmets).

Kultūras autonomijas vajadzības ir atšķirīgas, tām ir individuāls raksturs. Bilingvālās vai citas izglītības izvēles priekšā indivīds identificē sevi ar vienu kultūras vērtību, piemēram, valodu, un pieder vienai grupai, bet, ar ģimeni apmeklējot kultūras pasākumus, svinot svētkus, viņš var identificēties ar citu grupu. Jo daudzveidīgāka ir cilvēka kultūras identitāte, jo labāk viņš izprot savas kultūras autonomijas ierobežotību. Pastāv teorija, ka „valodai ir galvenā nozīme realitātes uztverē un ka ikviena valoda reprezentē unikālu pasaules versiju” (Sapir-Whorf, pēc Ēriksena 2010, 31). Jo tuvāka cilvēkam ir sava kultūra, jo bagātāka ir Latvijas un Eiropas sabiedrības kultūra, „jo pilnīgākas ir zināšanas par citām sabiedrībām, jo grūtāk būt etnocentriskam savos uzskatos” (Ēriksens 2010, 43). Bilingvālā izglītība ir daļa no starpkultūru izglītības, kas palīdzēs trešo valstu valstspiederīgo skolēniem veidot pilnīgākas zināšanas par savu un uzņemošās valsts kultūru un veiksmīgi iekļauties uzņemošās valsts sabiedrībā.

Turpinājumā tiks aplūkoti daži labās prakses piemēri Latvijā, piemēram, „Sorosa fonda – Latvija” projekts „Atvērtā skola”.

SFL programmas „Pārmaiņas izglītībā” projekta „Atvērtā skola” īstenošanu sāka 1999. gada februārī. Projekta mērķis bija sekmēt Latvijas sabiedrības sociālo un etnisko integrāciju izglītības sfērā, ieviešot bilingvālo un starpkultūru izglītību visos izglītības posmos, sākot no pirmsskolas un beidzot ar augstāko izglītību. 1999. gadā projektā iesaistījās desmit krievu mācībvalodas skolas un septiņas latviešu mācībvalodas skolas, kurās mācījās latviešu un cittautu skolēni, kā arī 14 bērnudārzi, kurus apmeklēja latviešu un cittautu bērni. Projekta darbībai paplašinoties, 2000. gadā tika iesaistītas vēl desmit krievu mācībvalodas un desmit latviešu mācībvalodas skolas, kā arī septiņas pedagoģiskās augstskolas. Katru izglītības iestādi pārstāvēja izglītības iestādes vadītājs vai viņa vietnieks, sākumskolas skolotājs, latviešu valodas skolotājs un kāds no skolēna vecākiem. Projektā skolotājiem tika sniegts metodiskais atbalsts bilingvālās izglītības ieviešanai. SFL projekta „Atvērtā skola” komanda sadarbība ar Izglītības un zinātnes ministriju palīdzēja skolotājiem izprast bilingvālās izglītības ideju – skolēnu dzimtajai valodai pievienot otru – valsts – valodu, padarot to par mācību līdzekli priekšmeta satura apguvē, radot vidi, kurā skolēns lietu otro valodu. Skolu komandas modelēja pārmaiņu stratēģijas savā izglītības iestādē, balstoties gan uz savu pieredzi, gan projekta gaitā

gūtajām teorētiskajām un praktiskajām zināšanām starpkultūru un bilingvālās izglītības jomā, strādājot etniski heterogēnās bērnu grupās. Projektā pedagogi apguva kooperatīvās mācīšanās, kritiskās domāšanas un „solis pa solim” pieeju. Projektā tika veidots skolotāju tālākizglītības starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos sistemātiskas pilnveides plāns.

Projekta izvērtējums: bija jūtama liela atšķirība, kā attiecības ar svešiniekiem skolā veidoja projekta „Atvērtā skola” komandas skolotāji un pārējie skolas skolotāji. Lai gan daudzas skolas apgalvoja, ka tās jau ir *atvērtas* un tāpēc arī ir iesaistījušās minētajā projektā, izņemot projekta skolotājus, kas tiešām bija *atvērti*, pārējā un viennozīmīgi lielākā skolotāju daļa „piekopa slēgtās skolas stilu” (Belousa Odiņa 2000), kas pierāda skolotāju tālākizglītības bilingvālo mācību jautājumos aktualitāti. Tomēr četru gadu darbības laikā skolām sniegtais metodiskais atbalsts bilingvālās un starpkultūru izglītības un pilsoniskās izglītības ieviešanā, sagatavotais metodisko un informatīvo materiālu kopums (portfolio), radījis pietiekamu pamatu pozitīvās pieredzes izplatīšanai.

Viens no inovatīvajiem skolotāju tālākizglītības veidiem bija „Skolotāju sadarbības nometnes” (Latviešu valodas aģentūra). Projekta mērķis bija veicināt vidusskolu, kas īsteno latviešu mācībvalodas izglītības programmas, un vidusskolu, kas īsteno mazākumtautību valodas izglītības programmas, skolotāju sadarbību, realizējot mācību priekšmeta satura un valodas integrētu apguvi. 2007. gadā projektā piedalījās 20 viena vai dažādu mācību priekšmetu (vēsture, bioloģija, ģeogrāfija, ķīmija, fizika, matemātika, sports, biznesa ekonomiskie pamati, veselības mācība) vidusskolas skolotāji no skolām, kas īsteno latviešu mācībvalodas vai mazākumtautību izglītības programmas (varēja būt arī cits sadarbības variants). Projektā tika organizētas astoņas sadarbības nometnes. Tika izstrādāts metodiskais materiāls mācību priekšmeta satura un valodas integrētai apguvei, pilnveidota skolotāju profesionālā meistarība, veicināta viņu izpratne par multikulturālu vidi un sekmēta kultūras dažādību integrācija skolās, kuras īsteno vispārējās vidējās izglītības programmas (t. sk. profesionālās).

Starpkultūru pieredzes ietveršana tālākizglītības programmās bija nozīmīgs faktors, lai palīdzētu skolēniem, kas mācās skolās ar mazākumtautību izglītības programmu, sekmīgi iekļauties uzņemtajā valstī un tās sabiedrībā. Lielākajā daļā Eiropas Savienības dalībvalstu citu kultūru pārstāvju iekļaušanas princips tiek realizēts ar imigrantu integrācijas programmu starpniecību. Būtiska šo programmu sastāvdaļa ir valodas apguve, kas sniedz iespēju mazināt psiholoģisko diskomfortu un stresu. Tā kā

citās pasaules valstīs imigrantu skaits ir ievērojami lielāks un jautājumos, kas saistīti ar imigrāciju, ir ilgstošāka un lielāka pieredze nekā Latvijai, paredzams, ka integrācijas programmas tur ir salīdzinoši apjomīgākas un komplicētākas. Daudzās valstīs, piemēram, Nīderlandē, Somijā, Francijā u. c., ir izveidoti daudzveidīgi materiāli, kā arī speciāli resursu centri, kas izdod gan elektroniskos, gan iespiestos materiālus. Vācijā imigrantiem tiek piedāvāts integrācijas kurss (6 moduļi, katrs 100 stundas), kur katrs imigrants var iepazīties ar Vācijas kultūru, vēsturi un politiku (sk. <http://www.hartnackschule-berlin.de/deutsch-integrationskurse.html>).

Latvijas Universitātē tika veikti pētījumi, kas pamatoja integrācijas teoriju salīdzinošajā pētniecībā Eiropas valstīs un Latvijas sociālajā un kultūras kontekstā. Analizējot to valstu pieredzi, kur integrācijas procesi noris veiksmīgi, tika konstatēts, ka, piemēram, Somijā un Spānijā izveidotajā jaunajā integrētajā pieejā uzsvars integrācijā tiek likts uz katra indivīda, grupas (klases), organizācijas, reģionālās kopienas pašnoteiktas līdzdalības iespēju radīšanu visās dzīves darbības jomās, kas nodrošina visiem, īpaši bērniem un jauniešiem, vienlīdzīgas tiesības un pienākumus sadzīvē, izglītībā, darbā, sabiedriskajā un politiskajā dzīvē (Pīgozne 2010, 9).

Latvijā līdz šim nav izstrādātas ne īpašas programmas, ne arī metodiskie līdzekļi darbam ar minēto mērķauditoriju. Neskatoties uz tālākizglītības iespējām, tomēr skolotāji atzīst savu nezināšanu un pieredzes trūkumu darbā ar dažādu kultūru pārstāvjiem. Nav arī pētījumu, kas saistīti tieši ar tālākizglītību starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos. Tālākizglītības piedāvājums par starpkultūru jautājumiem parādās tikai tad, kad valstī tiek realizēti kādi projekti. Jaunākais 2011. gada pētījums ir IZM pasūtījums par „Pedagogu tālākizglītības vajadzību izpēti” (IZM 2011). Pētījumā iegūtie dati un informācija identificē izteiktu nepieciešamību uzlabot un papildināt ne tikai pedagogu prasmes un kompetences kādās konkrētās zināšanu jomās (piemēram, IT un svešvalodas), bet arī attiecībā uz pedagogu personību. Ideālā skolotāja portretu un galvenās atšķirības starp ideālo un esošo portretu veido nevis kompetences un prasmes, bet tieši personības iezīmes – iecietība, atvērtība, pozitīvisms, radošums u. tml. Tādējādi to būtu tikpat lielā mērā būtiski uzlabot kā IT un svešvalodu prasmes (IZM 2011, 9). Problēmas, ar kurām varētu nākties saskarties pedagogam, mēģinot veicināt iebraucēju bērnu iekļaušanos skolās, ir: pedagogu nepietiekamā izpratne par iecietību; prasmju trūkums darbā ar imigrantu bērniem, kuriem ir dažāda etniskā izcelsme, dzimtā valoda un kultūrvides pieredze; imigrantu

bērnu sagatavotības līmenis, t. i., viņu iepriekšējās izglītības atbilstība Latvijas izglītības sistēmas prasībām; sistēmiskas pieejas trūkums skolotāju tālākizglītībā starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos.

Tā kā tika konstatēta pretruna: skolotāju iecietības veidošanās pret trešo valstu valstspiederīgajiem tiek ietekmēta mediju virtuāli radītajā telpā (Stakle 2011), nevis tālākizglītības procesā. Konteksta dziļākai izpratnei promocijas darbā tika raksturoti interneta vides populārākie portāli un tajos publicētā informācija, kas analizēta, izmantojot kritiskā diskursa metodi. „Būtisks kritiskās diskursa analīzes aspekts ir centieni skaidrot sociālās un kultūras pārmaiņas mūsdienu sabiedrībā caur diskursa prizmu” (Kļave 2010, 148). Tādējādi, lai noskaidrotu neiecietības saknes, kā arī Latvijas konteksta izpratnei, pirmajā posmā medijos (raksti interneta portālos) tika pētīta pedagogu socializācijas vide, izmantojot kritiskā diskursa analīzi.

Cilvēka identitāte dzīves laikā nepaliek nemainīga, tā tiek modificēta konkrētajā socializācijas vidē. Bērībā un skolas gados galvenie aģenti, kas īsteno socializāciju, ir ģimene, skola, draugi, notiek primārā socializācija. Skolotāja socializāciju īsteno apkārt notiekošais – sekundārā socializācija, piemēram, mediji, kuros skolotājs apgūst jaunus sociālās pasaules aspektus (Berger and Luckman 1991), šajā pētījumā tā ir *ieciētība* vai *neieciētība* pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Skolotāji socializācijas procesā bieži iegūst informāciju no medijiem. Īpaši tas attiecas uz tiem, kas reālajā dzīvē ir maz saskārušies ar kultūru daudzveidību. Mediji ir starpnieks starp sabiedrību un varu, starpnieka loma palielinās demokrātiskā sabiedrībā (Kirilova [Кириллова] 2006, 76).

Veiksmīga socializācija veicina stabilu sabiedrību. Skola ir galvenais socializācijas aģents, kur veidojas skolēns, skolotāja atbildība ir jaunā cilvēka kapitāla veidošana. Skolotāja attieksmi, uzskatus nosaka virkne diskursu, un viens no tiem ir mediju diskurss. Ietekmējoties no kritiskā diskursa analīzes, šajā darbā jēdziens *diskurss* lietots, lai apzīmētu interneta portālos publicēto rakstīto tekstu. Diskursa analīzei ir izmantoti interneta portālos publicētie raksti par trešo valstu valstspiederīgajiem, kas atklāj sabiedrības attieksmi pret konkrēto mērķauditoriju un veido realitāti, kurā darbojās skolotājs un skolēns (trešo valstu valstspiederīgais). Mēs nepiedzimstam iecietīgi pret kaut ko, iecietība vai neiecietība veidojas saistībā ar priekšstatiem, piemēram, priekšstats par *imigrantu* tiek gūts no tā, kādu nozīmi tam piešķir apkārtējā sabiedrība, tai skaitā mediji. Mediju diskurss konstruē arī skolotāju attieksmi pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Tādējādi var apgalvot, ka uz interneta portālos publicētajiem

rakstiem var skatīties kā uz diskursu, kas, neskatoties uz skolotāju tālākizglītību, veido pedagogu iecietību vai neiecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Pētījumā ir aprakstīta un analizēta kritiskā diskursa veidošanās, ir veikta rezultātu un empīrisko atziņu integrācija ar pētījuma teorētiskās daļas atziņām. „Vairums mediju šodien ne tikai izplata informāciju visā pasaulē, bet arī lielā mērā dod savu ieguldījumu uzskatu un pasaules uztveres veidošanā: pasaules un mūsu īstenības tēlu būtiski veido masu mediji, tātad tiem ir ievērojama orientējoša funkcija” (Gudjons 1998, 378). Promocijas darba autore izvēli apstiprināja arī portālā *politika.lv* 2003. gadā veiktā Latvijas sabiedrības aptauja par neiecietību un 2004. gadā – par iecietību: saskaņā ar respondentu viedokli, mediji un politiķi tika minēti kā neiecietības veicinātāji.

Kritiskā diskursa analīze promocijas darbā tiek izmantota kā viena no pētījuma metodēm, lai noskaidrotu, kāds raksturojums, kvalitātes un iezīmes tiek piedēvētas objektiem (trešo valstu valstspiederīgajiem), notikumiem un procesiem (saistībā ar Latviju). Autore izmanto atsevišķas diskursa analīzes tehnikas. Tiek pētītas attieksmes un uzskati, kas tiek izplatīti sabiedrībā. Diskursa teorija interpretē valodas lietošanu kā sociālo darbību jebkādas formās. Tas nozīmē, ka mediju diskurss ir definēts kā sociālā komunikācija, ar kuras palīdzību var veidot attieksmi pret trešo valstu valstspiederīgajiem, kas savukārt ietekmēs *ieciētību* vai *neieciētību* pret viņiem.

Interneta ziņu portāli izplata informāciju par dažādām sociālajām grupām. Burdjē pauž ideju, ka vara ir saistīta ar simboliem un ka valdošā šķira ikvienā sabiedrībā būs tā, kura noteiks simbolu rangu pakāpes: kas skaitīsies izsmalcināts un kas ir laba vai slikta gaume (Bourdieu 1979, pēc Ēriksena 2010, 230). Autore pētījuma kontekstā mediju diskurss reprezentē varu un nosaka sabiedrībā dominējošās (valdošās) attieksmes pret trešo valstu valstspiederīgajiem un tādējādi ietekmē arī sabiedrības (t. sk. pedagogu) ieciētības līmeni. Mišela Fuko skatījumā diskurss ar valodas starpniecību rada zināšanas, un jebkurš jēdziens nonāk pie mums tikai diskursa ceļā (Foucault [Φυκο] 1996, 71). Jēdzieni nav nejauši, tie ir vēsturiski nosacīti. Valdošais diskurss nosaka patiesības kritērijus un leģitimē zināšanas – to, kas ir pareizi un kas nav pareizi. Burdjē uzsver, ka katrs indivīds, dzīvojot un atrodoties noteiktu sociālo un fizisko apstākļu ietekmē, socializējas atbilstoši videi (Burdjē 2004, 397). Tāpēc turpmāk, analizējot diskursa veidošanos, tiek pieņemts, ka trešo valstu valstspiederīgais skolēns ir indivīds, kas socializējas un kam jāiekļaujas uzņemotās valsts sabiedrībā, kurš pārņem noteiktus attiecību principus, bet skolotājs ir varas realizētājs, kas nosaka lauka (skolas)

pamatīpašības – noteiktas universālās pastāvēšanas un funkcionēšanas likumsakarības (Burdjē 2004).

Raksturojot Latvijas sabiedrību, jāuzsver, ka labprātāk mēs pieņemtu imigrantus no NVS valstīm, bet izteikti negatīva attieksme ir pret imigrantiem no Āzijas un Āfrikas valstīm, kas varētu būt skaidrojama ar bailēm no nezināmā. Šo tendenci apliecina BSZI tolerances pētījums (Zepa, Šūpule, Krastiņa 2004), PROVIDUS pētījums „Skolotāju tolerances barometrs (Austers, Golubeva, Strode 2007). „Skolotājiem lielākas bažas rada [...] provizoriskā nākotne, kurā kā nenovēršamu faktu viņi pieņem prognozi, ka skolā mācīsies citu tradīciju un kultūru bērni” (Austers, Golubeva, Strode 2007, 19). Promocijas darba autore uzskata, ka viena no efektīvākajām iecietības veicināšanas iespējām ir uztvert un izprast kopīgo un atšķirīgo kultūru daudzveidībā. Lai veicinātu pedagogu iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem, viņiem ir jāpalīdz izprast kultūru atšķirības, attīstīt kultūrkompetences prasmes, lai, piemēram, situācijā, kad trešo valstu valstspiederīgie uzvedas tā, kā nav pieņemts uzvesties skolotājiem ierastajā vidē, būtu izpratne, ka šāda uzvedība ir nevis naidīga, bet citāda.

Autores mērķis ir noskaidrot, kā interneta portālu mediju diskurss ietekmē iecietības vai neiecietības veicināšanu, kādā veidā mediji diskursā īsteno savu varu, kādu stratēģiju izmanto. Kritiskā diskursa analīzes mērķis ir atklāt mediju lomu noteiktu sociālo grupu uzskatu veidošanā. Autores pētījumā tas nozīmē analizēt mediju ietekmi skolotāju attieksmes veidošanā pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Atsaucoties uz Fuko diskursa jēdziena izpratni, diskurss konstruē zināšanas (autores pētījumā – par trešo valstu valstspiederīgajiem), veido sociālās attiecības un nosaka subjektu (pētījumā – skolotāju) pozīciju.

Diskursa analīzē ļoti liela nozīme ir kontekstam, kādā tas veidojas. Pedagogu socializācijas vides dziļākai izpratnei promocijas darbā ir raksturoti interneta vidē populārākie portāli un tajos publicētā informācija par trešo valstu valstspiederīgajiem. Pamatojoties uz kritiskā diskursa analīzes vadlīnijām, par pētījuma priekšmetu šajā apakšnodaļā ir izvirzīts mediju diskurss par trešo valstu valstspiederīgajiem. Mediju diskurss ir viens no galvenajiem kritiskā diskursa analīzes priekšmetiem (Kļave 2007, 20). „Mediji kā simboliskā elite ir spēks, kas palīdz radīt ideoloģisko ietvaru un tādējādi sekmē varas nostiprināšanos informācijas un komunikācijas sabiedrībā” (Kļave 2010, 174). Šīs analīzes uzdevums ir noskaidrot, kā mediju diskurss (valoda un vara) vecina vai neveicina iecietību skolotāju vidū. Zināms, ka nepietiekama

informācija dod iespēju baumām, aizspriedumiem un stereotipiem, masu saziņas līdzekļiem vajadzētu vērst uzmanību uz adekvātas informācijas par integrācijas procesiem virzīšanu dažādos informācijas avotos (SAI 2008).

Skolotāju socializācijas vides raksturošanai tika pētīta arī Latvijas politisko telpa saistībā ar trešo valstu valstspiederīgajiem. Raksti, kuros pieminēti grozījumi likumos, lai mazinātu trešo valstu valstspiederīgo diskrimināciju, veicina lasītāju iecietību pret šo mērķgrupu. Tie parāda politisko kontekstu, kurā veidojas mediju diskurss (sk. 2. pielikumu). Latvijas valsts ir atbildīga par valsts politiku sabiedrības integrācijas jomā, kā arī par atbalsta sistēmas pilnveidi veiksmīgai imigrantu integrācijai/iekļaušanai sabiedrībā.

Pirmais valdības politikas attīstības dokuments par sabiedrības integrāciju ir 2001. gadā Ministru Kabinētā apstiprinātā valsts programma „Sabiedrības integrācija Latvijā”, kurā galvenās apskatāmās jomas ir pilsoniskās sabiedrības attīstība, sociālā un reģionālā integrācija, iekļaujošas izglītības attīstība, mūžizglītība, valsts valodas nostiprināšana, kultūra, migrācija, repatriācija un sadarbība ar tautiešiem ārzemēs (Latvijas Republikas Tieslietu ministrija 2001). Šajā dokumentā ir (sk. 2. pielikumā) izceltas sabiedrībā vispārpieņemtas normas, vērtības, ideāli – vēlamais rezultāts.

Iepriekšminētais ir vērsts uz sabiedrības integrāciju kā abpusējo sadarbību starp uzņemošās valsts sabiedrību un trešo valstu valstspiederīgajiem:

„Ņemot vērā to, ka Eiropu ietekmē demogrāfiskās izmaiņas, tostarp iedzīvotāju novecošana, samazinās darbspējīgo iedzīvotāju skaits un palielinās mūža ilgums, legālā migrācija var palīdzēt šo jautājumu risināšanā. Eiropa kļūst arvien daudzveidīgāka gan no etniskās, kultūras un tradīciju, gan dzīvesveida puses” (European Agenda for the Integration of Third-Country Nationals 2011).

„[...] visu Latvijā dzīvojošo cilvēku iekļaušanās sabiedrībā, neraugoties uz viņu nacionālo piederību un pašidentifikāciju. Integrācijas kopīgais pamats ir latviešu valoda, piederības sajūta Latvijas valstij un tās demokrātiskajām vērtībām, cieņa pret Latvijas unikālo kultūrtelpu, kopīgas sociālās atmiņas veidošana. Sabiedrības integrācija veicina pilsonisko līdzdalību, kas ir vērsta uz sabiedrisko problēmu demokrātisku un racionālu risināšanu, stiprina indivīdu savstarpējo sadarbību un uzticību” (KM 2011, 6).

Trešo valstu valstspiederīgo attēlošana medijos veido sabiedrības (arī skolotāju) izpratni par šo grupu. Pētījumā tie ir mediju pārstāvji, kas īsteno varu diskursā, paužot konkrēto ideoloģiju (šajā pētījumā ideoloģija – varas interesēs veidots iecietības vai

neiecietības diskurss). Iecietības vai neiecietības diskurss ir analizēts divos interneta portālos: *www.delfi.lv* un *www.apollo.lv*. Šie portāli tika izvēlēti ar nolūku demonstrēt tendences nacionāla mēroga medijos, jo ir vieni no populārākajiem interneta portāliem. Latvijā populārākie ziņu portāli, kā liecina starptautiskā interneta izpētes uzņēmuma „Gemius” publicētais apmeklētāko portālu *Top 10*, ir *www.delfi.lv*, kuru apmeklē 51,32 % iedzīvotāju, un *www.apollo.lv*, kuru regulāri lasa – 33,47 % iedzīvotāju. Kvalitatīvo datu analīzes mērķim izmantota AQUAD ver. 6.8.2.2. (Huber and Gürtler 2004) programma, tā ļāva atklāt pedagogu socializācijas vidi, kas ietekmē viņu uzskatu un pasaules uztveres veidošanos, kā arī apstiprināt konstatēto pretrunu – skolotāju iecietības veidošanās pret trešo valstu valstspiederīgajiem tiek ietekmēta mediju virtuāli radītajā telpā (Stakle 2011), nevis tālākizglītības procesā.

Medijs ir starpnieks, kas sniedz informāciju (Rubene, Krūmiņa 2011), tāpēc mūsdienu sabiedrībā skolotāji saskaras ar mediju virtuāli radīto informatīvo telpu. Liela loma un atbildība par pedagogu un skolēnu (īpaši vidusskolēnu) iecietību vai neiecietību ir arī medijiem, jo tiem ir iespēja publiski paust savu viedokli. To apstiprina Aļņa Stakles promocijas darbā „Mediju kompetence ilgtspējīgā skolotāju izglītībā” veiktais pētījums, tā laikā tika aptaujāti 120 skolotāji un 432 topošie skolotāji, „54 % aptaujāto skolotāju piekrīt apgalvojumam, ka mediji rada stereotipus par sabiedrību un dažādām kultūrām” (Stakle 2011, 99).

Mediju loma etniskās integrācijas jomā pētīta vairākos darbos, no tiem nozīmīgākie ir „Neiecietības izpausmes un iecietības veicināšana Latvijā: laikrakstu publikāciju un politiskā diskursa analīze (*Diena, Neatkarīgā, Latvijas Avīze, Vakara Ziņas, Телеграф, Час, Вестн-Сегодня*)” (Šulmane, Kruks 2006), „Integrācijas prakse un perspektīvas” (BSZI 2006), „Kultūra. Jaunieši. Mediji” (Tabūna zin. red. 2006), „Mēs. Svētki. Valsts” (BSZI 2008). Promocijas darba autore, analizējot Latvijas mediju diskursu, par uzdevumu neizvirza atklāt objektīvo patiesību par skolotāju attieksmi pret citām tautām. Autori interesē, kā pedagogu socializācijas vide ietekmē vai neietekmē iecietības izpausmi viņu atbildēs, kāds ir mediju diskurss šodien un kāda loma tajā ir trešo valstu valstspiederīgajiem.

Pētnieki Šulmane un Kruks, veicot latviešu un krievu nacionālo un reģionālo laikrakstu kontentanalīzi un diskursa analīzi, savos pētījumos ir norādījuši uz informatīvās telpas nošķirtību (raksti latviešu un krievu valodā par latviešu valodas lietojumu, bilingvālo izglītību utt.). Promocijas darba autore, veicot latviešu un krievu

interneta portālu www.delfi.lv un www.apollo.lv salīdzināšanu, ir secinājusi, ka rakstu saturs par trešo valstu valstspiederīgajiem, notikumiem un procesiem (saistībā ar Latviju) ir līdzīgs, atšķiras tikai publikāciju datumi un nosaukumi, piemēram:

„Беженцы из Грузии выбирают Латвию и Литву” – www.delfi.ru („Kradi palielinājies patvēruma meklētāju skaits, visvairāk pieprasījuši грузīni” – www.delfi.lv), „Жители Латвии плохо относятся к беженцам” – www.delfi.ru („Iedzīvotājiem ir negatīva attieksme pret bēgļu uzņemšanu” – www.delfi.lv) utt.

Tā kā saturiski nepastāv būtiskas atšķirības šīs tēmas izklāstā, promocijas darbā ir analizēti latviešu valodā publicēti raksti. Arī pētījumā „Etniskā tolerance un Latvijas sabiedrības integrācija” ir norādīts, ka „pārslēdzoties uz jautājumu par attieksmēm pret vizuāli atšķirīgu imigrantu iebruksanu Latvija, par „mēs” nereti kļuva visi Latvijas iedzīvotāji vai visi eiropieši, kristieši vai visi „baltie” (Šūpule 2012, 245).

Materiāli analīzei tika atlasīti, caurskatot visus nosaukto portālu rakstus divu gadu garumā. Vidēji tikai katrs desmitais raksts par imigrantiem ir saistīts ar Latviju, šādi raksti (tai skaitā par trešo valstu valstspiederīgajiem) tiek publicēti vidēji vienu reizi mēnesī. Visbiežāk imigranti ir minēti ārzemju notikumu kontekstā, pārsvarā raksti saistīti ar citām Eiropas valstīm un ASV, piemēram:

Apollo – Dzīve: Imigranti zaudē ticību „amerikāņu sapnim”

Apollo – Ziņas: Eiropai pamatīgas bažas: Āfrikas imigranti jau ...

Apollo – Ziņas: Pie Sicīlijas aizturēti 300 imigranti...

Apollo – Ziņas: Ceļā uz Spāniju svelmē dzīvību zaudē 14 nelegālie imigranti...

Apollo – Ziņas: Pret ASV tiesā vēršas 22 000 iespējamie imigranti...

Apollo – Ziņas: Par spīti krīzei ES vajadzīgi imigranti...

Delfi – Aptaucha: vairums vāciešu uzskata, ka musulmaņu imigranti ir slogs...

Delfi – ES komisārs: nelegālie imigranti apdraud Grieķijas stabilitāti

Delfi – Imigranti pārslogo Lielbritānijas ekonomiku

Delfi – Itālijā imigranti sadumpojas pēc sešu afrikāņu bojāejas

Delfi – Āfrikas imigranti Itālijā protestē pret rasismu

Delfi – Aptaucha: gandrīz puse amerikāņu vēlas imigrācijas ierobežošanu

Delfi – Francijā 80 nelegālie imigranti sagrābj baznīcu utt.

Kaut arī promocijas darbā nav paredzēts veikt ar citām valstīm saistītu rakstu izpēti, tomēr, izlasot pēc nejaušības principa atlasīto rakstu virsrakstos lietotos darbības vārdus, var novērot, ka tie neveicina sabiedrības iecietību pret imigrantiem: „aizturēti, ir

slogs, apdraud, pārslogo, sadumpojas, protestē, sagrābj” utt. Šiem darbības vārdiem it kā nav negatīvas nozīmes, tomēr tie raksturo problēmu situācijas un izraisa spilgtus iespaidus.

Kritiskā diskursa analīzes uzdevumi ir:

- a) noskaidrot trešo valstu valstspiederīgo tēla publicitātes intensitāti;
- b) noskaidrot situācijas un jautājumus, kuru sakarā tiek pieminēti trešo valstu valstspiederīgie Latvijā;
- c) atklāt īpašības, kas tiek piedēvētas trešo valstu valstspiederīgajiem kā atsevišķiem indivīdiem vai sociālajai grupai interneta portālos;
- d) noskaidrot presē dominējošo attieksmi (sniegtos vērtējumus) pret trešo valstu valstspiederīgajiem Latvijā.

Izpētot visus rakstus, tika secināts, ka Latvijas portālos gandrīz nav rakstu, kuros lietots jēdziens *trešo valstu valstspiederīgais/-ie*, šī grupa tiek dēvēta par *imigrantiem, bēgļiem, jauniebraucējiem, patvēruma meklētājiem* u. c. Tikai divos rakstos ir minēts jēdziens *trešo valstu valstspiederīgais*. Izmantojot atslēgas vārdus *bēgļi, imigranti, migranti, trešo valstu valstspiederīgie, patvēruma meklētāji* tika atlasīti tie raksti, kuros pēc būtības ir raksturota pētījuma mērķa grupa. Interneta portālu rakstu kritiskā diskursa analīze tika veikta par laiku no 2009. gada maija līdz 2011. gada augustam. Konkrētais laika periods tika izvēlēts, ievērojot trīs kritērijus. Pirmkārt, tas ir noteikts atbilstoši Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda daļas no vispārīgās programmas „Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība” darbības laikam Latvijā (2007.–2013. gads). Fonda daudzgadu programmas īstenošana Latvijā tika uzsākta novēloti, proti, 2007. gada programma tika īstenota 2009. gadā, tāpēc pirmo projektu rezultāti tika publicēti tikai 2009. gadā, kas ir pētījumā izvēlēta laika sākuma gads. Otrkārt, nedaudz vairāk nekā divu gadu laika posms ir izvēlēts, ievērojot arī pētījuma „Neiecietības izpausmes un iecietības veicināšana Latvijā” metodiku, kurā pamatots, ka gads ir pietiekami ilgs analīzes posms, lai iegūtu kvalitatīvu iecietības (un neiecietības) atspoguļojuma raksturojumu (Šulmane, Kruks 2006,4). Treškārt, šis laika periods sakrīt ar laiku, kad autore strādāja pie sava promocijas darba metodoloģijas nodaļas, un publicētie raksti ir uzskatāmi par pēdējiem aktuālākajiem rakstiem promocijas darba tapšanas brīdī. Apkopotie rezultāti analizēti atbilstoši kvalitatīvo datu analīzes principiem, vērtējot rakstu attieksmi pret trešo valstu valstspiederīgajiem.

Mediju analīzē ir izmantota kritiskā diskursa analīzes metode, kuras pārstāvji atzīst, ka mūsdienu sabiedrībā notiekošās ekonomiskās, sociālās un kultūras pārmaiņas izpaužas kā diskursi un procesi ārpus tiem, turklāt šos procesus ietekmē šie paši diskursi. Kritiskā diskursa analīzē uzmanība koncentrēta uz sociālpolitisko un ideoloģisko diskursu un pievērsta tieši varas attiecību, t. sk., dažādu etnisko un lingvistisko grupu attiecību, izpētei (Kļave 2007, 18). Frankfurtes skolas kritiskās teorijas pārstāvji Normans Ferklaufs un Ruta Vodaka (Fairclough & Wodak 2006, 258) norāda, ka kritiskā pieeja izpaužas skatījumā, pirmkārt, uz saikni starp valodu un sabiedrību, otrkārt, uz saikni starp analīzi un analizējamā praksi. Minētie zinātnieki uzskata, ka sabiedrības dzīvi nosaka nevis ekonomika un ekonomiskās attiecības, bet gan indivīda spēja sekmīgi iekļauties (integrēties) sabiedrībā, ko savukārt nosaka kultūra kā indivīda priekšstatu kopums par pasauli (Kļave 2010, 147). Interpretējot šo uzskatu, var teikt, ka pedagoga darbs nosaka trešo valstu valstspiederīgā priekšstatu par uzņemošās valsts sabiedrību un viņa spēju tajā iekļauties.

Ievērojot kritiskā diskursa analīzes principus, tika veikta rakstu satura analīze, īpašu uzmanību pievēršot nozīmēm, kādas ir piešķirtas vārdiem, notikumiem, iesaistītām personām. Šī iecietības un neiecietības izpausmju analīze mediju diskursā daļēji balstīta uz Tūna Adrianusa Teina van Deika (van Dijk 2006, 734) definēto ideoloģisko kvadrātu, kuru veido četri pamatprincipi:

- uzsvērt pozitīvās lietas par „mums”;
- uzsvērt negatīvās lietas par „viņiem”;
- neuzsvērt negatīvās lietas par „mums”;
- neuzsvērt pozitīvās lietas par „viņiem”.

Šādas valodas struktūras ir raksturīgas ideoloģiskajam (rasistiskajam, neiecietības) diskursam. Pārfrāzējot pētījuma kontekstā, tas nozīmē, ka „mēs” esam iecietīgi, pieņemam visas sociālās grupas, esam citu kultūru un valodu apdraudēti utt., „viņi” – nepieņem mūsu kultūru un valodu, nespēj iekļauties mūsu sabiedrībā, rada sociālo slogu utt.

Piemēram: „Arī, ja pieņemam, ka Latvijai būs iespējas piesaistīt imigrantus, nav skaidrības, kā tas palīdzēs būtiski uzlabot fiskālo situāciju. Līdzšinējā pieredze valstīs ar garāku imigrācijas vēsturi liecina, ka drīzāk nē, jo imigrācijas tīrais devums budžetā bijušas vien procenta desmitdaļas, jo imigranti saņem salīdzinoši zemas algas, tātad maksā mazus nodokļus [..].” (Delfi 25.02.2011).

Būtiska nozīme ir arī tēmu reprezentēšanai, „mēs” it kā pieņemam, bet mums nav tik laba ekonomiskā situācija, tās ir dārgas izmaksas utt. Neapšaubāmi, ka iecietību vai neiecietību ietekmē arī materiāli apstākļi un bailes par savu labklājību, piemēram:

„[...] mums nekādā gadījumā nav tādu sociālo garantiju, ekonomiskā situācija ir tāda, ka Latvija nevar atļauties pieņemt bēgļus.” (Apollo 11.02.2011).

„[...] viņi uzņem šos iebraucējus, jo nav citas izejas. Tāpat arī mums nebūs citas izejas [...]” (Delfi 10.08.2011).

„Vienlaikus imigrācijai ir arī savas izmaksas, piemēram, jāuztur imigranti, kas nestrādā, un arī vietējie iedzīvotāji, kas izstumti no darba tirgus. Tāpat palielinās ienākumu atšķirības, tautsaimniecība koncentrējas zemu darba izmaksu jomās, iespējama sociālā un etniskā spriedze, nepieciešami izdevumi valsts budžetā imigrācijas politikai u.tml.” (Delfi 20.05.2009).

Lai pilnīgāk izpētītu to, kā tiek radīts trešo valstu valstspiederīgo tēls, kā to atspoguļo mediji, ir jāpiemin, ka pozitīvākas atsauksmes par iebraucējiem pauž Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projekta realizētāji, jo tie ir publicitātes raksti projektu vajadzībām (sk. 3. pielikumu), piemēram:

„[...] kura mērķis ir veicināt trešo valstu valstspiederīgo integrāciju Latvijas sabiedrībā un nodrošināt viņiem sniegto pakalpojumu pieejamību [...]. Pasākumi tiek īstenoti, lai nodrošinātu praksē Eiropas Savienības imigrantu integrācijas politikas kopējos pamatprincipus, proti, trešo valstu valstspiederīgo, imigrantu piekļuves uzlabošana valsts un privātajiem pakalpojumiem un precēm, kā arī palīdzības sniegšana integrācijai Latvijas sabiedrībā” (Delfi 22.05.2011.).

„Par Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda līdzekļiem būs iespējams palīdzēt trešo valstu valstspiederīgajiem ar dažādu ekonomisko, sociālo, kultūras, reliģijas, valodas un etnisko izcelsmi izpildīt uzturēšanās noteikumus un atvieglot viņu integrāciju Eiropas sabiedrībā” (Delfi 22.01.2009.).

Šie raksti veido vienu no diskursa tipiem. Šim diskursa tipam ir raksturīga pozitīvi neitrāla attieksme pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Galvenās tēmas ir sabiedrības informēšana par projektos paveikto, ekspertu komentāri plašsaziņas līdzekļos. Rakstu autori nav norādīti, lietotā valoda ir neitrāla, ietver noteiktu sociālo darbību – informēšanu, izteikumi tiek lietoti, lai pamatotu trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanu uzņemšanās valsts sabiedrībā, piemēram, „nodrošināt viņiem sniegto, būs iespējams palīdzēt, uzsvars tiks likts arī uz atbalstu” utt.

Savukārt interneta vidē publicētajos rakstos dominē drūmāks noskaņojums. Cenšoties ātri sasniegt mērķauditoriju, tiek likti diezgan kļedzoši virsraksti (sk. 3. un 4. pielikumu), piemēram:

„Arvien vairāk cilvēki no Afganistānas glābiņu meklē Latvijā”,

„Profesors: baltajiem cilvēkiem draud verdzība un izmiršana. Latviju piepildīs „krāsainie” imigranti”,

„Aivars Skudra: Briseles plāni – Latvija kā Ziemeļāfrikas bēgļu geto” utt.

Šajos virsrakstos saskaņā ar kritiskā diskursa analīzes pieeju ir jūtama uz rasismu orientēta attieksme. Pilns rakstu teksts ir pieejams 3. pielikumā.

Pēc pētīto rakstu konteksta var detalizēti spriest par lomu, kas piešķirta trešo valstu valstspiederīgajiem. Rakstu saturs liecina, ka vairumā gadījumu priekšplānā izvirzīta negatīvā informācija, bieži tiek izmantota pārspīlēšanas stratēģija, kad ar varu tiek uzspiestas valsts nākotnes vīzijas saistībā ar trešo valstu valstspiederīgo – „mēs” pārspīlēšana, piemēram:

„Latvijas situācijā imigrācija nespēj kompensēt emigrāciju, tāpēc, pēc Karnītes teiktā, mēs zaudējam savus cilvēkus. [...] līdz ar to mūsu valsts paliek zaudētāja, bet tās valstis, uz kurām devušies mūsu iedzīvotāji, – ieguvējas” (Delfi 20.05.2009.).

„[...] mēs dzīvojam unikālā laikā, jo esam liecinieki tā saucamajam demogrāfiskās pārejas posmam. Viena no tā pazīmēm ir strauja baltās rases samazināšanās uz pārējo rasu fona” (Apollo 07.12.2010).

„Nav grūti nojaust, ka līdz ar to Latvija kļūtu par iekārotu galamērķi ekonomiskajiem migrantiem. Kas tādā gadījumā notiks ar latviešu procentuālo sastāvu Latvijas tautā? Tas samazināsies, pateicoties imigrantu pieplūdumam” (Delfi 24.08.2011.) utt.

Pārspīlēšanas stratēģija atklājas arī rakstos, kas saistīti ar krīzes pārvarēšanu, piemēram:

„Taču ekonomikai augot, iestāsies izteikts darbinieku trūkums un tas pamazām piespiedīs Latvijai mainīt imigrācijas politiku un to atvērt. Un jo mazāk bērnu mums būs, jo vairāk iebraucēju mums būs jāpieņem. [...] Liela daļa latviešu ļoti labi apzinās, cik bezcerīga ir mūsu tautas un valsts nākotne, ja atsāksies masveida imigrācija” (Delfi 10.08.2011) utt.

Konkrētajā mediju diskursā pārspīlēšanas stratēģija īstenota, raksturojot iespējamo, uzspiesto Latvijas nākotni.

Kopumā analīzei izmantoti 32 raksti, kuros pieminēti trešo valstu vastspiederīgie vai ar tiem saistīta informācija. Lai gan analizēti tiek divi interneta portāli divu gadu garumā, jāuzsver, ka kopējais rakstu skaits, kuros minēta konkrētā mērķauditorija, ir samērā neliels. Vispirms, lai strukturētu datu apjomu, raksti tika analizēti pēc sešiem kritērijiem:

- 1) rakstu autors,
- 2) pret trešo valstu valstspiederīgajiem paustā attieksme,
- 3) identificēti temati,
- 4) trešo valstu valstspiederīgajam piedēvētās īpašības,
- 5) rakstu tēma,
- 6) naidīgas runas pazīmes.

Otrajā posmā raksti tika analizēti, izmantojot skolotāju iecietības jautājumu risināšanas kompetences izpētes kritērijus (sk. 4. tabulu).

Veiktā rakstu analīze sniedz informāciju par to, kā trešo valstu valstspiederīgie tiek atspoguļoti mediju diskursā.

1. **Raksta autors.** Visbiežāk tas netika norādīts vai arī norādīts kontekstā, kā viedokļa pautājs – 27 rakstos;

2. **Pret trešo valstu valstspiederīgajiem paustā attieksme.** Rakstu saturs liecina, ka vairumā gadījumu priekšplānā izvirzīta negatīva informācija par „viņiem”, kas saistīta ar draudiem Latvijas iedzīvotājiem, savukārt tas veido negatīvu nozīmi un attiecīgi sniedz negatīvu informāciju, piemēram:

„Bēgļu uzņemšanas pretinieki arī noraidīja argumentu par imigrācijas politikas ekonomiskajiem ieguvumiem. Latvijā jau tā ir ļoti augsts bezdarba [izcēlums – promocijas darba autores] līmenis un iebraucēji tikai atņemtu darba vietas mūsu valsts iedzīvotājiem” (Delfi 03.06.2011).

„Nav grūti nojaust, ka līdz ar to Latvija kļūtu par iekārotu galamērķi ekonomiskajiem migrantiem. Kas tādā gadījumā notiks ar latviešu procentuālo sastāvu Latvijas tautā? Tas samazināsies, pateicoties imigrantu pieplūdumam” (Delfi 24.08.2011).

3. **Tematu klāsts.** Diskursa analīzes veikšanai tika identificēti temati. Tematu noteikšana atspoguļo svarīgākos jautājumus, par ko ir runāts. Tika identificēti septiņi galvenie diskursa temati par attiecīgo jautājumu. Tie ir diezgan ierobežoti un stereotipiski (sk. 6. tabulu):

- attieksme pret trešo valstu valstspiederīgajiem,
- imigranti,
- Latvija vai ES kā galamērķis,
- Latvijas nākotne,
- pensija,
- Latvijas pilsoņi precas ar ...,
- statistika.

6. tabula. **Tematu klāsts presē**

Tematu klāsts	Apollo	Delfi
Attieksme pret trešo valstu valstspiederīgajiem	11	17
Imigranti	1	2
Latvija vai ES kā galamērķis	2	1
Latvijas nākotne	10	10
Pensija	0	2
Latvijas pilsoņi precas ar ...	1	2
Statistika	2	1

Gandrīz visos rakstos ir pausta attieksme pret imigrāciju, daudzos rakstos izteiktas prognozes par Latvijas nākotni (sk. 6. pielikumu). Pozitīvi ir vērtējams fakts, ka rakstos nav uzsvērtā cilvēku etniskā izcelsme.

4. Trešo valstu valstspiederīgajam piedēvētās īpašības un grupas apzīmēšana. Publikācijās reti tiek piedēvētas kādas īpašības no tām, ko stereotipiski sabiedrība piedēvē imigrantiem, nav arī nekādu dominējošu jēdzienu, kas raksturotu mērķgrupu. Trešo valstu valstspiederīgie tiek saukti dažādi, visbiežāk „imigranti”, tad „bēgļi, trešo valstu valstspiederīgie, trešo valstu pilsoņi, patvēruma meklētāji, ekonomiskie migranti, eksotisko valstu pilsoņi, jauniebraucēji, krāsainie imigranti, ārvalstnieki, cilvēki, kas ierodas no citām valstīm”.

5. Rakstu tēma. Pētot rakstus, tika konstatēts, ka visbiežāk imigranta tēls ir saistīts ar Latvijas iespējamo nākotni, piemēram:

„Diemžēl ir jāatzīst, ka esam paši neapdomīgi ieskrējuši amatā un Latvijas tautas un valsts liktenis ir atkarīgs no Briseles globālistu mafijas. Mūsu pašu ievēlētais parlaments ir pārāk vājš vai „pārdevies” Briseles starptautiskajai multikulturālistu bandai, lai aizstāvētu Latvijas valsts un tautas intereses, lai gan formāli ES noteikumi

paredz katras nacionālas valsts pašnoteikšanās tiesības un tikpat formāli paredz neatkarību jebkuros ekonomiskajos, iekšpolitiskajos un ārpolitiskajos jautājumos. Formāli, nevis faktiski, jo faktiski Latvijas Republikas premjers Dombrovskis un ārlietu ministrs Kristovskis kopā ar citiem valdošās partijas Vienotība līderiem vairāk līdzinās Briseles marionetēm, nevis neatkarīgas Latvijas Republikas un savas tautas vadītājiem” (Delfi 15.08.2011) .

Rakstos vairāk ir uzsvērtā informācija par to, kas ir vai arī kas mūs gaida nākotnē.

Daudzos rakstos ir nosaukti mūsu valsts trūkumi un minējumi, kāpēc trešo valstu valstspiederīgie nepalikis uz dzīvi Latvijā, piemēram:

„Es domāju, ka mēs neesam izcili pievilcīgi [imigrācijai]. Turklāt jāņem vērā vēl kas – ja cilvēkam piedāvā pārvākties no Somālijas uz Latviju, tad viņam mūsu zeme būs ļoti pievilcīga, taču padzīvojot šeit un kļūstot par Eiropas Savienības (ES) patstāvīgo iedzīvotāju, visdrīzāk, viņam jau daudz pievilcīgākas šķitīs citas ES valstis, kur ir lielāki ienākumi” (Delfi 07.07.2011).

„Es nedomāju, ka Latvija būs tā vieta, kur bēgļi un imigranti gribēs braukt. Tas nenotiks galvenokārt divu iemeslu dēļ. Viens: mums nekādā gadījumā nav tādu sociālo garantiju, ekonomiskā situācija ir tāda, ka Latvija nevar atļauties pieņemt bēgļus. Vairākuma tagad šeit mītošo bēgļu galamērķis nav Latvija. Viņi devās uz kaut kurieni citur ES. Tomēr, ja gadījumā pie mums nonāk kāds bēglis un sāk šeit dzīvot, ir jautājums, ko mums ar viņu darīt un kādas ir viņa cilvēktiesības. Esmu dzirdējis, piemēram, no Irākas un Palestīnas bēgļiem, kas laikam jau ir pilsoņi, par dažādām problēmām, kas saistītas ar cilvēktiesībām” (Apollo 11.02.2011.).

Parādās arī raksti, kas ir saistīti ar imigrāciju un pensijas jautājumu Latvijā, piemēram:

„Eksperta skatījumā atklāts ir jautājums, vai vispār cilvēki vēlēsies uz Latviju braukt, jo nākotnes pasaulē konkurence pēc imigrantiem valstu vidū varētu pieaugt. Ne vien tāpēc, ka novecos valstis ar daudz lielāku iedzīvotāju skaitu un ienākumu līmeni nekā Latvijā, bet arī tāpēc, ka dažās tradicionālajās imigrantu izcelsmes zemēs ekonomika strauji attīstīsies”.

„Arī, ja pieņemam, ka Latvijai būs iespējas piesaistīt imigrantus, nav skaidrības, kā tas palīdzēs būtiski uzlabot fiskālo situāciju. Līdzšinējā pieredze valstīs ar garāku imigrācijas vēsturi liecina, ka drīzāk nē, jo imigrācijas tīrais devums budžetā bijušas vien procenta desmitdaļas, jo imigranti saņem salīdzinoši zemas algas, tātad maksā

mazus nodokļus, viņu vidū ir salīdzinoši daudz bezdarbnieku, turklāt imigrācija var paaugstināt noziedzības līmeni,” sprieda Strautiņš” (Delfi 25.02.2011).

6. Naidīgas runas pazīmes.

Daudzos rakstos tiek „plānotas nākotnes ciešanas” (Whillock 1995, 79), kas ir viena no naidīgas runas pazīmēm. Naidīgās runas mērķis ir uzkurināt lasītāju emocijas un pazemot trešo valstu valstspiederīgo.

„Briselē slepeni tiek gatavots jaunais migrācijas politikas plāns, kurš tieši skars arī jaunās ES valstis, tajā skaitā Latviju” (Delfi 15.08.2011).

„Zemi kvalificētā darbaspēka imigrācija nepalīdzētu Latvijai pāriet uz kapitālietilpīgu un uz cilvēkkapitālu balstītu ekonomiku un kavētu vidējā atalgojuma līmeņa un līdz ar to dzīves kvalitātes pieaugumu” (Delfi 03.03.2010).

„Baltie cilvēki būs citu rasu vergi, bet balto kultūra saglabāsies un eksistēs apmēram tāpat, kā Latvijā pašlaik eksistē lībiešu, latgaliešu un sēļu kultūras – kā etnogrāfiskais fenomens” (Apollo 07.12.2010).

„Ja nejaudāsim pienācīgi sakārtot pirmās divas lietas, tad vēl ir iespējams aicināt un veicināt latviešu atgriešanos mājās no peļņas darbiem. Bet, ja nevedas arī ar repatriāciju, tad, gribot negribot, dienas kārtībā nenovēršami ienāks imigrācija” (Apollo 06.04.2011).

„Tie ir vienas nūjas divi gali – vai nu mums būs pašu bērni vismaz tādā pašā skaitā, kā esam mēs, vai arī nedzimušo bērnu vietu ar laiku nemanot aizņems svešinieki” (Apollo 10.08.2011).

„Diemžēl tā ir mūsdienu pasaules realitāte un šī globālistu surogātdemokrātija ar nosaukumu „multikulturālisms” izplatās pasaulē” (Delfi 19.08.2011).

Iepriekšminēto rakstu uzdevums ir saliedēt „mūs” vienā grupā, kuru gaida kopīgas ciešanas, bet „viņus” parādīt kā iespējamo ciešanu „nesējus”.

Nelielais publikāciju skaits interneta portālos par trešo valstu valstspiederīgo tēlu Latvijā neļauj izdarīt stingrus secinājumus par iecietības vai neiecietības veicināšanu. Tomēr tie raksturo mediju diskursu, kuram ir raksturīgas neiecietības diskursa pazīmes. Rakstos tiek tikai pieminēta gaidāmā ekonomiskā migrācija un iespējamā politisko bēgļu pieplūde. Izmantotie argumenti – gan par, gan pret imigrāciju – skaidri iezīmē pretnostatījumu „mēs” – Latvija („ja nejaudāsim pienācīgi”, „vai nu mums”) un „viņi” – trešo valstu valstspiederīgie, piemēram: „[...] vai nu mums būs pašu bērni [...] vai arī nedzimušo bērnu vietu ar laiku nemanot aizņems svešinieki” (Apollo, 10.08.2011).

Mediju diskurss interneta portālos liecina, ka sabiedrība netiešā veidā tiek brīdināta par to, kas būs, ja Latvijā ieradīsies „bēgļi, trešo valstu valstspiederīgie, trešo valstu pilsoņi, patvēruma meklētāji, ekonomiskie migranti, eksotisko valstu pilsoņi, jauniebraucēji, krāsainie imigranti, ārvalstnieki utt.”. Līdzīgi arī izteikumi par iespējamo bēgļu pieplūdumu robežojas ar ksenofobiju, piemēram:

„Esmu redzējis ES imigrācijas politikas dokumentus. Tie paredz, ka visus imigrantus, kas pašlaik dzīvo Itālijā, Spānijā, Francijā un citās ES valstīs – arābus, melnādainos utt. – sadalīs starp 27 ES valstīm” (Apollo 07.12.2010.).

„Nekontrolēta nelegālā migrācija caur Latvijas iekšējām robežām no Ziemeļāfrikas pagaidām nenotiek, bet gaidāms, ka plūsma, kas virzās no ES dalībvalstīm dienvidos, agri vai vēlu sasniegs Latviju” (Apollo 17.05.2011.).

„Globālisti ar viltu, glaimiem un dāvanām, manipulējot ar demokrātiju, to ir pārvērtuši par pseidodemokrātiju jeb multikulturālismu. Ar tās palīdzību tiek īstenots globāls noziegums pret visām pasaules tautām un nācijām, kurām ir atšķirīgas kultūras, mentalitāte un tradīcijas, jo multikulturālisms pašos pamatos būtībā iznīcina tautas kā tādas savdabību un nacionālo pašapziņu” (Delfi 19.08.2011.) utt.

Mediju diskursa ietekme uz iecietību vai neiecietību un citām sociālās darbības formām ikdienā nav jūtama, tā uzkrājas ar laiku un ir grūti pierādāma. Mediji izplata noteiktas vērtības starp sabiedrības locekļiem, proti, veido attieksmi pret konkrēto mērķa grupu, tie „ietekmē indivīdu savstarpējās attiecības, attieksmes, uzvedību, viņu spriedumus par morāli” (Valtenbergs 2010). Latvijas sabiedrības neapmierinātība ar ekonomisko situāciju, dzīvi, darbu, nedrošības sajūtu saasina mediju radītais diskurss, kas savukārt var sekmēt neiecietību. Skolotāji uzņem informāciju caur sabiedrības attieksmi un mediju diskursu, kas ietekmē viņu iecietību vai neiecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Mediju diskurss ir kļuvis par vispieejamāko un nereti vienīgo informācijas avotu par trešo valstu valstspiederīgajiem. Medijiem piemīt sociālā starpnieka funkcija starp sabiedrību un varu, vara to izmanto kā rīku sabiedrības vadīšanai (Kirilova [Кирилова] 2006, 75–76).

Izvērtējot šajā sadaļā aplūkoto mediju diskursu, var secināt, pirmkārt, diskursā „dominē drūmāks noskaņojums”, kas ir saistīts ar Latvijas nākotnes iespējām, otrkārt, rakstos atšķirība nav akcentēta kā vērtība, kas bagātina, bet tieši pretēji – „multikulturālisms pašos pamatos būtībā iznīcina tautas kā tādas savdabību un nacionālo pašapziņu” (Delfi 19.08.2011.), treškārt, mediju diskurss ar savu skatījumu rada papildu

apdraudējuma sajūtu. Tā arī ir atbilde uz promocijas darba pirmo jautājumu „Kādu informāciju par trešo valstu valstspiederīgajiem piedāvā mediji?”.

Promocijas darba autore pilnībā piekrīt Ilzes Šulmanes un Sergeja Kruka teiktajam, ka publiskajam diskursam ir jānodrošina:

- iekļaušana: pozitīva atšķirības novērtēšana, liekot uzsvaru uz kopīgo, taču neignorējot atšķirības;
- mijiedarbība: cilvēki mācās iepazīt cits citu dialogā, izpētot un risinot savstarpējās problēmas;
- integrācija: atšķirība tiek akceptēta kā vērtība;
- vērtību nostiprināšana: vērst auditorijas uzmanību uz neiecietības negatīvajām sekām, izaicināt runātājus, kuri intervijās vai publiskās uzstāšanās reizēs pauž neiecietību (Šulmane, Kruks 2005, 86).

Pētnieku piedāvātie ieteikumi atbilst promocijas darba autores izstrādātajiem iecietības kritērijiem (sk. 8. attēlu un 4. tabulu).

Promocijas darba turpinājumā tiks analizētas strukturētās intervijas ar skolotājiem un salīdzinātas ar mediju diskursu, lai apstiprinātu konstatēto pretrunu. Autore mediju diskursam, strukturētajai intervijai un ekspertu forumam izmanto vienādus kodus, tas palīdzēs labāk izprast esošo situāciju un atrast jaunus rīcības veidus līdzīgās situācijās, kā arī atbildēts uz pētījuma otro un trešo jautājumu.

2.3.1. Pētījuma 1. posms

Pētījuma pirmajā posmā, lai atbildētu uz pētījuma otro jautājumu „Vai skolotāju tālākizglītība veicina iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem?” un noskaidrotu, vai skolotāji darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem ir iecietīgi, promocijas darba autore veica etnogrāfisko novērojumu un strukturētās intervijas ar skolotājiem, kuri piedalījās Eiropas Savienības Solidaritātes un migrācijas plūsmu pārvaldīšanas pamatprogrammas 2007.–2013. gadam Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projekta „Skolotājs starpkultūru telpā” organizētajosursos. Pedagogu socializācijas vide tika atklāta caur medijiem (raksti interneta portālos).

Lai noskaidrotu, kāda ir situācija skolotāju, kuri strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā, vispirms tika veikts etnogrāfiskais pētījums – autores līdzdalība tālākizglītībasursos.

Pētījuma pirmajā posmā tika izmantots etnogrāfiskajiem pētījumiem raksturīgais datu iegūšanas paņēmiens – etnogrāfiskā līdzdalīgā novērojuma metode, veicot lauku pētījumu. „Šīs metodes mērķis ir vienlaikus atrasties gan pētāmajā sabiedrībā (līdzdalība), gan ārpus tās (novērošana)” (Ēriksens 2010, 47). Lora Desfora Edlesa (Edles 2002) atzīst, ka pētnieks vienlaikus ir arī dalībnieks, kas konkrētas grupas izzināšanā papildus izmanto datu vākšanas metodes, piemēram, interviju (sarunu). Pētījumā etnogrāfija tika izmantota, lai iegūtu dziļāku priekšstatu par pedagogu tālākizglītību starpkultūru, iekļaujošās un bilingvālo mācību jautājumos, „etnogrāfija ir kādas sabiedrības sociālo parādību un cilvēku dzīvesveida apraksts” (Ēriksens 2010, 64). Tādējādi tika noteikts pētījuma objekts – Latvijas skolotāju tālākizglītības potenciāls un tā pilnveides iespējas darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem, šajā gadījumā potenciāls bija tālākizglītības kursi skolotāju nometnēs.

Etnogrāfiskā līdzdalīgā novērojuma mērķis ir apzināt ikdienas praksi, problēmas un attīstības iespējas kādā konkrētā darbībā (McClevertty 1997). Šajā pētījumā tas tika īstenots, jo arī tālākizglītība realizējas noteiktā kultūrā vai kultūras vidē, šī pētījuma gadījumā – noteiktā sociālajā kultūrlānī – tie ir pedagogi, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgo bērniem. Tika analizēta pedagogu darbība, atbildes un izkristalizēti tieši tie konteksti, kuriem ir ietekme uz pētījuma jautājumiem.

Deivids Fetermans (Fetterman 2010) norāda etnogrāfiskā pētījuma priekšrocības – informācijas iegūšana notiek no pirmavotiem, tāpēc iespējams iegūt arī informāciju par

attieksmi (kas, kā un kāpēc?), tiek atklāta situācijas būtība. Promocijas darbā katras konkrētās grupas apraksts tiks sniegts analītiskā ietvarā, atklājot dažādus pedagogu skatījumus uz konkrēto tālākizglītības kursu.

Tālākizglītības kursu (skolotāju nometnes) laikā notika arī mācību satura izstrāde, pieredzes apmaiņa un skolotāju tālākās sadarbības plānošana. Sarunās skolotāji atzina, ka trūkst zināšanu un prasmju, kā strādāt ar skolēniem no citām valstīm, ja nav starpniekvalodas, kā organizēt darbu, lai nenodarītu pāri bērna personībai. Aktuāls ir arī jautājums, kādus sadarbības modeļus izvēlēties.

„Mana profesija ir sociālais pedagogs, un mani interesēja kursu tēma par iekļaujošo izglītību. Jaunās zināšanas noteikti noderēs, uzņemot klasēs iebraucējus no citām valstīm, protams, arī tagad, strādājot ar dažādu sociālo grupu bērniem.”

„Saņēmu labu pieredzi, ierosinājumus, kā strādāt arī ar citādajiem. Ne vienmēr kursus dzirdēto izmantojam uzreiz, bet tie allaž sakārto domas, lai kādā brīdī iegūtais noderētu, jo latviešu skolās jau mācās bērni no ģimenēm, kurās viens vai abi vecāki ir cittautieši, un mums, skolotājiem, jābūt uzmanīgiem, lai visi skolēni justos labi un kādā iekarsuma brīdī nenostātos cits pret citu.”

„Kursi deva labas, jaunas ierosmes, jo skolā taču diendienā tiekamies ar bērniem ar dažādu temperamentu, atšķirīgām ģimeņu tradīcijām.”

„[...] jāsāk arī iepazīt un saprast situācija, kāda var veidoties, jo nekur jau nepaliksim, būs arī mums bērni no Pakistānas, Irānas.”

Skolotāji izteicās arī par saņemtās informācijas un iegūto zināšanu izmantošanas iespējām:

„[...] zināšu, kur sameklēt informāciju un praktiskus padomus darbam, ja pašai pietrūks ideju”;

„[...] interesanti, ka varēju iedziļināties tēmās, par kurām iepriekš tā neaizdomājos”.

Novērojot pedagogus nodarbībās un ārpus tām, sarunājoties ar viņiem, tika noskaidrots, ka galvenās problēmas darbā ar skolēniem no trešajām valstīm ir mācību materiālu trūkums, papildu stundu nepieciešamība (šobrīd Izglītības likums, MK noteikumi Nr. 149 (Rīga 2012. gada 28. februāris) nosaka, „ja citas valsts izglītojamais tiek pieteikts uzņemšanai izglītības iestādē – ar direktora rīkojumu nosaka papildu pasākumus, kas veicami sekmīgai izglītības turpināšanai Latvijā (piemēram, individuālas konsultācijas latviešu valodā, individuāls mācību plāns noteiktam

laikposmam), un termiņus to īstenošanai”). Daudzi skolotāji atzina, ka trūkst informācijas par citu kultūru pārstāvjiem. Neformālajās sarunās daudzi pedagogi diezgan neiecietīgi izteicās par citām kultūrgrupām, šajā gadījumā – par romiem un islāmticīgajiem.

2009. gada vasarā veiktais etnogrāfiskais līdzdalīgais novērojums ļāva secināt, ka pedagogi lielākoties ir gatavi strādāt ar trešo valstu valstspiederīgajiem, daži uzskata, ka šī problēma uz viņiem neattiecas, ka skolēni paši ieklausies skolas vidē. Domājot par trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanos uzņemošajā sabiedrībā, tika akcentētas vairākas problēmas. Pirmkārt, skolēna valoda, uzsākot mācības skolā, jo var būt situācija, kad skolēni spēs sazināties tikai savā valodā. Otrkārt, kultūras atšķirības, piemēram, reliģiskās tradīcijas. Treškārt, citu skolēnu un viņu vecāku aizspriedumi pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Ceturtkārt, skolotāju zināšanu trūkums par dažādām kultūrām, tradīcijām, paražām. Kopumā attieksmi pret trešo valstu valstspiederīgo ieplūšanu Latvijas skolās nevar nosaukt par rasistisku, tomēr ir jūtamas bailes un aizspriedumi. Piemēram, paužot attieksmi pret trešo valstu valstspiederīgo mācīšanos kādā skolā, skan frāzes – „lai brauc, bet viņiem jāciena mūsu kultūra”, „man nav jāzina visu tautu un reliģiju tradīcijas” utt. Secināms, ka, neskatoties uz skolotāju tālākizglītības starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos („Sorosa fonds – Latvija”, LVAVA, IAC) iespējām, skolotāji nav pietiekami sagatavoti darbam ar trešo valstu valstspiederīgajiem. Tādējādi pētījuma otrajā posmā dziļākai konteksta izpratnei tiek izmantoti teorētiskajā daļā izveidotie skolotāju iecietības jautājumu risināšanas kompetences izpētes kritēriji (sk. 4. tabulu), analizēts mediju diskurss un skolotāju strukturētā intervija. Atbildes, kas tika saņemtas etnogrāfiskā līdzdalīgā novērojuma laikā, netika kodētas, jo atbildes visās nometnēs bija diezgan līdzīgas. Etnogrāfiskā līdzdalīgā novērojuma uzdevums bija gūt izpratni par konkrētā pētījuma nepieciešamību un par pedagogu attieksmi pret iespējamo problēmu, kā arī izprast pedagogu vajadzības un skolotāju tālākizglītības potenciāla izstrādes nepieciešamību iecietības veicināšanai.

2.3.2. Pētījuma 2. posms

Pētījuma otrajā posmā atbilstoši pētījuma mērķim un uzdevumiem ir jānoskaidro, vai skolotāju tālākizglītība ir veicinājusi pedagogu iecietību, spēju pieņemt citu cilvēku neatkarīgi no viņa kultūras piederības, kas, pēc promocijas darba autores domām, ir iecietības pamats, proti, iecietība veicina vienlīdzību, sadarbību, individuālās tiesības, savstarpējo cieņu un sapratni, atbalsta dažādību, veicina panākumus, piederības apziņu, pozitīvu attieksmi, dažādības izpratni utt., neskatoties uz trešo valstu valstspiederīgā etnisko, reliģisko identitāti utt., kas savukārt uzlabo valodu, palīdz sadzīvot, līdzdarboties, veicina starpkultūras kontaktus, drošību un labklājību (sk. 2. tabulu).

Lai noteiktu, vai skolotāju tālākizglītība starpkultūru, iekļaušanās un bilingvālo mācību jautājumos ir veicinājusi pieredzi iecietības jautājumu risināšanā, strukturētajā intervijā (sk. 8. pielikumu) tika iekļauti jautājumi, kas palīdz noskaidrot, kāda veida aizspriedumi piemīt vai nepiemīt pedagogiem. Aizspriedumi var būt dažādi:

- vecuma aizspriedumi,
- reliģiskie aizspriedumi,
- nacionālie aizspriedumi,
- fiziskie aizspriedumi,
- dzimumu aizspriedumi.

Indiešu pedagoģijas pētnieks profesors Masudi (Massoudi 2002, pēc Oses 2006, 87) akcentē *četras pazīmes*, kas raksturo starpkultūru izglītībai sagatavotu skolotāju. Saskaņā ar Masudi viedokli labs skolotājs veicina skolēnu atbildību par domāšanu un jūtu dzīvi, kas nav iespējams, ja pastāv jebkāda veida aizspriedumi.

Promocijas darba empīriskajā daļā tiks analizēti nacionālie aizspriedumi, jo tie parāda skolotāju iecietību vai neiecietību, kas atbilst darbā noteiktajam mērķim – izvērtēt tālākizglītībā iegūtās Latvijas mazākumtautības izglītības reformas un citu valstu pieredzi/iespējas iecietības risināšanas kompetences sekmēšanā un noteikt tās izmantošanas iespējas darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem. Promocijas darba autore no 158 strukturētajām intervijām izvēlējās 93 (sk. 8. pielikumu), savukārt tās intervijas, kurās uz jautājumiem netika sniegtas atbildes vai bija aprakstīti aizspriedumi no anekdotēm, netika analizētas.

Lai atbildētu uz pētījuma otro jautājumu „Vai skolotāju tālākizglītība veicina iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem?” un noteiktu, uz ko vairāk tā ir orientēta, promocijas darba autore izmantoja Helda (sk. 2. tabulu), piedāvātos rādītājus, saistot tos

ar Burdjē kapitālu teoriju (sk. 4. tabulu un 8. attēlu). Tā kā tika konstatēta pretruna – skolotāju iecietības veidošanās pret trešo valstu valstspiederīgajiem tiek ietekmēta mediju virtuāli radītajā telpā (Stakle 2011), nevis tālākizglītības procesā, pētījumā dziļākai konteksta izpratnei izmantoti teorētiskajā daļā izveidotie skolotāju iecietības izpētes kritēriji (sk. 4. tabulu), ar kuru palīdzību arī mediju diskurss tika kodēts un apstrādās ar AQUAD ver. 6.8.2.2. (Huber and Gürtler, 2004). Analīzei piemērotie kodi (sk. 97. lpp) atbilst uz teorētiskās literatūras balstītajiem iecietības kritērijiem (sk. 9. attēlu un 4. tabulu). Kodējot skolotāju atbildes strukturētajā intervijā un mediju diskursu, netika izmantoti visi kodi, jo atbildes bija diezgan līdzīgas. Tādējādi tika izmantoti desmit kodi, no kuriem divi kodi „nav” un „tukšs” tika pievienoti kodēšanas laikā (sk. 7. pielikumu.)

Atbilstoši pētījuma mērķim un uzdevumiem bija jānoskaidro, vai mediju diskurss ietekmē skolotāju iecietības vai neiecietības veidošanos pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Pētījuma turpmākajā gaitā tika izmantoti tie paši multiplie kodi, ar kuriem tika kodētas pedagogu atbildes.

1. solis. Visi raksti tika izlasīti vairākas reizes un analizēti pēc sešiem kritērijiem, lai saprastu to saturu un detalizēti spriestu par lomu, kas tajā piešķirta trešo valstu valstspiederīgajam.

2. solis. Tika atlasīti kodēšanai paredzētie teksti. Tie tika dalīti tematiskajās grupās (sk. 7. tabulu) un tiem tika piešķirti profilkodi: imigranti (imigr); Latvija vai ES kā galamērķis (g_merkis); Latvijas nākotne (nākotne); pensija (pens); Latvijas pilsoņi precas ar ... (precas).

3. solis. Tika izstrādāta multiplo kodu sistēma, iekļaujot tajā skolotāju iecietības jautājumu risināšanas kompetences izpētes kritērijus.

Tika secināts, ka mediju diskursa saturs liecina, ka plašsaziņas līdzekļos rakstītais neveicina iecietību Latvijas sabiedrībā, jo pārsvarā (16 rakstos no 32) to saturā dominē imigrantu (trešo valstu valstspiederīgo) nepieņemšanas tendences (10. pielikumu).

Cenšoties ieinteresēt mērķauditoriju, tiek izmantoti kodolīgi un asi virsraksti, piemēram, „Profesors: baltajiem cilvēkiem draud verdzība un izmiršana. Latviju piepildīs „krāsainie” imigranti” (Apollo 17.12.2010.), „Robežsardzes pārstāve: bēgļi no Ziemeļāfrikas agri vai vēlū sasniegs Latviju” (Apollo 17.05.2011.) utt. (sk. 4. pielikumu). Paņēmienu, ar kādiem medijos tiek pausta neiecietība, ir spilgti un atsaucas uz lasītāja pamatvērtībām, piemēram, „no Latvijas prom devušies augsti

kvalificēti cilvēki” (Delfi 20.05.2009.), „fiktīvu laulību noslēgšana starp Latvijas valstspiederīgajiem un trešo valstu pilsoņiem” (Apollo 19.04.2010.), „valdības nevēlēšanās vai nespēja šodien šo problēmu risināt ir skaidra izšķiršanās – nākotnē atvērt vārtus imigrācijai” (Apollo 07.03.2011.) utt. (sk. 6. pielikumu).

Pētījuma turpmākajā gaitā tika izstrādāta kodu sistēma, ko veido profilkodi un metokodi. Lai varētu salīdzināt dažādu skolotāju aizspriedumus, kā arī noteikt atšķirības pēc dzīvesvietas (pieci reģioni – Kurzeme, Vidzeme, Latgale, Zemgale, Rīga un Rīgas rajons) un skolas (skolas, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas, un skolas, kas īsteno izglītības programmas latviešu valodā), tika izveidoti profilkodi, par pamatu ņemot reģionu, izglītības programmu – mazākumtautību izglītības programma (mip), izglītības programmas latviešu valodā (lv) (sk. 11. pielikumu). Apstrādājot datus, tika konstatēts, ka skolotāju atbildes visā Latvijā ir līdzīgas (sk. 12. pielikumu), tāpēc, kodējot atbildes, atbilžu atšķirības netika analizētas pēc dzīvesvietas.

Autore neanalizēja arī pedagogu reliģiskos aizspriedumus, jo, apkopjot anketas, sniegtās atbildes bija diezgan līdzīgas, piemēram:

Bn2 Musulmaņu reālā ierašanās

Bn3 Visi musulmaņi ir agresīvi un teroristi

Bn4 Musulmaņi teroristi

Bn5 Musulmaņi teroristi

Bn6 Visas reliģijas ir pretstatā viena pret otru

Bn8 Musulmaņi teroristi

Bn9 Musulmaņi teroristi

Bn12 Pret musulmaņiem

Bn15 Pret sektām un musulmaņiem

Bn21 Pret musulmaņiem

Bn22 Pret fanātiskām reliģiskajām kopienām

Bn23 Pret fanātiskām reliģiskajām kopienām, musulmaņiem

Bn24 Pret musulmaņiem

Bn28 Visi vienādi

Bn29 Nepatīk ticības uzspiešana

Bn36 Musulmaņu sievietēm ir grūta dzīve

Bn37 Musulmaņi ir agresīvi

Bn42 Musulmaņi teroristi

Bn43 Baida citu reliģiju izpausmes

Bn44 Neizpratne vai nezināšana

Bn46 Šokē dažu reliģiju tradīcijas, piem., ziedošanās

Strukturētās intervijas analīzes rezultāti liecina, ka visbiežāk atzīmētais kods ir *NEIEC_nepien*, kas fiksēts 26 reizes (sk. 12. pielikumu), biežāk to min skolotāji, kuri strādā skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmu (mip (bi)) un ir apmeklējuši gan bilingvālās izglītības, gan starpkultūras izglītības kursus, viņu atbildēs šis kods fiksēts 20 reizes. Skolotāju, kas strādā skolās, kur tiek īstenotas latviešu valodas izglītības programmas (lv), atbildēs tas atzīmēts 6 reizes. Tam seko kods „NEIEC_vispa” (fiksēts 25 reizes), trešajā vietā – „NEIEC_atst” (fiksēts 19 reizes). Daudzas atbildes tika kodētas ar vairākiem kodiem, piemēram, „NEIEC_vispa” – vispārinājums, „NEIEC_nepien” – nepieņemšana un „NEIEC_atst” – atstumšana. Salīdzinot skolotāju atbildes, tika konstatēts, ka visbiežāk minētais kods ir „NEIEC_nepien”, tas fiksēts 20 reizes, kods „NEIEC_vispa” minēts 14 reizes, bet atbilde, ka nav aizspriedumu, atzīmēta 17 reizes. Savukārt to skolotāju atbildēs, kuri nav apmeklējuši konkrētos kursus, visbiežāk minētie kodi ir „NEIEC_atst” – 11 reizes un „NEIEC_vispa” – 11 reizes, bet 8 respondenti uzskata, ka viņiem nav aizspriedumu.

No iepriekšminētā var secināt, ka skolotājiem, kuri tālākizglītībasursos ir apguvuši bilingvālās izglītības principus un mācību metodes, aizspriedumi ir retāk. Tomēr jāatzīst, ka pedagogu atbildes ir diezgan līdzīgas (sk. 12. pielikumu), neskatoties uz to, ka, piemēram, persona C3 ir apmeklējusi gan bilingvālās, gan starpkultūru izglītības kursus, tomēr pēc atbildes „Reizēm tracina čigānu tautības cilvēki”, var secināt, ka viņa nav iecietīga. Atbildēs visbiežāk ir minēti romu tautības pārstāvji un islāmticīgie, diezgan reti ir pieminētas citas tautības vai reliģiskās piederības (sk. 9. pielikumu).

Atbildes liecina, ka skolotāji ir diezgan neiecietīgi, viņiem piemīt aizspriedumi, īpaši pret romu tautības cilvēkiem un arābiem, piemēram, „Cn17 iespējams, tracina arābi; Cn55 pret čigāniem un islāmticīgajiem teroristiem; Cn5 Musulmaņi – teroristi” utt. (sk. 9. pielikumu). Lai noteiktu mījsakarību starp trešo valstu valstspiederīgo nepieņemšanu un vispārinājumu, tika noteikts kodu biežums, sākotnēji izveidojot iegūto datu kritēriju biežuma tabulu (sk. 12. pielikumu). Izmantojot programmu SPSS_19, tika pārbaudīta strukturētās intervijas ticamība, atklāts, ka ticamība ir augsta (Kronbaha $\alpha=0,59$, augsta ticamība pēc L. Koena) (Cohen 2007), tādēļ tika apstiprināts, ka dati ir izmantojami socioloģiskos pētījumos (sk. 13. pielikumu).

Promocijas darba autore, atbildot uz promocijas darbā izvirzīto otro jautājumu „Vai skolotāju tālākizglītība veicina iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem?”,

secina, lai gan pedagogi ir izgājuši tālākizglītības kursus strapkultūru un bilingvālo mācību jautājumos, viņi neizmanto savu pieredzi, kad klasē ienāk skolēni no citām valstīm. Tādējādi turpmākajā pētījuma gaitā atbilstoši izstrādātajai sistēmai (sk. 8. attēlu un 4. tabulu), tika kodēti dati, lai saprastu, kā ptrūkst skolotāju tālākizglītības saturā un kā tas ietekmē pedagogu iecietību vai neiecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem (14. pielikums). Tika nolemts, izmantojot profesora Helda piedāvātos kritērijus (sk. 4. tabulu) un noteikta kapitāla veida sasaisti ar konkrēto teoriju, skolotāju atbildes grupēt pa kapitāliem. Tika izstrādāti metakodi „META_EKOSOC_KAP” – ekonomiskais kapitāls un kultūras kapitāls, „META_KULT_KAP” – kultūras kapitāls un „META_SIMKAP” – simboliskais kapitāls. Rezultāti liecina (sk. 15. pielikumu), ka skolotāji neuztver trešo valstu valstspiederīgos ne kā ekonomisko, ne sociālo kapitālu, kods „META_EKOSOC_KAP” kā iztrūkstošais tika fiksēts 40 reizes, kods „META_SIMKAP” fiksēts 23 reizes, „META_KULT_KAP” – 14 reizes. Pēc autore domām, balstoties uz teorētisko pamatu izpēti rezultātiem, tas nozīmē, ka Latvijas tālākizglītības procesos trešo valstu valstspiederīgā iekļaušanās netiek skatīta kā ekonomiskais un sociālais kapitāls, simboliskais kapitāls. Vairāk tiek skatīts kā kultūras kapitāls. Tātad tika atklāts, ka tālākizglītībā vairāk tiek akcentēta valodas uzlabošana, dažādu kultūras vērtību atšķirība un atzītās prakses un paražu pieņemšana (sk. 4. tabulu).

Lai atbildētu uz pētījuma otro jautājumu, skolotāju atbildes tika grupētas izmantojot tālākizglītības kritērijus un rādītājus (sk. 4. tabulu). Tālākizglītības kritēriji un rādītāji atspoguļo, kas ir nepieciešams tālākizglītībā, lai veicinātu ne tikai trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanos, bet arī skolotāju iecietību pret minēto mērķgrupu. Kā jau tika minēts, kodējot iegūtos datus, atklājās problēma, ka pedagogu atbildes neatbilst iecietības modelim, tāpēc, pamatojoties uz iecietības kritērijiem, tika izstrādāti neiecietības kritēriji. Tādējādi promocijas darba autore apzināja konkrētus tālākizglītības kritērijus, interpretējot tos kā trūkumu skolotāju tālākizglītības saturā. „NAV_D” – drošība; „NAV_LA” – līdztiesība un atzīšana; „NAV_PA” – piederības atzīšana; „NAV_SK” – sadzīvošana; „NAV_VU” – valodas uzlabošana; „NAV_LED” – līdzdalība ekonomiskajā dzīvē/darba tirgū (sk. 16. pielikumu). Ticamība tika nodrošināta, sekojot kvalitatīvā pētījuma veikšanas teorētiskajiem pamatiem un rekomendācijām, kodēšanas procesā iesaistot arī pedagoģijas doktoru Manuelu Fernandesu (Geske un Grīnfelds 2006). Interpretējot iegūtos rezultātus, promocijas darba autore secina, ka šobrīd skolotāju tālākizglītības saturā (sk. 16. pielikumu)

neparādās kritērijs „sadzīvošana”, kuram atbilst tālākizglītības rādītājs „atzītās prakses/paražu pieņemšana informācijas un komunikācijas telpā” (Helds 2006), kā arī – kritērijs „līdzdalība un atzīšana”, kuram atbilst tālākizglītības rādītājs „citādā atzīšana” (Helds 2006).

Strukturētās intervijas rezultāti liecina, ka skolotājiem raksturīga vispārināšana, atstumšana, nepieņemšana un negatīva attieksme pret citām nacionalitātēm (sk. 12. pielikumu). Neiecietība ir viens no stereotipiem, kas ietver dažādas īpašības jeb pazīmes, kuras, pēc kādas grupas uzskatiem (skolotāju, mediju diskursa), piemīt kādai citai grupai (autore pētījumā redzamas divas grupas – romi un islāmticīgie) (sk. 9. pielikumu). Stereotipi veidojas, balstoties uz aizspriedumiem. Autore promocijas darbā aizspriedumus definē kā neiecietīgu attieksmi pret kādu sociālo grupu (citas kultūras pārstāvjiem) un tās dalībniekiem (pētījumā – trešo valstu valstspiederīgajiem), dalībnieku pozitīvu vai negatīvu vērtējumu. Aizspriedumi nav tikai kādas grupas vispārinājums, bet arī spriešana terminos „labs” un „slikts”, kurus izsaka par kādu grupu vai citiem cilvēkiem, pat nepazīstot šo cilvēku vai grupu un nezinot viņa rīcības motīvus. Aizspriedums ļauj cilvēkiem savu „agresivitāti” virzīt uz konkrēto mērķgrupu (Godfrua [Годфруа] 1996, 94), šajā pētījumā – trešo valstu valstspiederīgajiem. Aizspriedumam ir „negatīva ievirze”, kas balstās tikai uz to, ka konkrēts indivīds tiek identificēts ar kādu grupu. Cilvēkam, kurš atrodas aizspriedumu varā (īpaši skolotājs), nav pieņemami tie, kas atšķiras no viņa, savā uzvedībā viņš pieļauj diskrimināciju, jo uzskata, ka citādie ir bīstami un neizglītoti (Myers 1997, 435).

Skolotāju atbildes liecina, ka skolotāji retāk balstās uz personisko piemēru, bet biežāk uz masu medijos sniegto informāciju (sk. 20., 21. pielikumu), ko apliecina kodu analīze ar AQUAD ver. 6.8.2.2. (Huber and Gürtler 2004). Salīdzinot mediju diskursu ar pedagogu atbildēm, redzams, ka metakods „Neiec_nepien” fiksēts 44 reizes, „Neiec_atst” – 26 reizes, „Neiec_vispa” – 31 reizi (sk. 21. pielikumu). Tātad Latvijas konteksts, kas tika skatīts caur mediju diskursu, ietekmē arī skolotāju neiecietību. No mediju diskursa skolotāji gūst modeļus realitātes interpretēšanai. Interneta portālos publicētā doma, ka, piemēram, „Sniegt patvērumu nelaimē nonākušajiem ir apsveicams labdarības akts, tikai līdz brīdim, kad šī labdarība nesāk apdraudēt nacionālās valsts un tautas ekonomisko un sociālo drošību” (Delfi 09.08.2011.), veido apdraudētības diskursu, kura rezultātā lasītājam (t. sk. skolotājam) tiek piedāvāts konkrēts viedoklis un veidotas negatīvas asociācijas.

Tādējādi tiek apstiprināta pastāvošā pretruna: skolotāju iecietības veidošanās pret trešo valstu valstspiederīgajiem tiek ietekmēta mediju virtuāli radītajā telpā (Stakle 2011), nevis tālākizglītības procesā. Arī Godfrua (Годфруа 1996) apstiprina, ka aizspriedumi dod iespēju cilvēkiem novirzīt savu agresivitāti uz kādu konkrēto grupu, piemēram, situācija, kad Latvijas skolās ienāk arvien vairāk citu reliģiju un nāciju pārstāvji, tie tiek vispārināti kā islāmpiederīgie, tumšādainie (sk. 12. pielikumu). Dažādu pētnieku – Marijas Golubevas (PROVIDUS), Ivara Austera (LU) un Ievas Strodes (SKDS, LU) – pētījumā „Skolotāju tolerances barometrs”, kas fiksē skolotāju izpratni par toleranci un tās mācīšanu, iegūtie rezultāti norāda uz samērā augstiem autoritārisma rādītājiem skolotāju vidū. Daudzi skolotāji Latvijas sabiedrībā un darbā paļaujas uz autoritāti un hierarhiju, nevis uz sadarbību ar skolēniem un savstarpēju cieņu. Latvijas skolās būtu jāveicina izpratne par sadarbību ar skolēniem kā vienu no pedagoģiskā procesa sastāvdaļām (Austers, Golubeva, Strode 2007, 18). Tikko minēto pētnieku secinājums izskaidro arī promocijas darba autores apkopoto atbilžu rezultātus, arī Godfrua skaidro, ka aizspriedumi piemīt pārsvarā cilvēkiem ar augstiem autoritārisma rādītājiem (Годфруа 1996, 94).

Tādējādi var secināt, ka nevis tālākizglītība, bet mediju diskurss kultivē skolotāju neiecietību (sk. 21. pielikumu) pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Skolotāju atbildes liecina, ka tie pedagogi, kas nepieņem trešo valstu valstspiederīgos, mēdz arī vispārināt savu attieksmi uz visiem, piemēram, „Visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir slinki, krāpnieki” utt., kas ir raksturīgs arī mediju diskursam – nevajag iebrāucējus, jo tad viss būs sliktāk utt., piemēram, „[...] pēdējā laikā pieaug fiktīvu laulību noslēgšana starp Latvijas valstspiederīgajiem un trešo valstu pilsoņiem; [...] patvēruma meklētāju skaits Latvijā, jo situācija trešās pasaules valstīs kļūst aizvien problemātiskāka, bet vecā Eiropa tikmēr rūpīgāk sargā savu labklājību [...]” (Apollo 15.07.2011).

Lai pārbaudītu, vai ir statistiski nozīmīga atšķirība starp skolotājiem, kuri strādā skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmu (mip (bi) un ir apmeklējuši gan bilingvālās izglītības, gan starpkultūras izglītības kursus, un skolotājiem, kuri strādā skolās, kur īsteno latviešu valodas izglītības programmas (lv), iegūtie rezultāti AQUAD ver. 6.8.2.2. vidē tika pārcelti SPSS vidē Hi kvadrāta (*Chi Quadrat*) testēšanai (sk. 22. pielikumu). Rezultāti parādīja, ka skolotāju atbildēs nepastāv statistiski nozīmīga atšķirība ($p=0,172$).

Promocijas darba autore, lai gūtu dziļāku izpratni par pētāmo jautājumu un izpratni par pedagogu tālākizglītību, kā arī lai atbildētu uz promocijas darbā izvirzīto trešo jautājumu „Kādas tālākizglītības iespējas būtu nepieciešamas, lai veidotos iecietības kompetence?”, izmantoja vienu no kvalitatīvo pētījumu metodēm – ekspertu strukturētā audiointerviju. Lai izvairītos no subjektivitātes, iegūto datu analīzei tika izvēlēta kvalitatīvo datu apstrādes programma AQUAD ver. 6.8.2.2. (Huber and Görtler 2004). Ar šo programmu tika analizēti kvalitatīvie audiodati. Forumu vadīja eksperts (Eksperts3) starpkultūru jautājumos, mērķis bija noskaidrot tās sabiedrības daļas uzskatus, kura ir saistīta ar trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanos mītnes valstī. Forumā gaita tika fiksēta audioierakstā. Promocijas darbā veiktais forums tika organizēts Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projektā „Mācību programmas un materiālu latviešu valodas apguves veicināšanai izveide un ieviešana trešo valstu valstspiederīgo bērniem vecumā no 13 līdz 18 gadiem”. Forumā dalībnieki bija Latvijas politikas īstenotāji, NVO pārstāvji, zinātnieki, IZM pārstāvji, Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo fonda projektu realizētāji un pedagogi, kuri strādā ar trešo valstu valstspiederīgo bērniem un vada skolotāju tālākizglītības kursus.

Forumā mērķis bija noskaidrot ekspertu viedokli par trešo valstu valstspiederīgo skolēnu iekļaušanos izglītības vidē, skolotāju tālākizglītību un tās saturu.

Forumā dalībnieki tika lūgti piedalīties diskusijā par vairākiem jautājumiem.

1. Kā vispārējā izglītības sistēmā tiek iekļauti trešo valstu valstspiederīgo bērni?
2. Vai šiem bērniem būtu jāmacās vispārējās klasēs vai arī īpaši veidotās klasēs?
3. Kas jādara, lai palīdzētu pedagogiem sagatavoties specifiskajiem darba un mācību nosacījumiem, strādājot ar trešo valstu valstspiederīgajiem?
4. Vai ir nepieciešams pilnveidot skolotāju profesionālo kompetenci starpkultūru jomā?
5. Vai tālākizglītības programmās ir jārunā par iecietības jautājumiem?
6. Vai Latvijas skolas var saukt par multikulturālām?

Trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanai vispārējā izglītības sistēmā, pēc forumā dalībnieku domām, galvenā uzmanība būtu jāpievērš adaptācijas programmu izstrādei, skolotāju tālākizglītošanai, mērķtiecīgi īstenotai atbalsta sistēmai, komandu darbam skolā. Lai pedagogiem palīdzētu strādāt ar konkrēto mērķauditoriju, pēc diskusijas dalībnieku uzskatiem, ir nepieciešami atbalsta modeļi, saskaņā ar kuriem speciālisti brauc uz skolu kā palīgi. Galvenās grūtības ir izveidot labvēlīgu abpusējo dialogu.

„Galvenais, vai tevi sapratīs un tu sapratīsi, svarīgi ir dialogu izveidot abpusēji labvēlīgu” (Eksperts1, AQUAD ws2.mp3 18580, sk. 17. pielikumu).

Eksperti atzina, ka skolotājam ir jāprot prasmīgi darboties, izmantot savu kompetenci. Eksperts1 (AQUAD ws2.mp3 ieraksts no 18000, sk. 17. pielikumu) uzskata, ka „ne visi pedagogi ir iecietīgi, neskatoties uz to, ka izgājuši dažādus kursus”. Eksperts3 starpkultūru jautājumos (AQUAD ws2.mp3 ieraksts no 16101, sk. 17. pielikumu) uzsvēra, „kādam ir jābūt skolotājam [...]: šis skolotājs pratīs veiksmīgi darboties sarežģītā kultūrkontekstā [...], spēs iziet no situācijas, vai spēs uzdot pareizos jautājumus [...], vai pratīs elastīgi darboties šajā sarežģītajā kultūrkontekstā, izmantojot tās prasmes, zināšanas, kompetenci, kas viņam ir”. Forumā parādījās uzskats, ka skolotāju tālākizglītībā ir nepieciešams ieviest iecietību, vārds *ieciētība* netika minēts. Tomēr Eksperts1 uzsvēra to, ka ne visi pedagogi, kas strādā ar trešo valstu valstspiederīgajiem un ir izgājuši starpkultūru tālākizglītības kursus, ir iecietīgi.

Kopumā vērtējot diskusijas gaitu, jāuzsver, ka foruma dalībnieku viedokļi neatšķīrās, tika uzsvērts, ka

- „nepieciešams metodiskais centrs vairākos reģionos [...], ja skolotājam nav pieredzes, kā strādāt, viņi zina, ka var griezties šajā centrā” (Eksperts5, AQUAD ws2.mp3 ieraksts no 12450, sk. 17. pielikumu);
- nepieciešami semināri tiem skolotājiem, kas strādā ar konkrēto mērķauditoriju;
- atbalsta modeļi, kad speciālisti brauc uz skolām un palīdz strādāt konkrētajā situācijā.

Informācija par foruma diskusijas norisi apkopota 17. pielikumā, klāt pievienots arī audioieraksts.

Ekspertu atbildes tika kodētas, izmantojot izstrādātos iecietības kritērijus (sk. 4.tabulu) un multiplos kodus „IEC_vien” – vienlīdzīgas iespējas, „IEC_indt” – individuālās tiesības, „IES_persn” – personīgi nozīmīgs, „IEC_atbd” – atbalsts dažādībai, „IEC_pan” – panākumi, „IEC_pied” – piederības apziņa, „IEC_akc” – akcepts, „IEC_dazd” – dažādības izpratne, „IEC_lidzt” – līdztiesība, „IEC_lc” – līdzjūtība un cieņa, „IEC_dz” – dzīvošana kopā, „IEC_sad” – sadarbība, „IEC_viesp” – vienādas iespējas. Analizējot kodu biežumu, bija iespējams noteikt, kuri iecietības kritēriji ekspertiem šķiet nozīmīgi. Diskusijas rezultātu apstrāde liecina, ka visbiežāk atzīmētais kods ir *IEC_lc*, kas ir fiksēts 5 reizes, kā arī kodi *IEC_akc* un *IEC_persn* (sk. 18. pielikumu). Izvērtējot izveidotos kodus, tika atklāts, ka svarīgākie no tiem ir

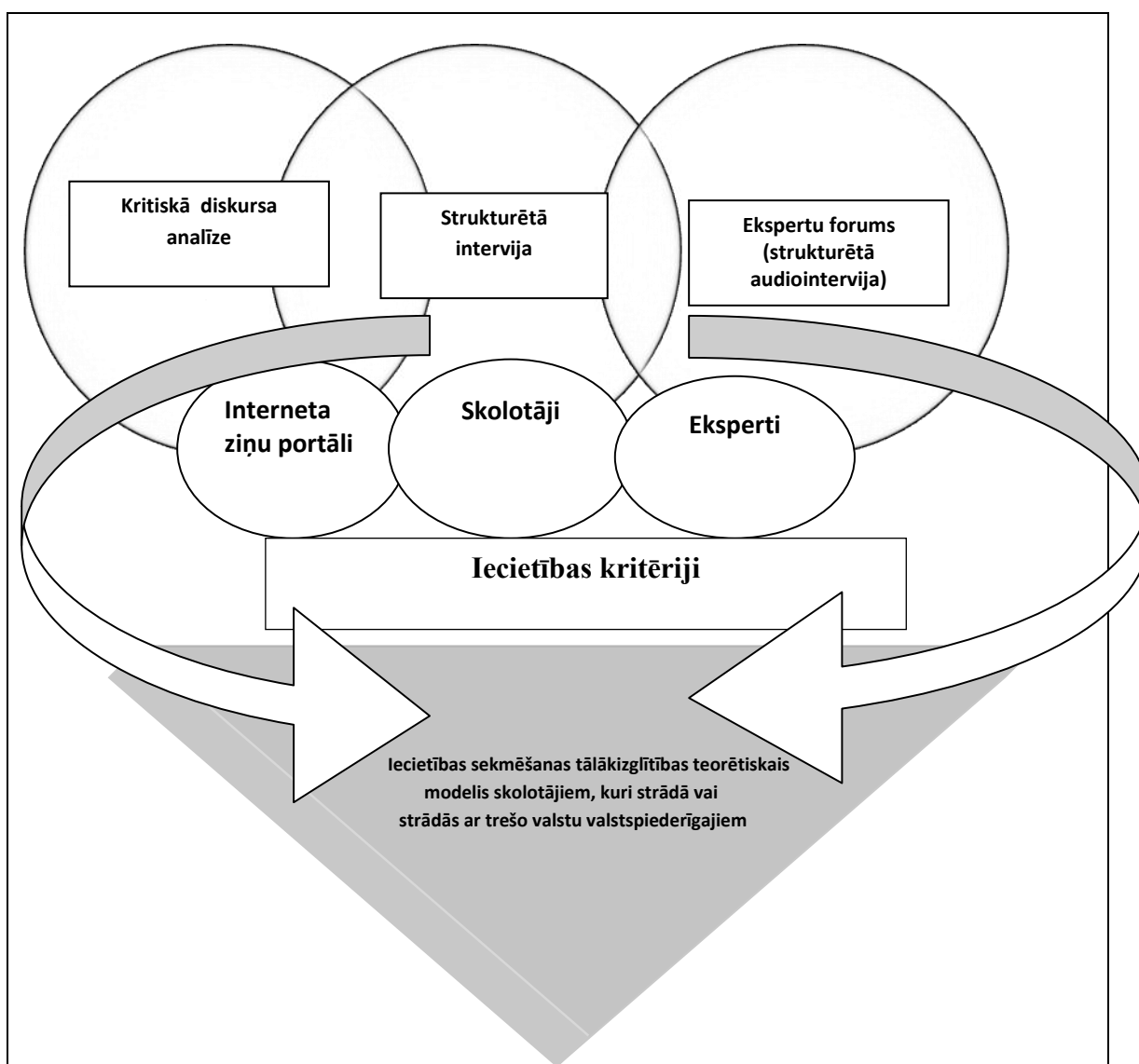
līdztiesība un cieņa, akcepts un personīgi nozīmīgs. Interpretējot iegūtos datus, secināms, ka skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītības kritēriji (Held 2006) ir drošība, starpkulūru kontakti un līdzdalība ekonomiskajā dzīvē/darba tirgū, kuriem savukārt atbilst tālākizglītības rādītāji (Helds 2006) – drošības izjūta, iepazīšanās ar dažādu kultūru pārstāvjiem un darba motivācija. Tādējādi var secināt, ka skolotāju iecietība pret trešo valstu valstspiederīgajiem tiks sekmēta, ja tālākizglītības starpkultūru, dažādības iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos tiks iekļautas ar drošību, motivāciju un kultūrdažādību saistītas tēmas.

Tādējādi ir secināms, skolotāju, kuri strādā skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas un kuri ir apmeklējuši gan bilingvālās izglītības, gan starpkultūras izglītības kursus, un skolotāju, kuri strādā skolās, kur īsteno latviešu valodas izglītības programmas, skatījumā statistiski nozīmīgu atšķirību nav (sk. 22. pielikumu).

Analizējot iegūtos rezultātus, tika konstatēts, ka eksperti uzsver nepieciešamību skolotāju tālākizglītībā trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanos skatīt kā ekonomisko, sociālo, simbolisko un kultūras kapitālu (sk. 19. pielikumu). Kā jau tika iepriekš minēts, visi kapitāli ir savstarpēji saistīti un nepastāv atsevišķi. Pēc autores domām, skolotāju tālākizglītībā tas var sekmēt iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem un turpmāk arī viņu iekļaušanos visos trīs līmeņos – *mikro, mezo, makro*.

2.3.3. Pētījuma 1. un 2. posma rezultātu triangulācija un interpretācija

Kvalitatīvie dati tika iegūti, izmantojot vairākus avotus (pedagogu atbildes, ekspertu fokusgrupas diskusija, mediju diskurss) un dažādas metodes (strukturēta intervija, ekspertu fokusgrupas diskusija un kritiskā diskursa analīze), lai nodrošinātu ticamību, pētījuma dizainā ir izmantota kvalitatīvo datu triangulācija (sk. 9. attēlu) – metode, kas tiek izmantota no vairākiem avotiem iegūto datu salīdzināšanai un likumsakarību meklēšanai (O'Donoghue&Punch 2003, 1–7).

10. attēls. Pētījumā izmantoto metožu un iegūto rezultātu triangulācija

Sākotnēji datu triangulācijai tika plānots izmantot Latvijā veiktos pētījumus par skolotāju iecietību vai neiecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Veicot sākotnēju izpēti, tika konstatēts, ka pētījumi šajā jomā nav veikti, tādējādi plānotais salīdzinājums nav iespējams. Promocijas darba autore, balstoties uz pētījuma kvalitatīvajiem datiem, veica iegūto rezultātu triangulāciju, salīdzinot mediju diskursu, pedagogu (sk. 20. pielikumu) un ekspertu atbildes (sk. 18., 19. pielikumu). Tika veikta aprakstošo rezultātu triangulācija.

Analizējot skolotāju strukturētās intervijas rezultātus, tika konstatēts:

- starp skolotājiem, kuri strādā skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmu (mip (bi)) un ir apmeklējuši gan bilingvālās izglītības, gan starpkultūras izglītības kursus, un skolotājiem, kuri strādā skolās, kur tiek īstenotas latviešu valodas izglītības programmas (lv), nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības;
- lai gan pedagogi ir apmeklējuši gan starpkultūru, gan bilingvālās un iekļaujošās izglītības kursus, tie neizmanto savu pieredzi, kad klasē ienāk skolēni no citām valstīm;
- trešo valstu valstspiederīgie netiek skatīti kā iespējamais ekonomiskais, sociālais, kultūras un īpaši simboliskais kapitāls, skolotāji vispārina savus aizspriedumus uz citiem konkrētās grupas pārstāvjiem un nepieņem tos.

Analizējot mediju diskursa rezultātus, tika konstatēts:

- mediju diskursam ir raksturīgas neiecietības diskursa pazīmes;
- mediji izplata noteiktas vērtības starp sabiedrības locekļiem, proti, veido attieksmi pret konkrēto mērķgrupu (pētījumā – trešo valstu valstspiederīgajiem).

Salīdzinot mediju diskursu un strukturētās intervijas rezultātus, tika konstatēts:

- interneta portālu mediju diskurss veicina skolotāju neiecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem.

Analizējot fokusgrupas diskusijas rezultātus, tika konstatēts:

- eksperti uzsver nepieciešamību skolotāju tālākizglītībā trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanos skatīt kā ekonomisko, sociālo, simbolisko un kultūras kapitālu (sk. 21. pielikumu).

Salīdzinot šos starprezultātus, tika secināti šādi aprakstošie rezultāti:

1) mediju diskursam ir raksturīgas neiecietības diskursa pazīmes, kas savukārt ietekmē skolotāju atbildes;

2) salīdzinot ekspertu atbildes un skolotāju strukturētās intervijas rezultātus, redzams pārrāvums, ja skolotāji neuztver trešo valstu valstspiederīgo kā ekonomisko,

sociālo, kultūras un simbolisko kapitālu, tad eksperti uzsver to, kā iespēju strādāt komandās, daudzveidīgā vidē un bagātināšanos, „mēs cienām ikvienu, bet ir bērni, kam vajadzīgs īpašs atbalsts” (AQUAD ws2.mp3 ieraksts no 24381, sk. 17. pielikumu);

3) izvērtējot ekspertu viedokļus un skolotāju atbildes, redzams, ka ir nepieciešami atbalsta modeļi, atbalsta materiāli un atbalsta sistēma pedagogam, lai trešo valstu valstspiederīgie varētu iekļauties uzņemotās valsts sabiedrībā;

4) pedagogu tālākizglītībai par trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanu jābalstās uz Burdjē teoriju, lai veidotos skolotāja *profesionālais kapitāls*, kas savukārt veicinās iecietību pret trešo valstu valstspiederīgo, proti, tālākizglītībai jāveicina skolotāju *profesionālais kapitāls*.

2.3.4. Pētījuma 3. posms

Tā kā kvalitatīvie pētījumi tradicionāli analizē notikumos iesaistīto indivīdu (šajā pētījumā – skolotāju), proti, skata to caur notikumu izprašanu, pētījuma 3. posmā tika veikta nosacījumu mījsakarību analīze. Lai izpētītu, vai pastāv sakarības starp nepieņemšanu un vispārinājumu, izmantojot distanci 3, tika veikta mijakarību analīze. Programmas AQUAD ver. 6.8.2.2. (Huber and Gürtler, 2004) vidē tika konstatētas mījsakarības starp nepieņemšanu „NEIEC_nepien” un vispārinājumu „NEIEC_vispa” (sk. 23. pielikumu). Citādā nepieņemšana sekmē arī to, ka konkrētās īpašības tiek piedēvētas visai grupai, piemēram, „Cn3: Visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir slinki, krāpnieki” utt. Iegūtie dati liecina, ka 26 gadījumos pastāv mījsakarība starp nepieņemšanu un vispārinājumu. Tādējādi var secināt, ka attieksme bieži balstīta uz dažādiem stereotipiem, ko radījis mediju diskurss. Piemēram, „Nekontrolēta nelegālā migrācija caur Latvijas iekšējām robežām no Ziemeļāfrikas pagaidām nenotiek, bet gaidāms, ka plūsma, kas virzās no ES dalībvalstīm dienvidos, agri vai vēlu sasniegs Latviju. Somijā, Zviedrijā un Norvēģijā patvēruma meklētāju pabalsti ir lielāki nekā Latvijā. Jebkurā gadījumā šie cilvēki mūs sasniegs. Šis maršruts nebūs no Krievijas un Baltkrievijas, bet Šengenas valstu ietvaros – pa gaisu un jūru” (Apollo 17.05.2011). Daudziem ar imigrāciju saistītiem rakstiem klāt ir pievienotas neobjektīvas, tendenciozas fotogrāfijas, kas bieži vien nemaz neatbilst raksta saturam (sk. 5. pielikumu). Pēc pētījuma autores domām, tieši šīs fotogrāfijas rada vislielāko neiecietību. To izvēle konsekventi veido izslēdzošu argumentāciju un attieksmi pret trešo valstu valstspiederīgajiem (sk. 5. pielikumu). Pēc strukturētās intervijas rezultātiem var secināt, ka lielākā daļa skolotāju piedzīvoto vai dzirdētās atziņas par kādu konkrētās grupas pārstāvi vispārina uz visas grupas pārstāvjiem. To apstiprina arī Godfrua uzskats, ka mēs esam tendēti uz to, ka no visas informācijas, kas mums tiek piedāvāta par noteiktu mērķgrupu, mēs izvēlamies tikai to, kas saskan ar mūsu vai sabiedrības šī brīža uzskatiem (Годфруа 1996, 93).

Lai izpētītu, vai pastāv sakarības starp nepieņemšanu un atstumšanu, izmantojot distanci 3, tika veikta mījsakarību analīze. Programmas AQUAD ver. 6.8.2.2. (Huber and Gürtler 2004) vidē tika konstatētas mījsakarības starp nepieņemšanu „NEIEC_nepien” un atstumšanu „NEIEC_atst” (sk. 24. pielikumu). Iegūtie rezultāti liecina, ka 20 gadījumos pastāv mījsakarība starp nepieņemšanu un atstumšanu. Pētījuma autore interpretē to, ka citādā nepieņemšana sekmē arī atstumtību.

Lai izpētītu, vai pastāv sakarības starp mediju diskursu un pedagogu atbildēm, izmantojot distanci 3, tika veikta mijsakarību analīze. Programmas AQUAD ver. 6.8.2.2. (Huber and Gürtler 2004) vidē tika konstatētas mijsakarības starp mediju diskursu un skolotāju atbildēm. Skolotāju izteikumi, piemēram, „Cn2 Tradīciju un mentalitātes atšķirības; Cn3 Noteiktas tautības nepieņemšana” liecina, ka, saskaroties ar jaunu izaicinājumu (trešo valstu valstspiederīgajiem), viņi koncentrējas nevis uz jau iegūto zināšanu izmantošanu jaunos apstākļos, bet vairāk uz to, kas ir kaut kur dzirdēts (sk. 26. pielikumu), piemēram:

- „Cn1 Negatīva attieksme pret citām rasēm*
- Cn2 Tradīciju un mentalitātes atšķirības*
- Cn3 Visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir slinki, krāpnieki utt.*
- Cn4 Čigāni zagļi*
- Cn5 Musulmaņi teroristi*
- Cn6 Angļi, francūži uzskata par „augstāko” rasi*
- Cn7 Čigāni zagļi*
- Cn8 Attieksme pret čigāniem”*

Analizējot skolotāju atbildes un mediju diskursu, konstatēts, ka 26 gadījumos ir mijsakarība starp nepieņemšanu un vispārinājumu (sk. 25. pielikumu) un 11 gadījumos starp dažādības atgrūšanu un nepieņemšanu (sk. 26. pielikumu). Pedagogu izteikumi liecina, ka neiecietība saistās ar vispārinājumu (čigāni – zagļi; visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir slinki, krāpnieki utt.), tomēr neiecietība izpaužas vairāk pret savējiem, īpaši pret romu (jeb čigānu) tautību. Mediju diskurss par romu tautības tēlu presē netika pētīts, jo tas nav paredzēts šajā darbā. Neiecietības problēma ir aktuāla ne tikai pedagogiem, bet arī visai Latvijas sabiedrībai, jo var skart ikvienu Latvijas iedzīvotāju. „Kā īpašu riska grupu tiek izcelti romi. Aptaujas liecina, ka attieksmē pret čigāniem liela daļa Latvijas iedzīvotāji vadās no stereotipiem un aizspriedumiem. Tā, piemēram, 1999. gadā veiktajā pētījumā „Eiropas vērtības” tika konstatēts, ka 27,2 % aptaujāto Latvijas iedzīvotāju nevēlas dzīvot kaimiņos ar čigāniem” (Krastiņa, Bērziņa, Zaķe 2005, 30). „Lasot cilvēku izteiktos vērtējumus, piedzīvoto vai novēroto interneta diskusijās Delfi portālā, jāsecina, ka attieksme ir dažāda – no krasi negatīvas līdz saprotošai un cildinošai” (Krastiņa, Bērziņa, Zaķe 2005, 15). Tādējādi skolotāju sniegtās atbildes par nacionālajiem aizspriedumiem vairāk ir saistītas ar ikdienā dzirdēto vai lasīto (sk. 5. pielikumu). Sabiedrībā pastāv negatīvi stereotipi. „Čigānu tautības cilvēku situācija daudzējādā ziņā atšķiras no citām Latvijas etniskajām minoritātēm. Negatīvie stereotipi ir daudz izteiktāki un konkrētāki. Jāuzsver, ka atšķirībā no citām etniskajām grupām, šie

stereotipi tiek attiecināti gandrīz uz katru sastapto indivīdu un izraisa aizdomīgu un naidīgu izturēšanos. Savukārt tie, kas neatbilst šiem priekšstatiem, netiek uzskatīti par „īstiem čigāniem” un tādējādi neveicina pozitīvāku attieksmi pret čigānu tautību kopumā” (BSZI 2004, 44). Likumsakarīgi, ka lielākā daļa skolotāju nav iecietīgi tieši pret romu tautības pārstāvjiem, ko apliecina arī iepriekšminētie pētījumi. Tādējādi, interpretējot iegūtos rezultātus, secināms, ka svarīgi ir mācīties, pirmkārt, nevienkāršot un nevispārināt citus, otrkārt, nemeklēt citās kultūrās to, kas liekas nepieņemams un izraisa neiecietīgu attieksmi. Agresivitāte pret dažādību un trešo valstu valstspiederīgo nepieņemšana mediju diskursā, piemēram, „Latvijā drīzumā saradīsies „krāsainie” imigranti, kurus Eiropas Savienība „sadalīs” pa visām 27 [..]. Kas tādā gadījumā notiks ar latviešu procentuālo sastāvu Latvijas tautā? Tas samazināsies, pateicoties imigrantu pieplūdumam” (Apollo 17.12.2010.), ”[..] bet gaidāms, ka plūsma, kas virzās no ES dalībvalstīm dienvidos, agri vai vēlu sasniegs Latviju” (Apollo 17.05.2011.)” utt., īpaši zīmīgas ir fotogrāfijas, kas ir pievienotas rakstiem (sk. 5. pielikumu) un kurās ir izcelta etniskā piederība. Tas ietekmē arī skolotāju atbildes, piemēram, „Musulmaņi – teroristi; Visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir slinki, krāpnieki” utt. (sk. 9. pielikumu). Mediju diskurss ir viens no ietekmīgākajiem sociālajiem līdzekļiem, kas ietekmē skolotāju iecietību vai neiecietību. Skolotāji, neatkarīgi no tā, kādā izglītības programmā strādā un kādus tālākizglītības kursus ir apmeklējuši, ir diezgan neiecietīgi. Tādējādi promocijas darba autore secina, ka interneta portālos sastopamie neiecietīgie izteikumi netieši ietekmē arī skolotāju neiecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem.

Lai konstatētu pedagogu iecietības vai neiecietības nosakošās likumsakarības, kas nosaka pedagogu iecietību vai neiecietību un atbildētu uz pētījuma otro jautājumu, tika veikta likumsakarību analīze. Analīzes gaitā tika atklātas likumsakarību nosacījuma struktūras: abcDFGhi, ABCdFgHI, ABCdEgHI, ABCdEFgH, ABCdEFgi, ABdEFgHI, BCdEfgHI, ACdEFGHI, abcDEfhi, abcEfGhi. Minētie kodi apzīmē 7. tabulā piedāvātos neiecietības kritērijus, kas tiek saistīti ar Burdjē teoriju (sk. 27., 28.pielikumu).

7. tabula. Kodu apzīmējumi

Kods	Radītājs
A = ESK	Ekonomiskais kapitāls; sociālais kapitāls – nav
B = KK	Kultūras kapitāls – nav
C = NEIEC_atgrz	Agresivitāte pret dažādību
D = NEIEC_atst	Atstumšana
E = NEIEC_negat	Negatīva attieksme
F = NEIEC_nepien	Nepieņemšana

G = NEIEC_nesadz	Nesadzīvošana
H = NEIEC_vispa	Vispārinājums
I = SK	Simboliskais kapitāls – nav

Analizējot iegūtos datus, tika konstatēts, ka nepastāv vienotas tālākizglītības pilnveides nosacījuma sistēmas jeb likumsakarības, kas nosaka iecietību vai neiecietību (sk. 28. pielikumu). Balstoties uz Nikolaja Homenko (Khomenko 2010) „knaibļu” modeli, kad nevēlamais rezultāts jeb problēma un maksimāli vēlamais rezultāts ir kā knaibļu divas spēles, kur pa vidu ir šķērslis. Saspiežot knaibles jeb meklējot risinājumu, pakāpeniski tiek panākts vēlamais rezultāts, izmantojot Ingridas Muraškovskas teorijas pielietojuma pamatojumu mūžizglītības problēmu risināšanas jomā (Muraškovska 2013, 116). Tādējādi promocijas darba autore saskaņā ar TRIZ teoriju (*radošo problēmu risināšanas teorija*, Altšullers 1979), kad jebkuru šķērslī var aprakstīt un modelēt kā pretrunu (Muraškovska 2013, 109–113), nošķīrusi vairākus problēmas risināšanas soļus:

- pirmkārt, aprakstījusi AQUAD ver. 6.8.2.2. (Huber and Gürtler 2004) programmā konstatētās likumsakarības un noteikusi nevēlamos efektus jeb problēmu, kuru nepieciešams risināt (Altšullers 1979);

- otrkārt, vizualizējusi nevēlamos efektus;

- treškārt, nevēlamos efektus pārveidojusi vēlamajos.

AQUAD ver. 6.8.2.2. programmā tika konstatēti *tālākizglītības nevēlamie efekti* (sk. 28. pielikumu).

Pielietojot AQUAD ver. 6.8.2.2. tika noteikti šādi tālākizglītības nevēlamie efekti (negatīvās nosacījuma sistēmas):

1) pedagogi, kuriem trešo valstu valstspiederīgais nav ekonomiskais un sociālais kapitāls, nepieņem to arī kā kultūras kapitālu. Neiecietība izpaužas agresivitātē pret dažādību, šiem skolotājiem raksturīga ir negatīva attieksme, nepieņemšana un tendence vispārināt aizspriedumus uz visiem pārējiem (sk. 28. pielikumu (1));

2) tie, kam trešo valstu valstspiederīgais nav kultūras kapitāls, nepieņem to arī kā ekonomisko un sociālo kapitālu. Šiem pedagogiem piemīt agresivitāte pret dažādību, viņiem ir negatīva attieksme pret trešo valstu valstspiederīgajiem, raksturīga to nepieņemšana, un ir tendence vispārināt aizspriedumus uz visiem pārējiem (sk. 28. pielikumu (2));

3) tiem, kam piemīt agresivitāte pret dažādību, kam trešo valstu valstspiederīgajie nav ekonomiskais, sociālais kapitāls, neiecietība izpaužas negatīvā attieksmē,

nepieņemšanā un tendencē vispārināt aizspriedumus uz visiem pārējiem, kas savukārt nekonvertēsies simboliskajā kapitālā (sk. 28. pielikumu (3));

4) ja neiecietība izpaužas atstumšanā, pastāv negatīva attieksme un nesadzīvošana (sk. 28. pielikumu (4));

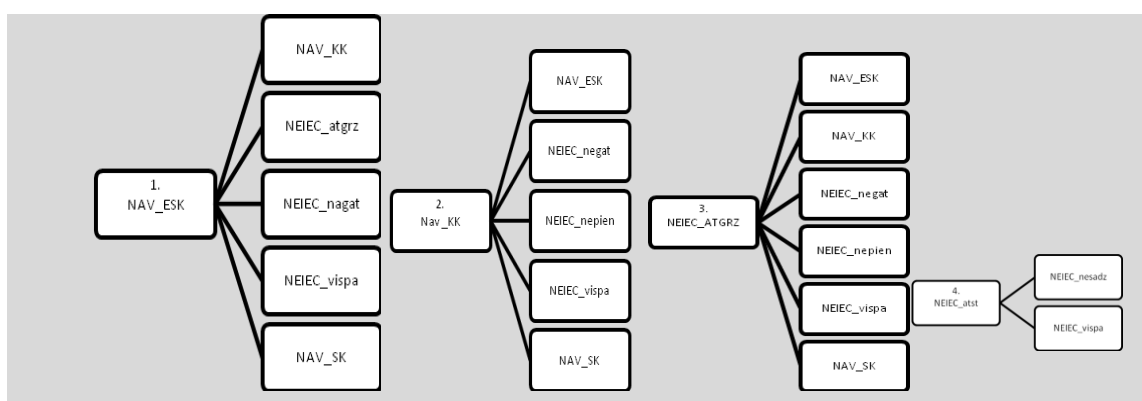
5) ja neiecietība izpaužas kā negatīvā attieksme, tā nākotnē var sekmēt atstumšanu un nesadzīvošanu (sk. 28. pielikumu (5));

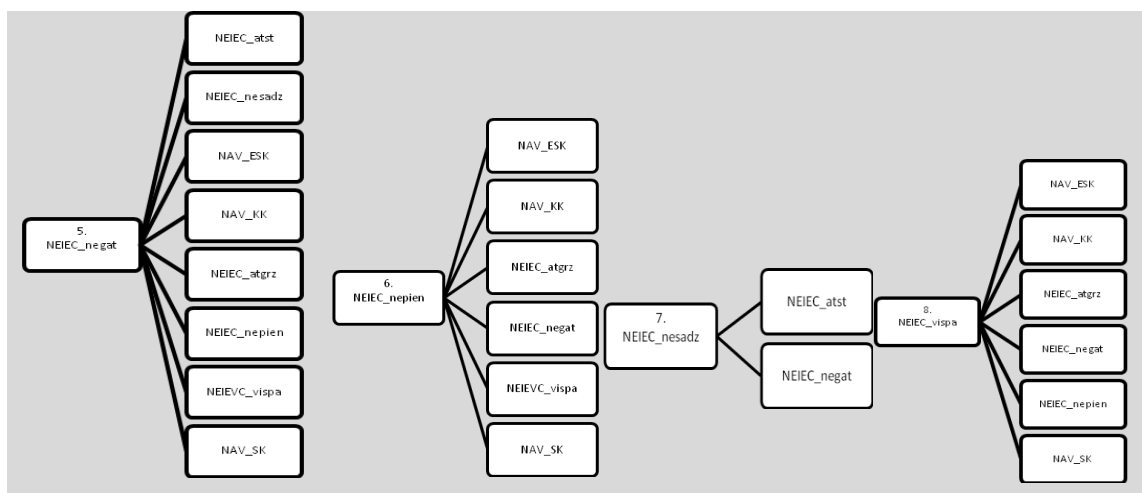
6) ja pedagogu neiecietība izpaužas nepieņemšanā, trešo valstu valstspiederīgie netiek uztverti kā ekonomiskais, sociālais un kultūras kapitāls, veidojas negatīva attieksme un tendence vispārināt aizspriedumus uz visiem pārējiem (sk. 28. pielikumu (6));

7) ja pedagogu neiecietība izpaužas nesadzīvošanā, veidojas atstumšana un negatīva attieksme pret trešo valstu valstspiederīgajiem (sk. 28. pielikumu (7));

8) ja pedagogu neiecietība izpaužas vispārināšanā un trešo valstu valstspiederīgie netiek uztverti kā ekonomiskais, sociālais un kultūras kapitāls, neiecietība pāriet agresivitātē pret dažādību, negatīvā attieksmē un nepieņemšanā, kas savukārt nekonvertējas simboliskajā kapitālā (sk. 28. pielikumu (8)).

Sintezējot atziņas, tās tika vizualizētas, lai nosacījuma sistēmā konstatētu pilnveides iespējas.

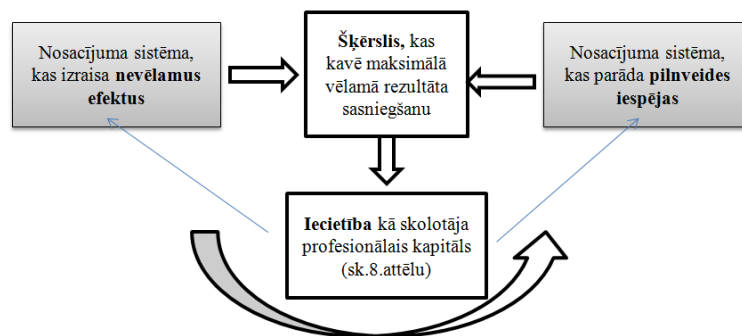

11. attēls. Nosacījuma sistēma, kas izraisa nevēlamus efektus

Analizējot iegūtos rezultātus, tika konstatēts, ka trešo valstu valstspiederīgie netiek skatīti kā iespējamais ekonomiskais, sociālais, kultūras un īpaši simboliskais kapitāls, skolotāji vispārina savus aizspriedumus uz citiem konkrētās grupas pārstāvjiem un nepieņem tos (sk. 28. pielikumu un 11. attēlu). Tādējādi autore skolotāju tālākizglītībā konstatējusi nosacījumu sistēmu, kas izraisa nevēlamus efektus – skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā trešo valstu valstspiederīgie netiek skatīti kā ekonomiskais, sociālais un kultūras kapitāls, tas savukārt rada agresivitāti pret dažādību, veicina atstumšanu, negatīvu attieksmi, nepieņemšanu, nesadzīvošanu un tendenci vispārināt aizspriedumus uz visiem pārējiem.

Atbildot uz promocijas darbā izvirzīto otro jautājumu „Vai skolotāju tālākizglītība veicina iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem?” – tiek secināts, ka, lai gan pedagogi ir apmeklējuši gan strapkultūru, gan bilingvālās un iekļaujošās izglītības kursus, viņi neizmanto savu pieredzi, kad klasē ir skolēni no citām valstīm.

Izmantojot „knaibļu” modeli, konstatētajā nosacījumu sistēmā negatīvais efekts tiek pārvērsts pozitīvajā. Saspiežot „knaibles”, tiek meklēts daļējais risinājums (sk. 12. attēlu), kad negatīvais (nevēlamais efekts) tiek pārvērsts pozitīvajā (pilnveides iespējas), kā arī tiek piedāvāta nosacījumu sistēma, kas atspoguļo pilnveides iespējas (sk. 8. attēlu).

12. attēls. „Knaibļu” modelis (pēc Khomenko 2010 un Muraškovskas 2013)

Lai pārvarētu „šķērslī”, kas kavē vēlamā rezultāta sasniegšanu, ņemot par pamatu pretrunu tehnoloģiju (Muraškovska 2013, 117), tiek izmantota struktūra:

„ja”... (darbības apraksts) ...,

„tad” ... (pozitīvo ieguvumu apraksts).

„Ja” tālākizglītībā tiek nodrošināta izpratne par trešo valstu valstspiederīgo kā par ekonomisko, sociālo, kultūras kapitālu un tiek akcentēti tādi iecietības kritēriji kā atbalsts dažādībai, sadarbība, pozitīva attieksme, dažādības akcepts, neaizmirstot arī sociālo aspektu – sadzīvošanu un dažādības izpratni, kas kopumā summējas simboliskajā kapitālā, „tad” tas ietekmēs skolotāju iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Promocijas darba autore, interpretējot iegūtos rezultātus (sk. 28. pielikumu) ir secinājusi, ka neiecietība saistīta ar to, ka skolotāju tālākizglītībā pietrūks tādu rādītāju kā drošība, līdztiesība un atzīšana, piederības atzīšana, sadzīvošana, valodas uzlabošana un līdzdalība ekonomiskajā dzīvē un darba tirgū (Held 2006).

Interpretējot gūtos rezultātus, tika secināts:

- pirmkārt, skolotāju atbildes ir diezgan līdzīgas neatkarīgi no dzīvesvietas un skolas. Gan skolotāji, kas strādā skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmu, un ir apmeklējuši gan bilingvālās, gan starpkultūru izglītības kursus, gan tie, strādā skolās, kur īsteno latviešu valodas izglītības programmas, ir diezgan neiecietīgi, viņiem piemīt aizspriedumi, īpaši pret romu tautības cilvēkiem un islāmticīgajiem;

- otrkārt, interneta portālu mediju diskurss veicina skolotāju neiecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem;

- treškārt, skolotāju tālākizglītībā redzams pārrāvums, jo teorētiski tālākizglītība (starpkultūru, bilingvālā un iekļaujošā) bija vērsta uz daudzveidību (pētījumā – trešo valstu valstspiederīgo) kā bagātināšanos – ekonomisko, sociālo, kultūras un simbolisko kapitālu, praksē tā vairāk vērsta uz valodu, aizmirstot līdzdalību, dalību sociālajā un politiskajā dzīvē, labklājību, piederības atzīšanu, drošību (sk. 4. tabulu);

- ceturtkārt, lai izvairītos no vispārināšanas mediju ietekmē, skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā ir sistemātiski jāanalizē konkrētas situācijas, izmantojot esošo pieredzi starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos.

Izvērtējot šīs apakšnodaļas aprakstītos analīzes rezultātus, tika secināts, ka līdz šim Latvijā ir bijusi neliela pieredze trešo valstu valstspiederīgo skolēnu iekļaušanā izglītības vidē. Promocijas darba autore ideja – skolotājiem tiek piedāvāts nevis atsevišķi mācīt dažādus tematus (piemēram, par cilvēktiesībām, trešo valstu valstspiederīgajiem utt.), bet izmantot tālākizglītībā skolotāju, kuri strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, teorētisko modeli iecietības sekmēšanai (sk. 8. attēlu), skolotāja pieredzi bilingvālajā, starpkultūru un iekļaujošajā izglītībā izmantot kā resursu un tālākizglītības teorētisko izpēti modeli piedāvāt kā veselumu, kur nepārtraukti notiek refleksija. Īpaši tālākizglītībasursos vajadzētu akcentēt starpkultūru, bilingvālās un iekļaujošās izglītības principus, izmantojot pedagogu tālākizglītības rādītājus (sk. 4. tabulu un 8. attēlu). Skolotāju uzmanība jāvelta citu kultūras izpratnei, izmantojot savu kultūru, uztverot trešo valstu valstspiederīgo nevis kā „bailes par iespējamām dažādu kultūru pārstāvju konfliktiem masveidīgas imigrācijas rezultātā” (Delfi 03.01.2011.), bet kā ekonomisko, kultūras, sociālo un simbolisko kapitālu, kas būtu skolotāju profesionālā kapitāla pamatā.

Tādējādi ir atbildēts uz promocijas darbā izvirzītajiem pētījuma jautājumiem un ir sasniegts promocijas darbā izvirzītais mērķis.

Nobeigums

Promocijas darba autore ir veikusi tālākizglītības potenciāla teorētisko un empīrisko analīzi, lai noteiktu pastāvošo potenciālu un tā pilnveides iespējas skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos, dažādības iekļaušanas jautājumos un bilingvālo mācību jautājumos.

Veicot tālākizglītības potenciāla teorētisko analīzi, promocijas darbā tika apzināts teorētiskais pamatojums skolotāju iecietības sekmēšanai pret trešo valstu valstspiederīgajiem tālākizglītībā starpkultūru, bilingvālās mācīšanas un dažādības iekļaušanas jautājumos. Tika noteikts to potenciāls (veiksmīga pieredze) esošajā pieredzē (*happening experience, just experience* pēc Smith, Flower, Larkin 2009, 4), sintezēta veiksmīgā pieredze un pētījuma autores noteiktās pilnveides iespējas.

Promocijas darba autore iecietību tālākizglītības starpkultūru jautājumos skatījusi caur simbolisko kapitālu, ko Burdjē (Bourdieu/Бурдьё 2007, 84) definē kā uzticību un varu, tas ir saistīts ar prestižu, reputāciju un drošību. Tādējādi, ja sabiedrībā pastāv uzticība pret trešo valstu valstspiederīgajiem, tie kļūst par simbolisko kapitālu, ko sabiedrība var izmantot labuma gūšanai. Trešo valstu valstspiederīgā sekmīga iekļaušanās sabiedrībā nozīmē, ka viņam pieder *simboliskais kapitāls*. Šī kapitāla forma rada drošības izjūtu, trešo valstu valstspiederīgo atzīšanu, kā arī garantē labklājību (Held 2006). Skolotāju tālākizglītībā starpkultūru jautājumos ietilpst arī iecietības kompetence attīstības modelī, tās ir ne tikai pedagoga zināšanas par citām kultūrām, bet arī viņa prasme un pieredze rīkoties situācijās, kad klasē ienāk trešo valstu valstspiederīgie skolēni. Skolotāja darbības pamatā ir iecietība, kas ir kompetence, vienādu iespēju radīšana mītnes zemes iedzīvotājiem un imigrantiem, sadarbība visās dzīves vidēs (*makro, mezo, mikro*), vērtīgums un derīgums visām iedzīvotāju grupām, sociālā vienlīdzība, pozitīva attieksme un aktīva darbība. Skolotāji nepārtraukti jāmudina uz apzinātu refleksiju par jau esošajām zināšanām un jauniegūtajām (sk. 2. attēlu).

Šī pētījuma kontekstā tālākizglītība iekļaušanas jautājumos sekmē skolotāja iecietību pret trešo valstu valstspiederīgo kā sociālo un ekonomisko kapitālu, kur ekonomiskais kapitāls ir attiecināms uz indivīdam pieejamiem ekonomiskajiem resursiem (autores pētījumā – izglītība kā ekonomiskais resurss), sociālais kapitāls uz

iespējamajiem sociālajiem kontaktiem, saistībām (skolēns-skolotājs, skolēns-skolēns utt.). Tālākizglītības dažādību iekļaušanas jautājuma potenciālu raksturo vairāki būtiski faktori: panākumi, vienlīdzība, atbalsts dažādībai, personīgi nozīmīgs, aktīvs, ar pozitīvu attieksmi; to visu aptver individuālo tiesību respektēšana un cieņa, lai minētais realizētos, ir nepieciešams to skatīt kā sociālo un ekonomisko kapitālu. Iekļaušanas sekmēšanai Latvijā ir uzkrāta bagātīga un starptautiski pozitīvi novērtēta pieredze tālākizglītībā bilingvālo mācību jautājumos.

Iecietība skolotāju tālākizglītības bilingvālo mācību jautājumos tika skatīta komunikācijas kontekstā, tā kā globalizācijas laikmetā strauji pieaug informācijas apmērs, savstarpēji saskaras arī dažādu valodu nesēji. Bilingvālās mācības sekmē vairāku valodu vērtību, palīdz apgūt valodas zināšanas, sniedz atbalstu trešo valstu valstspiederīgajam, lai viņš varētu mācīties vienotā izglītības sistēmā. Tālākizglītība bilingvālo mācību jautājumos Latvijā balstās vairāk uz kultūras kapitālu, akcentējot valodu. Tādējādi tas nodrošina būtiskas priekšrocības tiem, kam ir labākas uzņemošās valsts valodas prasmes. Pēc promocijas darba autores domām, iecietības sekmēšanai skolotāju tālākizglītībā bilingvālo mācību jautājumos svarīgas ir teorijas, kā pamatā ir komunikācija. Skolotāju, kuri strādā un/vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā bilingvālo mācību jautājumos komunikācijai ir galvenā loma iecietības veicināšanā. Trešo valstu valstspiederīgā spēja efektīvi lietot valodu palielinātu *bagātību*, jo ļautu sadarboties un komunicēt ar citiem dažādos sociālajos kontekstos. Kultūras kapitāls ir galvenais faktors bilingvālajās mācībās, kas nosaka vienādu iespēju un skolotāja vienlīdzīgu attieksmi pret visiem skolēniem. Ja izglītība darbojas tikai noteikta kultūras kapitāla ietvaros, tā sniedz mazākas iespējas trešo valstu valstspiederīgajiem. Bilingvālās mācības teorētiski ir vērstas pret citādību kā kultūras un sociālo kapitālu, bet praksē – vairāk uz valodu vērtību, aizmirstot sociālo aspektu – kopā sadzīvošanu.

Skolotāju tālākizglītība starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos nevar balstīties tikai uz integrācijas teorijām, tai ir jāizstrādā jauns zinātniskais pamatojums. Autore uzskata, ka papildus tam, ka integrācija nosaka attiecības starp valsti un atsevišķo trešo valstu valstspiederīgo (skolēnu, skolotāju un vecākiem), tā ir process, kurā veidojas cieša partnerība starp dažāda līmeņa sabiedrības pārstāvjiem, tādiem kā darba devēji, arodbiedrības, izglītības darbinieki, pakalpojumu sniedzēji, sociālie darbinieki, reliģiskās organizācijas, plašsaziņas līdzekļi, nevalstiskās

organizācijas utt. Arī skolotāju tālākizglītībā būtu jāpievērš uzmanība šiem jautājumiem. Ēriksens norāda, ka integrācija ir arī funkcionējošās sociālās sistēmas iekšējā sasaiste, kas kavē šīs sistēmas sairšanu (Ēriksens 2010, 135).

Par teorētisko pamatu tālākizglītības pilnveides iespējām uzskatāma profesionālā kapitāla teorija (Hargreaves and Fullan 2012), skolotāju tālākizglītība tiek pamatota Burdjē teorijā (Bourdieu 2004, 1998, 1995, 1973), un tās izvērtēšanas kritēriju un rādītāji – projektu izvērtēšanas metodoloģijā (Held 2006).

Viens no svarīgākajiem promocijas darba mērķiem – teorētiskās analīzes rezultātā noteikt tālākizglītības pilnveides iespējas iecietības sekmēšanai. Kritiski izvērtējot zinātniskajā aprītē dotos iecietības jēdzienus, tika konstatēts, ka *ieciētība ir jāskata kā skolotāja profesionālais kapitāls un tālākizglītība kā humānpitāla sekmēšanas process*, pamatojoties uz Burdjē ekonomisko, kultūras, sociālo un simbolisko kapitālu izpratni. Visiem šiem kapitāliem piemīt spēja savstarpēji konvertēties, pārejot no viena citā. Burdjē nodala kultūras, ekonomisko un sociālo kapitālu, kas kopumā summējas simboliskajā kapitālā. Promocijas darba autore par pamatu ņem noteikta kapitāla veida sasaisti ar konkrēto teoriju – starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību. Šie četri kapitāli tika grupēti pēc kritērijiem un aprakstīti sīkāk, balstoties uz Helda piedāvātajiem kritērijiem un rādītājiem (Held 2006, 24), kas tika izstrādāti, lai analizētu integrācijas projektus (sk. 2. tabulu).

Balstoties uz teorētiskās analīzes rezultātiem un Helda integrācijas projektu analīzes piedāvātajiem kritērijiem un rādītājiem (sk. 2. tabulu), tika izstrādāti iecietības kritēriji (sk. 8. attēlu). Izvērtējot zinātniskajā aprītē dotos iecietības jēdzienus saistībā ar skolotāju tālākizglītību starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos, tika konstatēts, ka *ieciētība* ir pedagogu profesionālais kapitāls, kas nosaka vienādas iespējas mītnes zemes iedzīvotājiem un imigrantiem, sadarbība visās dzīves vidēs (*makro, mezo, mikro*), vērtīgums un derīgums visām iedzīvotāju grupām, sociālā vienlīdzība, pozitīva attieksme un aktīva darbība. Tādējādi pedagogu tālākizglītības pieredze iecietības jautājumos tika saistīta ar iecietības identificēšanu (sk. 7. attēlu) bilingvālās izglītības, starpkultūru un iekļaujošās izglītības teorijās, caur mācīšanos kā komunikāciju, sadarbību un individuālo tiesību un cieņas sekmēšanu (sk. 6. attēlu). Iecietība ir daudzpusīgs process, kurā pastāv kopīgs mērķis – ar mācību procesa palīdzību iekļaut trešo valstu valstspiederīgos uzņemošās valsts sabiedrībā, pieņemot to kā ekonomisko, kultūras, sociālo un simbolisko kapitālu. Skolotāju tālākizglītība darbojas noteiktā

kultūras kapitālā, savukārt skolotājs ir konkrētas varas institūcijas (izglītības institūcijas) pilnvarotā persona (Bourdieu&Passeron 1990), kas šo kapitālu realizē. Skolēns (īpaši trešo valstu valstspiederīgais) pieņem noteiktās zināšanas un konstruē savas. Lai starp skolēnu un skolotāju veidotos pozitīva sadarbība, kas būtiski ietekmē skolēna zināšanas un turpmāko iekļaušanos uzņemošās valsts sabiedrībā, skolotājam vispirms pašam jābūt iecietīgam, pēc tam var mācīt citiem būt iecietīgiem. Ja lielākā daļa pedagogu ir pārliecinātu, ka ir iecietīgu un apzinās, ka pieņemot zināšanas spēj tās izmantot jebkurā situācijā un iecietību uztver kā *profesionālo kapitālu*, tad lielākai daļai skolotāju piemīt profesionālais kapitāls un tie kļūst gudri, profesionāli, izdarīgi, koleģiāli, talantīgi (Hargreaves and Fullan 2012).

Empīriskās izpētes gaitā tika veikta iecietības kā skolotāja profesionālā kapitāla un tālākizglītības potenciāla un pilnveides iespēju empīriskā izpēte. Projektā „Skolotājs starpkultūru telpā” (Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda 2007.–2013. gadam 2008. gada programmas 1.4.2. aktivitātē) veikta skolotāju strukturētā intervija. Latvijas konteksts tika atklāts, veicot mediju diskursa analīzi divos interneta portālos (www.delfi.lv un www.apollo.lv).

Pirmajā posmā, balstoties uz teorētiskās literatūras analīzi, tika izstrādāti skolotāju iecietības jautājumu risināšanas kompetences izpētes kritēriji (sk. 3. tabulu), kas modificēti atbilstoši empīriskajiem datiem. Kodējot iegūtos datus, pētījuma autore saskārās ar problēmu, ka pedagogu atbildes neatbilst iecietības modelim, tāpēc, pamatojoties uz iecietības kritērijiem, tika izstrādāti neiecietības kritēriji.

Tika veikta iegūto datu kvalitatīvā analīze, izmantojot kodēšanu ar AQUAD ver. 6.8.2.2. (Huber and Gürtler 2004) programmu, izteikumu grupēšana un interpretācija atbilstoši teorētiskajām nostādnēm. Tika izstrādāta kodu sistēma, ko veido profilkodi un multiplie kodi. Kodējot skolotāju atbildes, tika izveidoti vēl divi multiplie kodi – „nav” (nav aizspriedumu) un „tukšs”. Netika apstrādātas tās intervijas, kurās bija kods - „tukšs”.

Skolotāju atbildēs dominē kods „NEIEC_nepieņ” – nepieņemšana. To skolotāju atbildēs, kuri strādā skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmu (mip(bi)), un kuri ir apmeklējuši gan bilingvālās izglītības, gan starpkultūras izglītības kursus, šis kods fiksēts 20 reizes, savukārt to skolotāju atbildēs, kas strādā skolās, kuras īsteno latviešu valodas izglītības programmas, minētais kods sastopams 6 reizes. Skolotājiem, kuri strādā skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmu, 17 atbildēs ir

atzīmēts, ka „nav” aizspriedumu, bet skolotāji, kas strādā skolās, kuras īsteno latviešu valodas izglītības programmas, tā ir atbildējuši 8 reizes. Kods „IEC_persn” ir fiksēts vienai skolotājai, kura arī norāda, ka ir precējusies ar citas tautības pārstāvi. Kods „NEIEC_negat”.

Atbilstoši izstrādātajai kodu sistēmai tika pētīta skolotāju iecietība un mediju diskurss interneta ziņu portālos, kā arī ekspertu forums – audioatbildes.

Promocijas darba autore konstatēja, ka, lai gan skolotājiem ir tālākizglītības pieredze starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos (dažādi tālākizglītības kursi), viņi to neizmanto vajadzīgajā situācijā un ir diezgan neiecietīgi. Lai uzlabotu esošo situāciju, izmantojot pētījuma rezultātus, tika noteiktas tālākizglītības iespējas skolotājiem darbam ar trešo valstu valstspiederīgajiem un izstrādāts *teorētiskais modelis iecietības sekmējošās skolotāju tālākizglītības izpētei* (sk. 8. attēlu).

Darbā ir arī pētījuma secinājumi, konstatēta tā oriģinalitāte, noteiktas tālākizglītības pilnveides iespējas darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem, minēti ieteikumi skolotāju tālākizglītībai starpkultūru, iekļaušanās un bilingvālo mācību jautājumos, norādīti iespējamie virzieni turpmākajiem pētījumiem un tēzes promocijas darba aizstāvēšanai.

Secinājumi

Pētījuma nobeigumā, atbildot uz izvirzītajiem pētījuma jautājumiem, tika secināts:

1) mediju diskurss interneta portālos (*www.delfi.lv* un *www.apollo.lv*) veicina skolotāju neiecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Lai izvairītos no vispārināšanas mediju ietekmē, skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā sistemātiski ir jāanalizē konkrētas situācijas, izmantojot esošo pieredzi starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos;

2) neatkarīgi no skolotāju dzīvesvietas un skolas to atbildes ir diezgan līdzīgas. Gan skolotāji, kas strādā skolās, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmu, un ir apmeklējuši gan bilingvālās izglītības, gan starpkultūru izglītības kursus, gan tie, kas strādā skolās, kur tiek īstenotas latviešu valodas izglītības programmas, ir diezgan neiecietīgi, viņiem piemīt aizspriedumi, īpaši pret romu tautības pārstāvjiem un islāmticīgajiem;

3) skolotāju tālākizglītībā redzams pārrāvums, jo teorētiski tālākizglītība (starpkultūru, bilingvālā un iekļaujošā) ir vērsta uz daudzveidību (pētījumā – trešo valstu

valstspiederīgajiem) kā bagātināšanos – ekonomisko, sociālo, kultūras un simbolisko kapitālu, diemžēl praksē – vairāk uz valodu, aizmirstot līdzdalību, dalību sociālajā un politiskajā dzīvē, labklājību, piederības atzišanu un drošību;

4) skolotāju tālākizglītība nesekmē iecietību, ja tālākizglītībā trešo valstu valstspiederīgie netiek skatīti kā ekonomiskais, sociālais un kultūras kapitāls. Tas savukārt rada agresivitāti pret dažādību, veicina atstumšanu, negatīvu attieksmi, nepieņemšanu, nesadzīvošanu un tendenci vispārināt aizspriedumus uz visiem pārējiem;

5) tālākizglītības pilnveide ir realizējama, ievērojot šādu nosacījumu sistēmu jeb likumsakarību: „ja” tālākizglītībā tiek nodrošināta izpratne par trešo valstu valstspiederīgo kā ekonomisko, sociālo, kultūras kapitālu un tiek akcentēti tādi iecietības kritēriji kā atbalsts dažādībai, sadarbība, pozitīva attieksme, dažādības akcepts, neaizmirstot arī sociālo aspektu – sadzīvošanu un dažādības izpratni, kas kopumā summējas simboliskajā kapitālā, „tad” tas pozitīvi ietekmēs skolotāju iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem.

Ieteikumi

- Piedāvāt skolotājiem, tālākizglītotājiem, projektu izstrādātājiem un grāmatu autoriem skolotāju, kuri strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, teorētisko modeli iecietības sekmēšanai (sk. 8. attēlu) kā vienu no risinājumiem, kas mazinās vispārināšanu, nepieņemšanu, atstumšanu un paaugstinās trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanos vispirms skolā, tad sabiedrībā kopumā.

- Integrēt tālākizglītībā situācijas, kas saistītās ar trešo valstu valstspiederīgo dzīvi, mācīšanos un darbu, sekmējot dažādības izpratni, akceptu, dalību sociālajā un politiskajā dzīvē, labklājību, piederības atzišanu un drošību.

- Tālākizglītības procesu darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem organizēt kā mērķtiecīgu reālo situāciju analīzi, nodrošinot izpratni par trešo valstu valstspiederīgo kā par ekonomisko, sociālo, kultūras kapitālu un akcentējot iecietību kā atbalstu dažādībai, sadarbību, pozitīvo attieksmi, dažādības akceptu, neaizmirstot arī sociālo aspektu – sadzīvošanu un dažādības izpratni, lai sekmētu skolotāju iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem kā simbolisko kapitālu.

Pētījumā iegūtie dati veido pamatu turpmākajiem kvantitatīvajiem pētījumiem, lai pārbaudītu no promocijas pētījuma rezultātiem izrietošu **hipotēzi**: skolotāju, kas strādā

vai strādās ar trešo valstu valatpiederīgajiem, tālākizglītība sekmēs iecietību, ja tiks ievērotas promocijas pētījumā atklātās pilnveides iespējas:

- skolotājiem tiks dota iespēja analizēt konkrētas trešo valstu valstspiederīgo dzīves, mācīšanās, darba situācijas no Burdjē teorijas viedokļa;
- tālākizglītētāji mērķtiecīgi konstruēs piedāvātās konkrētas trešo valstu valstspiederīgo dzīves, mācīšanās un darba situācijas, tā sekmējot dažādības izpratni, akceptu, dalību sociālajā un politiskajā dzīvē, labklājību, piederības atzīšanu un drošību;
- tālākizglītības process tiks organizēts kā mērķtiecīga situāciju analīze darbā ar trešo valstu valstspiederīgajiem.

Pētījuma rezultāti atklāj tālākizglītības pilnveides iespējas, kas atspoguļotas darba aizstāvēšanai izvirzītajās **tēzēs**.

1. Skolotāju tālākizglītības starpkultūru, dažādības iekļaušanas un bilingvālo jautājumu potenciāls ir nepietiekams, tālākizglītība ir orientēta uz neiecietības mazināšanu, tomēr, runājot par iecietību pret *citādo*, tiek panākts pretējs efekts – vispārināšana, nepieņemšana un atstumšana.

2. Mediju diskurss interneta portālos veicina skolotāju aizspriedumus un vispārināšanu, līdz ar to netiek sekmēta iecietība pret trešo valstu valstspiederīgajiem. Lai izvairītos no vispārināšanas mediju ietekmē, skolotāju, kas strādā vai strādās ar trešo valstu valstspiederīgajiem, tālākizglītībā sistemātiski ir jāanalizē konkrētas situācijas, kuras izriet no Burdjē teorijas, izmantojot esošo pieredzi starpkultūru, iekļaušanas un bilingvālo mācību jautājumos.

3. Skolotāju tālākizglītībā redzams pārrāvums: ja teorētiski tālākizglītība (starpkultūru, bilingvālā un iekļaujošā) ir vērsta uz daudzveidību (pētījumā – trešo valstu valstspiederīgo) kā bagātināšanos – ekonomisko, sociālo, kultūras un simbolisko kapitālu, tad praksē tā ir vērsta uz valodas prasmju uzlabošanu, nesekmējot dažādības izpratni, akceptu, dalību sociālajā un politiskajā dzīvē, labklājību, piederības atzīšanu un drošību.

4. Tālākizglītība sekmē skolotāju iecietību kā profesionālo kapitālu, ja tiek realizēta likumsakarība starp iecietību kā skolotāja profesionālo kapitālu un izpratni par trešo valstu valstspiederīgo kā par ekonomisko, sociālo, kultūras kapitālu. Tā sniedz atbalstu dažādībai, sadarbību, pozitīvu attieksmi, dažādības akceptu, sadzīvošanu, dažādības izpratni, kas kopumā summējas simboliskajā kapitālā.

5. Tālākizglītībā, kurā trešo valstu valstspiederīgie netiek skatīti kā ekonomiskais, sociālais un kultūras kapitāls, tiek sekmēts tikai atbalsts dažādībai, sadarbība, pozitīva attieksme, dažādības akcepts. Tas veicina pretējo – nevēlamo – efektu (agresivitāti pret dažādību, atstumšanu, negatīvu attieksmi, nepieņemšanu, nesadzīvošanu un tendenci vispārināt aizspriedumus uz visiem pārējiem) un nesekmē skolotāju iecietību pret trešo valstu valstspiederīgajiem kā simbolisko kapitālu.

Izmantotā literatūra un avoti

1. Ainscow, M. (2005). Understanding the development of inclusive education system. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 3(3).
[skatīts 2010. gada 10. novembrī].
Pieejams: http://www.investigacion-psicopedagogica.org/revista/articulos/7/english/Art_7_109.pdf
2. Ainscow, M. Booth, T. Dyson, A. (2006). *Improving Schools, Developing Inclusion*. New York : 270 Madison Ave.
[skatīts 2010. gada 10. novembrī].
Pieejams: <http://arrts.gtcni.org.uk/gtcni/bitstream/2428/49039/1/Ainscow.pdf>
3. Afdal, G. (2006). *Tolerance and curriculum. Conceptions of tolerance in the multicultural unitary Norwegian compulsory school*. Münster, New York, Waxmann.
4. Akule, D. (2011). *Ierobežojumi kvalitatīvai imigrantu politiskai līdzdalībai Latvijā*. Rīga: PROVIDUS.
[skatīts 2011. gada 15. decembrī]. Pieejams:
http://www.providus.lv/upload_file/Publikācijas/Eiropas_politika/Ierobezojumi
5. Akule, D. (2011). *Political participation of third country nationals on national and local level: Latvian country report*. Rīga: PROVIDUS.
[skatīts 2011. gada 15. decembrī]. Pieejams:
<http://www.providus.lv/public/27535.html>
6. Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. New York : Addison-Wesley.
7. Allen-Meares, P., Washington, R. O., Welsh, B. L. (1996) *Social Work Services in Schools*. 2nd ed. Boston : Allyn & Bacon.
8. Allemann-Ghionda, C. (2008). *Intercultural Education in schools*.
[skatīts 2009. gada 15. decembrī]. Pieejams:
<http://www.hf.unioeln.de/data/eso21/File/Eurostudie/Intercultural.Education.in.Schools.pdf>
9. Andersone, R. (2007). *Izglītības un mācību priekšmetu programmas*. Rīga : RaKa.
10. Apinis, R., Baltiņš, M., Hirša, Dz. u. c. (2009). *Migrācijas ietekme uz valodas vidi Latvijā*. Rīga : LVA, apgāds „Zinātne”
11. PROVIDUS (2006). *Aptauja par iecietību Latvijā*. Politika.lv.
[skatīts 2009. gada 15. decembrī].
Pieejams: <http://www.politika.lv/index.php?id=12356>
12. ANO konvencija (1989).
[skatīts 2009. gada 15. decembrī].
Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=85620&from=off>
13. Austers, I., Golubeva, M., Kovaļenko, M., Strode, I. (2006). *Daudzveidība ienāk Latviešu skolās*.
[skatīts 2009. gada 30. septembrī].
Pieejams: http://izm.izm.gov.lv/upload_file/jaunatne/petijumi/Daudzveidiba_ienak_latv_skolas,mazaktaut_integr_vidusskolas.pdf

14. Austers, I., Golubeva, M., Strode, I. (2007). *Skolotāju tolerances barometrs*. [skatīts 2009. gada 30. septembrī]. Pieejams: <http://www.providus.lv/public/27125.html>. 15/11/2007.
15. Baltijas Sociālo zinātņu institūts (2011). *Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas politikas novērtējuma metodoloģijas rokasgrāmata*. Rīga : Baltic Institute of Social Sciences. [skatīts 2011. gada 22. jūlijā]. Pieejams: http://www.biss.soc.lv/downloads/resources/imigranti2011/BISS_TVVP_integr_pol_novert_metodika_2011.pdf
16. Baltijas Sociālo zinātņu institūts (2010). *Vidusskolēnu pilsoniskās un lingvistiskās attieksmes, apgūstot mazākumtautību izglītības programmas: pētījuma ziņojums*. Rīga : Baltic Institute of Social Sciences. [skatīts 2011. gada 22. jūlijā]. Pieejams: http://izm.izm.gov.lv/upload_file/BISS_pet_skolnieku_attieksmes.pdf
17. Baltijas Sociālo zinātņu institūts (2006). *Integrācijas prakse un perspektīvas*. Rīga : BSZI.
18. Baltijas Sociālo zinātņu institūts (2004). *Etniskā tolerance un Latvijas sabiedrības integrācija. Pētījuma kopsavilkums*. Rīga : BSZI
19. Baltijas Sociālo zinātņu institūts (2002). *Bilingvālās izglītības ieviešanas analīze*. R.: BSZI. [skatīts 2009. gada 23. septembrī]. Pieejams: www.isec.gov.lv
20. Balodis, P., Baltiņš, M., Ernstsone, V. u. c. (2010). *Valodas situācija Latvijā: 2004–2010*. Rīga : Latviešu valodas aģentūra.
21. Banks, J. A. (Ed.) (2004). *Diversity and citizenship education: Global perspectives*. San Francisco : Jossey-Bass.
22. Banks J. A. (1995). *The historical reconstruction of knowledge about race: Implications for transformative teaching*. Educational Researcher, 24(2), p.15–25.
23. Banks, J. A. (1991). *A Curriculum for Empowerment, Action and Change*. In: *Empowerment Through Multicultural Education*, (ed.) by Ch. E. Sleeter. New York Press, 1991, p. 125–141, 311–313.
24. Baker, C. (2011). *Foundations of bilingual education and bilingualism* (5th ed.). Clevedon, U.K. : Multilingual Matters Ltd.
25. Baker, C. (2006). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism* (4th ed.). UK : Bristol.
26. Baker, C. and Jones, S. P. (1998). *Encyclopedia of Bilingualism and Bilingual Education*. Clevedon : Multilingual Matters.
27. Bauman, Z. (1998). *Globalization: The Human Consequences*. New York :Columbia University Press.
28. Baecker, D (2010). *Wozu Kultur?* Kulturverlag Kadmos Berlin. [skatīts 2011. gada 14. decembrī]. Pieejams: <http://www.dirkbaecker.com/WasistKultur.pdf>

29. Barry A. L. (1994). Easing into inclusion classrooms. *Educational Leadership*, 52 (4). p. 503–513.
30. Batelan, P. (ed.) (1998). *Towards an equitable classroom: Final report of Cooperative Learning in Intercultural Education Project (CLIP)*. International Association for Intercultural Education. Hilversum, The Netherlands : Taylor & Francis.
31. Batelan, P. (2001). *Bilingvālā izglītība: Latvijas situācijas salīdzinošā analīze*. [skatīts 2009.gada 2.decembrī].
Pieejams: atvertaskola.iac.edu.lv/gramatas/starptautiska.../Batelans.doc
32. Beikers K. (2002). *Bilingvisma un bilingvālās izglītības pamati*. Rīga : Nordik.
33. Belousa, I., Odiņa, I. (2000). *Projekta „Atvērtā skola” ietvaros gūtās bilingvālo modeļu ieviešanas pieredzes analīze*. Rīga.
34. Berger, P. L., Luckmann, T. (1991). *The Social Construction of Reality: a Treatise in the Sociology of Knowledge*. Harmondsworth : Penguin.
35. Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., Vedder, P. (2006). *Understanding Immigrant Youth: Conclusions and Implications*. In JW Berry, JS Phinney, DL Sam & P. Vedder (Eds.), *Immigrant Youth in Cultural Transition*. Mahwah, NY : Lawrence Earlbaum Associates, p. 211–234.
36. Berry, J. W. (1990). Psychology of acculturation. In J. Berman (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation, 1989: Cross-cultural perspectives*. Lincoln : Nebraska University Press, p. 201–234.
37. Bilingual Education Act. (1968).
[skatīts 2009. gada 23. septembrī].
Pieejams: http://www.ncela.gwu.edu/files/rcd/BE021037/Fall88_6.pdf
38. Bhatia, T. K., Ritchie, W. C. (2008). *The Handbook of Bilingualism*. Blackwell publishing Ltd.
39. Burdjē, P. (2004). *Prakstiskā jēga*. Tulk. Inta Geile-Sīpolniece. Rīga : Omnia Mea.
40. Bourdieu, P. (2007). The Forms of Capital. Alan R. Sadovnik (red.). *Sociology of education. Critical Reader*. New York : Routledge, p. 83–95.
41. Bourdieu, P. (1996). *The State Nobility The State Nobility: Elite Schools in the Field of Power*. Stanford, CA : Stanford University Press.
42. Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power*. Cambridge : Harvard University Press, p. 107–117.
43. Bourdieu, P. (1984). *Distinction: a Social Critique of the Judgement of Taste*. Cambridge : Harvard University Press.
44. Bourdieu, P., Passeron, C. (1990). *Reproduction in education, society, culture*. Beverly Hills : Sage.
45. Booth, T., Ainscow, M. (2002). *Index for inclusion*. Bristol: CSIE
[skatīts 2010. gada 15. decembrī]. Pieejams:
<http://www.eenet.org.uk/resources/docs/Index%20English.pdf>
46. Canovan, M. (1996). *Nationhood and Political Theory*. Edward Elgar Publishing.

47. Carrera, S., Wiesbrock, A. (2009). *Civic Integration of Third-Country Nationals: Nationalism versus Europeanization in the Common EU Immigration Policy*. CEPS Brussels,
48. Casmir, F. L. (1999). Foundations for the Study of Intercultural Communication Based on a Third Culture Building Model. *International Journal of Intercultural Relations*, p. 23, 91–116.
49. Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2000). *Research Methods in Education*. (5th ed.). London
50. Communication from the commission the European parliament, the council, the European economic and special committee and the committee of the regions (2011). *European Agenda for the Integration of Third-Country Nationals*. Brussels. (COM (2011) 743 galīgā redakcija) [skatīts 2011. gada 15. decembrī].
51. Creswell, J. W. (2003). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed method approaches ed. 2*, USA : SAGE publication ltd.
52. Cummins, J. (1976). The influence of bilingualism on cognitive growth: A synthesis of research findings and explanatory hypotheses. *Working Papers on Bilingualism*, No.9, p. 2–43.
53. Cummins, J. (1979). Cognitive/academic language proficiency, linguistic interdependence, the optimum age question and some other matter. *Working Papers on Bilingualism*, No. 19, p. 121–129.
54. Cummins, J., Swain, M. (1986). *Bilingualism in education*. New York : Longman Group Limited.
55. Cummins, J. (1986). *Research, Ethics, and Public Discourse: The Debate on Bilingual Education*. Washington : Presentation at the National Conference of the American Association of Higher Education. [skatīts 2009. gada 11. decembrī]. Pieejams: <http://ourworld.compuserve.com/homepages/JWCRAWFORD/cummins2.htm>
56. Cummins, J. (1991). *Language Development and Academic Learning Cummins, J. in Malave, L. and Duquette, G. Language, Culture and Cognition*. Clevedon : Multilingual Matters.
57. Cummins, J. (2000). *Language, Power and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire*. Clevedon : Multilingual Matters.
58. Danielsa E. R., Steforda, K. (1999). *Iekļaujošas klases veidošana*. Rīga : SFL.
59. Davis, N., Cabello, B. B. (1989). Preparing Teachers to Work with Culturally Diverse Students: A Teacher Education Model. *Journal of Teacher Education*. September.
60. Dewey, J. (1963). *Experience and education*. New York : Collier Books.
61. Dewey, J. (1997). *Democracy and education*. New York : The Free Press.
62. Devers, K. J., Frankel, R. M. (2000). Study design in qualitative research – 2: sampling and data collection strategies. *Education for Health*, 13. p. 263–271.

63. De Varennes, F. (1996). *Language, Minorities and Human Rights*. The Hague : Martinus Nijhoff.
64. Dilthey, W. (1976). *Selected Writing* (U. Rickman, Ed., Trans. and Intro.). Cambridge : CUP.
65. Djačkova S., Zankovska-Odiņa, S., Laganovska, K., Andersone, Dž., Dambe, L., Kirjuhina, J. (2011). *Pētījums par patvēruma meklētāju, bēgļu un personu, kurām piešķirts alternatīvais statuss, piekļuvi izglītībai Latvijā*. Latvijas Cilvēktiesību centrs.
[skatīts 2009. gada 30. novembrī].
Pieejams: http://archive.politika.lv/temas/izglitiba_un_nodarbinatiba/19179/
66. Durkheim, E. (1933). *The Division of Labor in Society*. Georg Simpson (trans.). glencoe, The Free Press, p. 70–132.
67. Dutcher, N., in collaboration with Tucker, G.R. (1994). *The use of first and second languages in education: A review of educational experience*. Washington, DC : World Bank, East Asia and the Pacific Region, Country Department III.
68. Dribins, L. (2004). *Etniskās un nacionālās minoritātes Eiropā. Vēsture un mūsdienas*. Rīga : Eiropas Padomes Informācijas birojs; Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts.
69. Dribins, L. (1998). *Mazākumtautību vēsture Latvijā*. Rīga : Zvaigzne ABC.
70. Druviete, I., Gavriļina, M. (2003). *Minoritātes bērni latviešu mācībvalodas skolās*. Pētījums. Rīga : Izglītības un Zinātnes ministrija/ Puse Plus.
71. Druviete, I. (2000). *Valsts valoda Latvijas sabiedrības integrācijas procesā*. Integrācija un etnopolitika. Rakstu krājums. Rīga : JUMAVA.
72. Education, Audiovisual&Culture Executive Agency (2008). *Integrating Immigrant Children into Schools in Europe*.
[skatīts 2009. gada 11. decembrī]. Pieejams:
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports
73. Edles, L. D. (2002). *Cultural Sociology in Practice*. Malden : Blackwell Publishers, p. 141–178.
74. Eiropas Komisija. Qualitative Eurobarometer (2011). *Migrant Integration*. Aggregate Report.
[skatīts 2011. gada 30. septembrī]. Pieejams:
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/quali/ql_5969_migrant_en.pdf
75. ECRI (2002). (Eiropas Komisija pret rasismu un neiecietību) Otrais ziņojums par Latviju (pieņemts 2001. gada 14. decembrī). Council of Europe. 19.–20. lpp.
76. European Commission (2008). *Education and migration. Strategies for integrating migrant children in European schools and societies. Asyntesis of research findings for policy-makers*. An independent report submitted to the European Commission by the NESSE network of eksperts.
[skatīts 2009. gada 30. novembrī]. Pieejams:
http://www.nesse.fr/nesses/nesses_top/activites/education-and-migration

77. Eiropas Komisijas (Tieslietu, brīvības un drošības ģenerāldirektorāta) vārdā Jans Nīsens (*Jan Niessen*) un Jongmi Šibels (*Yongmi Schibel*), Migrācijas politikas grupas (MPG) pārstāvji (2007). *Integrācijas rokasgrāmata politikas veidotājiem un speciālistiem*. Eiropas Kopienas, 13.–23. lpp.
[skatīts 2009. gada 30. novembrī].
Pieejams: http://ec.europa.eu/comm/justice_home/
78. Eiropas Komisijas Zaļā grāmata (2008). *Migrācija un mobilitāte – ES izglītības sistēmu problēmas un iespējas*.
[skatīts 2009. gada 30. novembrī].
Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu>
79. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis (15.10.2009). *Eiropas darba kārtība kultūras jomā globalizācijas apstākļos*.
[skatīts 2010. gada 5. novembrī]. Pieejams: www.eur-lex.europa.eu
80. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis (23.01.2004).
[skatīts 2009. gada 30. novembrī]. Pieejams:
www.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do
81. EU Study on National Approaches to „Intercultural Dialogue” The issue of “Intercultural Dialogue” in the European educational systems by Michael Wimmer (2007). Vienna/Austria.
[skatīts 2009. gada 30. novembrī]. Pieejams:
www.interculturaldialogue.eu/.../CP-Wimmer-d02.doc
82. Eurostat, *Statistics in focus* (2010).
[skatīts 2011. gada 2. janvārī]. Pieejams:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/publications/collections/sif_dif
83. Ellis, R. (1994). *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford : Oxford University Press.
84. Ēriksens, T. H. (2010). *Mazas vietas – lieli jautājumi. Ievads sociālantropoloģijā*. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds.
85. Esser H. (1993). *Soziologie. Allgemeine Grundlagen*. Frankfurt a.M., N.Y., S. 231–239.
86. Esser H. (2006). *Migration, language and integration*.
[skatīts 2009. gada 11. decembrī]. Pieejams:
http://www.wzb.eu/alt/aki/files/aki_research_review_4.pdf
87. Garleja, R. (2006). *Cilvēkpotenciāls sociālā vidē*. Rīga : RaKa.
88. Garcia, O., Bartlett, L., Kleifgen J. (2006). *From biliteracy to pluriliteracies*.
[skatīts 2010. gada 23. maijā]. Pieejams:
http://www.tc.columbia.edu/faculty/kleifgen/tech_n_lit/pluriliteraciesfinal.pdf
89. Garcia, O. (2008). *Bilingual Education in the 21st Century: a global perspective*. Malden, MA : Wiley-Blackwel.
90. Garcia, O. (2010). *Educating Emergent Bilinguals: Policies, Programs, and Practices for English Language Learners*. New York : Teachers College Press.

91. Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. Basic Books Inc.
92. Gardner, H. (2004). How education changes: Considerations of history, science, and values. In M. M. Suarez-Orozco & D. B. Qin-Hillard (Eds.), *Globalization: Culture and education in the new millennium*. Berkeley : University of California Press, p. 235–258.
93. Gendebien, Brigitte for the Eurydice European Unit (2004). *Integrating Immigrant Children into Schools in Europe*.
[skatīts 2009. gada 19. decembrī]. Pieejams:
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/thematic_studies_archives_en.php
94. Geske, A., Grīnfelds, A. (2006). *Izglītības pētniecība*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 261 lpp.
95. Gibson, S., Blandford, S. (2005). *Managing Special educational needs*. Paul Chapman Publishing.
96. Gidenss, E. (1999). *Sabiedrības veidošanās*. Rīga : Zvaigzne ABC.
97. Green paper on an EU approach to managing economic migration. COM (2004). 811. [skatīts 2009. gada 14. septembrī]. Pieejams:
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2004/com2004_0811en01.pdf
98. Golubeva, M. (2005). *Diskusiju sērijas „Mazākumtautību izglītības un starpkultūru izglītības nākotne Latvijā” rezultāti*.
[skatīts 2009. gada 11. oktobrī]. Pieejams:
http://archive.politika.lv/temas/izglitiba_un_nodarbinatiba/6085/
99. Golubeva, M. (2006). *Dažādības integrācija valsts vispārējās izglītības sistēmā*.
[skatīts 2010. gada 25. janvārī]. Pieejams: archive.politika.lv/index.php?f=501
100. Gudjons, H. (1998). *Pedagoģijas pamatatziņas*. Rīga : Zvaigzne.
101. Gudykunst W. B. (2002). Intercultural communication theories. In W. B. Gudykunst W&Mody, B. (Eds.). *Handbook of international and intercultural communication* (2nd ed.), p.183–206.
102. Gorski, P. C. (2008). *What we're teaching teachers: An analysis of multicultural teacher education courses*. Founder, EdChange.
[skatīts 2011. gada 22. decembrī]. Pieejams: <http://www.edchange.org>
103. Gstettner, P. (1998) *Zwanghaft Deutsch? Über falschen Abwehrkampf und verkehrten Heimatdienst : ein friedenspädagogisches Handbuch für interkulturelle Praxis im "Grenzland"* Slowenisches wissenschaftliches Institut/Slovenski znanstveni inštitut (Hg.) Klagenfurt: Drava.
104. Farrells, M. (2003). *Understanding Special Educational Needs: A Guide for Student Teachers*. Published by Taylor & Francis.
105. Fairclough, N., Wodak, R. (2006). Critical Discourse Analysis. In: T.A. van Dijk (ed.) *Discourse as Social Interaction. Discourse Studies: A Multidisciplinary Intradaction*. Vol. 2. London : Sage Publications, p. 258–284.
106. Fassmann, H. (2001). Auslaender in der Stadt. Demographische Befunde, gesellschaftliche Problembereiche und politische Strategien. *Berichte zur*

- deutschen Landeskunde. Die Zukunft der Stadt – Visionen der Stadtentwicklung.* Band 75. Heft 2-3. S. 124–136.
107. Fetterman, D. M. (2010). *Ethnography: Step-by-Step, Second Edition.* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA : Sage.
 108. Fish, L. (2008). *Building blocks: The first steps of creating a multicultural classroom* (P. Gorski, Ed.).
[skatīts 2011. gada 22. decembrī]. Pieejams:
<http://www.edchange.org/multicultural/papers/buildingblocks.html>
 109. Fishman, J. (Editor), Garcia, O. (Editor) (2011). *Handbook of Language and Ethnic Identity: The Success-Failure Continuum in Language and Ethnic Identity Efforts.* Volume 2. USA : Oxford University Press.
 110. Florian, L. (1998). Inclusive practice: what, why and how. In: *Promoting Inclusive Practices.* Ed.by Florian, L., Rose, R., Tilstone, C. London : Routledge, p. 13–27.
 111. Foldy, E. G., Rivard, P., Buckley, T. (2009). Power, safety, and learning in racially diverse groups. *Academy of Management Learning and Education*, 8 (Nr.1), p. 25–42.
 112. Forst, R. (2003). *Toleranz im konflikt. Geschichte, Gehalt und Gegenwart eines umstrittenen Begriffs* Frankfurt a.M. Suhrkamp.
 113. Hanovs, D., Jaudzems, G., Laicāne, M., Mihailovs, I. J., Šiliņa, B. (2010). *Trešo valstu valstspiederīgo lingvistiskā integrācija.* NVO Dialogi.lv Rīga.
[skatīts 2011. gada 30. augustā]. Pieejams:
<http://www.iecietiba.lv/article.php?s=414&id=1700&lang=1>
 114. Hanovs, D. (2012). *Latvijas reģionu mazo pašvaldību stratēģijas dažādības vadībā.* Rīga : Turība.
 115. Hanovs, D., Mihailovs, I., Tēraudkalns, V. (2006). *Globalizācija: teorijas un prakses.* Rīga.
 116. Hargreaves, A., Fullan, M. (2012). *Professional Capital. Transforming Teaching in Every School.* NY : Teachers College, Columbia University.
 117. Heyd, D. (1996). „Introduction” in D. Heyd, ed. *Toleration: An Elusive Virtue,* Princeton, NJ : Princeton University Press, p. 3–17.
 118. Held, J. (2006). *Kommunale Integrationsprojekte mit Migranten – eine subjektorientierte Evaluation.* Tübingen, 31.03.2006.
 119. Howard, G. (2006). *We can't teach what we don't know: White teachers, multiracial schools.* New York: Teacher's College Press.
 120. Huber, G. L., Gürtler, L. (2004). *AQUAD 6, Manual for the analysis of qualitative data.* Tübingen : Ingeborg Huber Verlag. S. 249.
 121. IAC projekts *Skolotāju profesionālās kompetences pilnveide starpkultūru izglītībā*
[skatīts 2010. gada 26. janvārī]. Pieejams:
http://www.iac.edu.lv/skol_prof_komp/raksts_skolotajiem.htm
 122. European Commission (2005). Communication on a Common Agenda for Integration – Framework for the Integration of Third Country Nationals in the European Union. COM (2005). 389, Brussels, 1 September

123. European Commission (2006). Communication. The Global Approach to Migration one year on: Towards a Comprehensive European Migration Policy, COM (2006). 735 final, Brussels, 30.11.2006.
124. Imahori, T.T., Cupach, W.R. (2005). Identity management theory: Face work in intercultural relationships. In WB Gudykunst (Ed.). *Theorizing intercultural communication*. Thousand Oaks, CA : Sage, p. 195–210.
125. ĪUMSILS (2008). *Programma iecietības veicināšanai 2009–2013. gadam*. [skatīts 2009. gada 30. augustā].
Pieejams: www.humanrights.org.lv/upload_file/IUMSILProg_220408.doc
126. PROVIDUS (2004). Izglītības reformas Latvijas sabiedrības integrācijai un labklājībai (2004). *Pārskats par izglītību 2003./2004.* Rīga : Providus.
127. Izglītības un zinātnes ministrija (2006). *Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.–2013. gadam*. [skatīts 2009. gada 30. augustā].
Pieejams: <http://izm.izm.gov.lv/normativie-akti/politikas-planosana/1016.html>
128. Jarboe, S. (1996). Procedures for enhancing group decision making. In B. Hirokawa & M. Poole (Eds.), *Communication and group decision making*. Thousand Oaks, CA : Sage.
129. Yamamoto, M. (2001). *Language Use in Interlingual Families: A Japanese-English Sociolinguistic Study*. Sydney, NSW, Australia : Multilingual Matters Ltd.
130. Johnstone, B., Marcellino, W. M.(2010). *Dell Hymes and the Ethnography of Communication*. [skatīts 2011. gada 30. augustā].
Pieejams: http://works.bepress.com/barbara_johnstone/53
131. Jurēvičs, P. (1936). *Nacionālās dzīves problēmas*. Rīga : Valters un Rapa.
132. Kalnbērziņa, V., Lokmane, I., Kunda, T. u. c. (2010). *Valsts valodas apguves kvalitāte mazākumtautību skolās*. Rīga : Latviešu valodas aģentūra.
133. Khomenko, N. (2010). General Theory on Powerful Thinking (OTSM): digest of evolution, theoretical background, tools for practice and some domains of application. [skatīts 2013.gada 12. jūlijā].
Pieejams: http://triz-japan.org/PDF/06_01_E_E101eS-Khomenko%28Canada%29-OTSM_Keynote-100729.pdf
134. Kim, Young Yun. (1995). Cross-cultural adaptation: An integrative theory. In Wiseman, R.L.(eds.), *Intercultural communication theory*. Thousand Oaks, CA : Sage Publications, p. 237– 253.
135. Kirst-Ashman, H. (1993). *Understanding generalist practice*. Chicago : Nelson-Hall.
136. Kļiņš, R., Celmiņš, V., Mūriņš, S. u. c. (2008). *Latvijas ilgtspējīgās attīstības stratēģija līdz 2030.gadam*. [skatīts 2011. gada 12. martā].

- Pieejams: http://www.latvija2030.lv/upload/lias_1redakcija_pilnv_final.pdf
137. Kļava, G., Kļave, K., Motivāne, K. (2010). *Latviešu valodas prasme un lietojums augstākās izglītības iestādēs: mazākumtautību izglītības satura reformas rezultāti*. Rīga : Latviešu valodas aģentūra.
 138. Kļava, G., Kļave, K., Motivāne, K. (2008). *Latviešu valodas prasme un lietojums augstākās izglītības iestādēs*. / Valsts valodas aģentūra sadarbībā ar Sabiedriskās domas pētījumu centru „SKDS”. Rīga.
 139. Kļave, E. (2007). *Kritiskā diskursa analīzes lietojums etnopolitisko diskursu izpētē*. LU raksti, 714.sēj. Rīga.
 140. Kļave, E. (2010). *Etnopolitisko diskursu analīze: valodas kopienu varas attiecības Latvijā*. Promocijas darbs. LU SZI, Rīga.
 141. Kļave, E., Šūpule, I., Zepa, B., Vule, I. (2003). *Latvijas izglītības reforma Latvijas sabiedrībā, pastāvošo un iespējamo bilingvisma modeļu kontekstā: Divpļūsmu skolas kā bilingvālās izglītības ieviešanas piemēra novērtējums*. Rīga : BSZI.
 142. Kruks, S., Rožukalne, A., Sedlenieks, K., Siliņa, R., Skulte, I., Grūzītis, N. (2011–2012). Agresivitātes indekss. Rīga : Rīgas Stradiņa universitāte.
 143. Knauth, T., (2010). *Tolerance – a Key concept for dealing with cultural and religious diversity in education*.
[skatīts 2010. gada 30. novembrī]. Pieejams:
http://www.theewc.org/uploads/files/State%20of%20the%20Art_Knauth_alt.pdf
 144. Kokare, M. (2011). *Mācīšanās organizācijā kā pedagoģiskā procesa perspektīva*. Promocijas darbs. LU, Rīga.
 145. Koķe, T., Muraškovska, I. (2007). *Latvija ceļā uz zināšanu sabiedrību: izpratne un izaicinājumi*. Rīga : Zinātne, 121. lpp.
 146. Krashen, S. (1981). *Second Language Acquisition and Second Language Learning*. Oxford : Pergamon Press.
 147. Kultūras ministrija (2011). *Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes (2012–2018)*. Rīga.
[skatīts 2012. gada 16. martā]. Pieejams:
http://www.km.gov.lv/lv/doc/nozaru/integracija/Pamatnostadnes/KMPam_071011_integ.pdf
 148. Lambert, W. (1966). *Observations on first language acquisition and second language learning*. Mimeo.
 149. *Latvijas Vēstnesis*. Nr. 5, 2000. gada 1. jūnijs.
 150. Lasmanis, A., Margeviča, I. (2006). *Skolotāju izglītība Latvijas Universitātē – multikulturālai sabiedrībai*. LU Raksti, 700. sējums. Rīga.
 151. Levy, J. (1995). Intercultural training design’. In: Fowler, S.M. and Mumford, M.G. (eds) *Intercultural Sourcebook: Cross-cultural Training Methods*. Yarmouth : Intercultural Press.
 152. Lewin, K. (1946). Action research and minority problems. *J Soc. Issues* 2(4), (published online: 14 APR 2010), p. 34–46. Pieejams:

- <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1540-4560.1946.tb02295.x/abstract>
153. Lieģeniece, D. (1998). *Kopveseluma pieeja*. Rīga : Raka.
 154. Lowy, S. (1999). *Cooperation, tolerance, and prejudice. A Contribution to Social and medical psychology*. Routledge.
 155. Latvijas Republika *Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda daudzgadu programmas 2007.–2013. gadam*
[skatīts 2011. gada 11. decembrī]. Pieejams:
http://www.km.gov.lv/lv/doc/ES/finans/etvvif/Daudzgadu_programma.pdf
 156. Latviešu valodas aģentūra (2010). *Latviešu valodas lietojums profesionālajā izglītībā – situācijas izpēte un ieteikumi*. Rīga : Latviešu valodas aģentūra.
[skatīts 2010. gada 11. maijā].
Pieejams: http://www.valoda.lv/downloadDoc_444/mid_510
 157. Martin, J., Nakayama, T. K. (2004). *Intercultural communication in contexts*, Boston, MA : McGraw Hill, p. 108.
 158. Margeviča, I. (2008). *Skolotāja starpkultūru izglītība multikulturālā sabiedrībā*. Promocijas darbs. LU PPI, Rīga.
 159. Maslo, I. (2006). *No zināšanām uz kompetentu darbību*. Rīga : LU apgāds.
 160. Maslo, I. (2004). *Kā turpināt bilingvālo izglītību vidusskolā?* Prezentācija diskusiju ciklā par mazākumtautību izglītības reformu 2004. gada 27. maijā.
[skatīts 2010. gada 26. janvārī]. Pieejams: <http://www.politika.lv>
 161. Maslo, I. (2001). *Latvijas sabiedrības integrācijas sociālpedagoģiskie pamati*. LU Raksti, 641. sējums. Rīga.
 162. Maslo, I. (2000). Mazākumtautību kultūra un bilingvālā izglītība. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 4, 2000. gada 1. jūnijs.
 163. Maslo, I. (2000). *Bilingvālā izglītība – sabiedrības integrācijas veicinātāja*. Integrācija un etnopolitika. Rakstu krājums. Rīga : JUMAVA.
 164. Mendus, S. (1989). “The Concept of Toleration” in S. Mendus, *Toleration and the Limits of Liberalism*. London : Macmillan, p. 1–21.
 165. *Migrācijas ietekme uz etniskajām attiecībām Latvijā* (2008). Rīga : Sociālās alternatīvas institūts. [Skatīts 2010. gada 30. martā]. Pieejams:
http://s3.amazonaws.com/politika/public/article_files/1049/original/migrācijas_ietekme_uz_etniskajām_attiecībām_latvija.pdf?1326900217
 166. Migrant Integration Policy Index.
[skatīts 2011. gada 30. augustā]. Pieejams: www.mipex.eu
 167. McMillan, D.W., Chavis, D.M. (1986). Sense of community: A definition and theory. *Journal of Community Psychology* , Vol. 14.
 168. McCleverty, A. (1997). *Ethnography*. [Skatīts 2010. gada 11. decembrī].
Pieejams: <http://www.cpsc.ucalgary.ca/~saul/681/1997/amy/ethnography.html>
 170. McQuail, D. (2005). *McQuail's Mass Communication Theory*. 5th ed. London : Thousand Oaks, California : Sage Publications.
 171. Morgan, G. A. (2007). *SPSS for introductory statistics. Use and interpretation* (3rd ed). Mahwah, NY : Lawrence Erlbaum, p. 217.

172. Muraškovska, I. (2013). *Pieaugušo mūžmācīšanās izpēte*. Promocijas darbs. LU PPMI, Rīga.
173. Taylor, C., Gutmann, A. (1994). *Multiculturalism. Examining the politics of recognition*. Princeton University Press, p. 41–43.
174. Nee, V., Sanders, J. (2001). Understanding the diversity of immigrant incorporation: A forms-of-capital model. *Ethnic and Racial Studies*, 24 (3): p. 386–411.
175. Nieto, S. (1996). *Affirming diversity. The sociopolitical context of multicultural education*. White Plains : New York, Longman.
176. Nicholson, P. (1985). "Toleration as a Moral Ideal" in J. Horton & S. Mendus, eds., *Aspects of Toleration: Philosophical Studies*. London : Methuen, p. 158–173.
177. Nīmante, D (2008). *Bērnu ar speciālām un īpašām vajadzībām iekļaujošā izglītība Latvijā: vēsturiskais un mūsdienu konteksts*. Promocijas darbs. LU PPI, Rīga.
178. Oakes, P., Haslam, A. (1994). *Stereotyping and Social Reality*. Blackwell Publishers, Oxford UK & Cambridge USA.
179. O'Donoghue, T., Punch, K. (2003). *Qualitative Educational Research in Action: Doing and Reflecting*. Routledge.
180. Ogburn, W. F. (1992). *Social change respect to cultural and original nature*. New York : BW Huebsch. [skatīts 2009. gada 11. septembrī]. Pieejams: <http://www.archive.org/details/socialchangewith00ogburich>
181. Orthey, F. M. (2002). *Der Trend zur Kompetenz. Begriffsent-wicklung und Perspektiven*, in Supervision, 1/2002 S. 7., 14. [skatīts 2011.gada 30.augustā]. Pieejams: http://www.orthes.de/woran_wir_arbeiten/textezumlesen/1/3_3_1.pdf
182. Ose, L. (2006). *Skolotāju pedagoģiskās darbības salīdzinoša analīze latviešu un mazākumtautību sākumskolu klasēs*. Promocijas darbs. LU PPI, Rīga.
183. Ose, L., Osis, J. (2006). *Pētījumos balstītās stratēģijas tolerances veicināšanai*, Rīga : Sorosa fonds – Latvija. [skatīts 2011. gada 30. augustā]. Pieejams: <http://www.politika.lv/index.php?id=11693>
184. Padomes Direktīva 2003/109/EK (2003. gada 25. novembris) par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji. *Oficiālais Vēstnesis* L 016, 2004. gada 23. janvārī. 44.–53. lpp. [Skatīts 2010. gada 22. septembrī]. Pieejams: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0109:LV:HTML P>
185. Pang, V. (2001). *Multicultural Education: A Caring – Centered, Reflective Approach*. New York : McGraw-Hill.
186. Parsons, T., Shils, E. A. (1962). *Towards a General Theory of Action*, 2 ed. New York, p. 76–78.
187. Perreira, K. M., Ornelas, I. J. (2011). *The Physical and Psychological Well-Being of Immigrant Children*. [Skatīts 2012. gada 3. janvārī]. Pieejams:

<http://www.eric.ed.gov/PDFS/EJ920373.pdf>

188. Penninx, R. (2005). *Integration of migrants: economic, social, cultural and political dimensions*, in: M. Macura, AL MacDonald and W. Haug (eds), *The new demographic regime. Population challenges and policy responses*. New York/Geneva : United Nations, p. 137–152.
189. *Perspective. In: Thinking Theoretically About Soviet Nationalities*. Ed. By A. Motyl. (1995). Columbia University Press.
190. Petere, A. (2008). *Mācību un audzināšanas mīļsakarības multikulturālā klases vidē* Teacher education For Multicultural school. R. 480 -486.
191. Piažē, Ž. (2002). *Bērna intelektuālā attīstība*. Rīga : Pētergailis.
192. Pīgozne, T. (2010). *Jauniešu līdzdalība integrācijas procesā multikulturālā vidē*. Promocijas darbs. LU PPI, Rīga.
193. PMLP (Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes dati uz 01.01.2011.)
[skatīts 2011. gada 11. oktobrī].
Pieejams: <http://www.pmlp.gov.lv/lv/statistika/iedzivotaju.html>
194. Powell, R. R., McLaughlin, H. J., Savage, T. V., Zehm, S. (2001). *Classroom management: Perspectives on the social curriculum*. Upper Saddle River, NJ : Merrill/Prentice Hall.
195. Projekta „Atvērtā skola” izvērtējums/ “Sorosa fonds – Latvija” sadarbībā ar Kolumbijas universitātes Skolotāju koledžu Ņujorkā. Rīga : 2000.
196. PROVIDUS (2006). *Aptauja par iecietību Latvijā*.
[skatīts 2009. gada 30. septembrī].
Pieejams: <http://archive.politika.lv/temas/cilvektiesibas/12356/>
197. Ramsey, P. G. (2004). *Teaching and Learning in a Diverse World. Multicultural Education for Young Children*. New York : Teachers College, Columbia University.
198. Redfield, R., Linton, R., Herskovits, M. J. (1936). *Memorandum for the study of acculturation*. American Anthropologist, Vol. 38, p. 149–152.
199. Reimers, F. M. (2008). Preparing students for the flat world. *Education Week*. Retrieved from <http://www.edweek.org/>
200. Reņģe, V, Austers, I. (2004). *Kvalitatīvās metodes sociālo priekšstatu pētījumos*. LU Raksti. 682. sējums. Rīga, 29.–37. lpp.
201. Riegel, C. (2004). *Im Kampf um Zugehörigkeit und Anerkennung*. Frankfurt am Main. London.
202. Robertsons, R. (1992). *Globalization*. London : Sage
203. Rubene, Z., Krūmiņa, A. (2011). Mediju pedagoģijas aktualitātes Latvijā. *Izglītība un Kultūra*. Nr. 24, 5.–6.lpp.
204. Sabiedrības integrācijas fonds (2010). *Trešo valstu pilsoņu nodarbinātība Eiropas Savienības dalībvalstīs*. Rīga.
205. *Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes* (2010). Projekts. Rīga : Tieslietu ministrija. [Skatīts 2011. gada 13. jūnijā]. Pieejams:
http://www.tm.gov.lv/TMPam_061010.pdf

206. Smith, J. K., Heshusius, L. (1986). Closing down the conversation: The end of the quantitative-qualitative debate among educational inquires. *Educational Researcher*, 15 (1), p. 4–12.
207. Smith, J. A., Flower, P., Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. Los Angeles : Sage.
208. Sociālais Alternatīvais institūts (2008). *Migrācijas ietekme uz etniskajām attiecībām Latvijā*. Rīga : Sociālās alternatīvas institūts.
209. Stakle, A. (2011). *Mediju kompetence ilgstspējīgā skolotāju izglītībā*. Promocijas darbs. DU, Daugavpils.
210. Starpkultūru dialoga gads (2008). *Par Eiropas starpkultūru dialoga gadu*. [skatīts 2009.gada 22.decembrī]. Pieejams: http://www.interculturaldialogue2008.eu/406.0.html?&L=10&redirect_url=my-startpageeyid.html
211. Sleeter, C.E., Grant, C.A. (2006). *Making choices for multicultural education: Five approaches to race, class and gender* (5 ed.). Hoboken, NJ : WileyStokols, D. Toward a science of transdisciplinary action research. *American Journal of Community Psychology*, Vol. 38, p. 63–77. [skatīts 2010. gada 22. oktobrī]. Pieejams: https://webfiles.uci.edu/dstokols/Pubs/Toward%20a%20Science%20of%20TD%20Action%20Research_Stokols.pdf
213. Swain, J., Cook, T. (2001). *In the name of inclusion*. Critical Social Policy. p. 185–207.
214. Šulmane, I., Kruks, S. (2005). *Neiecietības izpausmes un iecietības veicināšana Latvijā. Nacionālā programma iecietības veicināšanai 2005. –2009. g. 1. pētījums Laikrakstu publikāciju analīze (Diena, Neatkarīgā, Latvijas Avīze, Vakara Ziņas, Телеграф, Час, Вестн-Сегодня)*. ĪUMSILS, 1. nodaļa pētījumu teorētiskais pamats un metodoloģija. [skatīts 2009.gada 28.novembrī]. Pieejams: HU <http://www.integracija.gov.lv/>
215. Šulmane, I., Kruks, S. (2006). *Neiecietības izpausmes un iecietības veicināšana Latvijā. Laikrakstu publikāciju un politiskā diskursa analīze 2004./2005. gads*. Rīga : Īpašo uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts.
216. Šūpule, I., Krastiņa, L., Peņķe, I., Krišāne, J., (zin. red.) Zepa, B. (2004). *Etniskā tolerance un Latvijas sabiedrības integrācija*. Rīga : Baltijas Sociālo Zinātņu institūts.
217. Šūpule, I. (2012). *Etniskās un nacionālās identitātes sociālā konstruēšana mijiedarbībā: Latvijas gadījuma izpēte*. Promocijas darbs. LU SZI, Rīga.
218. Špona, A., Čehlova, Z. (2004). *Pētniecība pedagogijā*. Rīga : RAKA
219. Tabūns, A. (zin. red.) (2006). *Kultūra. Jaunieši. Mediji*. Rīga : Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultāte.
220. Taylor, G. (2004). The Ginott Modell. In GR Taylor (ed.) *Practical application of classroom management theories into strategies*. Lanham, Md.: University Press of America. [skatīts 2010. gada 13. jūlijā].

221. Taylor, C. (1994). *The Politics of Recognition*. In: Gutmann A. (ed)
222. Tiļļa, I. (2003). *Pusaudžu sociālkultūras kompetences pilnveide otrās svešvalodas mācībuprocesā*. Promocijas darba kopsavilkums. LU PPI, Rīga.
223. UNESCO *Iecietības principu deklarācija*. Apstiprināta ar 1995. gada 16. novembra UNESCO Ģenerālās konferences rezolūciju Nr. 5.61. [skatīts 2009. gada 22. septembrī]. Pieejams: <http://www.unesco.org/cpp/uk/declarations/tolerance.pdf>
224. UNESCO (2005). *Konvencija par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu*. [skatīts 2009. gada 22. septembrī]. Pieejams: <http://www.unesco.lv/custom/Convention-on-the-protection>
225. UNESCO (2006). *Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu*. Rīga: UNESCO Latvijas nacionālā komisija. [Skatīts 2009. gada 22. septembrī]. Pieejams: <http://www.unesco.lv>
226. UNESCO (2001). *Vispārējā deklarācijā par kultūru dažādību*. [skatīts 2009. gada 22. septembrī]. Pieejams: <http://www.unesco.lv>
227. Valsts programma (2001). *Sabiedrības integrācija Latvijā*. [Skatīts 2009. gada 22. septembrī]. Pieejams: [R.www.lsif.lv/files/pics/.../EEZ.../Valsts%20Programma_SIL.pdf](http://www.lsif.lv/files/pics/.../EEZ.../Valsts%20Programma_SIL.pdf)
228. Valsts programma *Kultūra (2000-2010)*. [Skatīts 2009. gada 22. septembrī]. Pieejams: <http://www.km.gov.lv/ui/imagebinary.asp?imageid=306>
229. *Valsts valodas likums*. (Latvijas Republikas Saeima 09.12.1999.) [skatīts 2009. gada 22. septembrī]. Pieejams: <http://izm.izm.gov.lv/normativie-akti/likumi/917.html>
230. IZM. *Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2005.–2014. gadam* (2005). [skatīts 2009. gada 22. septembrī]. Pieejams: <http://izm.izm.gov.lv/normativie-akti/politikas-planosana.html>
231. Valtenbergs, V. (2010). *Interneta politiskās komunikācijasnozīme atklātības un elektroniskās demokrātijas attīstībā*. Promocijas darbs. LU SZI, Rīga.
232. van Dijk, T. A. (2006). *Politics, Ideology, and Discourse*. [skatīts 2011. gada 21. novembrī]. Pieejams: <http://www.discourses.org/OldArticles/Politics,%20Ideology%20and%20Discourse.pdf>
233. Vēbers, E. (2007). *Vai teiksim ardievas sabiedrības integrācijai? Pretestība sabiedrības integrācijai: cēloņi un sekas*. Rakstu krājums. Rīga : LU Filozofijas un socioloģijas institūts.
234. Vēbers, E. u. c. (2001). *Etnopolitika Latvijā*. Rīga : ELPA.
235. Vēbers, E. (2000). *Latvijas sabiedrības integrācijas etnopolitiskā dimensija*. Integrācija un etnopolitika. Rakstu krājums. Rīga : Jumava.
236. Vēdišceva, J. (2010). *Mazākumtautību pamatizglītība Latvijā (1918–1940)*. Promocijas darbs. Rīga, LU PPI.

237. Vetik, R. (2002). *Multicultural Democracy as a New Model of National Integration in Estonia*. In: *The Challenge of the Russian Minority*. Ed. M.Lauristin and M. Heidmets. Tartu University. p.59.
238. Vygotsky, L. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA : Harvard University Press.
239. Watkins, A. (Editor) (2007). *Assessment in Inclusive Settings: Key Issues for Policy and Practice*. Odense, Denmark : European Agency for Development in Special Needs Education.
240. Wertsch, J. V. (1985). *Vygotsky and the social formation of mind*. Cambridge, Mass. : Harvard University Press.
241. Wertsch, J. V. (1992). *A sociocultural approach to intellectual development*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press. p. 328–349.
242. Vasiļevs, S. (2003). *Bilingual education in Latvia – its necessity, problems and methods of achieving positive results*. Rīga : Informācijas sistēmas augstskola.
243. Volet, S., Ang, G. (1998). Culturally mixed groups on international campuses: An opportunity for intercultural learning, *Higher Education Research and Development*, Vol. 17, p. 5–23.
244. Zepa, B., Šūpule, I., L.Krastiņa (2004). *Ethnic Tolerance and Integration of the Latvian Society*. Rīga: Baltic Institute of Social Science.
245. Zvagulis, P. (2008). *Kombinētā kumulatīvā indeksācija sabiedrības spriedzes noteikšanai*. Rīga : Īpašo uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts.
246. Žogla, I. (1994.). *Skolēna izziņas attieksme un tās veidošanās*. Rīga : Latvijas Universitāte.
247. Žogla, I (2001). *Didaktikas teorētiskie pamati*. Rīga : RaKa.
248. Альтшуллер Г.С. Творчество как точная наука (теория решения изобретательских задач) - М.: Сов. радио, 1979
249. Амонашвили Ш. А. (1982). *Созидая человека*. Москва : Педагогика.
250. Бурдые, П., (2001). *Клиническая социология поля науки*. Социоанализ Пьера Бурдьё. СПб.
251. Бурдые, П., (1994). *Начала*. Москва : Socio-Logos.
252. Бурдые, П., (1993). *Социология политики*. Москва : Socio-Logos.
253. Годфруа, Ж . (1996). *Что такое психология*. I, II. – М осква : Мир.
254. Зиглер, Д., Хьелл, Л. (2000). *Теории личности*. Санкт-Петербург : Питер.
255. Фуко, М. (1996). *Воля к истине. По ту сторону знания, власти и сексуальности*. Работы разных лет Москва : Кастанль.
256. Хабермас, Ю. (2001). *Вовлечение Другого. Очерки политической теории*. Санкт-Петербург : Наука.
257. Кант, И. (1994). *Основоположения метафизики нравов*// Собр. соч. в 8-ми т. Т. 4. М.: Чоро.
258. Коменский, Я. А. (1984). *Избранные педагогические сочинения*. Т. 2. Москва.

259. Коменский, Я. А. (2000). *Единственно необходимое // Лабиринт света и рай сердца*. Москва : МИК.
260. Колесов, Д. (2005). *Каузальная атрибуция и предвзятость*. №4. Москва : Развитие личности.
261. Кириллова, Н. (2006). *Медиакультура: от модерна к постмодерну*. Москва : Академический Проект.
262. Майерс, Д. (1997). *Социальная психология*. Санкт-Петербург : Питер, Пресс.
263. Малашонок, А., Халявин, Н. *Подробнее об исследовании результатов реформы образования в русских школах*. Ассоциация русской культуры образования и науки "АРКОНА". [skatīts 2009. gada 14. decembrī]. Pieejams: <http://www.svoi.lv/userfiles/File/memorandum-svoi.doc>.
264. Маслоу, А. Г. (1999). *Мотивация и личность*. Санкт-Петербург : Евразия.

Avoti

1. *Arī Latvijas vīrieši Īrijā slēdz aprēķina laulības, parasti ar Nigērijas pilsonēm*. Apollo. 19.04.2010. [skatīts 2010. gada 26. aprīlī]. Pieejams: www.apollo.lv
2. *Arvien vairāk cilvēki no Afganistānas glābiņu meklē Latvijā*. Apollo. 21.01.2010. [skatīts 2010. gada 10. martā]. Pieejams: www.apollo.lv
3. *Biedrība rosina sodīt arī fiktīvo laulību organizatorus*. Delfi. 19.01.2011. [skatīts 2011. gada 3. martā]. Pieejams: www.delfi.lv
4. *'Delfi' pēta: imigrantu vilnis pār Latviju - kad un cik liels?* Delfi. 03.01.2011. [skatīts 2011. gada 3. martā]. Pieejams: www.delfi.lv
5. *Demogrāfs: tuvākajos gados Latvijai masveida imigrācija nedraud*. Delfi. 06.06.2011. [skatīts 2011. gada 25. augustā]. Pieejams: www.delfi.lv
6. Grīnbergs, A. (2011). *Andris Grīnbergs: Par nacionālo identitāti un sabiedrības integrāciju*. Delfi. 24.08.2011. [skatīts 2011. gada 25. augustā]. Pieejams: www.delfi.lv
7. *Eksperti: pensiju sistēma sabrūk*. Apollo. 07.03.2011. [skatīts 2011. gada 10. martā]. Pieejams: www.apollo.lv
8. *Eksperts: imigrantiem Latvija nav pievilcīga, demogrāfija būs jārisina, laižot pasaulē bērnus*. Delfi. 07.07.2011. [skatīts 2011. gada 8. jūlijā]. Pieejams: www.delfi.lv
9. *Es esmu savējais!* (2010). Delfi. 13.06.2010. [skatīts 2010. gada 11. septembrī]. Pieejams: www.delfi.lv
10. *Igaunijā un Latvijā negrib dzīvot bēgļi*. Delfi. 08.05.2009. [skatīts 2009. gada 12. maijā]. Pieejams: www.delfi.lv
11. *Jauniešiem atšķirīgi viedokļi par bēgļu uzņemšanu*. Delfi. 03.06.2011. [skatīts 2011. gada 3. jūlijā]. Pieejams: www.delfi.lv
12. *Finanšu ministrs: Latvija nevarēs attīstīties bez imigrantiem*. Apollo. 02.05.2011. [skatīts 2011. gada 15. maijā]. Pieejams: www.apollo.lv

13. *Karnīte: valsti var glābt tikai imigrācija*. Apollo. 09.02.2011. [skatīts 2011. gada 10. augustā]. Pieejams: www.apollo.lv
14. Krasnopjorovs, O. (2010). *Oļegs Krasnopjorovs: Migrācija – izaicinājumi un iespējas*. Delfi. 30.03.2010. [skatīts 2010. gada 11. aprīlī]. Pieejams: www.delfi.lv
15. Latkovskis, I. (2010). *Ilmārs Latkovskis: Divdabīgais multikulturālisms. Kanāda un Latvija*. Delfi. 03.06.2010. [skatīts 2010. gada 11. septembrī]. Pieejams: www.delfi.lv
16. *Latvijas pilsoņi iesaistīti lielākajā fiktīvo laulību shēmā Lielbritānijā*. Delfi. 09.09.2010. [skatīts 2010. gada 11. septembrī]. Pieejams: www.delfi.lv
17. *Latvijā pagaidām neplūst bēgļi no arābu valstīm; ir četri patvēruma pieprasījumi*. Delfi. 26.02.2011. [skatīts 2011. gada 11. septembrī]. Pieejams: www.delfi.lv
18. *Latvijā pieaug patvēruma meklētāju skaits*. Delfi. 16.05.2011. [skatīts 2011. gada 11. septembrī]. Pieejams: www.delfi.lv
19. *Latvijā ierodas aizvien vairāk bēgļu no trešās pasaules valstīm*. Apollo. 01.07.2011. [skatīts 2011. gada 10. augustā]. Pieejams: www.apollo.lv
20. Mežs, I. (2011). *Kā cīnīties pret migrāciju*. Apollo. 10.08.2011. [skatīts 2011. gada 10. augustā]. Pieejams: www.apollo.lv
21. *Mūrnieces padomnieks: imigranti uz Latviju nebrauks*. Apollo. 11.02.2011. [skatīts 2011. gada 15. februārī]. Pieejams: www.apollo.lv
22. *Patvēruma meklētāji no Afganistānas piesaka badastreiku*. Delfi. 03.03.2010. [skatīts 2010. gada 3. martā]. Pieejams: www.delfi.lv
23. *Pērn trīs Krievijas pilsoņiem Latvijā piešķirts bēgļa statuss*. Apollo. 29.01.2010. [skatīts 2010. gada 10. martā]. Pieejams: www.apollo.lv
24. *Pētījums: Latvijā vēlams īstenot aktīvu imigrācijas politiku*. Delfi. 20.05.2009. [skatīts 2009. gada 11. decembrī]. Pieejams: www.delfi.lv
25. *Profesors: baltajiem cilvēkiem draud verdzība un izmiršana. Latviju piepildīs „krāsainie” imigranti*. Apollo. 07.12.2010. [skatīts 2010. gada 10. decembrī]. Pieejams: www.apollo.lv
26. *Robežsardzes pārstāve: bēgļi no Ziemeļāfrikas agri vai vēlū sasniegs Latviju*. Apollo. 17.05.2011. [skatīts 2011. gada 15. maijā]. Pieejams: www.apollo.lv
27. Rozenfelde, L. (2011). *Kas notiek Latvijā?: Vai pensiju sistēma sabruks (II): bērni un migrācija neglābs*. Delfi. 04.04.2011. [skatīts 2011. gada 21. augustā]. Pieejams: www.delfi.lv
28. *Rungainis: nākotnē pensijās saņemsim tikai uzkrāto; pārējiem būs nabadzības pabalsti*. Apollo. 29.06.2011. [skatīts 2011. gada 12. jūlijā]. Pieejams: www.apollo.lv
29. Skudra, A. (2011). *Aivars Skudra: Briseles plāni – Latvija kā Ziemeļāfrikas geto (1.daļa)*. Delfi. 15.08.2011. [skatīts 2011. gada 17. augustā]. Pieejams: www.delfi.lv
30. Skudra, A. (2011). *Aivars Skudra: Briseles plāni – Latvija kā Ziemeļāfrikas geto (2.daļa)*. Delfi. 19.08.2011. [skatīts 2011. gada 21. augustā]. Pieejams: www.delfi.lv

31. *Strautiņš: palielinot dzimstību sabiedrība var sev nodrošināt zemāku pensionēšanās vecumu.* Delfi. 25.02.2011. [skatīts 2011. gada 27. februārī].
Pieejams: www.delfi.lv
32. *Šķēli biedē imigrācija.* Apollo.06.04.2011. [skatīts 2011. gada 10. aprīlī].
Pieejams: www.apollo.lv

Pielikumi

1. pielikums: dažādi pasākumi, kas tika piedāvāti imigrantu skolās, pirmsskolas izglītības iestādēs un vispārējās izglītības iestādēs 2003./04. mācību gadā

(Gendebien 2004, 37)

	A	B	C	D	E
BE fr		•	•		
BE de			•		
BE nl	•		•		•
CZ			•		
DK	•	•			
DE	•				
EE			•		
EL	•			•	
ES			•	•	•
FR	•	•		•	
IE	•	•	•		
IT		•	•		
CY	(;)	(;)	(;)	(;)	(;)
LV	•				
LT				•	
LU	•		•	•	
HU	•				
MT					
NL	•		•		•
AT	•				
PL					
PT	•		•		
SI					
SK			•		
FI	•	•	•	•	•
SE		•		•	•
ENG/ WLS/NIR	•	•	•		•
SCT			•		
IS	•	•			
LI	(;)	(;)	(;)	(;)	(;)
NO	•				
BG					
RO			•		

A rakstiska informācija par skolas sistēmu;
B nodrošināts tulks;
C speciālie resursi – personāls/konsultants;
D papildus sanāksmes/tikšanās imigrantu ģimenēm;
E informācija par pirmsskolas ģimeni;
• ir nodrošināts nav pasākumu

Piezīmes:
Spānija: Pasākumus organizē konkrēta apgabala kopiena, katrā apgabalā tie ir atšķirīgi.

2. pielikums: politiskās telpas raksturojums

Pirmais valdības politikas attīstības dokuments par sabiedrības integrāciju ir **MK 2001. gadā apstiprinātā Valsts programma „Sabiedrības integrācija Latvijā”**, kurā galvenās apskatāmās jomas ir pilsoniskās sabiedrības attīstība, sociālā un reģionālā integrācija, iekļaujošas izglītības attīstība, mūžizglītība, valsts valodas nostiprināšana, kultūra, migrācija, repatriācija un sadarbība ar tautiešiem ārzemēs.

2001. gadā tika izveidots Sabiedrības integrācijas fonds.

2002. gadā izveidots ģeogrāfisku uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās amats, kā arī **Ģeogrāfisku uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts (ĢUMSILS)**. ĢUMSILS galvenās kompetences sabiedrības integrācijas jomā bija mazākumtautību tiesību aizsardzība, pilsoniskās sabiedrības attīstības veicināšana, sadarbība ar tautiešiem ārzemēs, lībiešu (līvu) kultūras saglabāšana, diskriminācijas izskaušanas starpnozaru jautājumi, iecietības veicināšana sabiedrībā un imigrantu integrācija.

Pamatojoties uz MK 2008. gada 29. oktobra rīkojumu Nr. 650 „Par Ģeogrāfisku uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāta reorganizāciju”, **Bērnu un ģimenes lietu ministrija no 2009. gada 1. janvāra pārņēma ĢUMSILS funkcijas.**

Saskaņā ar MK 2009. gada 29. maija rīkojumu Nr. 359 „Par Bērnu, ģimenes un sabiedrības integrācijas lietu ministrijas reorganizāciju”, **no 2009. gada 1. jūlija TM ir atbildīgā ministrija par valsts politikas izstrādi sabiedrības integrācijas jomā, kā arī par tās īstenošanas organizēšanu un koordinēšanu.**

Saskaņā ar **Ministru kabineta 2011. gada 22. februāra sēdes lēmumu no 2011. gada 1. aprīļa Kultūras ministrija no Tieslietu ministrija pārņem imigrantu integrācijas politikas izstrādi un īstenošanu.** Turpmāk KM būs arī Eiropas trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda vadošā iestāde.

2010. gada 26. martā ir apstiprināti likumdošanas grozījumi, kuri piešķir tiesības uz izglītību trešo valstu valstspiederīgajiem vai bezpavalstniekiem ar derīgu uzturēšanās atļauju.

2011. gada 20. jūlijā Eiropas Komisija pieņēma Eiropas programmu trešo valstu pilsoņu integrācijai (MEMO/11/529, Brisele, 2011. gada 20. jūlijs)(European Agenda for the Integration of Third-Country Nationals) – Eiropas Komisijas paziņojumu Eiropas

Parlamentam, Padomei, Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komitejai un reģionu komitejai. Paziņojums, kā arī tam pievienotais darba dokuments (*Commission Staff working paper – EU initiatives supporting the integration of Third-Country nationals*) tika skatīts 2011.gada 22.jūlija Imigrācijas, robežu un patvēruma jautājumu stratēģiskajā komitejā (SCIFA).

Saskaņā ar Eiropas Komisijas pārstāvju sniegto informāciju, abi dokumenti atbilst gan Stokholmas programmai, gan ES 2020 stratēģijai, gan citiem iepriekš pieņemtajiem un spēkā esošajiem Eiropas integrācijas politikas dokumentiem.

Sanāsmē Komisijas pārstāvji uzsvēra, ka integrācijas jautājumu risināšana joprojām ir ekskluzīva dalībvalstu kompetence, to mērķis nav harmonizēt valstu tiesiskos regulējumus. Ar jauno programmu Komisija piedāvā šādus politikas ieviešanas instrumentus:

- stiprināt labās prakses apmaiņu;
- radīt daudzlīmeņu sadarbību politikas izstrādes procesā;
- nodrošināt sistemātisku integrācijas procesu monitoringu, kas būtu balstīts uz kritērijiem, par kuriem vienojās 2010. gada ministru līmeņa konferencē Saragosā (Country Nationals. Brussels).

Latvijas valsts ir atbildīga par valsts politiku sabiedrības integrācijas jomā, kā arī par atbalsta sistēmas pilnveidi veiksmīgai imigrantu integrācijai/iekļaušanai sabiedrībā.

Nemot vērā to, ka Eiropu ietekmē demogrāfiskās izmaiņas, tostarp iedzīvotāju novecošana, samazinās darbspējīgo iedzīvotāju skaits un palielinās mūža ilgums. Legālā migrācija var palīdzēt šo jautājumu risināšanā. Eiropa kļūst arvien daudzveidīgāka gan no etniskās, kultūras un tradīciju, gan dzīvesveida puses.

Integrācija ir process, kas sākas *uz zemes*, un integrācijas politikai būtu praksē jāizmanto *augšupējo metodi* (bottom-up), kuru praksē katrs saprot, kā grib, un ar to arī rīkojas, kā grib (balstoties uz vietējām īpatnībām), līdz tiek apjausta saskaņošanas vajadzība, lai novērstu traucējošās atšķirības (Lēmums Nr. 15. Par angļu valodas apzīmētāju *top-down* un *bottom-up* atveidi latviešu valodā metožu nosaukumos.). Politiskais mērķis, kas ietver sevī, piemēram, atbalstu valodas apguvē, preventīvos pasākumus, izglītības un nodarbinātības pieejamību, cīņu pret diskrimināciju, ir veicināt migrantu iekļaušanos sabiedrībā.

Iekļaušanos sabiedrībā var panākt tikai tad, kad tā ir izglītota un informēta, tajā valda

cieņa pret dažādību, tiek respektēts un ievērots vienlīdzības princips. Jo atvērtāka, zinošāka, iecietīgāka būs Latvijas sabiedrības vairākuma daļa, jo veiksmīgāk notiks iekļaušanās.

2011.gads - Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes (2012– 2018), kurās ir definēta sabiedrības integrācija– *visu Latvijā dzīvojošo cilvēku iekļaušanās sabiedrībā, neraugoties uz viņu nacionālo piederību un pašidentifikāciju. Integrācijas kopīgais pamats ir latviešu valoda, piederības sajūta Latvijas valstij un tās demokrātiskajām vērtībām, cieņa pret Latvijas unikālo kultūrtelpu, kopīgas sociālās atmiņas veidošana. Sabiedrības integrācija veicina pilsonisko līdzdalību, kas ir vērsta uz sabiedrisko problēmu demokrātisku un racionālu risināšanu, stiprina indivīdu savstarpējo sadarbību un uzticību* (KM, 2011 : 6).

3. pielikums: portālu „Delfi” un „Apollo” raksti, kuri izmantoti konteksta dziļākai izpratnei

Igaunijā un Latvijā negrib dzīvot bēgļi (40)

www.DELFI.lv |

08. maijs 2009 15:23

Latvija un Igaunija ir divas Eiropas Savienības dalībvalstis, kuras 2008.gadā saņēmušas vismazāk pieteikumu patvēruma piešķiršanai – patvērumu šajās valstīs pērn prasījuši attiecīgi 55 un 15 cilvēku, liecina „Eurostat” apkopotā statistika.

Visvairāk Latvijā patvērumu prasījuši Gruzijas (15 pieteikumi), Afganistānas (10) un Krievijas (5) pilsoņi. Rēķinot pret miljonu iedzīvotāju, proporcionāli mazāk patvērumu prasījuši jau minētajā Igaunijā un Polijā. 15 no Latvijas varas iestādēm iesniegtajiem patvēruma pieteikumiem tikuši pieņemti, no tiem 10 atteikti, piecie apmierināti. Bēgļa statuss tomēr nav ticis piešķirts nevienam no lūdzējiem.

Kopumā 2008.gadā ES saņēmusi 240 000 pieteikumus patvēruma piešķiršanai. Visvairāk patvērumu meklējuši Irākas pilsoņi - 29 000 jeb 12% no kopējiem patvēruma meklētājiem. Tālāk seko Krievijas pilsoņi (21 000), somālieši (14 300), serbi (13 600) un afgāņi (12 600).

Viskārotākā zeme bēgļiem bija Francija, kur reģistrēti 41 800 pieteikumi. Lielbritānijā dzīvot vēlējas 30 500 patvēruma meklētāju, Vācijā - 26 900. Vēl starp iekārotākajām mītnes zemēm reģistrētas Zviedrija, Grieķija, Beļģija un Nīderlande.

Interesanti, ka noteiktas valsts bēgļi izvēlas sūtīt pieteikumus kādai konkrētai valstij. 91% no tiem, kas vēlējas dzīvot Polijā un 77% no tiem, kas vēlējas dzīvot Lietuvā, ir Krievijas pilsoņi. Savukārt, piemēram, puse no bēgļiem, kas prasīja patvērumu Bulgārijā, bija irākieši.

Pētījums: Latvijā vēlams īstenot aktīvu imigrācijas politiku (193)

www.DELFI.lv

LETA |

20. maijs 2009 21:56

Latvijā būtu vēlams veidot efektīvu un valsts ekonomiskajām interesēm atbilstošu migrācijas politiku, tostarp realizēt aktīvu imigrācijas politiku, secināts SIA "Ekonomikas prognozēšanas centrs" (EPC) pētījumā par iedzīvotāju migrācijas ietekmi uz Latvijas tautsaimniecību.

Viena no pētījuma autorēm ekonomiste Raita Karnīte trešdien tā prezentācijā norādīja, ka Latvijā nav sabalansētas migrācijas politikas, proti, emigrācija tiek attaisnota, bet imigrācija tiek uzskatīta par nepieņemamu un pat "tabu" tēmu.

Latvijas situācijā imigrācija nespēj kompensēt emigrāciju, tāpēc, pēc Karnītes teiktā, "mēs zaudējam savus cilvēkus". Lai gan daudzos pētījumos apstiprinājies, ka emigrācija ir nenovēršams process, ņemot vērā vidējās darbaspēka izmaksas, Latvija mēģina demogrāfisko situāciju risināt ar pūliņiem mazināt emigrāciju, nevis veicināt imigrāciju.

Eiropas Savienības tā dēvētās vecās dalībvalstis ir sapratušas, ka emigrācijas procesus nav iespējams ietekmēt, tādēļ veicina imigrāciju, un to iedzīvotāju skaits ilgtermiņā palielinās. Tāpat attīstītās valstis saprot, ka emigrāciju nav iespējams kompensēt tikai ar dzimstības palielināšanās veicināšanu.

Savukārt jaunajās bloka dalībvalstīs nav imigrācijas politikas, tādēļ to iedzīvotāju skaits turpina sarukt. Pēc Karnītes teiktā, no mūsu valsts aizbraukušie savu darbu ārzemēs veic labi, jo dara to ar augstāku izglītības līmeni, nekā tas vajadzīgs darba veikšanai. Tāpat viņi vēlas doties atpakaļ uz Latviju, tādēļ pensija, visticamāk, viņiem tiks izmaksāta mūsu valstī. Līdz ar to mūsu valsts paliek zaudētāja, bet tās valstis, uz kurām devušies mūsu iedzīvotāji, - ieguvējas.

Pētījumā norādīts, ka imigrācija dotu vairākus tiešos ieguvumus, piemēram, iekšējā patēriņa, ražošanas apjoma, pievienotās vērtības, peļņas un nodokļu apjoma valsts budžetā palielināšanos. Tāpat būtu arī netiešie ieguvumi: iedzīvotāju skaita palielināšanās, kas palielina valsts konkurētspēju, dzīves kvalitātes uzlabošanās, cenu samazināšanās un eksporta potenciāla paaugstināšanās.

Vienlaikus imigrācijai ir arī savas izmaksas, piemēram, jāuztur imigranti, kas nestrādā, un arī vietējie iedzīvotāji, kas izstumti no darba tirgus. Tāpat palielinās ienākumu atšķirības, tautsaimniecība koncentrējas zemu darba izmaksu jomās, iespējama sociālā un etniskā spriedze, nepieciešami izdevumi valsts budžetā imigrācijas politikai u.tml.

Pētījumā sniegtajam viedoklim lielā mērā piekrita arī sabiedriskās politikas centra "Providus" pētniece Dace Akule un Baltijas Starptautiskā ekonomikas politikas studiju centra pētnieks Vjačeslavs Dombrovskis.

Pēc pētnieka Dombrovskā domām, patlaban ekonomiskā krīze Latvijā nebūtu tik dziļa, ja 2005. un 2006.gadā mūsu valstī būtu veicināta imigrācija, proti, ar imigrācijas palīdzību būtu "atvēsināta" ekonomika, piemēram, nebūtu tik augstas darbaspēka izmaksas būvniecības sfērā.

Akule norādīja, ka Latvijā ir akūts skatījums uz migrāciju no ekonomiskā skatu punkta, jo par imigrāciju tiek runāts tikai "augstās emocionālās gammās". Tāpat pētniece uzskata, ka emigrāciju nav iespējams apturēt ar ekonomiskās situācijas uzlabošanos Latvijā, jo jāņem vērā arī tādi aspekti kā politiskā un sociālā vide, kā arī sociālo jautājumu virzība valstī.

Savukārt Starptautiskās migrācijas organizācijas Rīgas biroja vadītājs Ilmārs Mežs pauda viedokli, ka būtiskāk ir veicināt aizbraukušo atgriešanos mūsu valstī, nevis imigrantu piesaisti. Arī Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūta pārstāve Pārsla Eglīte sacīja, ka imigrācija nespēs risināt sabiedrības novecošanās problēmu. Tāpat Eglīte nepiekrīta viedoklim, ka no Latvijas prom devušies augsti kvalificēti cilvēki, jo, kā liecina pētījumi, ar augstu kvalifikāciju zemas kvalifikācijas darbu prom

aizbraukušie strādā ne vairāk kā gadu un vēlāk viņi vai nu atgriežas Latvijā, vai arī atrod savai kvalifikācijai atbilstošu darbu.

Kā ziņots, 2008.gada beigās tika sākts un ar Eiropas Komisijas pārstāvniecības atbalstu veikts pētījums "Iedzīvotāju starpvalstu ilgtermiņa migrācijas ietekme uz Latvijas tautsaimniecību". Pētījumu veica EPC, ekonomiste Raita Karnīte un pētnieks Krišs Karnītis.

Kā norāda pētījuma autori, iedzīvotāju starpvalstu ilgtermiņa migrācija ir faktors, kura ietekmi tautsaimniecības attīstības nākotnes paredzējumos nevar atstāt bez ievēribas.

Tālāk, attīstot pētījumu, plānots izveidot matemātisko modeli ekonomikas prognozēšanai.

Arvien vairāk cilvēki no Afganistānas glābiņu meklē Latvijā

BNS

Ceturtdiena, 21. janvāris (2010) 21:22 | Komentāri: **(20)**

Latvijā pērn patvērumu pārsvarā pieprasījuši Afganistānas un Uzbekistānas iedzīvotāji.

Valsts robežsardzes apkopotā statistika, ar kuru ceturtdien gada pārskata sanāksmē iepazīstināja robežsardzes priekšnieks Normunds Garbars, liecina, ka pērn Valsts robežsardzē ir reģistrēti 57 patvēruma meklētāji, no kuriem piecas personas vēlāk atteicās no patvēruma Latvijā. 21 patvēruma meklētājs bija pārņemts no citām Eiropas Savienības valstīm.

Aizpērn patvērumu pieprasīja 51 persona.

Pērn patvērumu Latvijā pieprasīja 18 Afganistānas, 11 Uzbekistānas, trīs Krievijas, Irānas un Palestīnas pilsoņi, kā arī divi no Bangladešas, Gruzijas, Kongo, Sīrijas un Turcijas. Patvērumu pieprasījis arī viens iedzīvotājs no Baltkrievijas, Eritrejas un Irākas, kā arī viena persona bez noteikta statusa.

Aizpērn patvērumu Latvijā lūdza 17 Gruzijas, desmit Afganistānas, pieci Krievijas, trīs Sīrijas, divi Bangladešas, Šrilankas un Kubas iedzīvotāji, kā arī viens no Azerbaidžānas, Kirgizstānas, Baltkrievijas, Nigērijas, Tadžikistānas, Ukrainas, Pakistānas, Senegālas, Kamerūnas un Turcijas.

2009.gadā par nelikumīgu valsts robežas šķērsošanu aizturēti 153 trešo valstu valstspiederīgie, kas salīdzinājumā ar 2008.gadu ir pieaugums par 41%.

Visbiežāk par nelikumīgu robežas šķērsošanu aizturēti Afganistānas, Moldovas un Ķīnas iedzīvotāji.

2009.gadā aizturēti 568 trešo valstu valstspiederīgie, kuri pārkāpuši uzturēšanās noteikumus Latvijā. Visbiežāk uzturēšanās nosacījumus pārkāpa Krievijas, Moldovas un Ukrainas pilsoņi.

Pērn trīs Krievijas pilsoņiem Latvijā piešķirts bēgļa statuss

«Apollo», redakcija@apollo.lv

Piektdiena, 29. janvāris (2010) 14:39

Pagājušajā gadā 52 ieceļotāji Latvijai lūguši patvērumu, taču tikai pieciem piešķirts bēgļa statuss un vēl seši ieobraucēji saņēmuši alternatīvo statusu, liecina Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) apkopotā statistika.

Visbiežāk iesniegumi ar lūgumu piešķirt patvērumu pērn saņemti no Afganistānas pilsoņiem - seši pieaugušie un vēl 12 bērni kā savu piederības valsti bija norādījuši tieši Afganistānu. Vēl 11 ieceļotāji patvērumu lūdza no Uzbekistānas, bet pa trijiem ieobraucējiem bijis no Irānas, Krievijas un Palestīnas. Iesniegumi saņemti arī no diviem Bangladešas iedzīvotājiem, diviem Kongo Demokrātiskās Republikas pilsoņiem, kā arī pa diviem Gruzijas, Turcijas un Sīrijas valstspiederīgajiem. Pēc patvēruma vērsušies arī pa vienam ieceļotājam no Irākas, Eritrejas un Baltkrievijas, savukārt vēl viens patvēruma meklētājs bijis bezvalstnieks, jo nav bijis piederīgs nevienai valstij.

Izskatot visus iesniegumus, PMLP pārvalde 1951.gada Ženēvas konvencijas bēgļa statusu pērn piešķīrusi piecām personām, no kurām trīs bēgļi nākuši no Krievijas, viens no Kirgizstānas un vēl viens no Baltkrievijas.

Tāpat pērn sešas personas saņēmušas alternatīvo statusu, kas tiek piešķirts patvēruma prasītājiem, kurus nevar atzīt par bēgļiem, taču pastāv pamats uzskatīt, ka pēc atgriešanās savā izcelsmes valstī šīs personas varētu tikt pakļautas smagam kaitējumam.

Kā norāda PMLP, patvēruma jomā situācija pērn ir bijusi aptuveni tāda pati kā 2008.gadā, un patvērumu prasītāju skaits saglabāties gandrīz tāds pats kā gadu iepriekš.

Taču pēdējos gados mainās tendences, jo šobrīd arvien biežāk Latvijā ierodas patvēruma meklētāji ar lielām ģimenēm, piemēram, ģimenes no Afganistānas, kurās ir pat septiņi bērni. Visbiežāk šie patvēruma meklētāji pamato, ka savā valstī jūtas apdraudēti un vajāti sakarā ar viņu rasi, reliģiju, tautību, piederību pie noteiktas sociālās grupas vai politiskajiem uzskatiem.

Kopš 1998.gada, kad tika uzsākta patvēruma procedūra, patvērumu pieprasījušas 306 personas, no kurām bēgļa statuss piemērots 22 personām, bet vēl 27 personas saņēmušas alternatīvo statusu. Divi bēgļa statusu saņēmušie iedzīvotāji šajā laikā jau ir naturalizējušies un kļuvuši par Latvijas pilsoņiem.

Patvēruma meklētāji no Afganistānas piesaka badastreiku (70)

www.DELFI.lv |

03. marts 2010 17:56

Foto: Europa.eu

Protestējot pret plānoto pārvietošanu uz Igauniju, divi patvēruma meklētāji no Afganistānas, kas ieradušies Latvijā pērn oktobra beigās un mitinās patvēruma meklētāju centrā (PMC) "Mucenieki", trešdien pieteikuši gan badastreiku, gan arī protesta akciju, stāvot sniegā pie centra.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) preses pārstāvis Andrejs Rjabcevs portālu "Delfi" informēja, ka divi vīrieši - patvēruma meklētāji no Afganistānas - trešdien informējuši centra vadību, ka piesaka badastreiku. Tāpat abi protestētāji atteikušies atgriezties centra telpās un pašlaik stāv ārā sniegā, norādot, ka paliks tur tik ilgi, kamēr nebūs atcelts PMLP lēmums pārvietot viņus uz Igauniju. Citas prasības protestētāji nav izvirzījuši, norādīja Rjabcevs.

Viņš skaidroja, ka saskaņā ar Dublinas konvenciju PMLP nolēmusi abu vīriešu patvēruma lietas nodot Igaunijai. Šī konvencija paredz, ka patvēruma lūgumus izskata tā

Eiropas Savienības (ES) dalībvalsts, caur kuru patvēruma meklētājs vispirms ieceļojis ES. Līdz ar to plānots, ka Valsts robežsardze abus vīriešus tuvāko dienu laikā pārvedīs uz kaimiņvalsti, kas savukārt lems par patvēruma piešķiršanu vai nepiešķiršanu, pastāstīja Rjabcevs.

Abus vīriešus pagājušā gada oktobra beigās aizturēja Rīgas autoostā. Tā kā robežsargiem bija aizdomas, ka viņu Šengenas vīzas ir viltotas, viņi sākotnēji tika ievietoti nelegālo imigrantu centrā Olainē. Tur abi vīrieši pieprasīja patvērumu, līdz ar to mainījās viņu statuss un abus pārveda uz PMC "Mucenieki".

Oļegs Krasnopjorovs: Migrācija – izaicinājumi un iespējas (23)

30. marts 2010 05:00

Cetru gadu laikā pēc pievienošanās ES – 2004.-2008. gadā vidējā darba samaksa Latvijā dubultojās, ko pamatā noteica strauja kredītēšanas pieauguma izraisīts būvniecības un nekustamā īpašuma sektora uzplaukums, radot darbaspēka trūkumu būvniecībā un pēc tam arī citās nozarēs, kurš vēl pastiprinājās pirmā emigrācijas viļņa (2004. – 2006. gadā) ietekmē. 2007. gada otrajā pusē Latvija nonāca visai neraksturīgā situācijā, kad iebraukušo skaits pārsniedza izbraukušo skaitu un par aktuālu jautājumu kļuva zemi kvalificētu imigrantu piesaiste, īpaši būvniecībā. Kopš tā laika pagājuši vien nedaudz vairāk nekā divi gadi, un mēs esam pretējā situācijā – augošs bezdarbs un algu kritums izraisījis otro emigrācijas vilni.

Dažādā statistika

Lēsts, ka patlaban apmēram 100 000 Latvijas iedzīvotāju strādā ārvalstīs, tomēr nevar uzskatīt, ka šie cilvēki Latviju ir pametuši. Migrācija ir abpusēja plūsma, cilvēki brauc uz ārzemēm, atgriežas un mēdz atkal aizbraukt. Vairāki avoti norāda uz to, ka kopš 2008. gada beigām palielinājusies gan īstermiņa, gan ilgtermiņa (ilgāka par 1 gadu) emigrācija. Piemēram, Centrālās statistikas pārvaldes dati par ilgtermiņa migrāciju liecina, ka 2009. gadā no Latvijas izbrauca 7.3 tūkstoši un iebrauca 2.5 tūkstoši, tādējādi iedzīvotāju skaits gada laikā migrācijas dēļ samazinājās par 4.8 tūkstošiem, kas ir divreiz vairāk nekā 2008. gadā.

Līdzīgas tendences konstatējamas arī ārvalstu sociālās apdrošināšanas sistēmu reģistros. Piemēram, Lielbritānijā 2009. gada laikā reģistrēto iebraucēju skaits no Latvijas pieauga vairāk nekā divas reizes - tikai līdz septembrim bija reģistrējušies 15 tūkstoši Latvijas iedzīvotāju. Arī krīzes smagi skartajā Īrijā Latvijas iebraucēju skaits 2009. gadā pieauga par 5%; salīdzinājumam - kopējais ieceļotāju skaits no divpadsmit jaunajām ES dalībvalstīm samazinājās par 60%. Jāatzīmē, ka patlaban migrantu plūsma no Latvijas Lielbritānijā un Īrijā veido attiecīgi 10% un 20% no kopējās jauno ES valstu migrantu plūsmas, pietuvojoties Lietuvas migrantu plūsmas apjomam. Pirmā migrācijas viļņa laikā plūsma no Latvijas bija 2-3 reizes mazāka nekā no Lietuvas, ko acīmredzot noteica tas, ka Latvijā ir mazāks iedzīvotāju skaits un bija nedaudz augstāks algu līmenis.

Analizējot lidostas "Rīga" datus, redzams, ka kopš 2002. gada izbraukušo skaits pārsniedza iebraukušo skaitu par aptuveni 80 tūkstošiem. Tā kā gaisa satiksme ir galvenais emigrantu izmantotais transporta veids, arī šos datus var izmantot kā vienu no novērtējumiem ārvalstīs strādājošo Latvijas iedzīvotāju skaitam.

Kāda ir motivācija braukt vai palikt?

Runājot par dzīvesvietas izvēli, var vilkt paralēli ar precī, jo abos gadījumos runa ir gan par emocionāliem, gan pragmatiskiem faktoriem. Jebkurai precei ir trīs pamatīpašības, kas nosaka, vai cilvēks to pērk vai nē - cena, kvalitāte un zīmols. Tāpat jebkurai valstij ir trīs pamatīpašības, kas nosaka, vai šo valsti izvēlas par mītnes vietu - algu līmenis, dzīves kvalitāte un piederības sajūta jeb uztvere par to, vai šajā valstī cilvēks var īstenot savas spējas. Katrs no šiem trim faktoriem nosaka cilvēku motivāciju braukt vai palikt -

protams, katram cilvēkam ir savi apstākļi un sava vērtību hierarhija. Ja koncentrētos uz materiālo pusi, tad faktori, kas nosaka migrantu plūsmu, ir atšķirīga uztvere par sagaidāmo algu līmeni, bezdarbu un ienākumiem dažādās valstīs. Ja šīs atšķirības ir pietiekami lielas, lai ierosinātu cilvēkus mainīt savu mītnes vietu, tad ir vērojama migrācija. Jāatzīmē, ka, ja pirmā emigrācijas viļņa noteicošais faktors bija algu līmeņa starpība starp Latviju un Rietumeiropu, tad pašlaik tie ir bezdarba pieaugums un nākotnes gaidu pesimisms.

Migrācijas ietekme uz ekonomisko situāciju Latvijā

Bieži tiek uzskatīts, ka pašreizējos apstākļos emigrācijas iespējas samazina bezdarba pieaugumu un līdz ar to arī sociālo spriedzi. Tomēr, ņemot vērā, ka emigrē arī daudz jaunu un augsti izglītotu cilvēku, emigrantu vidū var būt potenciālie darba devēji, kas, izmantojot savas biznesa idejas Latvijā, dotu darbu ne tikai sev, bet nodarbinātu arī citus cilvēkus.

Līdzīgi arī migrācijas ietekme uz sociālo budžetu ir divpusēja. No vienas puses, ekonomikas lejupslīdes laikā emigrācija mazina bezdarbnieka un sociālo pabalstu saņēmēju skaitu, bet, no otras puses, krīt arī sociālās apdrošināšanas iemaksas. Pētījumi apliecina, ka vidējā termiņā emigrācijas efekts uz sociālo budžetu ir negatīvs.

Tautsaimniecībai emigrācija rada būtiskus izaicinājumus - draudus, kurus valsts (valdība) ar ekonomisko politiku var pārvērst par iespējām, un to arī vajag izmantot. Piemēram, ilgtermiņa emigrācija samazina Latvijas ilgtermiņa ekonomikas potenciālu, it sevišķi, ja emigrē augsti izglītoti speciālisti. Tomēr, atgriežoties Latvijā, šādiem migrantiem būtu iespēja izmantot vērtīgu darba pieredzi un jaunas zināšanas, tādējādi sekmējot Latvijas ekonomikas potenciālu, - tas īpaši attiecas uz tiem augsti izglītotajiem speciālistiem, kas ārvalstīs stažējās izglītībai atbilstošās profesijās.

Īrijas pieredze migrācijas plūsmas mainīšanā

Īrijas 1987.-2007. gadu pieredze ir unikāla ne vien ekonomikas izaugsmes ziņā, bet arī migrācijas plūsmas pārmaiņu ziņā. Līdz pat 1980. gadu vidum Īrija bija viena no nabadzīgākajām valstīm ES perifērijā. 1973.-1986. gadā par spīti centieniem stimulēt ekonomiku ar augstu budžeta deficītu un vairākām devalvācijām, ekonomikas izaugsme bija zemāka nekā kontinentālajā Eiropā un Lielbritānijā. Bezdarba līmenis bija augsts (17%), un turpinājās īru masveida emigrācija uz ASV.

1987. gadā sākās vērienīga fiskālā konsolidācija, samazinot gan izdevumus, gan nodokļus, bet izdevumus daudz vairāk. Budžeta deficīta mazināšana atjaunoja uzticību tautsaimniecības attīstībai, savukārt, samazinot nodokļus, Īrija kļuva par ES valsti ar zemāko nodokļu slogu, līdz ar to Īrijā ieplūda ārzemju tiešās investīcijas ražošanā. Lai apietu ES ieviedumitas, ASV un citu ne Eiropas Savienības valstu uzņēmēji atvēra ražotnes Īrijā, lai pēc tam no Īrijas eksportētu preces uz citām ES valstīm. Īrijas eksports sāka augt daudz straujāk par importu, pieauga pieprasījums pēc darbaspēka. Bezdarba līmenis noplaka līdz 4%, un bija vērojams darbaroku trūkums - gadu desmitus ieilgušo emigrāciju nomainīja imigrācija. Gadsimtu mijā Īrija kļuva par otru bagātāko valsti ES, bet jau 1990. gados Īrijā sāka atgriezties iepriekš uz ASV emigrējušie īri, un vēlāk, pēc ES paplašināšanās, uz Īriju kā uz sapņu zemi devās simti tūkstoši jauno dalībvalstu pilsoņu.

Lai gan Īrijas - ķeltu tīģera - piemērs diez vai var atkārtoties Latvijā, jo to nodrošināja vairāku veiksmīgu ārējo faktoru kombinācija, Īrijas pieredze rāda, kāda ietekme ir mērķtiecīgai uzticības atjaunošanas politikai ne tikai uz ekonomikas attīstību kopumā, bet arī uz migrācijas plūsmu. Tāpēc var uzskatīt, ka tautsaimniecības attīstība, dzīves līmeņa celšanās un uzticība politikas veidotājiem ir galvenie nosacījumi, lai veicinātu Latvijas migrantu atgriešanos.

Vai Latvijai būs nepieciešama imigrācija?

Runājot par aicinājumiem vienkāršot imigrācijas noteikumus, no tautsaimniecības viedokļa svarīgi ir saprast, vai runa ir par augsti kvalificētu vai zemi kvalificētu darbaspēka imigrāciju. Augsti kvalificētā migrācija ekonomikai ir vēlama, jo šie cilvēki ir spējīgi nodarbināt citus cilvēkus, veicināt gan kvalitatīvu, gan kvantitatīvu izaugsmi un ienākumus. Tomēr augsti kvalificētu darbaspēku Latvija tuvākajos 10-20 gados diez vai masveidā varētu piesaistīt, jo patlaban šiem speciālistiem varam piedāvāt krietni zemāku atalgojumu nekā Rietumeiropa, Krievija (Maskavas apgabals) vai jo īpaši ASV. Savukārt zemi kvalificētu darbaspēku Latvijai tuvākajos gados nevajadzēs, jo pašreiz ir novērojams vienkāršo profesiju darba roku pārpalikums. 2009. gada beigās Latvijā bija ap 270 tūkstoši darba meklētāju un cilvēku, kas zaudējuši cerības atrast darbu, un vairāk nekā pusei no viņiem ir vidējā izglītība vai zemāka. Turklāt zemi kvalificētā darbaspēka imigrācija nepalīdzētu Latvijai pāriet uz kapitālietilpīgu un uz cilvēkkapitālu balstītu ekonomiku un kavētu vidējā atalgojuma līmeņa un līdz ar to dzīves kvalitātes pieaugumu.

Arī Latvijas vīrieši Īrijā slēdz aprēķina laulības, parasti ar Nigērijas pilsonēm

www.apollo.lv

BNS

Pirmdiena, 19. aprīlis (2010) 13:43 | Komentāri: **(55)**

Ne vien Latvijas meitenes, bet arī vīrieši Īrijā slēdz fiktīvas laulības ar trešo valstu pilsonēm, parasti ar daļā dzimuma pārstāvēm no Nigērijas.

Latvijas vēstniecībā Īrijā pārstāve Liene Lobzova aģentūrai BNS apliecināja, ka fiktīvajās laulībās ir iesaistītas ne vien meitenes, bet arī vīrieši no Latvijas. «Šai parādībai jau ir noskaidroti iemesli, un Īrijas puse pašlaik aktīvi strādā pie to novēršanas,» pavēstīja Lobzova.

Tā kā izmaiņas likumos ir Īrijas iekšēja lieta, kamēr tās nav apstiprinātas, Lobzova nevarēja atbildēt, ko Īrijas puse dara, lai novērstu fiktīvu laulību slēgšanu.

Viņa arī atzina, ka šādu laulību noslēgšanas faktu Latvijas pilsoņi tomēr cenšas neatklāt. Neskatoties uz Iedzīvotāju reģistra likumā uzlikto pienākumu ziņot par sava ģimenes statusa maiņu, līdz vēstniecībai informācija par šādām laulībām var nonākt tikai daļēji.

Pagājušajā gadā vēstniecībā tika paziņots par 111 laulībām, bet šā gada pirmajā ceturksnī - par 25.

Pēc palīdzības vēstniecībā vēršas tikpat daudz, cik agrāk, jo pamata tendence nav mainījusies. Meitenes pēc palīdzības vēršas tad, kad ir nonākušas krīzes situācijās, no kurām nevar izkļūt pašu spēkiem.

«Vēršanās vēstniecībā meitenēm ir grūta morāli, jo valsts iestādes pārstāvim ir jāpaziņo par viņas noslēgto aprēķina laulību. Mēs, labi saprotot šo aspektu, iesakām vērsties pēc palīdzības nevalstiskajās organizācijās Īrijā vai Latvijā. Neatkarīgi no tā, kur meitenes vēršas pēc palīdzības, viņām tiek nodrošināta iespēja nokļūt mājās,» pastāstīja Lobzova.

Jau vēstīts, ka pēdējā laikā pieaug fiktīvu laulību noslēgšana starp Latvijas valstspiederīgajiem un trešo valstu pilsoņiem. Latvijas meitenes visbiežāk slēdz laulības ar Pakistānas, Indijas, Bangladešas, kā arī Afganistānas, Sīrijas, Nigērijas un citu eksotisko valstu pilsoņiem, kuru vienīgais mērķis ir iegūt Eiropas Savienības pilsonību.

Laulības ostā bez mīlestības iestūrē arvien jaunākas meitenes. Tieši Īrija ir tā valsts, kurā visvairāk Latvijas valstspiederīgie stājas fiktīvās laulībās.

Fiktīvās laulības ir viens no cilvēktirdzniecības veidiem.

Ilmārs Latkovskis: Divdabīgais multikulturālisms. Kanāda un Latvija (47)

Ilmārs Latkovskis

www.delfi.lv

Latvijas katastrofālā demogrāfiskā situācija mums nedod daudz izvēles iespēju. Pat, ja brīnumainā kārtā mums izdodas strauji uzlabot savu ekonomiku. Pat, ja izskaužam visus valsts izzadzējus. Pat, ja atgriežas visi uz ārzemēm aizbraukušie. Pat, ja stārķi nāk talkā strauji uzlabot dzimstības rādītājus.

Ja pārredzamā nākotnē vēlamies augstāku labklājību, tad, šķiet, šis jautājums nav risināms bez ievērojama imigrantu pieplūduma. Latvijā par šo jautājumu nav diez ko ērti runāt.

Kanādas imigrācijas dienests ir vērigs un skarbs. Atceros, kad vēl vajadzēja vīzu, divreiz man nācās iziet cauri pamatīgām klapatām, lai to dabūtu. Arī tagad kanādiešu ierēdņi savus ieobraucējus pēta un izprašņā jau tranzīta lidostās ārpus Kanādas. Taču vienlaicīgi kanādieši lepojas ar to, ka ir izteikti multikulturāla sabiedrība. Federālā valdība pat izveidojusi īpašu multikulturālisma departamentu.

Toronto metro plakāts ar islāmiska paskata sievieti uzrunā tos, kuri nesen ieceļojuši Kanādā. Dzīve jaunajā mītnes zemē esot izaicinājums, taču šiem cilvēkiem tiek solīta palīdzība labāk iepazīt kanādiešu kultūru, palīdzība atrast darbu un sākt dzīvi no jauna. Palīdzība bez maksas.

Taču ne visi kanādieši ir priecīgi un lepni par imigrantiem. Toronto dzimušais žurnālists Marks Steyns (Mark Steyn) savā grāmatā *America Alone* Kanādas multikulturālisma un imigrācijas veicināšanas politiku uzskata par katastrofu. Gadsimtu mijā desmit gados dzimstība valstī ir kritusies par 25 %. Kanādieši dabiskā ceļā nespēj sevi atražot. Tāpēc imigrācijas veicināšanas pamatā ir ekonomiska konjunktūra, ko Steyn uzskata par tuvredzīgu un perspektīvā katastrofālu. Viņa skatījumā ASV šobrīd vienīgā spēj atražot savu nāciju, kurpretim multikulturālā Kanāda un Eiropa ļāvusies Rietumu civilizācijas sabrukuma gaitai.

Mans paziņa A. raksta kanādiešu presei savai valdībai par paraugu stādot Austrālijas premjeru, kurš nācis klajā ar paziņojumiem par skarbākiem nosacījumiem attiecībā pret imigrantiem. Te nav runa par alerģiju pret citas ādas krāsas cilvēkiem. Uztraukums ir par slogu, ko imigranti uzliek sociālajam budžetam. Sociālās aprūpes ziņā Kanāda, salīdzinājumā ar Latviju, ir tīrā sociālisma zeme. Lai gan līdz šim Kanāda ekonomiskās konjunktūras nolūkos bijusi labvēlīga pret imigrantiem ar biezu naudas maku, tomēr, kā secina A., valstī esot savilkti arī visādi ķīniešu opīši ilgdzīvotāji, kuri tagad uz nebēdu izmantojot vietējo budžetu. Viņš sūkstās, ka no katrām desmit valsts apmaksātajām smalkajām acu operācijām – deviņas izmantojot vecie aziāti.

Cits mans paziņa O. stāsta savu piedzīvojumu lidojumā no Vankūveras uz Toronto. Sagādījies būt kopā ar ķīniešu meiteņu kori. Viņas savā starpā sarunājušās angļiski. Līdzīgu situāciju novēroju arī Toronto viesnīcā, kur nedēļas nogalē ieradies bariņš korejiešu jauniešu. Nakts ālēšanās notiek angļiski. Tas ir pilnīgs pretstats tam valodas fonam, ko ikdienā dzirdi pilsētas ķīniešu vai korejiešu kvartālos. Tur situācija vairāk atgādina Turcijas valstsvīra neseno mudinājumu Vācijas turkiem neintegrēties vācu sabiedrībā. Kaut gan Kanādā esmu dzirdējis valdību sakām – jo labāki latvieši jūs būsi, jo labāki kanādieši jūs būsi. Vai to varētu attiecināt arī uz ķīniešiem un korejiešiem?

Man ir bijusi iespēja vērot arī kanādiešu augstāko sabiedrību. Tajā gan visi ir "baltie". Pilnīgs pretstats demokrātiskā līmeņa multikulturālismam. Zīmīgi. Bet varbūt man tā ir tendencioza sagādīšanās.

Ne man izdarīt secinājumus, kurp ved Kanādas multikulturālisms. Kanādieši paši par to strīdas. Es varu tikai reproducēt savus virspusējos un īslaicīgos vērojumus. Un to daru tālab, lai mudinātu latviešus nebāzt galvu smiltīs savas demogrāfiskās bedres priekšā.

Imigrācija nav nekas labs. Taču šobrīd tā izskatās kā vienīgais līdzeklis, lai salāpītu demogrāfisko situāciju atbilstīgi augšupejošas ekonomikas prasībām. Vai ir citi varianti? Tad par tiem būtu jārunā.

Es esmu savējais!

www.delfi.lv

Apmaksāta informācija

13. jūnijs 2010 23:39

Līdz ar Latvijas iekļaušanos Eiropas kopējā telpā, arvien aktuālāks kļūst arī jautājums par citu valstu pilsoņu vēlmi savu dzīvi uz laiku saistīt ar Latviju. Un, lai gan biedējošās runas par "imigrantu pūliem, kas pārpludinās Latviju", nav piepildījušās, iedzīvotājiem jāreķinās ar to, ka ik gadu Latvijā ierodas vairāki tūkstoši trešo valstu pilsoņu, kuri šeit izvēlas mācīties, strādāt vai vienkārši dzīvot kopā ar saviem ģimenes locekļiem.

Ģimenes saites ir viens no galvenajiem trešo valstu pilsoņu ierašanās iemesliem Latvijā, jo statistikas dati liecina, ka lielākā daļa trešo valstu pilsoņu Latvijā ierodas ģimenes apvienošanas nolūkā, slēdzot laulības, apvienojoties ar saviem bērniem vai aicinot pie sevis vecākus.

Saskaņā ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes datiem, Latvijā šā gada sākumā dzīvoja vairāk nekā 7500 trešo valstu pilsoņu, kuri saņēmuši termiņuzturēšanās atļaujas. Latvijā termiņuzturēšanās atļaujas saņēmuši trešo valstu pilsoņi no 77 valstīm. Protams, daudz ieceļotāju ir no Krievijas, Baltkrievijas, Ukrainas un citām "tuvākām" un labāk zināmām valstīm, taču arī tālo un mazāk pazīstamo valstu pilsoņi pamazām kļūst par mūsu sabiedrības sastāvdaļu, ienesot mūsu ikdienā atšķirīgas tradīcijas un kultūras iezīmes.

Kā stāsta Daugavpilī dzīvojošais Alžīrijas pilsonis, kura sieva ir no Latvijas un Latvijā dzimis viņu dēls, arī viņi sākotnēji dzīvojuši Īrijā, taču izsverot visus plusus un mīnus, Latvijai "plusu" sanācis vairāk. Ne bez svara bijis arī fakts, ka Latvijā dzīvo sievas vecāki, kuri vēlējušies, lai kāds turpina viņu ģimenes biznesu.

Sarunā ar Latvijā dzīvojošo alžīrieti top skaidrs, ka ģimene izvēlējusies dzīvot Latvijā, jo šeit ir labāki dzīves apstākļi, turklāt ģimenei tuvāka un ierastāka likusies pieeja dažādiem pakalpojumiem, tai skaitā veselības aprūpei. Viņš godīgi norāda, ka izvēlējusies valsti, kur būtu vislabāk dzīvot tieši viņa paša ģimenei. Piemēram, viņa tēvs dzīvo Francijā, bet pārējā ģimene - māsa un brāļi - Alžīrijā.

Arī pētnieki, skaidrojot imigrantu ieceļošanas iemeslus, bieži sastopas ar vispārzināmo patiesību - cilvēks meklē, kur viņam ir labāki dzīves apstākļi un, ja viņa priekšstatiem par "labāk" atbilst Latvija, viņš izvēlēsies dzīvot šeit, neatkarīgi no tā, kas ir viņa etniskā dzimtene.

Kā norāda alžīrietis, kas dzīvo Latvijā jau trīs gadus, viņš par vienu no saviem galvenajiem "pienākumiem pret valsti, kurā viņš dzīvo" uzskata valsts valodas apgušanu. Turklāt latviešu valodas prasme nepieciešama, lai saņemtu pastāvīgās uzturēšanās atļauju. Vīrietis uzsver, ka valoda daudz labāk palīdz integrēties apkārtējā sabiedrībā un ātrāk iegūt nepieciešamo informāciju. Viņš norāda, ka ir apguvis - ja neskaita savu dzimto - berberu, arī franču, angļu, arābu un nedaudz krievu valodu.

Latvijā gan pagaidām nav speciālu valsts apmaksātu programmu vai kursu, ja neskaita atsevišķu projektu ietvaros organizētos, kuros jauniešiem iecelotājiem mācītu latviešu valodu.

"Jauniebraucējiem ir īpaši svarīgi tieši sociālie kontakti, tādēļ ir būtiski, lai vietējā sabiedrība būtu gatava sadarbībai ar imigrantiem un palīdzētu viņiem iedzīvoties" - saka Latvijā dzīvojošais alžīrietis. Viņš norāda, ka ir gatavs būt arī par starpnieku, kas palīdz citiem ieceļotājiem aprast ar Latvijas kultūru, ieražām un valsts noteiktajiem likumiem.

| "Latvija ir valsts, kurā dzīvoju un mans pienākums ir dzīvot saskaņā ar tās likumiem, savukārt latviešiem ir iespēja ar manu starpniecību uzzināt vairāk informācijas par citām tautām un kultūrām."

* Informācija sagatavota, pateicoties Solidaritātes un migrācijas plūsmu pārvaldīšanas pamatprogrammas 2007.-2013. gadam Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo Integrācijas fonda 2008. gada programmas projekta Nr. 2008/1.1/12 "Latvijas sabiedrības informēšanas kampaņa par trešo valstu valstspiederīgajiem" atbalstam.

Raksts ir sagatavots ar Eiropas Savienības finansiālu atbalstu. Par šī raksta saturu pilnībā atbild Tieslietu ministrija un tas nevar tikt uzskatīts par Eiropas Savienības viedokli.

Latvijas pilsoņi iesaistīti lielākajā atklātajā fiktīvo laulību shēmā Lielbritānijā (33)
www.DELFI.lv |

09. septembris 2010 19:04

Vairāki Latvijas pilsoņi kā līgavas vai līgavaiņi ir iesaistīti visu laiku lielākajā atklātajā viltus laulību shēmā Lielbritānijas vēsturē, portālu "Delfi" informēja Lielbritānijas vēstniecība Latvijā.

Shēmas organizētāji gan nav Latvijas iedzīvotāji vai pilsoņi, to izveidoja Anglikāņu baznīcas vikārs Alekss Brauns, Ukrainas pilsonis Vladimirs Bučaks un jurists Maikls Adelasoje. Viņus visus trīs apcietināja pirmdien, atzīstot tos par vainīgiem imigrācijas noteikumu pārkāpšanā. Brauns, Bučaks un Adelasoje organizēja vairākus simtus laulību starp Austrumeiropas un Rietumāfrikas iedzīvotājiem.

Pirmdien tiesa Bučakam piesprieda četrus gadus un deviņus mēnešus ilgu cietumsodu, Braunam – četrus gadus un piecus mēnešus, bet Adelasojem – četrus gadus ilgu cietumsodu. Brauns vēl iepriekš bija atzinis savu vainu.

Kopumā viņi laikā no 2005. līdz 2009. gadam organizēja gandrīz 360 viltus laulības Svētā Pētera un Svētā Brauna baznīcā Dienvidaustrumanglijā. Vēstniecība uzsver, ka izmeklēšanas procesā izdevies pierādīt, ka vairums laulību mērķis bija iegūt uzturēšanās atļauju Lielbritānijā.

Shēma paredzēja, ka Bučaks vervēja austrumeiropiešus, bet Adelasoje - rietumāfrikāņus, kurus pārstāvēja savā jurista praksē. Savukārt Brauns viņus "laulāja".

Lielbritānijas imigrācijas ministrs Demjens Grīns atzinis, ka nelegāla imigrācija un fiktīvu laulību organizēšana ir liels bizness. Viņš norādījis, ka britu varas iestādes dara visu iespējamo, lai turpmāk to nepieļautu.

Šis nav pirmais gadījums, kad ziņots par Latvijas iedzīvotāju iesaistīšanos fiktīvu laulību organizēšanā vai līdzdalībā ārvalstīs

Profesors: baltajiem cilvēkiem draud verdzība un izmiršana. Latviju piepildīs «krāsainie» imigranti

«Apollo»

Otrdiena, 7. decembris (2010) 14:01 | Komentāri: **(331)**

«Baltādainie cilvēki uz Zemes izmirst, un pēc pārdesmit gadiem to būs ne vairāk kā desmit procenti no mūsu planētas populācijas. Savukārt Latvijā drīzumā saradīsies «krāsainie» imigranti, kurus Eiropas Savienība (ES) «sadalīs» pa visām 27 dalībvalstīm, turklāt tāds scenārijs būtu realizēts jau agrāk, ja 2008. gadā nebūtu iestājusies krīze, intervijā radio «Baltkom 93,9» atzinis Baltijas Starptautiskās akadēmijas profesors Artūrs Priedītis, raksta «Mixnews.lv».

Profesors uzskata, ka mēs dzīvojam unikālā laikā, jo esam liecinieki tā saucamajam demogrāfiskās pārejas posmam. Viena no tā pazīmēm ir strauja baltās rases samazināšanās uz pārējo rasu fona.

«Baltādainie cilvēki noveco, izmirst, viņu skaits pasaulē samazinās, viņi kļūst par minoritāti uz mūsu planētas. Pasaules iedzīvotāju skaita palielināšanās notiek uz citu

rasu rēķina. Ja 1960. gadā uz mūsu planētas dzīvoja trīs miljardi cilvēku, tad tagad to ir 7,5 miljardi, bet kad demogrāfiskās pārejas posms būs beidzies, 2050. gadā iedzīvotāju skaits pasaulē sasniegs 12 miljardus, no kuriem baltie cilvēki būs tikai desmit procenti,» prognozē Priedītis.

Viņš ir pārliecināts, ka ar baltajiem notiks tas pats, kas kolonizācijas laikā ar melnādainajiem un citām rasēm - «Baltie cilvēki būs citu rasu vergi, bet balto kultūra saglabāsies un eksistēs apmēram tāpat, kā Latvijā pašlaik eksistē lībiešu, latgaliešu un sēļu kultūras - kā etnogrāfiskais fenomens.»

Priedītis ir pārliecināts, ka balto cilvēku kultūra pavisam neizzudīs, jo viņi saglabās «savu kreativitāti un zinātniski tehniskais progress joprojām būs balto cilvēku rokās.»

«Jebkurā gadījumā, viņi jau vairs nebūs tik drosmīgi kā pašlaik. Kaut ko mainīt jau būtu par vēlu – baltie cilvēki atsakās dzemdēt bērnus, viņi paši uzsākuši šo pašiznīcināšanās ceļu,» secina profesors.

Latvijai profesors prognozē scenāriju, kas iekļaujas jau iepriekš aprakstītajā: «Esmu redzējis ES imigrācijas politikas dokumentus. Tie paredz, ka visus imigrantus, kas pašlaik dzīvo Itālijā, Spānijā, Francijā un citās ES valstīs - arābus, melnādainos utt. - sadalīs starp 27 ES valstīm,» prognozē Priedītis.

«Es mēdzu jokot - ES jau sen varēja uz Latviju atsūtīt savus imigrantus, taču komplektā ar viņiem parasti nāk liela nauda, sociālā palīdzība, un ES nezina, kā rīkoties, jo Latvijai taču uzticēties nevar - uzreiz pusi paņems sev. Kur dzīvot viņiem būtu - Latvijā ir saceltas neskaitāmas mājas, kas stāv tukšas. Ceturtdaļa Rīgas mājokļu ir tukšas. Tā kā, mums viss vēl tikai priekšā,» tā profesors

'Delfi' pēta: imigrantu vilnis pār Latviju - kad un cik liels?

(109)

www.DELFI.lv |

03. janvāris 2011 13:02

Ekonomiskā krīze tūkstošiem Latvijas iedzīvotāju likusi doties darba meklējumos uz ārzemēm, un pašlaik dažā labā Īrijas pilsētā veselās ielas apdzīvo latvieši, taču pēc pārdesmit gadiem arī Latvijā ierasto "Labdien!" Rīgas veikalos un krogos var nomainīt ārzemnieku mēlē dots sveiciens, jo eksperti atzīst, ka straujā Latvijas iedzīvotāju izceļošana uz ārzemēm un negatīvā demogrāfiskā situācija agri vai vēlu tiks uzņēmējiem darbaspēku meklēt ārpus valsts robežām. Demogrāfs Ilmārs Mežs pieļauj, ka no 2020. līdz 2030.gadam Latvijā ieradīsies ap 100 000 imigrantu jeb 10 000 ik gadu.

Tomēr pagaidām bezdarba un ekonomisko grūtību māktā Latvija nav viesstrādnieku iekārtojis mērķis. Gan Latvijā dzīvojošie ārzemnieki, gan Pilsonības un migrācijas pārvaldes (PMLP) dati un ekspertu secinājumi apliecina, ka uz dzīvi Latvijā no citām valstīm iebrāukušie apmetas galvenokārt ģimenes dēļ. Salīdzinot ar Rietumvalstīm, Latvijā nav lielu algu un drošu sociālo garantiju, tāpēc darba un labākas dzīves meklētāji no citām valstīm šurp doties nekāro, portālam "Delfi" atzīst Latvijā septiņus gadus dzīvojošā ukrainiete Marina Auzuņa un ēģiptietis Abdulhamids el Merija.

Ar aizdomām pret ienācējiem

Tuvākajos gados Latvijā viesstrādnieki nebūs nepieciešami. Par to gādās augsts bezdarba līmenis vietējo iedzīvotāju vidū un līdz ar to niecīgs pieprasījums pēc ārvalstu darbaspēka, izņemot atsevišķās nozares. Decembra beigās reģistrētā bezdarba līmenis Latvijā bija 14,4%, kas jau ilgstoši ir viens no lielākajiem Eiropas Savienībā (ES), liecina Nodarbinātības valsts aģentūras dati. Arī "Eurostat" dati liecina, ka jūnijā, kas ir pēdējais mēnesis, kad apkopotu dati no visām Eiropas Savienības valstīm, bezdarba līmenis Latvijā bija otrs lielākais – 19,4%, un tikai Spānijā tas bija lielāks – 20,2%.

Tomēr darba devēji norāda, ka jau tagad dažās jomās pietrūkst prasmīgu darba roku. "Kuģu būvē no 2004. līdz 2009.gadam Latvijā nodarbināja 440 viesstrādniekus, jo šādus speciālistus Latvija nesagatavo. Nedaudzie Latvijā apmācītie speciālisti nelabprāt nozarē [Latvijā] strādā, jo darba apstākļi ir smagi, savukārt citur, piemēram, Ukrainā, šie speciālisti ir bez darba pasūtījumu trūkuma dēļ," skaidro Latvijas Darba devēju konfederācijas nodarbinātības un izglītības eksperte Anita Līce. Viņa piebilst, ka Latvijā ir tendence pieaugt strukturālajam bezdarbam.

Darba devēju dati apliecina pieprasījuma sarukumu pēc ārvalstu darbaspēka. Salīdzinot ar 2008.gadu, pērn izsniegto darba atļauju skaits būvniecībā ir samazinājies par 98%, transporta nozarē – par 53% un apstrādes rūpniecībā – par 42%. Tomēr PMLP aplēses rāda, ka pēdējos gados pakāpeniski pieaug Latvijas iedzīvotāju skaits ar termiņuzturēšanās un pastāvīgās uzturēšanās atļaujām - 2005.gada sākumā ar termiņuzturēšanas atļaujām bija 7429 un pastāvīgās uzturēšanas atļaujām – 26 976 iedzīvotāji, bet šogad jūlijā sākumā attiecīgi 13 333 un 38 694.

Sociālantropologs Klāvs Sedlenieks vietnē "scenariji.lv" raksta, ka par imigrāciju patlaban runāt ir nelaikā – ne tikai lielā bezdarba dēļ. "Šeit [atturībā pret iebrucējiem] kombinējas vēlme pēc nacionāli un kulturāli viendabīgas sabiedrības un bailes par iespējamām dažādu kultūru pārstāvju konfliktiem masveidīgas imigrācijas rezultātā," viņš raksta.

Aizdomīgumu pret ienācējiem Latvijas sabiedrībā piemin arī Mežs, kurš vada Starptautiskās Migrācijas organizācijas Rīgas biroju. Aizdomas – vairāk latviešu vidū - sakņojas negatīvā imigrācijas pieredzē pagājušajā gadsimtā, kad Latvijā iebruca daudzi cilvēki, norāda gan Mežs, gan Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūta direktors Nils Muižnieks. Mežs pauž - ja kāds politiķis teiks, ka imigrācija ir atbalstāma, "gan latviešu, gan krievu vēlētājs viņu izsvērtos". "Latvijas sabiedrība ir traumēta no nekontrolētas imigrācijas," norāda Muižnieks. Savukārt Mežs piebilst, ka ārzemniekiem Latvijā ir grūti iebrukt stingro likuma prasību dēļ. Ukrainas iedzīvotājam, lai apciemotu savu radnieku, vieglāk būtu vīzu iegūt iebrūkšanai Dienvidēiropā, nevis Latvijā, norāda eksperts.

Desmit gadu laikā ik gadu pa 10 000 imigrantu

Tomēr teju visi portāla "Delfi" aptaujātie sabiedrisko notikumu vērotāji atzīst, ka nepieciešamība pēc viesstrādniekiem ir tikai laika jautājums.

Centrālās Statistikas pārvaldes (CSP) dati liecina, ka 1990.gadā Latvijā dzīvoja 2,67 miljoni, 2000.gadā - 2,37 miljoni, bet šogad vasarā 2,23 miljoni iedzīvotāju. Iedzīvotāju skaita sarukumu sekmē gan emigrācija, gan mirstības pārsvars pār dzimstību. Abi rādītāji – migrācija, kā arī mirstības un dzimstības attiecība – jau gandrīz 20 gadus ir negatīvi. 90.gadu otrajā pusē un šī gadsimta sākumā mirušo skaits ik gadu bija vismaz divas trešdaļas lielāks par dzimušo.

Tāpat gadiem ilgi negatīvs bijis migrācijas saldo. CSP dati rāda, ka atsevišķos gados emigrējušo skaits imigrantu skaitu pārsniedzis pat par 10 000, piemēram, 1996.gadā – par 10 081. Turklāt valsts iestādes allaž uzsvērušas, ka daudzi iedzīvotāji aizbrauc, nedevuši par to nekādas ziņas, tāpēc oficiālā statistika ir nepilnīga.

"Šobrīd Latvija zaudē savus ekonomiski aktīvos cilvēkresursus, kuros ir ieguldīti valsts un privātie finanšu līdzekļi, tos izglītojot," saka Līce, atgādinot, ka šogad savu darba tirgu atvērs Vācija, vēl vairāk veicinot cilvēku aizplūšanu uz Eiropu.

Mežs lēš, ka laikā no 2020. līdz 2030.gadam Latvijai ik gadu būs nepieciešami 10 000 viesstrādnieku jeb 10 gadu laikā 100 000. Situācija radikāli mainīsies pēc pieciem septiņiem gadiem. Nelabvēlīgā demogrāfiskā situācija un emigrācija liks piesaistīt

ārzemniekus. Mežs skaidro, ka 90.gados Latvijā piedzima puse no "vajadzīgā" daudzuma bērnu, kamēr mirušo un pensijā aizgājušo skaits bija lielāks.

2010.gada vidū Latvijā teju 39 000 iedzīvotāju bija pastāvīgās uzturēšanās atļaujas, liecina Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes dati. Lielākā daļa ir Krievijas pilsoņi – vairāk nekā 33 600. Mazāk ir citu Postpadomju valstu - Lietuvas un Ukrainas pavalstnieku – vairāk nekā 3000 no katras.

Mežs norāda, ka divas trešdaļas ieceļotāju no bijušajām PSRS valstīm ir sievietes, kas ieprecējušās Latvijā. Savukārt no Āzijas valstīm aiz bijušās PSRS robežām divas trešdaļas iebraucēju ir vīrieši. Pārsvarā iebraucēji ir vecumā no 20 līdz 40 gadiem. Viņu materiālais stāvoklis ir dažāds – vieni ir labi nodrošināti, citi – trūcīgi, taču viņu izglītības līmenis ir nedaudz augstāks nekā vidēji Latvijā dzīvojošajiem.

Viesstrādniekiem nepievilcīgā Latvija

Gan eksperti, gan ārvalstīs dzimušie un tagad Latvijā dzīvojošie iebraucēji atzīst, ka Latvija viesstrādniekiem nav pievilcīga zeme. Latvijā uzņēmumiem nav administratīvi un finansiāli lētāk algot ārzemniekus. "Uzņēmumiem parasti ir ļoti argumentēti iemesli, lai izlemtu par labu viesstrādnieku nodarbināšanai, nevis piesaistīt vietējo darbaspēku," skaidro Līce.

Gan Auziņa, gan el Merija saka, ka paši iepriekš nebija iedomājušies, ka vajadzēs dzīvot Latvijā – par Latviju agrāk maz zinājuši. 30 gadus vecā Ukrainas pilsētā Žitomirā dzimuši un tagad Jelgavā dzīvojošā Auziņa ikdienā strādā uzņēmumā SIA "KKR", kur ir pārdošanas direktore.

Auziņa atzīst, ka draugiem nav ieteikusi braukt uz Latviju peļņā. Vācijā vai Anglijā algas ir ievērojami lielākas, savukārt atalgojuma atšķirības Latvijā un Ukrainā nav būtiskas. Turklāt, lai strādātu un vēl jo vairāk dzīvotu Latvijā, būs jāmācās latviešu valoda. Lai gan Latvijas iedzīvotāji esot atsaucīgi, tomēr diez vai visi būtu gatavi pieņemt iebraucējus no citām valstīm, jo daudzi vietējie baidītos, ka ārzemnieki tiem atņem darba vietas, uzskata Auziņa.

"Dažreiz [Latvijā] ir labi, dažreiz ir grūti. Ja cilvēkiem [Latvijas iedzīvotājiem] ir grūti, tad man ir grūti, ja cilvēkiem ir labi, tad man ir labi. Visiem ir vienādi," saka el Merija, kurš pēc profesijas ir advokāts, bet Latvijā ir iesaistīts dažādos darbos.

El Merija saka, ka patlaban Ēģiptē ir labāka dzīve nekā Latvijā, tāpēc viņš apšaubā, vai daudzi ēģiptieši vēlētos dzīvot Latvijā. Ēģiptē cilvēku alga ir mazāka, taču Latvijā vajag ziemas apavus, apģērbu un cepuri. Samaksā par silto apģērbu un siltumu, un nekas īpaši pāri nepaliek, stāsta el Merija.

Viņaprāt, ja vien nav konkrēta piedāvājuma, braukt strādāt uz Latviju nav vērts. Anglijā, Zviedrijā vai Vācijā ir labāki darba apstākļi, lielākas sociālās garantijas un lielāka alga. "Nekad neviens uz Latviju nebrauks meklēt darbu," saka el Merija. Latvijā arī nav lielas ražošanas vai rūpnīcas, kur ārzemniekus aicināt strādāt. "Kur ir darba vieta? Kur ir darba vieta?" vaicā el Merija.

1000 gruzīnu, 1000 vjetnamiešu...

Latvijai nav imigrācijas politikas, kas noteiktu, kādās profesijās valstī ir nepieciešami viesstrādnieki, novērstu "gadījuma cilvēku" ierašanos, kā arī raksturotu valsts attieksmi pilsonības un demogrāfijas jautājumos, uzskata eksperti. "Vai ir vajadzīga imigrācijas politika? Jā. Vai imigrācijas politika būs? Nē," tiešs ir Muižnieks. Viņš uzsver, ka imigrācija ir politiski jutīgs temats, par kuru politiķi nelabprāt runā. Izvairīšanās no šī jautājuma liegs noteikt skaidru imigrācijas politiku, traucējot, piemēram, latviešu valodas apguvi imigrantu vidū.

Savukārt Mežs Latvijas imigrācijas politiku atzīst par saskaldītu. "Ir daudz mazu ķieģeliņu, kas būvē māju (..), ir daudz mazu meteorītu," viņš norāda uz imigrācijas

politikas sadrumstalatību. Eksperti pieļauj, ka imigrācijas politika attīstīties stihiski. Šogad plānotā tautas skaitīšana parādīs, ka iedzīvotāju skaits ir ievērojami sarucis, prognozē Muižnieks. Jau drīzumā cilvēku skaita sarukums atsauksies ekonomikā un pēc uzņēmēju spiediena Latvijā ieradīsies ārzemju darbaspēks, šādu notikumu attīstību paredz Muižnieks. Visdrīzāk, iebraucēji būs galvenokārt no postpadomju valstīm, jo tur jau strādā strādnieku rekrutēšanas firmas.

Muižnieks atturas prognozēt iespējamo imigrantu skaitu, taču norāda - ja Latvijas ekonomikas pamatā būs būvniecība un citas "treknajos gados" uzplaukušas nozares, pieprasījums pēc viesstrādniekiem būs lielāks. Savukārt, ja ražošanā un citās sfērās vairāk izmantos tehnoloģijas, pieprasījums būs mazāks.

Mežs saka, ka ir svarīgi, lai iebraucēji neizveido pašpietiekamu vidi, kas bremzētu viņu saskarsmi ar citās valodās runājošajiem un citās kopienās dzīvojošajiem. Tiem ir jāiekļaujas latviešu valodā runājošajā sabiedrībā, un neviena no kopienām nedrīkst būt dominējoša.

Biedrība rosina sodīt arī fiktīvo laulību organizatorus (7)

www.DELFI.lv |

19. janvāris 2011 13:55

Biedrība "Patvērums "Drošā māja"" aicina grozīt Krimināllikumu, atbildību paredzot fiktīvu laulību organizatoriem, portālu "Delfi" informēja biedrībā.

"Pēc šī brīža Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem, personas, kuras organizē sieviešu nosūtīšanu uz ārvalstīm, lai tās slēgtu fiktīvas laulības ar trešo valstu pilsoņiem, sodīt var tikai tādā gadījumā, ja vervēšana notikusi ar viltu, pielietojot draudus vai vardarbību. Ja vervētājs pirms braukšanas atklāti izstāsta, ka sieviete brauc fiktīvi precēties, nevis, piemēram, strādāt, un tiek panākta viņas piekrišana, sods Krimināllikumā nav paredzēts," norāda Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamenta direktors un cilvēku tirdzniecības novēršanas un apkarošanas nacionālais koordinators Dimitrijs Trofimovs. Tāpēc, lai mazinātu cilvēktirdzniecības riskus, nepieciešams uzsākt diskusiju par grozījumiem Krimināllikumā, kas ļaus nodrošināt iespēju sodīt fiktīvo laulību organizētājus, uzskata Trofimovs, piebilstot: "Ir svarīgi saprast, ka cilvēktirdzniecība, pirmkārt, ir organizēts bizness, kurā iesaistīti noziedzīgie grupējumi."

Pēc Īrijas Tieslietu ministrijas sniegtās informācijas, pērn pirmajos deviņos mēnešos uzturēšanās atļaujai Īrijā pieteikušies 1487 trešo valstu pilsoņi, pamatojoties uz laulībām ar citas Eiropas Savienības dalībvalsts pilsoni. Uzturēšanās atļauju pieprasījuši 293 trešo valstu pilsoņi, kuri precējušies ar Latvijas pilsoņiem.

Pēc Ārlietu ministrijas sniegtās informācijas, 2009. gadā Latvijas pilsones Īrijā bija noslēgušas 257 laulības ar Pakistānas, 80 – ar Indijas, 20 – ar Bangladešas, kā arī ar Nigērijas, Afganistānas, Ēģiptes, Irākas, Sīrijas un citu valstu pilsoņiem. Savukārt 2010. gadā Latvijas pilsones Īrijā bija noslēgušas 143 laulības ar Pakistānas, 37 – ar Indijas, 17 – ar Bangladešas, 11 – ar Nigērijas pilsoņiem.

Vēstniecību sniegtās ziņas liecina, ka pērn visbiežāk palīdzība bijusi nepieciešama gadījumos, kad pēc fiktīvo laulību noslēgšanas jaunais vīrs ir atņēmis ceļošanas dokumentu, lai sieva nevarētu izbraukt ārpus valsts, kamēr viņš nesaņems attiecīgās valsts uzturēšanās atļauju. Bijuši arī fiksēti gadījumi, kad jaunais vīrs tūlīt pēc noslēgtās laulības sāk pielietot fizisku spēku, ierobežo jaunās sievas pārvietošanās un sazināšanās iespējas.

No 19. janvāra biedrība atkal uzsāk informatīvu kampaņu "Fiktīvas laulības – slazds!", kuras ietvaros sabiedrību informēs par riskiem, slēdzot fiktīvas laulības ar trešo valstu pilsoņiem par vai bez atlīdzības

'Delfi' pēta: imigrantu vilnis pār Latviju - kad un cik liels?(109)

www.DELFI.lv |

03. janvāris 2011 13:02

Ekonomiskā krīze tūkstošiem Latvijas iedzīvotāju likusi doties darba meklējumos uz ārzemēm, un pašlaik dažā labā Īrijas pilsētā veselās ielas apdzīvo latvieši, taču pēc pārdesmit gadiem arī Latvijā ierasto "Labdien!" Rīgas veikalos un krogos var nomainīt ārzemnieku mēlē dots sveiciens, jo eksperti atzīst, ka straujā Latvijas iedzīvotāju izceļošana uz ārzemēm un negatīvā demogrāfiskā situācija agri vai vēlu tiks uzņēmējiem darbaspēku meklēt ārpus valsts robežām. Demogrāfs Ilmārs Mežs pieļauj, ka no 2020. līdz 2030.gadam Latvijā ieradīsies ap 100 000 imigrantu jeb 10 000 ik gadu.

Tomēr pagaidām bezdarba un ekonomisko grūtību māktā Latvija nav viesstrādnieku iekārots mērķis. Gan Latvijā dzīvojošie ārzemnieki, gan Pilsonības un migrācijas pārvaldes (PMLP) dati un ekspertu secinājumi apliecina, ka uz dzīvi Latvijā no citām valstīm iebraukušie apmetas galvenokārt ģimenes dēļ. Salīdzinot ar Rietumvalstīm, Latvijā nav lielu algu un drošu sociālo garantiju, tāpēc darba un labākas dzīves meklētāji no citām valstīm šurp doties nekāro, portālam "Delfi" atzīst Latvijā septiņus gadus dzīvojošā ukrainiete Marina Auziņa un ēģiptietis Abdulhamids el Merija.

Ar aizdomām pret ienācējiem

Tuvākajos gados Latvijā viesstrādnieki nebūs nepieciešami. Par to gādās augsts bezdarba līmenis vietējo iedzīvotāju vidū un līdz ar to niecīgs pieprasījums pēc ārvalstu darbaspēka, izņemot atsevišķās nozares. Decembra beigās reģistrētā bezdarba līmenis Latvijā bija 14,4%, kas jau ilgstoši ir viens no lielākajiem Eiropas Savienībā (ES), liecina Nodarbinātības valsts aģentūras dati. Arī "Eurostat" dati liecina, ka jūnijā, kas ir pēdējais mēnesis, kad apkopotu dati no visām Eiropas Savienības valstīm, bezdarba līmenis Latvijā bija otrs lielākais – 19,4%, un tikai Spānijā tas bija lielāks – 20,2%.

Tomēr darba devēji norāda, ka jau tagad dažās jomās pietrūkst prasmīgu darba roku. "Kuģu būvē no 2004. līdz 2009.gadam Latvijā nodarbināja 440 viesstrādniekus, jo šādus speciālistus Latvija nesagatavo. Nedaudzie Latvijā apmācītie speciālisti nelabprāt nozarē [Latvijā] strādā, jo darba apstākļi ir smagi, savukārt citur, piemēram, Ukrainā, šie speciālisti ir bez darba pasūtījumu trūkuma dēļ," skaidro Latvijas Darba devēju konfederācijas nodarbinātības un izglītības eksperte Anita Līce. Viņa piebilst, ka Latvijā ir tendence pieaugt strukturālajam bezdarbam.

Darba devēju dati apliecina pieprasījuma sarukumu pēc ārvalstu darbaspēka. Salīdzinot ar 2008.gadu, pērn izsniegto darba atļauju skaits būvniecībā ir samazinājies par 98%, transporta nozarē – par 53% un apstrādes rūpniecībā – par 42%. Tomēr PMLP aplēses rāda, ka pēdējos gados pakāpeniski pieaug Latvijas iedzīvotāju skaits ar termiņuzturēšanās un pastāvīgās uzturēšanās atļaujām - 2005.gada sākumā ar termiņuzturēšanas atļaujām bija 7429 un pastāvīgās uzturēšanas atļaujām – 26 976 iedzīvotāji, bet šogad jūlijā sākumā attiecīgi 13 333 un 38 694.

Sociālantropologs Klāvs Sedlenieks vietnē "scenariji.lv" raksta, ka par imigrāciju patlaban runāt ir nelaikā – ne tikai lielā bezdarba dēļ. "Šeit [atturībā pret iebrucējiem] kombinējas vēlme pēc nacionāli un kulturāli viendabīgas sabiedrības un bailes par iespējamām dažādu kultūru pārstāvju konfliktiem masveidīgas imigrācijas rezultātā," viņš raksta.

Aizdomīgumu pret ienācējiem Latvijas sabiedrībā piemin arī Mežs, kurš vada Starptautiskās Migrācijas organizācijas Rīgas biroju. Aizdomas – vairāk latviešu vidū - sakņojas negatīvā imigrācijas pieredzē pagājušajā gadsimtā, kad Latvijā iebruca daudzi cilvēki, norāda gan Mežs, gan Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūta direktors Nils Muižnieks. Mežs pauž - ja kāds politiķis teiks, ka imigrācija ir

atbalstāma, "gan latviešu, gan krievu vēlētājs viņu izsvērtos". "Latvijas sabiedrība ir traumēta no nekontrolētas imigrācijas," norāda Muižnieks. Savukārt Mežs piebilst, ka ārzemniekiem Latvijā ir grūti iebraukt stingro likuma prasību dēļ. Ukrainas iedzīvotājam, lai apciemotu savu radnieku, vieglāk būtu vīzu iegūt iebraukšanai Dienvidēiropā, nevis Latvijā, norāda eksperts.

Desmit gadu laikā ik gadu pa 10 000 imigrantu

Tomēr teju visi portāla "Delfi" aptaujātie sabiedrisko notikumu vērotāji atzīst, ka nepieciešamība pēc viesstrādniekiem ir tikai laika jautājums.

Centrālās Statistikas pārvaldes (CSP) dati liecina, ka 1990.gadā Latvijā dzīvoja 2,67 miljoni, 2000.gadā - 2,37 miljoni, bet šogad vasarā 2,23 miljoni iedzīvotāju. Iedzīvotāju skaita sarukumu sekmē gan emigrācija, gan mirstības pārsvars pār dzimstību. Abi rādītāji – migrācija, kā arī mirstības un dzimstības attiecība – jau gandrīz 20 gadus ir negatīvi. 90.gadu otrajā pusē un šī gadsimta sākumā mirušo skaits ik gadu bija vismaz divas trešdaļas lielāks par dzimušo.

Tāpat gadiem ilgi negatīvs bijis migrācijas saldo. CSP dati rāda, ka atsevišķos gados emigrējušo skaits imigrantu skaitu pārsniedzis pat par 10 000, piemēram, 1996.gadā – par 10 081. Turklāt valsts iestādes allaž uzsvērušas, ka daudzi iedzīvotāji aizbrauc, nedevuši par to nekādas ziņas, tāpēc oficiālā statistika ir nepilnīga.

"Šobrīd Latvija zaudē savus ekonomiski aktīvos cilvēkresursus, kuros ir ieguldīti valsts un privātie finanšu līdzekļi, tos izglītojot," saka Līce, atgādinot, ka šogad savu darba tirgu atvērs Vācija, vēl vairāk veicinot cilvēku aizplūšanu uz Eiropu.

Mežs lēš, ka laikā no 2020. līdz 2030.gadam Latvijai ik gadu būs nepieciešami 10 000 viesstrādnieku jeb 10 gadu laikā 100 000. Situācija radikāli mainīsies pēc pieciem septiņiem gadiem. Nelabvēlīgā demogrāfiskā situācija un emigrācija liks piesaistīt ārzemniekus. Mežs skaidro, ka 90.gados Latvijā piedzima puse no "vajadzīgā" daudzuma bērnu, kamēr mirušo un pensijā aizgājušo skaits bija lielāks.

2010.gada vidū Latvijā teju 39 000 iedzīvotāju bija pastāvīgās uzturēšanās atļaujas, liecina Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes dati. Lielākā daļa ir Krievijas pilsoņi – vairāk nekā 33 600. Mazāk ir citu Postpadomju valstu - Lietuvas un Ukrainas pavalstnieku – vairāk nekā 3000 no katras.

Mežs norāda, ka divas trešdaļas ieceļotāju no bijušajām PSRS valstīm ir sievietes, kas ieprecējušās Latvijā. Savukārt no Āzijas valstīm aiz bijušās PSRS robežām divas trešdaļas iebraucēju ir vīrieši. Pārsvarā iebraucēji ir vecumā no 20 līdz 40 gadiem. Viņu materiālais stāvoklis ir dažāds – vieni ir labi nodrošināti, citi – trūcīgi, taču viņu izglītības līmenis ir nedaudz augstāks nekā vidēji Latvijā dzīvojošajiem.

Viesstrādniekiem nepievilcīgā Latvija

Gan eksperti, gan ārvalstīs dzimušie un tagad Latvijā dzīvojošie iebraucēji atzīst, ka Latvija viesstrādniekiem nav pievilcīga zeme. Latvijā uzņēmumiem nav administratīvi un finansiāli lētāk algot ārzemniekus. "Uzņēmumiem parasti ir ļoti argumentēti iemesli, lai izlemtu par labu viesstrādnieku nodarbināšanai, nevis piesaistīt vietējo darbaspēku," skaidro Līce.

Gan Auziņa, gan el Merija saka, ka paši iepriekš nebija iedomājušies, ka vajadzēs dzīvot Latvijā – par Latviju agrāk maz zinājuši. 30 gadus vecā Ukrainas pilsētā Žitomirā dzimušī un tagad Jelgavā dzīvojošā Auziņa ikdienā strādā uzņēmumā SIA "KKR", kur ir pārdošanas direktore.

Auziņa atzīst, ka draugiem nav ieteikusi braukt uz Latviju peļņā. Vācijā vai Anglijā algas ir ievērojami lielākas, savukārt atalgojuma atšķirības Latvijā un Ukrainā nav būtiskas. Turklāt, lai strādātu un vēl jo vairāk dzīvotu Latvijā, būs jāmacās latviešu valoda. Lai gan Latvijas iedzīvotāji esot atsaucīgi, tomēr diez vai visi būtu gatavi

pieņemt iebraucējus no citām valstīm, jo daudzi vietējie baidītos, ka ārzemnieki tiem atņem darba vietas, uzskata Auziņa.

"Dažreiz [Latvijā] ir labi, dažreiz ir grūti. Ja cilvēkiem [Latvijas iedzīvotājiem] ir grūti, tad man ir grūti, ja cilvēkiem ir labi, tad man ir labi. Visiem ir vienādi," saka el Merija, kurš pēc profesijas ir advokāts, bet Latvijā ir iesaistīts dažādos darbos.

El Merija saka, ka patlaban Ēģiptē ir labāka dzīve nekā Latvijā, tāpēc viņš apšaubā, vai daudzi ēģiptieši vēlētos dzīvot Latvijā. Ēģiptē cilvēku alga ir mazāka, taču Latvijā vajag ziemas apavus, apģērbu un cepuri. Samaksā par silto apģērbu un siltumu, un nekas īpaši pāri nepaliek, stāsta el Merija.

Viņaprāt, ja vien nav konkrēta piedāvājuma, braukt strādāt uz Latviju nav vērts. Anglijā, Zviedrijā vai Vācijā ir labāki darba apstākļi, lielākas sociālās garantijas un lielāka alga. "Nekad neviens uz Latviju nebrauks meklēt darbu," saka el Merija. Latvijā arī nav lielas ražošanas vai rūpnīcas, kur ārzemniekus aicināt strādāt. "Kur ir darba vieta? Kur ir darba vieta?" vaicā el Merija.

1000 gruzīnu, 1000 vjetnamiešu...

Latvijai nav imigrācijas politikas, kas noteiktu, kādās profesijās valstī ir nepieciešami viesstrādnieki, novērstu "gadījuma cilvēku" ierašanos, kā arī raksturotu valsts attieksmi pilsonības un demogrāfijas jautājumos, uzskata eksperti. "Vai ir vajadzīga imigrācijas politika? Jā. Vai imigrācijas politika būs? Nē," tiešs ir Muižnieks. Viņš uzsver, ka imigrācija ir politiski jutīgs temats, par kuru politiķi nelabprāt runā. Izvairīšanās no šī jautājuma liegs noteikt skaidru imigrācijas politiku, traucējot, piemēram, latviešu valodas apguvi imigrantu vidū.

Savukārt Mežs Latvijas imigrācijas politiku atzīst par saskaldītu. "Ir daudz mazu ķieģeliņu, kas būvē māju (..), ir daudz mazu meteorītu," viņš norāda uz imigrācijas politikas sadrumstalotību. Eksperti pieļauj, ka imigrācijas politika attīstīties stihiski. Šogad plānotā tautas skaitīšana parādīs, ka iedzīvotāju skaits ir ievērojami sarucis, prognozē Muižnieks. Jau drīzumā cilvēku skaita sarukums atsauksies ekonomikā un pēc uzņēmēju spiediena Latvijā ieradīsies ārzemju darbaspēks, šādu notikumu attīstību paredz Muižnieks. Visdrīzāk, iebraucēji būs galvenokārt no postpadomju valstīm, jo tur jau strādā strādnieku rekrutēšanas firmas.

Muižnieks atturas prognozēt iespējamo imigrantu skaitu, taču norāda - ja Latvijas ekonomikas pamatā būs būvniecība un citas "treknajos gados" uzplaukušas nozares, pieprasījums pēc viesstrādniekiem būs lielāks. Savukārt, ja ražošanā un citās sfērās vairāk izmantos tehnoloģijas, pieprasījums būs mazāks.

Mežs saka, ka ir svarīgi, lai iebraucēji neizveido pašpietiekamu vidi, kas bremzētu viņu saskarsmi ar citās valodās runājošajiem un citās kopienās dzīvojošajiem. Tiem ir jāiekļaujas latviešu valodā runājošajā sabiedrībā, un neviena no kopienām nedrīkst būt dominējoša.

Mūrnieces padomnieks: imigranti uz Latviju nebrauks

«Apollo», redakcija@apollo.lv

Piektdiena, 11. februāris (2011) 07:29 | Komentāri: **(178)**

Latvija nekādā gadījumā neklūs pievilcīgāka imigrantiem, intervijā laikrakstam «Diena» pauda iekšlietu ministres Lindas Mūrnieces (V) padomnieks migrācijas jautājumos ārsts Hosams Abu Meri.

«Es nedomāju, ka Latvija būs tā vieta, kur bēgļi un imigranti gribēs braukt. Tas nenotiks galvenokārt divu iemeslu dēļ. Viens: mums nekādā gadījumā nav tādu sociālo garantiju, ekonomiskā situācija ir tāda, ka Latvija nevar atļauties pieņemt bēgļus. Vairākuma tagad šeit mītošo bēgļu galamērķis nav Latvija. Viņi devās uz kaut kuriem citur ES. Tomēr, ja gadījumā pie mums nonāk kāds bēglis un sāk šeit dzīvot, ir jautājums, ko mums ar viņu

darīt un kādas ir viņa cilvēktiesības. Esmu dzirdējis, piemēram, no Irākas un Palestīnas bēgļiem, kas laikam jau ir pilsoņi, par dažādām problēmām, kas saistītas ar cilvēktiesībām. Es arī nekādā gadījumā neuzskatu, ka mums (kā vakar presē lasīju) tagad durvis ir vaļā un mums ir vajadzīgi bēgļi, kas šeit dzīvotu,» norādīja Abu Meri.

Abu Meri uzskata - ja valsts līmenī būtu cita investīciju politika, kas piesaistītu investorus ne tika no ES, tas radītu Latvijā darbvietas, gan arī nauda plūstu uz mūsu tirgu no ārvalstīm.

Strautiņš: palielinot dzimstību, sabiedrība var sev nodrošināt zemāku pensionēšanās vecumu(96)

LETA |

25. februāris 2011 23:02

Sabiedrība var nākotnē nodrošināt sev zemāku pensionēšanās vecumu, palielinot dzimstību, biznesa portālam "Nozare.lv" sacīja "DnB Nord bankas" analītiķis Pēteris Strautiņš.

Viņš norāda, ka viena atsevišķa ģimene gan nevarēs glābt valsti, bet esošā paaudžu solidaritātes sistēma patlaban rada aplamus stimulus, mudinot paļauties, ka pensiju maksās citu izaudzīnāti bērni. Viņaprāt, ekonomiskie stimuli būtu jālīdzsvaro tā, lai tie dotu papildu atbalstu dzimstībai.

"Dienmēģ pašlaik Latvijā valdībai to neļauj darīt esošais lielais sociālo izdevumu slogs, kas radās no 2006.gada līdz 2008.gadam uz aizdotas naudas ieplūšanas pamata, augot algām un cenām, līdz ar to arī pensijām un to piemaksām," sacīja ekonomikas eksperts, norādot, ka atrisināt dilemmu par to, kā šo apburto loku pārraut, nav komercbanku analītiķu uzdevums.

Strautiņš ir pārliecināts, ka iespējamais pensionēšanās vecums nākotnē būs atkarīgs gan no tā, cik Latvijā piedzims bērnu, gan no tā, cik līdzekļu tiks uzkrāts valsts pensiju sistēmas fondētājā daļā. Lai arī esot dzirdētas domas, ka pensionēšanās vecumu zemākā līmenī Latvijā palīdzētu noturēt imigrācija, taču tas esot daudz neskaidrāk.

Eksperta skatījumā atklāts ir jautājums, vai vispār cilvēki vēlēsies uz Latviju braukt, jo nākotnes pasaulē konkurence pēc imigrantiem valstu vidū varētu pieaugt. Ne vien tāpēc, ka novecos valstis ar daudz lielāku iedzīvotāju skaitu un ienākumu līmeni nekā Latvijā, bet arī tāpēc, ka dažās tradicionālajās imigrantu izcelsmes zemēs ekonomika strauji attīstīsies.

"Arī, ja pieņemam, ka Latvijai būs iespējas piesaistīt imigrantus, nav skaidrības, kā tas palīdzēs būtiski uzlabot fiskālo situāciju. Līdzšinējā pieredze valstīs ar garāku imigrācijas vēsturi liecina, ka drīzāk nē, jo imigrācijas tīrais devums budžetā bijušas vien procenta desmitdaļas, jo imigranti saņem salīdzinoši zemas algas, tātad maksā mazus nodokļus, viņu vidū ir salīdzinoši daudz bezdarbnieku, turklāt imigrācija var paaugstināt noziedzības līmeni," sprieda Strautiņš.

Viņš arī uzskata, ka prognozes par to, ka pensionēšanās vecums varētu sasniegt un pārsniegt 70 gadus, nav gluži prognozes un noteikti ne vēlējums, bet tās ir pašreizējo demogrāfisko tendenču ekstrapolācija. Tendences varot mainīties, bet valdībai to būšot ļoti grūti paveikt, ja vien sabiedrība nesapratīs priekšā stāvošo ekonomiskās un sociālās politikas dilemmu komplicēto raksturu un turpinās iebilst pret jebkuru reāli iespējamu risinājumu, piebilda eksperts.

Kā ziņots, vērtējot sociālā budžeta ilgtspēju, nav izslēgts, ka pensionēšanās vecums varētu sasniegt 70 gadus, biznesa portāla "Nozare.lv" rīkotajā diskusijā atzina tās dalībnieki - finanšu ministrs Andris Vilks (V), Strautiņš un Labklājības ministrijas valsts sekretāra vietnieks Ingus Alliks.

Kā norādīja Alliks, daļa no pasākumiem, kas veicami, lai uzlabotu sociālā budžeta ilgtspēju, jau akceptēta valdībā un nonākusi izskatīšanā parlamentam.

"Piemēram, jautājums par neizbēgamo pensionēšanās vecuma paaugstināšanu, kas, veidojot pensiju sistēmu, tika noteikts neadekvāti zems. Valdība akceptējusi, ka no 2016.gada 1.janvāra pensionēšanās vecums tiek pakāpeniski celts par pusgadu. Tāpat droši vien nāksies atteikties no priekšlaicīgās pensionēšanās iespējām. Tie ir daži no darbiem, kas obligāti jāpaveic," sacīja Alliks.

Strautiņš prognozēja, ka pēc 30 līdz 40 gadiem Latvijas iedzīvotāji dosies pensijā, sasniedzot 70 gadu vecumu. "Pie 65 gadu atzīmes pensionēšanās vecuma celšana noteikti neapstāsies," pārliecināts ir eksperts.

Arī Vilks atzina, ka iedzīvotājiem jebkurā vecumā ar kaut ko jānodarbojas. "Mani vecāki lauku saimniecībā strādā arī 80 gados. Zinu, ja man galīgi nebūs nekādas izejas, varēšu atgriezties pie saimniecības, mežiem un strādāt līdz ļoti, ļoti lielumam. Manuprāt, sabiedrība saprot, ka nevar gaidīt uz valsti, sapņojot par Rietumu pensionāru dzīvesveidu, kas ļauj viņiem doties ceļojumos divreiz gadā," piebilda ministrs.

Tomēr statistika liecina, ka gadījumā, ja pensionēšanās vecums Latvijā tiktu paaugstināts līdz 70 gadiem, statistiski vidējais vīrietis savu pensiju nemaz nepiedzīvotu. Centrālā statistikas pārvalde aprēķinājusi, ka 2009.gadā vidējais vīriešu miršanas vecums bijis 67 gadi, bet sievietes nodzīvojušas desmit gadus ilgāk un no dzīves atvadījušās vidēji 77 gadu vecumā. Kopumā vidējais miršanas vecums Latvijā 2009.gadā bija 72 gadi.

Latvijā pagaidām neplūst bēgļi no arābu valstīm; ir četri patvēruma pieprasījumi (16)

BNS |

26. februāris 2011 12:47

Pagājušajās brīvdienās ar reisu no Apvienotajiem Arābu Emirātiem Latvijā ielidoja sešas personas ar viltotām pasēm. Četras no viņām uzreiz paprasīja patvērumu, sestdienas rītā Latvijas Radio sacīja Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes pārstāvis pulkvežleitnants Mareks Petrušins. Tomēr no viņa teiktā izrietēja, ka nevar uzskatīt, ka uz Latviju plūst bēgļi no Ziemeļāfrikas valstīm.

Pašlaik šie cilvēki atrodas patvēruma meklētāju statusā. "Viņi tiek identificēti, intervēti, jo, pirmkārt, jānoskaidro, kas viņš tāds ir, cilvēki uzrādīja dažādu valstu pasēs un tie nebija Ēģiptes vai Alžīrijas pilsoņi," radio sacīja robežsardzes pārstāvis.

Trīs no šiem cilvēkiem nosūtīti atpakaļ uz valsti, no kurienes viņi ieradušies.

Petrušins informēja, ka pērn Latvijā patvērumu prasījuši 60 cilvēki, kas esot ļoti mazs skaits, salīdzinot ar citām Eiropas Savienības valstīm.

Pēc pārbaudes 90% gadījumu neapstiprinās, ka cilvēkam pastāv briesmas patvēruma piešķiršanai.

Jau ziņots, ka vairākās arābu valstīs kopš decembra ir notikuši vai vēl notiek protesti pret šo valstu režīmiem. Šo protestu dēļ 14.janvārī atkāpās Tunisijas prezidents Zinelabidīns ben Ali, bet 11.februārī - Ēģiptes prezidents Hosnī Mubaraks.

Itālijas valdība prognozē, ka nemieri Lībijā un citās Ziemeļāfrikas valstīs var pamudināt 200 līdz 300 tūkstošus cilvēku emigrēt no turienes uz Eiropas Savienību (ES).

Eksperti: pensiju sistēma sabrūk

LETA

Pirmdiena, 7. marts (2011) 07:00 | Komentāri: **(503)**

www.apollo.lv

Latvijas pensiju sistēma sabrūk. To sakropļojuši politiķu lēmumi, krīze un lielā emigrācija, svētdien Latvijas Televīzijas raidījumā «De Facto» atzina eksperti.

No 2,2 miljoniem Latvijas iedzīvotāju gandrīz ceturtdaļa jeb 570 000 ir pensionāri, kuri saņem gan vecuma, gan invaliditātes pensijas. Sociālo nodokli, kas uztur šos pensionārus, maksā apmēram 750 000, kas ir trešā daļa no visiem Latvijas iedzīvotājiem, liecina Labklājības ministrijas (LM) dati. Apmēram trešā daļa no šiem sociālā nodokļu maksātājiem saņem algu no valsts pamatbudžeta, jo strādā valsts pārvaldē, aizsardzībā, izglītības un veselības jomā. Tādēļ jaunu naudu sociālajā budžetā pēc būtības iemaksā apmēram 500 000 privātajā biznesā nodarbināto.

Pensiju sistēmas eksperts ekonomists Edgars Voļskis atzīst, ka tā nav normāla proporcija. Ekonomisti apgalvo, ka proporcija, kurā ir tik maz strādājošo un tik daudz uzturamo, ir īpaši pensionāru, ilgtermiņā nevar pastāvēt.

Pati LM gan neredz pamatu sistēmas reformai. Voļskis skaidro, ka vaina nav pašā pensiju sistēmā, bet gan tajā, ka sociālo budžetu šobrīd izkropļojusi ne vien nodokļu maksātāju skaita samazināšanās ēnu ekonomikas un milzīgās emigrācijas dēļ, bet gan vēl treknajos gados pieņemtie valdības lēmumi.

Pašlaik esošais pensiju sistēmas modelis pirms četriem līdz pieciem gadiem tika politiski sabojāts. Sociālās apdrošināšanas budžetā tika ieliktas piemaksas pie pensijām un vecāku pabalsti. 2006.gadā tika izveidotas pensiju piemaksas, kas nebija paredzētas sākotnējā pensiju sistēmas modelī, un 2008.gadā no pamatbudžeta uz sociālo budžetu tika pārceltas tā dēvētās «māmiņu algas», kā arī daļēja darba nespējas lapu atmaksa, ko līdz tam veica darba devējs.

«De facto» skaidro, ka Latvijas pensiju sistēma būvēta pēc klasiskas finanšu piramīdas principa - tā labi darbojas tad, ja nāk klāt arvien jauni piramīdas dalībnieki jeb nodokļu maksātāji un valstī valda strauja ekonomiskā izaugsme. Šobrīd nenotiek ne viens, ne otrs.

«Swedbank» galvenais ekonomists Mārtiņš Kazāks norāda, ka ir tikai divi risinājumi - vai nu nodokļu slogam jāpieaug, vai pensiju īpatsvaram jāsamazinās. Trešais risinājums - jau divus gadus piesauktās strukturālās reformas, kas padarītu valsts pārvaldes aparātu lētāku un efektīvāku - šobrīd šķiet praktiski nerealizējams. Kazāks skaidro, ka iepriekšējos gados «bumbulētās» reformas, nav pabeigtas un pensionāri tagad nokļuvuši kļūlīgu situācijā.

Raidījums norāda, ka pensiju samazināšana dotu vieglu risinājumu. Samazinot pensijas kaut vai par 10%, ir viegli iegūstami 100 miljoni latu. Labklājības ministrija sarīķinājusi, ja no šī gada 1.jūlija piemaksas vairs nemaksās tiem pensionāriem, kuri kopā virs 200 latiem mēnesī - tad valsts varētu ietaupīt 14,1 miljonu latu. Tas skartu 20,6% vecuma pensiju un 6,7% invaliditātes pensiju saņēmēju. Ja piemaksu atņemtu tiem, kuru pensija kopā ar pabalstu ir lielāka par 405 latiem - tad valsts varētu ietaupīt 1,3 miljonus latu.

Aritmētiska pensiju samazināšana ilgtermiņā problēmas neatrisinās. Pie pašreizējās pensiju sistēmas un demogrāfiskās situācijas šobrīd strādājošajiem pensijas būs mazākas. Problēma ir apstākļi, ka pie pašreizējās demogrāfiskās situācijas pensionāru skaits turpinās pieaugt, bet strādājošo un nodokļu maksātāju skaits - tikai samazināties.

Tā paaudze, kas pēc 5-10 gadiem varētu papildināt darbaspējīgo nodokļu maksātāju rindas - ir ļoti maza. Demogrāfs Ilmārs Mežs norāda, ka valdības nevēlēšanās vai nespēja šodien šo problēmu risināt ir skaidra izšķiršanās - nākotnē atvērt vārtus imigrācijai.

Kā norāda eksperti - Latvija ir pārāk izdevīgā ģeogrāfiskā stāvoklī, lai paliktu tukša, tāpēc imigrantu plūsma Latvijas iedzīvotājiem, it īpaši nākotnes pensionāriem pašreizējā situācijā varētu būt vienīgais glābiņš, jo valdība acīmredzot problēmu šobrīd risināt nespēj.

Kas notiek Latvijā?: Vai pensiju sistēma sabruks (II): bērni un migrācija neglābs (19)

Lāsma Rozenfelde

www.delfi.lv

Kas notiek Latvijā?

04. aprīlis 2011 18:06

"Kas notiek Latvijā?" (KNL) turpina iepriekšējā rakstā (www.knl.lv/raksti/1358/) aizsākto jaunāko sociālā budžeta ilgtspējas scenāriju pirmpublicēšanu un analīzi. Prognozes rāda, ka, nemazinot sociālā budžeta izdevumus, no desmit gadiem ilgas "bedres" izvairīties neizdosies ne pie kādiem dzimstības un migrācijas scenārijiem, turklāt Labklājības ministrijas (LM) optimistiskos pieņēmumus apšaubā eksperti. Atliek trīs versijas – vai ievērojami palielināt valsts parādu, lai finansētu dziļu un ilgu sociālā budžeta deficītu, vai jau tuvākajos gados rast pamatbudžetā papildus līdzekļus pensiju piemaksu un vecāku pabalstu maksājumiem, vai arī samazināt pensijas.

Mīnus 800 miljoni vai miljards un 134 miljoni šajā desmitgadē

Balstoties uz iepriekš aprakstīto LM plānoto ekonomiskās attīstības "bāzes scenāriju", pēc KNL lūguma ministrijas speciālisti modelēja, kā šo scenāriju ietekmētu augstāka vai zemāka dzimstība, lielāka emigrācija vai imigrācija. KNL lūdza sniegt prognozes arī scenārijam, kurā pensionēšanās vecuma paaugstināšana nebeidzas 2021.gadā, kā tas

plānots šobrīd, bet tas pakāpeniski tiek celts līdz 70 gadiem, kas hipotētiskā līmenī publiski izskanējis.

Attiecībā uz pensionēšanās vecumu prognozēs redzams, ka sociālā budžeta deficīta dziļākais punkts tiek sasniegts pirms 2021.gada, līdz ar to pensionēšanās vecuma tālāka celšana izklūšanu no "bedres" diez vai būtiski ietekmētu.

Taču liels sociālā budžeta deficīts paredzams visos dzimstības un migrācijas scenārijos - atkarībā no variantiem, negatīva bilance sociālajā budžetā varētu būt līdz 2023. vai pat līdz 2026.gadam. Mazākais kopējais sociālā budžeta aizņēmums parādās scenārijā ar zemu dzimstību - šīs desmitgades beigās to prognozē 808 miljonus latu lielu. Lielākie "mīnusi" būtu augstas dzimstības scenārijā - miljards un 134 miljoni latu. Īstermiņā dzimstības lielā ietekme acīmredzot saistāma ar vecāku pabalstu izmaksu no tā paša sociālā budžeta, kamēr nodokļu maksātāju skaitu un sociālā budžeta uzkrājumu jaundzimušo būtisks skaita palielinājums gan varētu nozīmīgi ietekmēt vēlāk.

Dzimstības rādītājs - "nereāli augsts"

Summārais dzimstības koeficients ir rādītājs, kurš raksturo vidējo bērnu skaitu, kuri varētu piedzimt vienai sievietei viņas dzīves laikā, ja dzimstība katrā vecuma grupā saglabātos aprēķina gada līmenī. LM modelēšanā izmantotie bāzes scenārija pieņēmumi paredz, ka šis koeficients jau šogad būs 1,32, bet līdz 2060.gadam palielināsies līdz 1,53. Zemas dzimstības scenārijā koeficients paredzēts nemainīgs - 1,28, savukārt augstas dzimstības scenārijā pieņemts, ka koeficients jau 2015.gadā sasniegs 1,99 un tāds saglabāsies līdz 2060.gadam.

Demogrāfs un Starptautiskās Migrācijas organizācijas Rīgas biroja vadītājs Ilmārs Mežs pauž viedokli, ka dzimstības rādītājs ir paņemts "tik nereāli augsts, kas vienkārši nav iespējams". Eksperts norāda, ka reāli jau 2010.gadā koeficients bija tikai 1,17 un arī šogad tas nebūs augstāks, jo pirmajos mēnešos dzimstība ir vēl par 5% samazinājusies.

Viņš pauž viedokli, ka zemās dzimstības pieņēmumi drīzāk būtu jālieto kā bāzes vai pat augstās dzimstības pieņēmumi, savukārt bāzes un zemās dzimstības pieņēmumi ir pilnībā jāpārskata. "Fakts, ka 2015.gadā augstas dzimstības prognoze varētu sasniegt 1,99 bērnus uz vienu sievieti, ir vienkārši utopisks, jo tāds tas nav pat bagātajās Skandināvijas valstīs, kur ir desmit reižu labvēlīgāki apstākļi bērnu radīšanai. Vēl jo vairāk - pašreiz valdība ir pieņēmusi lēmumu, ka bērnu atbalstam nekādas papildus naudas nebūs vismaz tuvākos trīs gadus - tāpat dzimstība nevarēs pieaugt nemaz," uzskata I.Mežs.

LM, sniedzot modelēšanas informāciju, īpaši uzsvēra, ka grib sagaidīt jaunās EUROSTAT prognozes, kas būs pieejamas tuvākajos mēnešos, lai modelēšanā izmantotu pamatotākus pieņēmumus. Bet jebkurā gadījumā, ja izmantotas neadekvāti augstas dzimstības prognozes, tas nozīmē, ka visi scenāriji, tai skaitā bāzes ekonomiskās attīstības scenārijs, jākorrigē. Zemāka dzimstība, kā jau minēts, nozīmētu mazākus izdevumus īstermiņā, taču daudzus riskus ilgtermiņā.

Migrācijas pieņēmumi - "ļoti diskutējami"

Attiecībā uz migrāciju LM prognozēs izmantots migrācijas saldo rādītājs - tas rāda starpību starp valsts teritorijā iebraukušo un no tās izbraukušo iedzīvotāju skaitu attiecīgajā laika periodā. LM izmantotie pieņēmumi liecina, ka bāzes scenārijā laikā no 2010. līdz 2060.gadam Latvijā iebrauks par 45 tūkstošiem cilvēku vairāk nekā no tās izbrauks. Augstas emigrācijas scenārijā emigrantu kopumā būs par 202 tūkstošiem vairāk nekā imigrantu, savukārt augstas imigrācijas scenārijā imigrantu būs par 367 tūkstošiem vairāk nekā emigrantu. Tas, protams, ir nozīmīgs imigrantu skaits tādai valstij kā Latvija, taču eksperti apšaubā arī migrācijas pieņēmumu pamatotību.

Latvijas Bankas ekonomisti veica ātru novērtējumu izmantotajiem pieņēmumiem un sniedza viedokli, ka migrācijas pieņēmumi ir ļoti diskutējami. "Pirmkārt, izejas pozīcija izskatās pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem par migrāciju, kuros novērtējums ir par zemu. Otrkārt, nešķiet loģiski, ka bāzes scenārijā ir paredzēta neto darbaspēka ieplūde. Skaidrs, ka darba tirgus paliks atvērts un ka algu atšķirība ar Rietumeiropas valstīm saglabāsies vēl ilgu laiku. Līdz ar to neredzam iemeslus šādam bāzes scenārijam," norādīts komentārā. Ekonomisti uzskata, ka loģisks pieņēmums būtu - tuvākajos gados saglabājas darbaspēka izplūde, kas, izejot no krīzes, uz īsu laiku samazinās, iespējams, uz īsu laiku kļūst nedaudz pozitīva, taču pēc tam plūsma atkal veidojas mēreni negatīva.

Arī I.Mežs vērtē, ka bāzes scenārijā "vienkārši tiek pieņemts, ka emigrācija tuvākos 10 gados no Latvijas izbeigsies, un tad sāksies diezgan plaša imigrācija". Viņš uzsver, ka imigrantu skaitļi ir lieli, un uzdod arī jautājumu - vai Latvija uz tādu imigrāciju ir gatava un vai latvieši ir gatavi to pieņemt. Šis neapšaubāmi ir valstiskā līmenī risināms jautājums - vienlaikus jāsaprot, ka arī augsta imigrācija, ja to gribētu un izdotos realizēt, tuvāko gadu sociālā budžeta problēmas novērst nepalīdzēs.

Skarbākais scenārijs - sociālos izdevumus samazināt par 15%?

Iepriekšējā rakstā jau bija secināts, ka sociālajā budžetā deficīts neveidojas tikai pie diviem scenārijiem - ja īstenojas optimistiskais ekonomiskās attīstības scenārijs, ko gan šaubīgi vērtē speciālisti, vai arī pensiju piemaksas un vecāku pabalstus no sociālā budžeta pārtrauc maksāt jau no 2012.gada. Paturot prātā, ka pamatbudžetā turpmākas konsolidācijas jeb budžeta deficīta mazināšanas apstākļos tam brīvu resursu nav.

Redzams, ka dažādas dzimstības un migrācijas versijas šo scenāriju skaitu nepaplašina.

Ja optimistiskais ekonomiskās attīstības scenārijs, pretēji ekspertu šaubām par, piemēram, bezdarba līmeņa mazināšanos, piepildās, tad sociālais budžets viennozīmīgi būs saucams par ilgtspējīgu un pensiju sistēmai sabrukums nedraud. Pretējā gadījumā atliek divi varianti - par deficītu un izdevumu samazinājumu.

Pensiju piemaksas un vecāku pabalsti noapaļojot gadā izmaksā ap divsimt miljonus latu. Ja attiecībā uz šiem maksājumiem nenotiks nekādas izmaiņas, sociālais budžets ieslīdēs "bedrē" uz padsmi gadiem un tam būs vajadzīgs papildus finansējums jeb aizņēmums līdz pat miljardam latu, ar attiecīgiem parāda procentiem. Ja izmaiņas šajās pozīcijās tomēr notiks, tad, jo ātrāk tās notiks, jo mazāks aizņēmums nepieciešams. Piemēram, ja izmaiņas notiks no 2014.gada, kas ir viens no iespējamiem variantiem, aizņēmuma summa varētu būt ap ceturtdaļmiljardu latu.

Principā tas nav nekas ārkārtējs - sociālā budžeta aizņēmums no pamatbudžeta Latvijā jau ir pieredzēts no 1999. līdz 2002.gadam. Tomēr kopējais aizņēmums uz 2003.gada sākumu bija tikai 82 miljoni latu, kas ir nesalīdzināmi mazāk, vērtējot gan apjomu, gan šībrīža riskus, turklāt ņemot vērā jau esošo valsts parādu un budžeta deficīta mazināšanas programmu. No otras puses, panākot pastāvīgu pozitīvu sociālā budžeta bilanci pēc pensiju piemaksu un vecāku pabalstu izmaksu pārcelšanas uz pamatbudžetu jau nākamgad, aizņēmuma un deficīta problēma kopbudžetā nemainās, vien tiek pārcelta no viena budžeta uz otru.

Ja būtiski neuzlabojas ekonomiskā situācija un iemaksas budžetā un nav citu papildus resursu, atliek tikai viens variants - sociālā budžeta izdevumu samazināšana. Lai turpmākajos gados noturētu bilanci, kas neprasa papildus izdevumus attiecībā uz visiem pašreiz sociālajā budžetā iekļautajiem maksājumiem, ir vai nu pilnībā jāatceļ vecāku pabalsti un pensiju piemaksas, vai nu, ņemot vērā šādas atcelšanas praktisku neiespējamību, jāatgriežas pie jau publiski izskanējušiem variantiem attiecībā uz

pensijām - piemēram, pensiju neapliekamā minimuma samazināšana. Ja turpmāk par mērķi tiks izvirzīts izvairīties no papildus izdevumiem un aizņēmumiem sociālā budžeta ilgtspējas nodrošināšanā, tad kopumā nepieciešamais samazinājums varētu sasniegt pat 15% no šī gada sociālā budžeta izdevumiem.

Šķēli biedē imigrācija

«Apollo», redakcija@apollo.lv

Trešdiena, 6. aprīlis (2011) 07:17 | Komentāri: **(288)**

Jautāts, ko Saeimas deputāts Andris Šķēle (PLL) grib panākt, vadot Demogrāfijas politikas apakškomisiju, Šķēle norādīja - lai saprastu kontekstu, jāuzlūko visai skaudra statistika. Latvijai ir viena iespēja, viens logs ne ilgāk kā desmit gadu garumā, lai labotu demogrāfiskās krīzes sekas.

Šķēle intervijā laikrakstam «Latvijas Avīze» norādīja: «Šajā laikā par bērniem izšķirsies paaudze, kas dzimusi 80.gadu beigās. Apakškomisijai, kurā pievienojušies daudzi nopietni politiķi, ir viens mērķis – darīt visu iespējamo, lai šo logu izmantotu.»

Taujāts par veicamajiem darbiem, Šķēle norādīja: «Tas būs pienākumu komplekss – droši vien katram deputātam būs jāiedziļinās noteiktā tēmā, virzot darbus uz priekšu. Kad būsīm tikuši skaidrībā par minētajiem kvantitatīvajiem uzdevumiem, gribētos apzināties, vai tie nav utopiski. Vai tuvākajā apkārtnē ir sekmīgi risinājumi, kāpinot dzimstību, t.i., vairojot tautas dzīvo spēku? Jā, manuprāt, ir. Igaunijā arī bija skarbi budžeta samazinājumi, bet tie neskāra atbalstu bērniem, demogrāfijas lietām. Viņi noturēja ilgtermiņa līgumu ar sabiedrību.»

«Ungārija spraudusi mērķi: vienas paaudzes, t.i., divdesmit gadu laikā, panākt pieaugumu par 10% – veselu miljonu ungāru vairāk. Tas ir skaidrs mērķis, kam pakārtos politiku. Šie piemēri liecina, ka Latvijā arī ir iespējas darīt ko tamlīdzīgu. Trešais uzdevums būs pārkārtot likumdošanas lietas, lai neviens nozīmīgs labojums netiktu veikts,» uzskata Šķēle.

Politikis sacīja: «Trešais uzdevums būs pārkārtot likumdošanas lietas, lai neviens nozīmīgs labojums netiktu veikts, nesaņemot akceptu no Demogrāfijas politikas apakškomisijas par to, vai likums stimulēs vai, otrādi, neveicinās demogrāfisko situāciju Latvijā. Demogrāfiskai situācijai ir trīs galvenie komponenti – bērnu dzimstība, cilvēku mirstība un migrācija. Neatliekami jāsāk ar dzimstības veicināšanu, kam pamatā jābūt ģimeņu pārliecībai par valsts ilgtermiņa atbalsta politiku. Mirstības lieta saistās ar uzlabotu veselības aprūpi, liela uzmanība jāpievērš jaundzimušo mirstībai. Ja nejaudāsim pienācīgi sakārtot pirmās divas lietas, tad vēl ir iespējams aicināt un veicināt latviešu atgriešanos mājās no peļņas darbiem. Bet, ja nevedas arī ar repatriāciju, tad, gribot negribot, dienas kārtībā nenovēršami ienāks imigrācija. Tas mani biedē, jo ir viena konstante – latvieši savā zemē nedrīkst nokrist skaitā zem 50 procentiem.»

Finanšu ministrs: Latvija nevarēs attīstīties bez imigrantiem

«Apollo», redakcija@apollo.lv

Pirmdiena, 2. maijs (2011) 08:25 | Komentāri: **(222)**

Drukāt Nosūtīt draugam

Latvijā arvien vairāk tiks runāts par nepieciešamību darba tirgu stabilizēt, izmantojot darbiniekus no ārvalstīm. Ir skaidrs, ka Latvija nevarēs veiksmīgi attīstīties bez imigrantiem, uzskata finanšu ministrs Andris Vilks (V).

Sarunā LNT raidījumā «900 sekundes» ministrs sacīja, ka Latvijai noteikti ir jāuztraucas par iedzīvotāju aizbraukšanu darba meklējumos uz ārvalstīm, taču šis process vēl kādu laiku turpināsies. «Kura [Austrumeiropas] valsts spēs sekmīgāk atgūties no krīzes, tur mazāk cilvēku aizbrauks. Taču nedomāju, ka [uz Vāciju] notiks masveida emigrācija,» pauda ministrs.

Vilks norādīja, ka jau tuvāko gadu laikā Latvijā arvien vairāk tiks runāts par imigrantu uzņemšanu.

Jautāts, vai tas nozīmē, ka labākie speciālisti aizbrauks, bet Latvijā nekad nebūs tāds pats algu līmenis kā citviet Eiropā, ministrs atbildēja izvairīgi. «Arī Eiropā ir lielas atšķirības starp algām. Latvijā būs nozares, kur alga būs tuvu Eiropas līmenim, taču tas nenotiks tuvākajā laikā,» sacīja viņš.

ANO pārstāvis: Latvijai nepieciešama migrācija

«Apollo», redakcija@apollo.lv

Trešdiena, 11. maijs (2011) 08:00 | Komentāri: **(293)**

Drukāt Nosūtīt draugam

Multikulturālisms ir uz palikšanu. Pasaule, ja vēlaties tā teikt, kļūst mazāka. Arī jūsu reģionam ir nepieciešama migrācija, lai cilvēki šeit ierastos un dotu savu pienesumu ekonomikai un sabiedrībai,» intervijā laikrakstam «Diena» trešdien savu viedokli paudis ANO Augstā pārstāvja bēgļu jautājumos Reģionālā biroja Baltijā un Ziemeļvalstīs vadītājs Hanss ten Felds.

Vienlaikus viņš atzīst, ka Latvijas valdības ir daudz darījušas, lai risinātu nepilsoņu situāciju Latvijā. Ten Felds norāda, ka Latvijā nepilsoņiem ir lielākas tiesības par 1954. gada konvencijā prasīto minimumu, un ar nepilsoņu situāciju daudz kur citur pasaulē, kur tiem nav vispār nekādu tiesību, Latvija nav salīdzināma.

«Tomēr fakts, ka jums ir daudz cilvēku, kuru tiesības nav tādas pašas kā valsts pilsoņiem, un ideālā gadījumā tas galu galā būtu jāatrisina,» uzskata Felds.

Viņš uzskata, ka noteikti palīdzētu lēmums, ko mēģina iniciēt Valsts prezidents – par pilsonības piešķiršanu šeit dzimušajiem pēc 1991. gada. «Protams, katrā zemē ir atšķirības, tomēr fakts ir, ka pasaulē ir tik ļoti daudz bezvalstnieku un jautājums ir – kā to risināt? Modernā, demokrātiskā sabiedrībā ES ietvaros būtu jābūt iespējamam to atrisināt,» pauž ten Felds.

Viņš aicina vairāk uzmanības pievērst tam, lai palīdzētu jaunpilenācējiem integrēties: «Daudz vairāk vajadzētu darīt un var tikt darīts, lai palīdzētu jaunpilenācējiem integrēties. Dažām grupām tas var būt vienkāršāk, piemēram, iemācīties jaunās mītnes zemes valodu, tomēr nevienam tas nav neiespējami. Tāpēc sekmīga valodas mācīšana varētu būt labs sākums. Arī saskarsme ar vietējo sabiedrību ir ļoti svarīga abām pusēm – gan iebraucējiem, gan vietējiem. Pats esmu redzējis piemērus, ka vietējā ģimene sākumā uzņemamas aizgādātni par imigrantu ģimeni, ierādot apkārtni un paradumus, piemēram, tādās tradicionālās migrantu zemēs kā Jaunzēlande, un beigās viņi kļūst par draugiem uz mūžu. Valodas mācīšana un jaunpilenācēju mērķtiecīga integrācija ir tās lietas, pie kurām noteikti varētu piestrādāt un gūt sekmes.»

«Nedomāju, ka no ieceļotājiem būtu jāsaņem, ka viņi atteiksies no savas identitātes, aizmirsīs, ko viņi zina un kas viņi ir. Šī dažādība sabiedrību tikai bagātina. Nepilsoņiem gan ir arī pildāmi pienākumi, lai varētu dzīvot jaunajā sabiedrībā,» tā ten Felds.

Latvijā pieaug patvēruma meklētāju skaits (68)

www.DELFI.lv |

16. maijs 2011 10:54

Šogad pirmajos četros mēnešos, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, Latvijā palielinājies patvēruma pieprasītāju skaits, lielākā daļa patvēruma meklētāju bija no Gruzijas, informēja Valsts robežsardze.

No gada sākuma līdz maija vidum Latvijā patvērumu jau pieprasījusi 61 persona. 2010.gadā visa gada laikā Latvijā bija 61 patvēruma pieprasītājs, 2009.gadā - 52.

Šogad aprīlī un maijā Latvijā bija 24 patvēruma meklētāji no Gruzijas, kuri ieceļoja no Baltkrievijas un uzreiz uz robežas pieprasīja patvērumu.

Savukārt uz Krievijas - Latvijas robežas Zilupes dzelzceļa robežkontroles punktā un Terehovas robežkontroles punktā patvērumu pieprasījuši seši ieceļotāji no Kongo un divas personas no Kamerūnas. Šīs personas sākotnēji mēģināja ieceļot Latvijā ar viltotiem dokumentiem, bet pēc viltojumu atklāšanas pieprasīja patvērumu.

Jau ziņots, ka pēc ES statistikas biroja "Eurostat" datiem Latvija ir otrais nepievilcīgākais patvēruma meklētāju mērķis Eiropā. Latvijā 2010.gadā patvērumu lūguši 25 afgāņi, kas ir 38% no visiem pieteikumiem. Otra lielākā grupa bija Krievijas un Kirgizstānas pilsoņi - pa pieciem cilvēkiem jeb pa 11%.

Vismazāk patvēruma meklētāju starp ES valstīm pērn pieteikušies Igaunijā - 35 bēgļi, bet trešajā vietā aiz Latvijas ir Portugāle ar 160 patvēruma meklētājiem.

Visvairāk bēgļu pieteikušies Francijā - 51 595 patvēruma meklētāji, Vācijā - 48 490 patvēruma meklētāji un Zviedrijā - 31 875 patvēruma meklētāji

Robežsardzes pārstāve: bēgļi no Ziemeļāfrikas agri vai vēlū sasniegs Latviju

«Apollo», redakcija@apollo.lv

Otrdiena, 17. maijs (2011) 08:26

Lielākā daļa patvēruma meklētāju Latvijā ir no Gruzijas. Šogad reģistrēti 24 patvēruma meklētāji, pārsvarā tie ir jauni cilvēki vecumā no 25 līdz 45 gadiem, ir arī ģimenes ar bērniem, intervijā Latvijas Radio pastāstīja Valsts Robežsardzes Dienesta organizācijas pārvaldes priekšnieka vietniece majore Natālija Zaiceva.

Viņa norādīja, ka, runājot par nelegālo migrāciju un patvēruma meklētājiem, Latvija visbiežāk ir tranzīta valsts. «Pēdējo četru mēnešu laikā reģistrēti seši gadījumi, kad cilvēki atteikušies no patvēruma pieteikuma, kas nozīmē, ka īstais mērķis nebija meklēt patvērumu Latvijā. Ir gadījumi, kad cilvēki ir aizbēguši no patvēruma centra «Mucenieki», laiotos uz citām Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīm. Tomēr, ja šie cilvēki pieprasīs patvērumu kādā citā ES dalībvalstī, tad Latvijai būs pienākums viņus pieņemt atpakaļ, jo kā pirmā valsts, kurā viņiem bija tiesības prasīt patvērumu, reģistrēta Latvija,» pastāstīja Zaiceva.

Pagājušajā gadā Latvija atpakaļ uzņēmusi 13 cilvēkus. 2009. gadā tas bija 21 cilvēks, kas nozīmē, ka šī tendence samazinās.

Zaiceva norādīja, ka tie, kas atsakās no patvēruma, pārsvarā ir ekonomiskie migranti. Viņa tāpat atgādināja, ka Latvijā gaidāmi arī bēgļi no Ziemeļāfrikas valstīm.

«Nekontrolēta nelegālā migrācija caur Latvijas iekšējām robežām no Ziemeļāfrikas pagaidām nenotiek, bet gaidāms, ka plūsma, kas virzās no ES dalībvalstīm dienvidos, agri vai vēlū sasniegs Latviju. Somijā, Zviedrijā un Norvēģijā patvēruma meklētāju pabalsti ir lielāki nekā Latvijā. Jebkurā gadījumā šie cilvēki mūs sasniegs. Šis maršruts

nebūs no Krievijas un Baltkrievijas, bet Šengenas valstu ietvaros - pa gaisu un jūru,» tā Zaiceva

Jauniešiem atšķirīgi viedokļi par bēgļu uzņemšanu⁽³²⁾

www.delfi.lv

LETA |

03. jūnijs 2011 19:26

Jauniešu Saeimas dalībnieki piektdien, strādājot Eiropas lietu komisijā, aktīvi diskutēja gan par Eiropas Savienības (ES) imigrācijas politiku, gan ES veltītas informācijas pieejamību jauniešiem un jauniešu prakses iespējām citās Eiropas valstīs, informē Saeimas Preses dienests.

Sēdes vadītāja Saeimas Eiropas lietu komisijas priekšsēdētāja Imanta Lieģa (V) rosināti, šajā komisijā strādājošie Jauniešu Saeimas deputāti pārrunāja virkni aktuālu jautājumu, ar kuriem ikdienā saskaras ES politikas veidotāji.

Visdzīvākās debates norisinājās par to, vai Latvijai kā ES dalībvalstij nepieciešams uzņemt bēgļus no Ziemeļāfrikas arābu valstīm. Jaunieši diskusijā pauda atšķirīgus viedokļus, vienai daļai debatētāju atbalstot iespēju bēgļus izmitināt arī Latvijā, savukārt citiem aktīvi iebilstot.

Daļa jauniešu atzina, ka Ziemeļāfrikas bēgļu uzņemšana Latvijā būtu mūsu valsts labas gribas žests. Dalībvalstu solidaritāte ir viens no būtiskākajiem ES principiem. Tādēļ arī Latvijai jāpalīdz risināt imigrantu pieplūduma problēmu, ar kuru saskaras ES dienvidu valstis Itālija, Malta un Francija. Turklāt Latvijā ir pārāk mazs iedzīvotāju skaits, tādēļ agri vai vēl imigrācija būs nepieciešama un bēgļu uzņemšana sniegtu pozitīvu ieguldījumu valsts tautsaimniecībā, uzsvēra bēgļu uzņemšanas atbalstītāji.

Savukārt pretēja viedokļa paudēji akcentēja arābu bēgļu uzņemšanas riskus. Uzņemot bēgļus no Ziemeļāfrikas valstīm, Latvijā palielinātos starpetniskā spriedze, jo iebrucēji piederētu ļoti atšķirīgai reliģiskajai un kultūras grupai. Bēgļu uzņemšanas pretinieki arī noraidīja argumentu par imigrācijas politikas ekonomiskajiem ieguvumiem. Latvijā jau tā ir ļoti augsts bezdarba līmenis un iebrucēji tikai atņemt darba vietas mūsu valsts iedzīvotājiem.

Diskusijā par deklarācijas "Par Latvijas bērnu un jauniešu līdzdarbošanos Eiropas Savienības jautājumu risināšanā" punktiem, jaunieši bija vienprātīgi, ka nepieciešams Latvijas jauniešu vidū popularizēt iespējas piedalīties Eiropas Jauniešu parlamentā, kā arī jāveicina mūsu valsts pārstāvju aktīvāka dalība dažādās Eiropas bērnu un jauniešu

apmaiņas programmās. Jauniešu Saeimas Eiropas lietu komisijā izstrādātajā deklarācijā valsts budžeta finansētās izglītības iestādes arī rosinātas piedalīties šādu programmu īstenošanā.

Rungainis: nākotnē pensijās saņemsim tikai uzkrāto; pārējiem būs nabadzības pabalsti

«Apollo», redakcija@apollo.lv

Trešdiena, 29. jūnijs (2011) 08:54 | Komentāri: **(671)**

Drukāt Nosūtīt draugam

Nākotnē cilvēkiem vajadzētu pensijās saņemt tikai to, ko viņi dzīves laikā ir uzkrājuši, pārējie saņems nabadzības pabalstus, intervijā LNT raidījumam «900 sekundes» norādīja investīciju bankieris, «IBS Prudentia» partneris Ģirts Rungainis.

«Diskusija [par to, kādas pensijas varētu būt nākotnē] jau zināmu laiku attīstās, tās pamatā ir tas, ka atrodamies pārejas periodā no padomju laikiem, kad vienīgā bija solidaritātes pensija un visa pensiju sistēma balstījās valsts resursos, kas savukārt bāzējās izrakteņu resursos. Šobrīd 20 gados mūsu paaudze maksā pensijas padomju laika pensionāriem, kuriem nav savu uzkrājumu pietiekami lielā mērā, lai dzīvotu daudz maz cilvēku cienīgu dzīvi,» norāda Rungainis.

«Problēma ir apstākļi, ka mūsu valsts demogrāfiskās tendences un ekonomikas struktūra, straujais iedzīvotāju skaita samazinājums noved pie tā, ka mēs paļaujamies uz šādu solidāro maksājumu nevaram, jo cilvēku, kas maksātu šādas pirmā līmeņa pensijas, vienkārši nebūs pietiekami daudz, vai arī viņi nebūs gatavi maksāt tik daudz, cik ir jāmaksā,» uzskata Rungainis.

«Skaidrs, ka nākotnē – piecu gadu vai ilgākā laika periodā, pirmā līmeņa maksājumiem, kas patiesībā jāuzskata nevis par pensiju, bet par zināmu vecuma nabadzības pabalstu, par tādiem arī ir jāklūst,» uzsver Rungainis.

«Respektīvi - cilvēkiem savas darba dzīves laikā ir jāuzkrāj otrajā un trešajā pensiju līmenī dažādos aktīvos un tad, iestājoties vecumam, kad viņi vairs nevēlas strādāt vai nevēlas strādāt tik intensīvi, viņi var izmantot līdzekļus, ko ir uzkrājuši. Tikai tie cilvēki, kas savas dzīves laikā nav spējuši uzkrāt; kuriem nav ģimenes; nav aktīvu; kuri grimst nabadzībā, saņems pirmā līmeņa pensiju. Tas ir tas, kas notiks, vai arī ir jānotiek fantastiskam cilvēku pieplūdumam vai fantastiskai ekonomiskajai augšupejai,» ir pārliecināts Rungainis.

Rungainis ir skeptisks par to, ka kaut ko uzlabos imigrācija. «Pieredze un citu valstu analīze pierāda to, ka cilvēki, kas ierodas no citām valstīm, ja tie ir mazkvalificēti darbinieki, viņi nerada ekonomiskās vērtības, lai situāciju uzlabotu. Viņi palielina patēriņu un palīdz izlīdzināt infrastruktūras izmaksas, bet no pensiju un sociālā nodrošinājuma viedokļa lielas imigrantu masas, ja tās ir salīdzinoši maz kvalificētas, nerisina problēmu,» teic Rungainis.

Rungainis uzsver, ka tas, kas noticis pēdējos 20 gados Latvijā, salīdzināms ar situāciju 2. Pasaules kara laikā. «Esam zaudējuši vairāk nekā pusi cilvēku, ko zaudējam laika posmā no 1940. līdz 1945.gadam. Atrodamies kara darbības zonā, ko var redzēt, vērojot infrastruktūru, kas sabrūk. Cilvēku masveida aizbraukšana, kas nebija plānota, ir viens no faktoriem. Otrs ir demogrāfijas nokrišana pasaules zemākajā līmenī ar 1,1 līdz 1,2 bērniem uz sievieti, plus nepamatota pensiju paaugstināšana treknajos gados, plus, tas, ka spekulatīvi šī sistēma šajos gados tika veidota tā, ka zinātāji - galvenokārt valsts ierēdņi - varēja sev sakārtot ļoti labas pensijas, jo mums ir neliels slānis, kuram tiek samaksāti vairāki desmiti miljoni latu, kas saņem pat ļoti cilvēku cieņu nepazemojošas pensijas. Skaidrs, ka uz to bāzēt šos sistēmu nevaram. Cilvēki var saņemt tikai to, ko uzkrājuši,» tā Rungainis.

Latvijā ierodas aizvien vairāk bēgļu no trešās pasaules valstīm

«Apollo», redakcija@apollo.lv

Piektdiena, 15. jūlijs (2011) 07:43 | Komentāri: **(76)**

Salīdzinājumā ar pērnو gadu dubultojies robežpārkāpēju un patvēruma meklētāju skaits Latvijā, jo situācija trešās pasaules valstīs kļūst aizvien problemātiskāka, bet vecā Eiropa tikmēr rūpīgāk sargā savu labklājību, raksta «Neatkarīga».

Visbiežāk par nelikumīgu robežas šķērsošanu tiek aizturēti Kongo Demokrātiskās Republikas pilsoņi. No 58 sešos mēnešos aizturētajiem 26 bijuši tieši no turienes. Vēl caur Latviju Eiropas Savienībā mēģinājuši iekļūt deviņi pakistānieši, pieci kamerūnieši, pa diviem cilvēkiem no Moldovas, Gvinejas un Bangladešas, pa vienam no Irānas, Ukrainas, Turcijas, Kotdivuāras, Togo un citurienes. Robežsardzes pārstāve Jevgēnija Pozņaka vēsta, ka lielākoties viņi ieceļo pa dzelzceļu, retāk izmanto gaisa satiksmi.

Tālāk ceļotāji dodas dziļāk iekšā Eiropā, kur sociālās garantijas ir krietni vilinošākas.

Pērn visa gada garumā Latvijas robežsargiem iesniegti 64 patvēruma pieprasījumi, bet šā gada sešos mēnešos jau 112. Bēgļa statuss, kas ir zaļā gaisma ienākšanai Eiropas Savienībā, gan piešķirts tikai trim personām – no Kirgizstānas, Palestīnas un Uzbekistānas. Alternatīvais statuss piešķirts deviņos gadījumos – ieceļotājiem no Irānas un Afganistānas.

Demogrāfs: tuvākajos gados Latvijai masveida imigrācija nedraud(15)

www.delfi.lv

LETA |

06. jūlijs 2011 19:45

Foto: Europa.eu

Tuvākajos trīs līdz piecos gados Latvijai masveida imigrācija nedraud un arī nav nepieciešama, tomēr tuvākajos gados izšķirsies, vai tā būs nepieciešama pēc 10 gadiem, šodien diskusijā "Latvijas demogrāfiskā katastrofa: izaicinājumi un risinājumi" atzina demogrāfs Ilmārs Mežs.

Viņš skaidroja, ka likumsakarība "jo bagātāka valsts - jo mazāk bērnu" Eiropā jau kādu laiku nedarbojas, ir vērojama pretēja tendence - bagātākas valstis vairāk iegulda jaunajās ģimenēs un bērnos. Savukārt "neapzinīgas Eiropas valstis, kas skrien pakaļ kādiem makroekonomiskiem rādītājiem, to nedara un iecementē to, ka pēc 10 līdz 20 gadiem nevarēs attīstīties bez imigrantiem".

Mežs sacīja, ka rindas bērnudārzos, brīvpusdienu neesamība, pensijas uzkrājuma sistēma veicina to, ka izšķirties par otru vai trešo bērnu ģimenē ir ļoti liela finansiāla atbildība, tāpēc iedzīvotāju skaits turpinās samazināties. Un tas būs jākompensē ar masveida imigrāciju, tā būs jāatvieglo, un to pieprasīšot paši Latvijas iedzīvotāji.

Eksperts: imigrantiem Latvija nav pievilcīga, demogrāfija būs jārisina, laižot pasaulē bērnus (23)

www.delfi.lv

BNS |

07. jūlijs 2011 12:17

Latvija imigrantiem nav ļoti pievilcīgs galamērķis un mūsu valstī demogrāfiskā situācija pie ilglaicīga līdzsvara nonāks, nevis vietējo iedzīvotāju skaita sarukumu kompensējot ar imigrantiem, bet gan cilvēkiem apzinoties demogrāfisko tendenču ietekmi uz savu personisko nākotni un laižot pasaulē vairāk bērnu, intervijā aģentūras BNS biznesa informācijas portālam "Baltic Business Service" sacīja "DnB NORD Bankas" ekonomikas eksperts Pēteris Strautiņš.

"Es domāju, ka mēs neesam izcili pievilcīgi [imigrācijai]. Turklāt vēl jāņem vērā vēl kas - ja cilvēkam piedāvā pārvākties no Somālijas uz Latviju, tad viņam mūsu zeme būs ļoti pievilcīga, taču padzīvojot šeit un kļūstot par Eiropas Savienības (ES) patstāvīgo iedzīvotāju, visdrīzāk, viņam jau daudz pievilcīgākas šķitīs citas ES valstis, kur ir gan lielāki ienākumi, gan dzīvo viņa tautas brāļi, tātad ir vieglāk viņam pašam integrēties. Līdz ar to uzskatu, ka mēs neesam ļoti pievilcīgi tieši kā masu imigrācijas galamērķis," sacīja Strautiņš.

Vienlaikus viņš atzīmēja, ka uz Latviju brauc cilvēki, lai arī ne daudz, no daudz bagātākām valstīm nekā Latvija, piemēram, dāņu fermeri. "Viņiem ir zināšanas, kas nav vietējiem zemniekiem, un šeit ir arī daudz brīvas zemes, kur viņi var saimniekot. Ļoti iespējams, ka šāda imigrācija galu galā būs daudz lielāka ietekme uz ekonomiku nekā cilvēku piesaistīšanai no valstīm ar zemākiem ienākumiem," atzīmēja Strautiņš.

Viņš piebilda, ka no masu imigrācijas viedokļa šobrīd ir arī svarīgi tas, ka Latvijā ir zemāks iekšzemes kopprodukts (IKP) uz vienu iedzīvotāju nekā Krievijā, kas ir mūsu kaimiņvalsts. "Tās valoda šajā reģionā joprojām ir pietiekami labi zināma, un līdz ar to cilvēkam pārcelties uz Krieviju, kur vēl nav jāmācās papildus valoda, varētu šķist pievilcīgāk. Turklāt Krievijas politika šajā ziņā ir ļoti atvērta," stāstīja Strautiņš.

"Es domāju, ka demogrāfija pie ilglaicīga līdzsvara nonāks, nevis vietējo iedzīvotāju skaita sarukumu kompensējot ar imigrantiem, bet gan cilvēkiem apzinoties demogrāfisko tendenču ietekmi uz savu personisko nākotni un laižot pasaulē vairāk bērnu. Tāpat kā ķebliem vajag vismaz trīs kājas, lai tas turētos stabili, tāpat cilvēkam vajag vismaz trīs atbalsta punktus, lai justos droši par savu nākotni - pensiju sistēma, uzkrājumi un ģimene. Mēs nezinām, cik nozīmīgs galu galā tieši no mums izrādīsies katrs no šiem atbalsta punktiem, finansēs to sauc par risku diversifikāciju," teica Strautiņš.

Kā cīnīties pret migrāciju?

Ilmārs Mežs, Starptautiskās Migrācijas organizācijas Rīgas biroja vadītājs

Trešdiena, 10. augusts (2011) 00:09 | Komentāri: **(156)**

Drukāt Nosūtīt draugam

Vakar vairāki ziņu portāli ievietoja īsu ziņas tekstu ar virsrakstu «Demogrāfs: Latvija pati sāks aicināt imigrantus». Ziņa tika izveidota ņemot vērā teikumus no garākas intervijas kādam žurnālam, kur cita starpā tika skaidrots, ka mums lielās migrācijas plūsmas par laimi iet garām, bet būtu taisnīgi, ja Latvija savām iespējām atbilstošu bēgļu skaitu – vienu nelielu ģimeni - uzņemtu. Kā to jau atkārtoti vēlas darīt Lietuva. Varbūt nevajadzēja, bet es ieskatījos lasītāju komentāros, jo palika ļoti drūma sajūta – komentētāji cits ar citu sacentās kurš sāpīgāk un asprātīgāk apvainos šo neprātīgo demogrāfu. Barbaru tautām bija tāda paraža – nogalināt slikto ziņu nesēju, līdz ar to uz brīdi varēja turpināt dzīvot ar sajūtu, ka viss ir kārtībā, jo neviens nebrīdina par gaidāmo nelaيمي. Labi, ka nogalēšana šajos gadsimtos ir pārveidojusies uz rupjībām un problēmas noliegšanu.

Uzreiz jāpaskaidro, ka es esmu bijis un joprojām esmu kategoriski pret plašu migrāciju, pie tam pret abiem virzieniem – gan pret masveida aizbraukšanu, gan pret masveida iebrukšanu. Liela daļa latviešu ļoti labi apzinās, cik bezcerīga ir mūsu tautas un valsts

nākotne, ja atsāksies masveida imigrācija. Taču mūsu rīcība tālāk kļūst anarhistiska – mēs labāk nolamājam «slikto ziņu» paudēju un šādi aizstāvēt «latviešu lietu» kādu laiku varēsim būt apmierināti. Līdz nākošam rakstam – ka situācija nav mainījusies un mums draud nožēlojama nākotne, ja vien mēs nespēsim mainīt lietas.

Es ļoti vēlētos, ka Latvija varētu būt uz kādas tālas un grūti pieejamas salas okeāna vidū, kur līdzīgi Islandei pasaules migrācijas plūsmas mūs skartu salīdzinoši nedaudz. Taču Latvija ir Eiropas vidū – un nevienai valstij Eiropā nav izdevies sasniegt to, uz ko tik ļoti daudz no mums cer – ka migrācija brīnumainā kārtā Latvijai ies secen. Tā ies garām tikai tik ilgi, cik ilgi mēs būsim pašu nabadzīgāko Eiropas valstu starpā. Taču mēs visi tik ļoti ceram un veltam visas pūles, lai Latvija kādreiz atgūtu savu labklājības valsts statusu. Kopš neatkarības atjaunošanas Latvijā ir piedzimuši par 200 000 bērnu mazāk, nekā nepieciešams minimālai tautas ataudzei ar noteikumu, ka neviens latviešu jauniešs neaizbrauks prom. Un katru gadu, ko mēs pavadām strīdos par pensiju indeksāciju mums nepiedzimst jauni 20 000 bērnu, kas būtu varējuši nodrošināt to, ka Latvija izvairītos no masveida darbaspēja imigrācijas nākamajā paaudzē. Katru gadu, kurā mums nepiedzimst šie 20 000 bērnu, mēs neapzināti «pasūtām» tik pat daudz iebraucēju, kas pēc vienas paaudzes mums būs jāpieņem.

Tie ir vienas nūjas divi gali – vai nu mums būs pašu bērni vismaz tādā pašā skaitā, kā esam mēs, vai arī nedzimušo bērnu vietu ar laiku nemanot aizņems svešinieki. Pamazām padarot mūs par svešiniekiem savā dzimtenē. Man ļoti negribētos to piedzīvot, tāpēc arī tik izmisīgi mēģinu brīdināt latviešus, ka tālāk tā vairs nedrīkst! Varbūt kādreiz sabiezīnu krāsas, lai bilde būtu saprotamāka, taču es aicinu uz Latvijas Demogrāfisko Atmodu.

Arī tagad, ekonomiskās depresijas gados Latvijā iebrauc un paliek uz dzīvi pāris tūkstoši imigrantu ik gadus. Tiklīdz, kā ekonomikā sāksies augšupeja, tā bezdarbs strauji saruks līdz kādiem pieciem līdz septiņiem procentiem un zemāk tas nekritīs, jo daudzi dod priekšroku trūcīgā statusa palīdzībai, nekā par minimālo algu strādāt. Jau tagad darba devēji sūdzas, ka par spīti milzīgajam bezdarba līmenim ir ļoti grūti atrast kvalificētus darbiniekus. Taču ekonomikai augot, iestāsies izteikts darbinieku trūkums un tas pamazām piespiedīs Latvijai mainīt imigrācijas politiku un to atvērt. Un jo mazāk bērnu mums būs, jo vairāk iebraucēju mums būs jāpieņem. Domāju, ka lielākā daļa rietumeiropieši neizvēlētos tik daudz imigrantus, ja vien tas viņiem būtu iespējams. Bet tas nav iespējams un viņi uzņem šos iebraucējus, jo nav citas izejas. Tāpat arī mums nebūs citas izejas...

Pāris domas par bēgļiem. Reizēm cilvēki vaicā – priekš kam mums viņi ir vajadzīgi? Labi, ka tā nejautāja to rietumvalstu cilvēki, kas pieņēma latviešu bēgļus pēc otrā pasaules kara... Īstie bēgļi, kas mūk no dzīvības briesmām nevaicā, vai esmu šeit gaidīts un vajadzīgs – tie vienkārši ierodas un lūdz patvērumu. Līdz šim no Vidusjūras konfliktu plosītajām valstīm līdz Latvijai ir atmukuši tikai daži patvēruma meklētāji no Sīrijas. No simtiem tūkstošiem cilvēku tikai daži cilvēki. Taču teorētiski pieļaujot iespēju, ka līdzīgi nemieri pārņemtu, piemēram, Baltkrieviju, Latvijas robežu varētu pāriet daudzi tūkstoši bēgļu. Tad mēs vēlēsimies atcerēties par Eiropas solidaritāti un lūgsim citas valstis mums palīdzēt un izmitināt šos bēgļus pie sevis. Taču tagad kamēr konflikti ir vēl tik tālu, mēs par šo solidaritāti negribam ne dzirdēt. Pat, ja tā būtu tikai viena bēgļu ģimene, kas aptuveni atbilstu Latvijas budžeta iespējām salīdzinot ar pārējo Eiropu. Cits jautājums ir tas, ka lielākai daļai patvēruma meklētāju dzīvības briesmas nedraud un Latvijai nav pienākums viņus pieņemt – katru gadījumu tiek īpaši izvērtēts.

Es patiešām vēlos, lai Latvija arī pēc vienas un vairākām paaudzēm spētu izvairīties no milzīgā iebraucēju skaita, taču ar manu vēlēšanos ir par maz – vajag lai lielākai daļai

latviešu ir nevis viens vai neviens bērns, bet vismaz divi trīs bērni katrā ģimenē! Latvijai nav izdevies izveidot pārdomātu ģimenes politiku, kā piemēram Igaunijā, kur dzimstība ir sasniegusi mirstību, un kamēr mums tas neizdosies, tikmēr es turpināšu mudināt latviešus mainīt mūsu attieksmi un pieprasīt no politiķiem nodrošināt ne tikai Latvijas pievienošanos Eirozonai, bet arī nodrošināt Latvijas valsts pastāvēšanu arī pēc vairākām paaudzēm, attiecīgi palielinot ieguldījumus mūsu jauno ģimeņu atbalstam.

Aivars Skudra: Briseles plāni – Latvija kā Ziemeļāfrikas bēgļu geto (2.daļa)(25)

Aivars Skudra

DELFI Aculiecinieks |

19. augusts 2011 11:12

Foto: Scanpix

Pēdējo gadu laikā arī Izraēla nav spējusi izvairīties no tādas negatīvās parādības kā nelegālā imigrācija - bēgļu straumēm no ekonomiski mazattīstītajām un militāro konfliktu plosošajām Ziemeļāfrikas valstīm, kam pamatā ir globalizācijas procesi.

Izraēla kā jebkura demokrātiska valsts ir saistīta ar dažādām starptautiskajām konvencijām un regulām par patvērumu sniegšanu bēgļiem. Sniegt patvērumu nelaimē nonākušajiem ir apsveicams labdarības akts, tikai līdz brīdim, kad šī labdarība nesāk apdraudēt nacionālās valsts un tautas ekonomisko un sociālo drošību. Diemžēl globālisti ir privatizējuši Demokrātiju kā attīstītas civilizācijas sasniegumu, par kuras ieviešanu katra tauta cīnījās gadsimtiem, tajā skaitā arī par savu neatkarību.

Globālisti ar viltu, glaimiem un dāvanām, manipulējot ar demokrātiju, to ir pārvērtuši par pseidodemokrātiju jeb multikulturalismu. Ar tās palīdzību tiek īstenots globāls noziegums pret visām pasaules tautām un nācijām, kurām ir atšķirīgas kultūras, mentalitāte un tradīcijas, jo multikulturalisms pašos pamatos būtībā iznīcina tautas kā tādas savdabību un nacionālo pašapziņu. Tas arī ir patiesais noziegums pret cilvēci. Jebkura tauta, kura zaudē nacionālo pašapziņu, valodu un savdabīgo kultūru, kura aizmirst savu vēsturi, ir nolemta iznīcībai, kā koks, kuru izrauj ar saknēm. Diemžēl tā ir mūsdienu pasaules realitāte un šī globālistu surogātdemokrātija ar nosaukumu "multikulturalisms" izplatās pasaulē.

Ir veselas tautas Eiropā, kuras strauji zaudē savu nacionālo identitāti, pašnoteikšanos un saturu. No tām ir palicis tik vien kā tukša forma, kā tāds koks, kuram vēl maz palicis zaļot, jo visa serde ir parazitā saēsta un izpuvusi. Pirmā vētra to nolauzīs. Tādas ir multikulturalisma sekas, kuras apdraud katras nācijas pamatus. Bet ir arī tautas, kuras pretojas globālistu uzspiestajam multikulturalismam. Tās ir pakļautas ANO

nosodījumam, pret tādām sūta NATO karaspēku, tās boikotē. Viena no tādām nacionālajām valstīm ir Izraēla, kura vairāk vai mazāk veiksmīgi spēj stāvēt pretī multikulturalismam un globalizācijas surogātdemokrātijai. Izraēlieši bija pazaudējuši dzimteni veselus 2000 gadus, bet pateicoties tam, ka tie pretojās globālistu pasaules pārvaldīšanas plāniem, sākot ar Ēģiptes faraoniem, beidzot ar Hitleru, nācija spēja izdzīvot smagajos vēstures dzirnakmeņos un, kad pienāca laiks, arī Izraēlas valsts tika atjaunota. Par to jau arī ir tik liela nepatika lielai cilvēces daļai, ka izraēlieši nepieņem multikulturālismu, bet savu identitāti, neatkarību un izcīnītās tiesības uz pašnoteikšanos, ko ir gatavi aizstāvēt pat ar ieročiem rokās. Tieši tā. Tas var nepatikt tādām multikulturālām masām, kas ir zaudējušas savu nacionālo identitāti un pašcieņu, brīvprātīgi ļāvušies globālistiem tos pārvērst par multikulturālo cilvēces masu. Tā neko citu nebūs pelnījusi, izņemot identifikācijas numuru, līdzīgi kā senajos laikos, kad vergiem izdedzināja numurus, vai arī kā nemaz tik sen atpakaļ nacistu koncentrācijas nometnēs ieslodzītajiem, kad katram tika ietietovēts personiskais numurs. Vēl precīzāka ilustrācija ir salīdzinājumam ar jēru ganāmpulku, kur katram ir savs identifikācijas numurs, un tie ir tik brīvi un demokrātiski, cik tos ierobežo elektriskie žogi ganību laukos. Totāla kontrole. Tas ir tas uz ko tiecas globālisti, sākot ar tautas nacionālās identitātes iznīcināšanu, caur šo multikulturālisma pseidodemokrātiju. Ja nav nacionālās pašcieņas un nacionālās identitātes, tātad nav vairs arī pašas tautas. Atliek būt kā visai multikulturālai masai, ganāmpulkam, paklausīgiem jēriem un ļauties cirt pat sevi.

Pats jēdziens multikulturalisms arī ir viens liels blefs, jo globālisti iznīcinās tautu nacionālo pašapziņu. Par kādu tad kultūru daudzveidību var runāt, ja turpmāk cilvēce pārvērtīsies par globālu cilvēces masu, kuriem būs jāpakļaujas Jaunās Pasaules Kārtības jaunajiem likumiem bez alternatīvas? Un tie, kas izlēks no "masas", tiks pasludināti par jaunās pasaules kārtības ienaidniekiem un " melnajām avīm", kas saņems bargu sodu un lāstu par savu galvu par mēģinājumu atšķīrsies ar savu individuālismu no kopējās bara masas. Multikulturālisms ir tikai necaurskatāms plīvurs, aiz kura slēpjas Jaunās Pasaules Kārtības viens likums, viena valdība, viens dievs – Antikrists.

Pirmajā raksta daļā minēju, ka dalīšos ar personiskajiem novērojumiem par to, kā Izraēlas nacionāli patriotiskā sabiedrības daļa cīnās pret globālistu centieniem ieviest multikulturālismu, izmantojot bēgļus kā visefektīvāko ieroci. Vēlos uzsvērt, ka Izraēlā pretošanās multikulturālismam atšķiras ar miermīlīgu raksturu un nereti pat radoši, atšķirībā no islama pasaules brutālajām un bruņotajām pretošanās metodēm pret globālistu centieniem eksportēt savu pseidodemokrātiju. Jo patiesa demokrātija ir tad, kad katra tauta var dzīvot savā zemē pēc saviem likumiem un savas iekšējās problēmas tā var risināt saskaņā ar saviem tikumiem. Minēšu tikai divus tiesiskus un miermīlīgus pretošanās piemērus, cerībā, ka Latvijā atradīsies sabiedriskas grupas, kuras (kad sāks plūst Ziemeļāfrikas bēgļu straumes uz Latviju, pateicoties atsevišķiem pašmāju politiķiem un to pārstāvētajām politiskajām partijām, kuri jau šodien sludina migrantiem "atvērto durvju" jeb multikulturālisma politiku) pārņems šo, pirmo reizi pasaules vēsturē Izraēlas izgudrojumu, lai vismaz, ja ne apslāpēt šo bēgļu straumi, tad padarīt piedzīvojumu pilnu dzīvi tām atbildīgajām amatpersonām, kas atbalsta Briseles slepeno plānu par " brīvprātīgo" Ziemeļāfrikas bēgļu uzņemšanu.

Kā visur pasaulē, arī Izraēlā multikulturālismu atbalsta tās politiskās partijas, kuras ir centrā un tad pa kreisi. Izraēlas kreisie aktīvi atbalsta ne tikai Palestīnas arābu provokācijas pret Izraēlu, bet tikpat aktīvi atbalsta migrāciju no Ziemeļāfrikas, atrunājoties ar dažādām starptautiskajām konvencijām par politisko patvērumu sniegšanu bēgļiem no karojošām valstīm. Starpcitu, ja kāds vēl nezina, tad šīs daudzās konvencijas par patvērumu bēgļiem no kara plosītajām valstīm mūsdienās šībrīža

redakcijā papildināja multikulturālisma atbalstītāji. Jā, jā tie paši globālisti, kuri apzināti izraisa šos mūsdienu lokālos militāros konfliktus, radot bēgļu problēmu pasaulē, piesedzoties ar ANO mandātu, izlaupot šo zemju bagātības, bet vienlaicīgi sev izdevīgi arī eksportējot multikulturalismu caur "labdarības principiem" izmantojot bēgļu staigāšanu. Lūk, Izraēlas kreisie patiesi vārdos apliecina savas rūpes par Ziemeļāfrikas bēgļu likteni un nemitīgi pārmet patriotiskajiem spēkiem rasismu.

Pirms mēneša vienai Izraēlas patriotiski noskaņotai sabiedrības grupai radās spoža ideja pārbaudīt "kreiso" cilvēkmīlestības patieso kvalitāti. Teikšu godīgi par Izraēlas kreisajiem līderiem. Tie nestaigā ubagojot, bet ir lieliski finansiāli nodrošināti un var atļauties dzīvot prestižākajos pilsētu rajonos. Izraēlas antiglobālistiem bija pamatotas aizdomas, ka "kreisie" līderi tikai vārdos mīl tos, par kuru tiesībām cīnās, ir gatavi tikai uz tribīnes masu mediju priekšā saplēst sev kreklus. Tad lūk, patiesības noskaidrošanai tika izvēlēts prestižais Ziemeļtelavivas rajons, kuru apdzīvo tā saucamie "cīnītāji par apbižotajiem" Ziemeļāfrikas bēgļiem. Jums jāzina, ka Izraēlas "kreisie" līderi apdzīvo šajā Telavivas rajonā modernu dzīvojamo kompleksu, kurš ir aprīkots ar baseinu, sporta treniņzāli, SPA salonu, pazemes autostāvvietu, apsardzi un citām ekstrām. Apartamenta īres summu nesaukšu, nav no lētajām, jo par komfortu jāmaksā, lai gan ko nesamaksāt, ja globālisti sponsorē un arī partijas ierindas biedri dāsni maksā biedru naudas, vai ne? Neskopojas arī dažādas pasaules cilvēktiesību organizācijas vai ieinteresētās pasauleslavenas raidsabiedrības, kas pelna miljonus par pasūtītajiem sižetiem kā "kreisie" cīnās par Palestīnas arābu tiesībām, utt. Būsiat pamanījuši, ka Izraēla ir visas pasaules uzmanības centrā. Visi lielākie pasaules masu mediji, ārvalstu politiķi un citi, kam nav slinkums, ar Izraēlas karstajām tēmām labi pelna. Ne Sīrijā, ne Afganistānā, ne Irākā, ne Irānā, ne Lībijā tā nevar nopelnīt, kā Izraēlā. Tur globālisti pagaidām nevar atļauties brīvi filmēt un komentēt on line režīmā.

Tad, lūk, "patrioti", sevi nenosaucot un neatklājot nodomus, pasūtīja baseinu vienā no "kreiso" līderu apdzīvojamajiem ekskluzīvajiem kompleksiem uz pāris stundām 40 cilvēku grupai. Administrators, jeb nama pārvaldnieks pasūtījumu pieņēma, samaksu saņēma un nozīmēja laiku, kad šī 40 cilvēku grupa var ierasties. Izraēlā nav aizliegts izīrēt baseinus. Nav jau slepens militārais objekts. Tikai maksā un peldi. Dārgā māja taču jāuztur, bet iznomāt baseinu lielai grupai ir viena no iespējam labi nopelnīt. Ko dara patrioti? Noīrē lielo tūristu autobusu, piebrauc pie Tel-Avivas centrālas autostacijas, kura vairāk jau līdzinās kādam Mogadišo (Somālijas galvaspilsēta) kvartālam. Caur skaļruni tiek izsludināta it kā "kreiso" labdarības akcija, kuras ietvaros tiek piedāvāts 40 brīvprātīgajiem nelegālajiem emigrantiem un Ziemeļāfrikas bēgļiem nopeldēties superklases baseinā par velti. Turklāt katram peldētgribētājam izsniedza par velti jaunas, bet vislētākajā veikalā pirktas apakšbikses un gumijas čībiņas, saskaņā ar baseina lietošanas noteikumiem. Visus 40 laimīgos brīvprātīgos laipni sasēdināja autobusā, kuram, lai uzsāktu braukt, bija jāizlaužas ar taures skaņām cauri vēl vairāku simtu gribētāju pūlim, kas centās pierunāt vadītāju atvērt durvis un paņemt līdzī uz baseinu. Autobuss noteiktā laikā ieradās vajadzīgajā vietā. Tā bija brīvdiena, kad prestižās mājas iedzīvotāji labprāt ar ģimenēm un draugiem izvēlas papildēt savas mājas pagalma kristāldzidra ūdens baseinā, kur padomāts arī par bērniem, par ko liecina speciāli bērniem labiekārtotas ūdens atrakcijas. Piebrauc autobuss. No tā ar sajūsmas saucieniem izlec peldētgribētāji. Kompleksa apsargs, ieraugot šos 40 jautrīšus, sāk saspringt. Tikai kad organizators uzrāda nomaksātu baseina lietošanas abonementu, apsargs atslābst, lai gan joprojām šoku vēl nav spējis pārvarēt. Viss likumīgi, abonements apmaksāts, pretenziju nevar būt, jo Izraēlā vienā baseina var peldēt gan baltie, gan melnie. Vismaz Izraēlas kreisajiem pret peldi kopā ar afrikāņu bēgļiem nevajadzētu būt iebildumiem.

Pirmie, kuri pazuda no baseina ar kliegšanu bija mazākie bērni, kuriem uzraugošās mātes, mudinot, lika pamest baseinu. Ziemeļāfrikas bēgļi lielas acis iepleta, kad visapkārt sev ieraudzīja mini-bikini sievietes baseinā. Sievietēm tas nebūt nešķita patīkami. Ne cik ilgi baseina ūdenī plūncājās tikai 40 brīvprātīgie, nepievēršot uzmanību izraēliešu sašutumam. Tie puīši patiesi priecājas no visas sirds bez kompleksiem, kā dabas bērni. Nepagāja necik ilgs laiks, kad aizelsies un sarkans no niknuma atskrēja administrators un vairāki "kreisie" bosi un bezmaz vai lēca ārā no biksēm, cenzdamies patriekt ārā no baseina tos, kuru tiesības aizstāvēt nekad nepalaiž garām. Migrantu grupas pavadošais patriots uzrādīja apmaksātu abonementu 40 personām un piedraudēja ar tiesu darbiem gadījumā, ja grupa no baseina tiks padzīta. Ziemeļāfrikas draugi nopeldējās savas divas stundas, sakāpa autobusā, kurš tos nogādāja atpakaļ uz Tel-Avivas autobusu centrālo staciju. Apakšbiksēs un čībiņas palika 40 brašuļiem par piemiņu no jaukās labdarības akcijas kreiso baseinā. Nākošās divas dienas prestižā dzīvojamā kompleksa baseins uz divām dienām tika slēgts sakarā ar sanitārās dezinfekcijas profilaktiskajiem pasākumiem. Ir pagājis vesels mēnesis, bet Izraēlas "kreisie" kopš tās dienas vēl nav ne reizi publiski aizstāvējuši masu medijos Ziemeļāfrikas emigrantu cilvēktiesības. Toties veselu mēnesi lielākā Izraēlas sabiedrības daļa dzen jokus par "kreisajiem" un viņu "pabērniem".

Nākamā akcija, ko vēlas īstenot Izraēlas patrioti labdarības ietvaros, ir uzlabot Ziemeļāfrikas bēgļu un nelegālo imigrantu dzīves komforta līmeni. Ir sākusies brīvprātīga finanšu līdzekļu vākšana no tautas, par kuriem tiks izīrēti dzīvokļi šiem iebraucējiem prestižajos pilsētu rajonos, kurus tik ļoti ir iecienījuši Izraēlas kreisie līderi. Kas var būt labāk par to kā praktiski apliecināt savus politiskos paziņojumus par rūpēm par Ziemeļāfrikas bēgļiem, jeb nelegālajiem migrantiem, kad kreisie labdari sadzīvos kaimiņos ar tiem, par kuru tiesībām tik karsti sludina? Vai tad Izraēlas kreisie vēlēsies, lai Ziemeļāfrikas bēgļi dzīvo necilvēciskos, antisanitārajos geto apstākļos? Izraēlas labējie to nepieļaus, saziēdos finanses un Ziemeļāfrikas bēgļi dzīvos cilvēkciemošos apstākļos ar komfortu, blakus kaimiņos kreisajiem līderiem. Viss jau tiks apmaksāts, un, kā mēs zinām, kreisie nav rasisti, tāpēc paredzams, ka viņu starpā valdīs pilnīga sapratne, savstarpēja cieņa un mīlestība. Es padalījos ar šo Izraēlas pieredzi, cerībā, ka arī Latvijā atradīsies patiesi savas valsts un tautas patrioti, kuri izsludinās brīvprātīgas tautas finanšu ziedojumu akcijas, kuru mērķis ir uzlabot Ziemeļāfrikas migrantiem sadzīves apstākļus tiešā tuvumā ar ļoti "atbildīgajiem" politiķiem, kuri pieņems lēmumus sabiedrības vārdā par "brīvprātīgu" Ziemeļāfrikas bēgļu uzņemšanu.

Aivars Skudra, Izraēlas latvietis.

Andris Grīnbergs: Par nacionālo identitāti un sabiedrības integrāciju (7)

DELFI Aculiecinieks |

24. augusts 2011 11:22

Laika posmā no 2011.gada 10.augusta līdz 9.septembrim Kultūras ministrija rīko projekta "Nacionālās identitātes un sabiedrības integrācijas pamatnostādnes 2012. - 2018. gadam" (turpmāk tekstā - Projekts) publisku apspriešanu.

Tā ir lieliska iespēja katram indivīdam un nevalstiskajai organizācijai piedalīties Latvijai ļoti svarīgas politikas veidošanā. Ja, piemēram, kādam liekas, ka Latvijas īstenotā politika ir pārāk stingra vai vāja pret mazākumtautībām - lūdzu, iepazīstieties ar **projektu**, kritizējiet to un piedāvājiēt savus ierosinājumus.

Tā kā latvieši no visiem **Latvijas iedzīvotājiem sastāda tikai 59,5%**, turpmāk īstenotajai nacionālajai politikai būs nepārvērtējama nozīme. Īpaši tas attiecas uz valsts turpmāko politiku naturalizācijas un sabiedrības integrācijas jautājumos. Kādēļ tā?

Latvijā kopš neatkarības atgūšanas radās liels skaits nepilsoņu. Par cilvēku, kuri pārcēlušies uz dzīvi Latvijā tās okupācijas periodā, gauso naturalizācijas gaitu Latvija regulāri saņēmusi pārmetumus gan no Krievijas, gan dažādām Eiropas institūcijām. Vai tiešām ir tik sarežģīti naturalizācijas kārtībā iegūt Latvijas pilsonību? Spriediet paši - nepieciešams piecus gadus nodzīvot Latvijā, legāls iztikas avots, latviski mutiski atbildēt uz vienu jautājumu par LR Satversmi un vienu jautājumu par Latvijas kultūru un vēsturi, nokārtot rakstisku testu latviešu valodā (18 jautājumi, 3 atbilžu varianti), zināt no galvas Latvijas himnas tekstu. Ja pretendents ir **vairāk nekā 65 gadi, tests viņam nav jāpilda.**

Tagad iedomāsimies, ka drīzā nākotnē piepildīsies visi politiķu pirmsvēlēšanu solījumi un Latvija kļūs par pārticīgu Eiropas valsti. Neaizmirsīsim arī Valda Zatlera teikto **"Latvija atbalstu ātrāku bezvīzu režīmu starp ES un Krieviju"**. Starp citu, esošajam valsts prezidentam ir tāda pati nostāja.

Nav grūti nojaust, ka līdz ar to Latvija kļūtu par iekārotu galamērķi ekonomiskajiem migrantiem. Kas tādā gadījumā notiks ar latviešu procentuālo sastāvu Latvijas tautā? Tas samazināsies, pateicoties imigrantu pieplūdumam.

Diez vai ir īpaši jāpierāda, ka Latvijā ir iespējams dzīvot, nezinot latviešu valodu, ko daudzi īsteno praktiski. Zināmākais piemērs varētu būt Saeimas deputāts Valērijs Kravcovs, kurš, neskatoties uz iegūto naturalizācijas procesā iegūto pilsonību, **kļūstot par deputātu, nav pratis latviešu valodu.**

Acīmredzot, ja pie pilsonības ir tikuši cilvēki ar tādu latviešu valodas prasmi kā Valērijs Kravcovs, līdz šim piekoptais naturalizācijas process ir, maigi izsakoties, kļūdains. Atgādināšu, ka Drošības policija divas reizes veica izmeklēšanu un **pilsonības piešķiršanu Kravcovam atzina par likumīgu.**

Pagājušajās Saeimas vēlēšanās partiju apvienība "Saskaņas centrs", kas iestājās par okupācijas fakta noliegšanu un par krievu valodas oficiāla statusa nostiprināšanu Latvijā, tika pie gandrīz trešās daļas vēlētāju atbalsta. Lai "Saskaņas centrs" Saeimā tiktu pie absolūta vairākuma - 51 balss, **pietrūka nedaudz vairāk kā 230'000 balsu.** 2011. gadā Latvijā ir 325'845 nepilsoņu. Pieņemot, ka visi nepilsoņi piedalītos Saeimas vēlēšanās un nobalsotu par SC, absolūtu vairākumu gan viņi neiegūtu, tomēr SC tas dotu aptuveni 45 balsis līdzšinējo 29 vietā. Vai vēl jāpierāda, ka naturalizācijas process bīstami apdraud Latvijas kā latviskas valsts nākotni? Un tie ir tikai esošie nepilsoņi bez imigrantiem nākotnē.

Ir jāpieliek punkts Latvijas pielaidīgajai attieksmei pret naturalizāciju. No Eiropas mums šajā jautājumā nav ko mācīties, jo, pirmkārt, Latvijas situācija ar okupācijas mantojumā atstātajiem nepilsoņiem ir salīdzināma vienīgi ar Igaunijas piemēru un, otrkārt, Eiropas valstīs ir samilzušas problēmas ar tajās dzīvojošajiem imigrantiem.

Latvija tika dibināta kā vienīgā valsts pasaulē latviešiem. Diemžēl nav iespējams viennozīmīgi atšķirt latvieti no, piemēram, naturalizēta krieva. Tā kā ieraksts pasē par tautību nav obligāts, vienīgā pazīme, pēc kuras Latvija var atpazīt savus valstspiederīgos, ir pilsonība. Ja Latvijas pilsonība tiks dāsni dāļāta pa labi un pa kreisi, latviešu proporcionālais skaits Latvijā neizbēgami samazināsies un Latvija kā valsts latviešiem pakāpeniski zaudēs savu jēgu.

Par pašu Projektu. Pirmkārt, apsveicami, ka tas ticis sagatavots un nodots sabiedriskai apspriešanai. Aicinu ikvienu, kuram rūp nacionālie jautājumi, ar to iepazīties un paust savu viedokli, **adresējot to Kultūras ministrijai.**

Projektā ir daudz dažādu vērtīgu lietu un tomēr ir arī trūkumi, kuriem vēlos pievērst īpašu uzmanību.

1. Neskatoties uz lielo skaitu dažādu mērķu, uzdevumu un veicamo pasākumu, nav aktivitāšu, kas veicinātu latviešu īpatsvara veicināšanu Latvijā. Uzskatu, ka, ņemot vērā dramatisko latviešu skaita samazinājumu Latvijā un trauslo proporcionālo pārsvaru pār mazākumtautībām, jānosaka arī mērķis palielināt latviešu tautības pārstāvju skaitu Latvijā.

2. Lai arī Projektā ir atzīts, ka krievu valodas lietojums sabiedrībā pieaug, nav pieminēti vai analizēti šīs satraucošās parādības cēloņi. Ja nav veikti attiecīgi pētījumi, lūdzu tos sagatavot, jo, ja minētā parādība pieņemsies spēkā, pārējās paredzētās aktivitātes var izrādīties liekas.

3. 6.lpp. "Latvijā, tāpat kā citās Eiropas valstīs, ir imigranti, par kuru iekļaušanos Latvijas sabiedrībā rūpēties ir valsts pienākums."

Nav saprotams, tieši kādēļ rūpes par imigrantu iekļaušanu Latvijas sabiedrībā būtu valsts pienākums. Ja tas izriet no starptautiskām saistībām, lūdzu ievietot konkrētu atsauci.

4. 6. lpp. "Līdzīgi kā citās Eiropas valstīs, vairums imigrantu šeit ieradās 20. gadsimta 50. - 80. gados. Liela daļa no viņiem ir sekmīgi iekļāvušies sabiedrībā un pievienojušies Latvijas pilsoņu kopumam, tomēr vērā ņemama imigrantu daļa vēl aizvien norobežojas no šī procesa."

Lūdzu norādīt precīzākus datus par "liela daļa", citādi apgalvojumam nav reāla pamatojuma. Turklāt "sekmīgi iekļāvušies sabiedrībā" un "pievienojušies Latvijas pilsoņu kopumam" nav viens un tas pats.

5. 7.lpp. " Mazākumtautības ir tradicionāla Latvijas sabiedrības daļa. Tās paaudzēm ilgi dzīvojušas Latvijā, uzskata sevi par piederīgām Latvijas valstij un sabiedrībai, vienlaikus saglabā savu atšķirīgo nacionāli kulturālo identitāti. Tās ir neatņemama Latvijas daļa, to dažādība bagātina Latvijas kultūrtelpu, to savpatnības saglabāšanu garantē Satversme."

Lūdzu precīzi norādīt, kurš pants garantē mazākumtautību kulturālo identitāšu savpatnības saglabāšanu, vai dzēst apgalvojumu. Satversmes 114. pantā ("Personām, kuras pieder pie mazākumtautībām, ir tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību.") ir runa par personu tiesībām, nevis tiek sniegtas valsts garantijas.

6. 11.lpp. "Pētījumi rāda, ka Latvijas informatīvajā telpā palielinās Krievijas un Latvijā reģistrēto krievu valodā raidīto mediju tirgus daļa, tāpēc neatliekami jānostiprina arī Latvijas sabiedriskā mediju loma krievvalodīgo auditorijā."

Lūk, arī minētā pētījuma dati: " 2005. gadā Pirmo Baltijas kanālu skatījās 9,7% no TV auditorijas, bet 2011. gadā 11,3%, TV3+ 2005.gadā skatījās 3,3% TV auditorijas, bet 2011.gadā - 4,2%, TV5 auditorijas daļa 2005.gadā bija 2,9%, bet 2010.gadā 4,4%. **TV kanālu auditorijas dati, TNS Latvia.** "

Minētais uzskaitījums ir nepilnīgs. Nepieciešams norādīt, ka Krievijas, krievu valodas kultūrtelpas saturs aizvien vairāk iespiežas vietējos sabiedriskajos medijos. Piemēram, televīzijā aizvien biežāk dominē Krievijas seriāli, ziņās vērojama tendence aizvien biežāk pieminēt nesvarīgus notikumus Krievijā utml. Arī krieviskā pasākuma "Jaunais vilnis" milzīgā popularitāte Latvijas iedzīvotāju vidū, ir svarīgs signāls, kuru nedrīkst ignorēt. Jādefinē, kādi pretpasākumi tiks veikti šīm parādībām un jāveic attiecīgi pētījumi, jo jautājums ir ļoti būtisks.

7. 11.-12.lpp. "(..)Latvijas skolēnu sasniegumi pilsoniskajā izglītībā ir zemāki par citu ES valstu rādītājiem (...). Rezultātā Latvijas jaunieši gan uz Baltijas, gan uz citu Eiropas valstu fona izceļas ar vājākām zināšanām par pilsoniskās sabiedrības sistēmu un principiem, kā arī par pilsonisko līdzdalību, savstarpējās sadarbības māku, un tas izpaužas izteikti negatīvā attieksmē pret valsti, dzimumu līdztiesību u.c."

Pētījumā, uz kuru balstās šis apgalvojums, Latvijas skolēnu attieksme pret dzimumu līdztiesību gan ir bijusi zem vidējā līmeņa starp citiem skolēniem, tomēr nav pamata to uzskatīt par izteikti negatīvu. Lūdzu to labot.

8. 12. lpp. "Būtiska problēma joprojām ir samērā lielais nepilsoņu skaits, kas 2011.gadā veido 14% no Latvijas iedzīvotāju skaita."

Trūkst pamatojuma, kādēļ nepilsoņu skaits tiek apzīmēts kā būtiska problēma. Projektā nav arī norādīti iemesli, kādēļ nepilsoņi nevēlas naturalizēties, iespējams, jāveic attiecīgi pētījumi. Nepilsoņu skaita samazināšanai Projektā var atrast tikai vienu līdzekli - naturalizāciju. Pilsonību iegūt ir samērā viegli un, ja šie cilvēki to nevēlas, tad tā ir viņu darīšana. Tas ir tāpat kā ar attieksmi pret mazākumtautībām - mums jārespektē nepilsoņu vēlme palikt nepilsoņiem.

9. 23.lpp. "Skolēnu īpatsvars, kuri jūtas piederīgi Latvijai (%) - 30%."

No kurienes rodas skaitlis 30%? Diemžēl man neizdevās atrast pamatojumu šim apgalvojumam. Lai arī ir atsauce uz pētījumu, tas ir apjomīgs. Lūdzu atsauci konkretizēt vai, ja tādas nav vispār, uzdevumu dzēst.

10. 24. lpp. "Latvijas nepilsoņu skaits samazinājies, kā arī ir paaugstinājies iedzīvotāju informētības un izpratnes līmenis par pilsonības jautājumiem. Naturalizācijas kārtībā Latvijas pilsonībā uzņemto personu skaits (personas gadā) palielināts no 2336 2010.g. līdz 4000 2018.g."

Nepiekrītu minētajam mērķim. Projektā nav pierādīta naturalizācijas nepieciešamība un nav pat pieminēts, kādēļ esošie Latvijas nepilsoņi nav naturalizējušies līdz šim. Turklāt līdzšinējais naturalizācijas process nav analizēts un kļūdas tajā nav apzinātas.

11. 25. lpp. un tālāk, kur izvirzīti atsevišķi uzdevumi īpaši romu tautības pārstāvjiem.

Citāts no 6. lpp. "Integrācijai politikai jāievēro vienlīdzības princips attiecībā uz visu Latvijas mazākumtautību identitātēm un kultūrām."

Kādēļ netiek pielīdzināts vienlīdzības princips attiecībā uz romu tautas pārstāvjiem un tie bez pamatojuma Projektā tiek nostādīti īpašās pozīcijās? Lūdzu labot mērķus vai arī norādīt, ka integrācijas politika attiecībā pret romiem jāveido īpaši.

12. 26. lpp. "Palielinājusies latviski raidošo televīzijas kanālu skatīšanās laika daļa."

Nav iespējams piekrist izvirzītajam politiskajam rezultātam un tā rādītājiem, ja pirms tam nav skaidri identificēts, cik daudz latviska satura tajos ir.

13. 26. lpp. "Strādājošo nelatviešu respondentu īpatsvars, kuri publiskajā telpā (darbā, ar draugiem, veikalā, uz ielas) lieto tikai latviešu valodu (%)" - procents samazinās no 20 2011. gadā līdz 18 2018. gadā.

Gadījumā, ja domāta krievu valoda, lūdzu labot, bet, ja tomēr kļūdas nav, nepiekrītu.

14. 35.lpp. "Uzdevums: Atbalstīt pasākumus (semināri, sabiedriskās diskusijas un apspriedes, interneta lapu attīstība, informatīvi materiāli), kuru mērķis ir sekmēt pilsoņu īpatsvara pieaugumu Latvijā, kā arī nepilsoņu motivāciju iegūt Latvijas pilsonību."

Nepiekrītu, nav pamatojuma, skat. 10. punktu.

15. 36. lpp. "Uzdevums: Izveidot nacionāla līmeņa koordinējošu sistēmu imigrantu līdzdalības atbalstam.

Pasākumi: 1) Nacionālais integrācijas centrs imigrantu līdzdalības atbalstam, tai skaitā līdzdalībai nepieciešamās informācijas pieejamība (vienota mājas lapa, informatīvie materiāli, konsultācijas).

2) Nacionāla līmeņa konsultatīvā padome ar imigrantu un viņu organizāciju pārstāvju līdzdalību."

Nav skaidrs, kam tieši šāda sistēma vajadzīga un ar ko konkrēti tā nodarbosies. Līdz ar to nepiekrītu.

16. 39. lpp. "Radio "Brīvā Eiropa" raidīšanas krievu valodā nodrošināšana."

Nepiekrītu, nav nekāda pamatojuma, kādēļ tieši "Brīvā Eiropa" un nevis kāda cita radiostacija. Turklāt šis radio neraida latviski. Tad kādēļ no Latvijas budžeta līdzekļiem būtu jānodrošina tā raidīšana krievu valodā? Bez tam, krievu valodā minētā radiostacija jau raida, tikai tā mērķauditorija ir Krievijas iedzīvotāji.

17. 39. lpp. "Sabiedrisko mediju satura kvalitātes nodrošināšana, sevišķi attiecībā uz sabiedrības integrācijas, identitātes un diskriminācijas novēršanas jautājumu atspoguļošanu sabiedriskajā pasūtījumā.

Pasākumi: 1) Mazākumtautību un citu sabiedrības grupu vajadzību ievērošana, izstrādājot sabiedrisko pasūtījumu.

Nav skaidrs, kā konkrēti tas izpaudīsies un vai neradīs nevajadzīgu birokrātisku slogu. Vai tad šobrīd mazākumtautību un citu sabiedrības grupu vajadzības netiek ievērotas? Kas par to liecina? Trūkst pamatojuma.

18. 40. lpp. "Sabiedriskā pasūtījuma ietvaros veicināt informatīva un izklaidējoša rakstura programmu veidošanu vairākās valodās, ar subtitru (un digitālā pārslēga) un surdotulkojuma palīdzību, (piemēram, publiskas diskusijas, humora, kulinārijas, sporta raidījumi)."

Vai ir kādi pētījumi, uz kuriem pamatojoties var apgalvot, ka šāda aktivitāte veicinās sabiedrības integrāciju uz latviešu valodas pamata? Uzskatu, ka šādi tiks panākts tieši pretējs rezultāts, turklāt tērējot prāvus līdzekļus. Ja krievvalodīgais iegūst tulkojumu krievu valodā pat izklaidējošiem raidījumiem, tad kādēļ viņam vairs vajadzīga latviešu valoda? Izvirzītajam politiskajam rezultātam nav pamatojuma, nepiekrītu.

19. 42. lpp. "Veicināt latviešu valodas lietošanu publiskajā telpā"

Nepieciešams radīt iespēju kaut minimāli apgūt latviešu valodu internetā no krievu un angļu valodām. Šādi latviešu valodas pamatus varētu apgūt emigrējušo latviešu bērni, Latvijā dzīvojošie imigranti un citi interesenti katrs sev piemērotā laikā un bez maksas. Lai veicinātu interneta portāla popularitāti, varētu ieviest, piemēram, sadaļu "Pajautā", kurā ikviens varētu uzdot sev interesējošu jautājumu par latviešu valodas gramatiku vai interpunkciju un saņemt atbildi.

20. 45. lpp. "Uzdevums: Kultūras mantojuma un profesionālās mākslas pieejamība integrācijas mērķgrupām.

2) Filmu un izrāžu titrēšana."

Nepiekrītu, skat. 18. Turklāt piepeša titru parādīšanās teātra izrādēs, kur to līdz šim nav bijis, var izsaukt neapmierinātību un mazvērtības sajūtu Latvijas valstsnācijas pārstāvju vidū. Šādi tiks dots tiešs mājiens, ka ar latviešu valodu Latvijā nepietiek, nepieciešama vēl arī cita, piemēram, krievu valoda. Aktivitāte atbalstāma vienīgi, ja ar to domāta mazākumtautības veidoto izrāžu vai filmu titrēšana latviešu valodā. Ja tā arī ir, lūdzu to skaidri un nepārprotami norādīt.

21. 47. lpp. "Uzdevums: Kultūrizglītības sistēmas potenciāla efektīva izmantošana sabiedrības saliedēšanai.

Pasākumi:

3) Labās prakses popularizēšana."

Lūdzu konkretizēt, kas domāts ar "labo praksi".

22. 50. lpp. "Uzdevums: Popularizēt pētījumus par staļinisma un nacisma mazākumtautību upuriem, veicināt viņu piemiņas saglabāšanu.

Pasākumi: 1) Veicināt zinātniskos pētījumus par romu iznīcināšanu Otrā pasaules kara laikā.

2) Zinātniskās konferences par romu un ebreju iznīcināšanu Otrā pasaules kara laikā."

Staļins tiek dažādi vērtēts pašā Krievijā, un viņa popularitāte tiek vairota, iespējams, pat valstiskā līmenī. Tas neizbēgami atstāj iespaidu uz krievvalodīgajiem Latvijas iedzīvotājiem, jo viņi patērē Krievijā veidoto masu mediju informāciju.

Lai atstātu objektīvāku iespaidu, iespējams, varētu izmantot Solžeņicina mūsdienās nepamatoti piemirsto grāmatu "Gulaga arhipelāgs", jo tajā attēloti šokējoši Staļinisma laika noziegumi, kas vērsti galvenokārt pret krieviem. Tas krievvalodīgos varētu uzrunāt personiskāk un papildus pārliecināt, ka Staļina režīms bijis noziedzīgs.

Noslēgumā izsaku pateicību Kultūras ministrijai par šī dokumenta veidošanu un nodošanu sabiedriskai apspriešanai.

Andris Grīnbergs

4. pielikums: Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projekti

Projekts „Hallo, Latvija – 2011!” - imigrantu integrācijai Latvijā, DELFI

22.jūn. 2011 [...] kura mērķis ir veicināt trešo valstu valstspiederīgo integrāciju Latvijas sabiedrībā un nodrošināt viņiem sniegto pakalpojumu pieejamību un [...] Pasākumi tiek īstenoti, lai nodrošinātu praksē Eiropas Savienības imigrantu integrācijas politikas kopējos pamatprincipus, proti, trešo valstu valstspiederīgo, imigrantu piekļuves uzlabošana valsts un privātajiem pakalpojumiem un precēm, kā arī palīdzības sniegšana integrācijai Latvijas sabiedrībā,

Latvijai piešķirs trīs miljonus latu imigrantu plūsmas pārraudzībai, DELFI

22 jan. 2009_ Par Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda līdzekļiem būs iespējams palīdzēt trešo valstu valstspiederīgajiem ar dažādu ekonomisko, sociālo, kultūras, reliģijas, valodas un etnisko izcelsmi izpildīt uzturēšanās noteikumus un atvieglot viņu integrāciju Eiropas sabiedrībā.

BGSILM funkcijas sadala starp IZM, LM un TM, DELFI

28 apr. 2009 [...] IZM varētu pārņemt valsts jaunatnes politikas izstrādi, bērnu ... un Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda pārraudzība.

Elektronisko mācību līdzekļu kvalitātes asociācija (EMLKA) Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projekta ietvaros devusi iespēju 29 ...

Rīgas Latviešu biedrība (RLB) ar Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda atbalstu īstenojusi projektu starpkultūru dialoga un komunikāciju ...

Sekmīgi noslēdzies integrācijas projekts 'Esi gatavs dialogam!', DELFI

29 jūn. 2011 [...] Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda līdzfinansētajā projektā “ Esi gatavs dialogam!” īstenotas visas plānotās aktivitātes, ...

EK rosina vienotu iecelošanas un uzturēšanās kārtību sezonas ...

13 jūl. 2010 [...] Priekšlikuma mērķis ir izveidot vienotu iecelošanas un uzturēšanās procedūru ES, un tajā tiek definētas trešo valstu valstspiederīgo sezonas ...

RLB ar radošām programmām integrē cittautiešus, DELFI

1.jūl. 2011 Rīgas Latviešu biedrībā (RLB) ar Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda atbalstu īstenojusi projektu starpkultūru dialoga un komunikāciju ...

KM atjaunos valsts valodas kursus nepilsoņiem; rīkos kampanu 'Runāsim latviski'. DELFI

22 dec. 2011 [...] Tagad KM nolēmusi ar lielu sparū ķerties klāt Eiropas fondu apguvei, no Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda piesaistot ...

Dace Akule, 'Politika.lv': Pilsoņi visu zina vislabāk?

3 nov. 2011 [...] Tādējādi, nākošajās Eiropas trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda ikgada programmās Latvijā lielāks uzsvars tiks likts arī uz atbalstu ...

Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda līdzfinansētajā projektā “Esi gatavs dialogam!” īstenotas visas plānotās aktivitātes, un projekts ir sekmīgi ...

5. pielikums: Interneta vidē publicētie raksti par trešo valstu valstspiederīgajiem

Datums	Avots	Virsraksts	Teksta fragments	Autors
8.maijs 2009	Delfi	Igaunijā un Latvijā negrib dzīvot bēgļi	Latvija un Igaunija ir divas Eiropas Savienības dalībvalstis, kuras 2008.gadā saņēmušas vismazāk pieteikumu patvēruma piešķiršanai – <u>patvērumu šajās valstīs pērn prasījuši attiecīgi 55 un 15 cilvēku, liecina „Eurostat” apkopotā statistika.</u>	Delfi
20.maijs 2009	Delfi	Pētījums: Latvijā vēlams īstenot aktīvu imigrācijas politiku	Savukārt Starptautiskās migrācijas organizācijas Rīgas biroja vadītājs Ilmārs Mežs pauda viedokli, ka būtiskāk ir veicināt aizbraukušo atgriešanos mūsu valstī, nevis imigrantu piesaisti. Arī Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūta pārstāve Pārsla Eglīte sacīja, <u>ka imigrācija nespēs risināt sabiedrības novecošanās problēmu.</u> Tāpat Eglīte nepiekrīta viedoklim, ka no Latvijas prom devušies augsti kvalificēti cilvēki, jo, kā liecina pētījumi, ar augstu kvalifikāciju zemas kvalifikācijas darbu prom aizbraukušie strādā ne vairāk kā gadu [...]	Nav
21.janvāris	Apollo	Arvien	2009.gadā par nelikumīgu valsts	BNS

2010		vairāk cilvēki no Afganistānas glābiņu meklē Latvijā	robežas šķērsošanu aizturēti 153 trešo valstu valstspiederīgie, kas salīdzinājumā ar 2008.gadu ir pieaugums par 41%. Visbiežāk par nelikumīgu robežas šķērsošanu aizturēti Afganistānas, Moldovas un Ķīnas iedzīvotāji.	
29.janvāris 2010	Apollo	Pērn trīs Krievijas pilsoņiem Latvijā piešķirts bēgļa statuss	Visbiežāk iesniegumi ar lūgumu piešķirt patvērumu pērn saņemti no Afganistānas pilsoņiem - seši pieaugušie un vēl 12 bērni kā savu piederības valsti bija norādījuši tieši Afganistānu. Vēl 11 ieceļotāji patvērumu lūdza no Uzbekistānas, bet pa trijiem ieobraucējiem bijis no Irānas, Krievijas un Palestīnas.	Apollo
3.marts 2011	Delfi	Patvēruma meklētāji no Afganistānas piesaka badastreiku	Protestējot pret plānoto pārvietošanu uz Igauniju, divi patvēruma meklētāji no Afganistānas, kas ieradušies Latvijā pērn oktobra beigās un mitinās patvēruma meklētāju centrā (PMC) "Mucenieki", trešdien pieteikuši gan badastreiku, gan arī protesta akciju, stāvēt sniegā pie centra.	Delfi
19.aprīlis 2010	Apollo	Arī Latvijas vīrieši Īrijā slēdz aprēķina laulības, parasti ar Nigērijas pilsonēm	Jau vēstīts, ka pēdējā laikā pieaug <u>fiktīvu laulību noslēgšana starp Latvijas valstspiederīgajiem un trešo valstu pilsoņiem</u> . Latvijas meitenes visbiežāk slēdz laulības ar Pakistānas, Indijas, Bangladešas, kā arī Afganistānas, Sīrijas, Nigērijas un citu eksotisko valstu pilsoņiem, kuru vienīgais mērķis ir iegūt Eiropas Savienības pilsonību.	BNS
3. jūnijs 2010	Delfi	Ilmārs Latkovskis: Divdabīgais multikulturālisms. Kanāda un Latvija	Latvijas katastrofālā demogrāfiskā situācija mums nedod daudz izvēles iespēju. Pat, ja brīnumainā kārtā mums izdodas strauji uzlabot savu ekonomiku. Pat, ja izskaužam visus valsts izzadzējus. Pat, ja atgriežas visi uz ārzemēm aizbraukušie. Pat, ja stārķi nāk talkā strauji uzlabot dzimstības rādītājus.	Ilmārs Latkovskis
13. jūnijs 2010	Delfi	Es esmu savējais	Jauniebraucējiem ir īpaši svarīgi tieši sociālie kontakti, tādēļ ir būtiski, lai vietējā sabiedrība būtu gatava sadarbībai ar imigrantiem un palīdzētu viņiem iedzīvoties" - saka	Nav

			Latvijā dzīvojošais alžīrietis. Viņš norāda, ka ir gatavs būt arī par starpnieku, kas palīdz citiem ieceļotājiem aprast ar Latvijas kultūru, ieražām un valsts noteiktajiem likumiem. „Latvija ir valsts, kurā dzīvoju un mans pienākums ir dzīvot saskaņā ar tās likumiem, savukārt latviešiem ir iespēja ar manu starpniecību uzzināt vairāk informācijas par citām tautām un kultūrām.”	
9.septembris 2010	Delfi	Latvijas pilsoņi iesaistīti lielākajā atklātajā fiktīvo laulību shēmā Lielbritānijā	Vairāki Latvijas pilsoņi kā līgavas vai līgavaini ir iesaistīti visu laiku lielākajā atklātajā viltus laulību shēmā Lielbritānijas vēsturē, portālu "Delfi" informēja Lielbritānijas vēstniecība Latvijā.	Delfi
7.decembris 2010	Apollo	Profesors: baltajiem cilvēkiem draud verdzība un izmiršana. Latviju piepildīs «krāsainie» imigranti	<u>Savukārt Latvijā drīzumā saradīsies «krāsainie» imigranti, kurus Eiropas Savienība (ES) «sadalīs» pa visām 27 dalībvalstīm,</u> turklāt tāds scenārijs būtu realizēts jau agrāk, ja 2008. gadā nebūtu iestājusies krīze	Nav
03. janvāris 2011	Delfi	<u>Delfi' pēta: imigrantu vilnis pār Latviju - kad un cik liels?</u>	Aizdomas – vairāk latviešu vidū - sakņojas negatīvā imigrācijas pieredzē pagājušajā gadsimtā, kad Latvijā iebrauca daudzi cilvēki, norāda gan Mežs, gan Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūta direktors Nils Muižnieks. Mežs pauž - ja kāds politiķis teiks, ka imigrācija ir atbalstāma, "gan latviešu, gan krievu vēlētais viņu izsvītros". "Latvijas sabiedrība ir traumēta no nekontrolētas imigrācijas," norāda Muižnieks.	Delfi
19. janvāris 2011	Delfi	Biedrība rosina sodīt arī fiktīvo laulību	Pēc Īrijas Tieslietu ministrijas sniegtās informācijas, pērn pirmajos deviņos mēnešos uzturēšanās atļaujai Īrijā pieteikušies 1487 trešo valstu	Nav

		organizator us	pilsoņi, pamatojoties uz laulībām ar citas Eiropas Savienības dalībvalsts pilsoni. <u>Uzturēšanās atļauju pieprasījuši 293 trešo valstu pilsoņi, kuri precējušies ar Latvijas pilsoņiem.</u>	
9.februāris 2011	Apollo	Karnīte: valsti var glābt tikai imigrācija	Nepieciešams, lai uz Latviju brauktu jauni cilvēki, kas ir produktīvi visos līmeņos - gan attiecībā uz iedzīvotāju skaita palielināšanu, gan kā darbaspēks. Iespējams, tās būs jaunas ģimenes, No kurienes šie cilvēki būs - par to neviens nedomā, tādēļ, ka Latvijā neviens neuzdrošinās par to runāt	Apollo +
11. februāris 2011	Apollo	Mūrnieces padomnieks : imigranti uz Latviju nebrauks	Es nedomāju, ka Latvija būs tā vieta, kur bēgļi un imigranti gribēs braukt. Tas nenotiks galvenokārt divu iemeslu dēļ ...	Apollo
25. februāris 2011	Delfi	Strautiņš: palielinot dzimstību, sabiedrība var sev nodrošināt zemāku pensionēšan ās vecumu	Eksperta skatījumā atklāts ir jautājums, vai vispār cilvēki vēlēsies uz Latviju braukt, jo <u>nākotnes pasaulē konkurence pēc imigrantiem valstu vidū varētu pieaugt.</u> Ne vien tāpēc, ka novecos valstis ar daudz lielāku iedzīvotāju skaitu un ienākumu līmeni nekā Latvijā, bet arī tāpēc, ka dažās tradicionālajās imigrantu izcelsmes zemēs ekonomika strauji attīstīsies.	
26. februāris 2011	Delfi	Latvijā pagaidām neplūst bēgļi no arābu valstīm; ir četri patvēruma pieprasījumi	Tomēr no viņa teiktā izrietēja, ka <u>nevar uzskatīt, ka uz Latviju plūst bēgļi no Ziemeļāfrikas valstīm.</u>	BNS
7.marts 2011	Apollo	Eksperti: pensiju sistēma sabrūk	Tā paaudze, kas pēc 5-10 gadiem varētu papildināt darbaspējīgo nodokļu maksātāju rindas - ir ļoti maza. Demogrāfs Ilmārs Mežs norāda, ka valdības nevēlēšanās vai nespēja šodien šo problēmu risināt ir skaidra izšķiršanās - nākotnē atvērt vārtus imigrācijai.	LETA
30.marts	Delfi	Oļegs	Tomēr augsti kvalificētu darbaspēku	O.Krasnopjor

2011		Krasnopjoro vs: Migrācija – izaicinājumi un iespējas	Latvija tuvākajos 10-20 gados diez vai masveidā varētu piesaistīt, jo patlaban šiem speciālistiem varam piedāvāt krietni zemāku atalgojumu nekā Rietumeiropa, Krievija (Maskavas apgabals) vai jo īpaši ASV. Savukārt zemi kvalificētu darbaspēku Latvijai tuvākajos gados nevajadzēs, jo pašreiz ir novērojams vienkāršo profesiju darba roku pārpalikums.	ovs.
4.aprīlis 2011	Delfi	Kas notiek Latvijā?: Vai pensiju sistēma sabruks (II): bērni un migrācija neglābs	LM (Labklājības ministrija) izmantotie pieņēmumi liecina, ka bāzes scenārijā laikā no 2010. līdz 2060.gadam Latvijā iebrauks par 45 tūkstošiem cilvēku vairāk nekā no tās izbrauks. Augstas emigrācijas scenārijā emigrantu kopumā būs par 202 tūkstošiem vairāk nekā imigrantu, savukārt augstas imigrācijas scenārijā imigrantu būs par 367 tūkstošiem vairāk nekā emigrantu. Tas, protams, ir nozīmīgs imigrantu skaits tādai valstij kā Latvija, taču eksperti apšaubā arī migrācijas pieņēmumu pamatotību.	Delfi
6.aprīlis 2011	Apollo	Šķēli biedē imigrācija	Vai tuvākajā apkārtnē ir sekmīgi risinājumi, kāpinot dzimstību, t.i., vairojot tautas dzīvo spēku? Jā, manuprāt, ir. Igaunijā arī bija skarbi budžeta samazinājumi, bet tie neskāra atbalstu bērniem, demogrāfijas lietām. Viņi noturēja ilgtermiņa līgumu ar sabiedrību.	Apollo
2.maijs 2011	Apollo	Finanšu ministrs: Latvija nevarēs attīstīties bez imigrantiem	Latvijā arvien vairāk tiks runāts par nepieciešamību darba tirgu stabilizēt, izmantojot darbiniekus no ārvalstīm. Ir skaidrs, ka Latvija nevarēs veiksmīgi attīstīties bez imigrantiem, uzskata finanšu ministrs Andris Vilks	Apollo
11.maijs 2011	Apollo	ANO pārstāvis: Latvijai nepieciešama migrācija	«Multikulturālisms ir uz palikšanu. Pasaule, ja vēlaties tā teikt, kļūst mazāka. <u>Arī jūsu reģionam ir nepieciešama migrācija, lai cilvēki šeit ierastos un dotu savu pienesumu ekonomikai un sabiedrībai.</u> » intervijā laikrakstam «Diena» trešdien savu viedokli paudis ANO Augstā	Apollo

			pārstāvja bēgļu jautājumos Reģionālā biroja Baltijā un Ziemeļvalstīs vadītājs Hanss ten Felds.	
16.maijs 2011	Delfi	Latvijā pieaug patvēruma meklētāju skaits	Jau ziņots, ka pēc ES statistikas biroja "Eurostat" datiem Latvija ir otrais nepievilcīgākais patvēruma meklētāju mērķis Eiropā.	Delfi
17.maijs 2011	Apollo	Robežsardzes pārstāve: bēgļi no Ziemeļāfrikas agri vai vēlu sasniegs Latviju	Viņa norādīja, ka, runājot par nelegālo migrāciju un patvēruma meklētājiem, Latvija visbiežāk ir tranzīta valsts. «Pēdējo četru mēnešu laikā reģistrēti seši gadījumi, kad cilvēki atteikušies no patvēruma pieteikuma, kas nozīmē, ka īstais mērķis nebija meklēt patvērumu Latvijā. <u>Ir gadījumi, kad cilvēki ir aizbēguši no patvēruma centra «Mucenieki», lai dotos uz citām Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīm.</u>	Apollo
03. jūnijs 2011	Delfi	Jauniešiem atšķirīgi viedokļi par bēgļu uzņemšanu	Uzņemot bēgļus no Ziemeļāfrikas valstīm, Latvijā palielinātos starpterniskā spriedze, jo ieбраucēji piederētu ļoti atšķirīgai reliģiskajai un kultūras grupai. Bēgļu uzņemšanas pretinieki arī noraidīja argumentu par imigrācijas politikas ekonomiskajiem ieguvumiem. <u>Latvijā jau tā ir ļoti augsts bezdarba līmenis un ieбраucēji tikai atņemtu darba vietas mūsu valsts iedzīvotājiem.</u>	LETA
29. jūnijs 2011	Apollo	Rungainis: nākotnē pensijās saņemsim tikai uzkrāto; pārējiem būs nabadzības pabalsti	Rungainis ir skeptisks par to, ka kaut ko uzlabos imigrācija. «Pieredze un citu valstu analīze pierāda to, ka cilvēki, kas ierodas no citām valstīm, ja tie ir mazkvalificēti darbinieki, viņi nerada ekonomiskās vērtības, lai situāciju uzlabotu. Viņi palielina patēriņu un palīdz izlīdzināt infrastruktūras izmaksas, bet no pensiju un sociālā nodrošinājuma viedokļa lielas imigrantu masas, ja tās ir salīdzinoši maz kvalificētas, nerisina problēmu	
1.jūlijs 2011	Apollo	Latvijā ierodas aizvien	Salīdzinājumā ar pērnو gadu <u>dubultojies robežpārkāpēju un patvēruma meklētāju skaits Latvijā,</u>	Nav

		vairāk bēgļu no trešās pasaules valstīm	jo situācija trešās pasaules valstīs kļūst aizvien problemātiskāka, bet vecā Eiropa tikmēr rūpīgāk sargā savu labklājību, raksta «Neatkarīga».	
6.jūlijs 2011	Delfi	<u>Demogrāfs: tuvākajos gados Latvijai masveida imigrācija nedraud</u>	Tuvākajos trīs līdz piecos gados Latvijai masveida imigrācija nedraud un arī nav nepieciešama, tomēr tuvākajos gados izšķirsies, vai tā būs nepieciešama pēc 10 gadiem, šodien diskusijā "Latvijas demogrāfiskā katastrofa: izaicinājumi un risinājumi" atzina demogrāfs Ilmārs Mežs.	LETA
7.jūlijs 2011	Delfi	Eksperts: imigrantiem Latvija nav pievilcīga, demogrāfija būs jārisina, laižot pasaulē bērnus	Latvija imigrantiem nav ļoti pievilcīgs galamērķis un mūsu valstī demogrāfiskā situācija pie ilglaicīga līdzsvara nonāks, nevis vietējo iedzīvotāju skaita sarukumu kompensējot ar imigrantiem, bet gan cilvēkiem apzinoties demogrāfisko tendenču ietekmi uz savu personisko nākotni un laižot pasaulē vairāk bērnu, ...	BNS
10.augusts 2011	Delfi	Kā cīnīties pret migrāciju?	Arī tagad, ekonomiskās depresijas gados Latvijā iebrauc un paliek uz dzīvi pāris tūkstoši imigrantu ik gadus. Tiklīdz, kā ekonomikā sāksies augšupeja, tā bezdarbs strauji saruks līdz kādiem pieciem līdz septiņiem procentiem un zemāk tas nekritīs, jo daudzi dod priekšroku trūcīgā statusa palīdzībai, nekā par minimālo algu strādāt.	Ilmārs Mežs, Starptautiskās Migrācijas organizācijas Rīgas biroja vadītājs
15. augusts 2011	Delfi	Aivars Skudra: Briseles plāni – Latvija kā Ziemeļāfrikas bēgļu geto (1.daļa)	Otrajā, slepenajā sapulcē, par kuru netika informēta plaša pasaules sabiedrības daļa, ES premjerministri un ārlietu ministri tika informēti par to, ka Briselē slepeni tiek gatavots jaunais migrācijas politikas plāns, kurš tieši skars arī jaunas ES valstis, tajā skaitā Latviju.	Aivars Skudra
24. augusts 2011	Delfi	Andris Grīnbergs: Par nacionālo identitāti un sabiedrības integrāciju	Nav grūti nojaust, ka līdz ar to Latvija kļūtu par iekārotu galamērķi ekonomiskajiem migrantiem. Kas tādā gadījumā notiks ar latviešu procentuālo sastāvu Latvijas tautā? Tas samazināsies, pateicoties imigrantu pieplūdumam.	Andris Grīnbergs

6. pielikums: tematu klāsts presē

	A	B
/attieksme	11	17
/imigr	1	2
/LVunES	2	1
/nākotne	10	10
/pensija	0	2
/prekas	1	2
/statistika	2	1

A: /\$Apollo
B: /\$Delfi
Table analysis (Project: 18052012Erika) Frequencies

7. pielikumi: analīzei piemērotie kodi

IEC_persn
IEC_socv
Nav
NEIEC_agrdaž
NEIEC_atst
NEIEC_negat
NEIEC_nepien
NEIEC_nesadz
NEIEC_vispa
tukšs

8. pielikums: strukturētās intervijas paraugi

Vecuma aizspriedumi

(aizspriedumi pret citiem viņu vecuma dēļ)

Nē

Reliģiskie aizspriedumi

(aizspriedumi reliģisku uzskatu dēļ)

Grūti neizpratne vai nezināšana

Nacionālie aizspriedumi

(aizspriedumi tāpēc, ka pieder citai etniskai grupai)

Tā ir vairāk stereotipi.

Fiziskie aizspriedumi

(aizspriedumi izskata dēļ)

*Ļoti sliktā sākumā notiekošais ir iznācis,
jo tikai pēc tam mēs iedzīvināmies
cilvēka iekšējā pasaulē.*

Dzimumu aizspriedumi

(aizspriedumi tāpēc, ka kāds ir vīrietis vai sieviete)

Ļendzimuma attiecību popularizēšana

Vecuma aizspriedumi

(aizspriedumi pret citiem viņu vecuma dēļ)

Tādu nav. Ja cilvēks ir atvērts, tad viss kļūst vienkārši.

Reliģiskie aizspriedumi

(aizspriedumi reliģisku uzskatu dēļ)

Sākoties man nav pieņemamas. Svarīgā, ja kontrastē ar cilvēku viņš nevēlas to un nevēlās mani pārliecināt, tad nav aizspriedumu. Tāpat ir ar cilvēku izsūtīti pārliecināt, kuri nav jābūt uzturīgi.

Nacionālie aizspriedumi

(aizspriedumi tāpēc, ka pieder citai etniskai grupai)

It īpaši nav aizspriedumu, bet man ir grūti kontrastēties ar nēģiem. Man ir grūti pierast pie tie nepareizi izrunāta, bet es nepareizi runāju. Tas ir grūti, bet ir jābūt ar to. Pret tiem nācieniem "Jaunajiem Rūķiem".

Fiziskie aizspriedumi

(aizspriedumi izskata dēļ)

Pie viņu var pierast, tas ir atkarīgs no cilvēka. Joprojām nav noārmes.

Dzimumu aizspriedumi

(aizspriedumi tāpēc, ka kāds ir vīrietis vai sievietē)

Nav.

Vecuma aizspriedumi

(aizspriedumi pret citiem viņu vecuma dēļ)

Ļoti Bgadiem nevai precēties.

Reliģiskie aizspriedumi

(aizspriedumi reliģisku uzskatu dēļ)

musulmani ir agresīvi.

Nacionālie aizspriedumi

(aizspriedumi tāpēc, ka pieder citai etniskai grupai)

Visi ciganji ir zagļi.
Visi krievi ir alkoholiķi.

Fiziskie aizspriedumi

(aizspriedumi izskata dēļ)

Cigareti ar Dauno slimību nevar
mācīties kopā ar pārējiem bērniem
bez fizisk. traucējumiem.

Dzimumu aizspriedumi

(aizspriedumi tāpēc, ka kāds ir vīrietis vai sieviete)

Sieviete ar 5 bērniem nevar
ieņemt atbildīgu amatu.

Daži ir mani aizspriedumi,
bet ar daāiem es vienkārši
brīnī satīcos.

Vecuma aizspriedumi

(aizspriedumi pret citiem viņu vecuma dēļ)

Работодатель отдаёт предпочтение людям
определенного возраста

Reliģiskie aizspriedumi

(aizspriedumi reliģisku uzskatu dēļ)

Муслимане — террористы

Nacionālie aizspriedumi

(aizspriedumi tāpēc, ka pieder citai etniskai grupai)

Fiziskie aizspriedumi

(aizspriedumi izskata dēļ)

Люди с физическими отклонениями
"трудно" военным работам

Dzimumu aizspriedumi

(aizspriedumi tāpēc, ka kāds ir vīrietis vai sieviete)

9. pielikums: strukturētās intervijas atbildes (nacionālie aizspriedumi)

Line	Text
Codes:	
1	Cn1 Negatīva attieksme pret citām rasēm
2	Cn2 Tradīciju un mentalitātes atšķirības
3	Cn3 Visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir
slinki, krāpnieki	un tt.
4	Cn4 Čigāni - zagļi
5	Cn5 Musulmaņi - teroristi
6	Cn6 Angļi, francūži uzskata par „augstāko”
rasi	
7	Cn7 Čigāni - zagļi
8	Cn8 Attieksme pret čigāniem
9	Cn9 -
10	Cn10 Nav
11	Cn11 Vardarbība no dažu etnisko grupu puses
12	Cn12 Reizēm tracina čigānu tautības cilvēki
13	Cn13 Pati precējusies ar citas tautības cilvēku
14	Cn14 Nav
15	Cn15 Nav
16	Cn16 Nav
17	Cn17 Iespējams, tracina arābi
18	Cn18 Nav patikami redzēt cilvēkus ar tumšu
ādas krāsu	
19	Cn19 Nevaru iedomāties
20	Cn20 Romi
21	Cn21 Čigāni
22	Cn22 Čigāni
23	Cn23 Citādi runājošie, piem. čigāni
24	Cn24 -
25	Cn25 Čigāni
26	Cn26 Pievēršu uzmanību cilvēkiem ar tumšu ādas
krāsu	
27	Cn27 Nav
28	Cn28 Nav
29	Cn29 -
30	Cn30 Nav
31	Cn31 Nav
32	Cn32 -
33	Cn33 Nacionālisti
34	Cn34 Noteiktas tautības nepieņemšana
35	Cn35 -
36	Cn36 -
37	Cn37 Čigāni ir zagļi
38	Cn38 Visi čigāni ir zagļi, visi krievi ir
alkoholiķi	
39	Cn39 Nacionālisti
40	Cn40 -
41	Cn41 Ir arī starp laulātajiem
42	Cn42 Katrs savu tautību uzskata par labāko
43	Cn43 Visi čigāni ir krāpnieki un zagļi
44	Cn44 Drīzāk stereotipi

	45	Cn45	Te ir vairāki stereotipi
	46	Cn46	Kurzemnieki ir gudrāki par latgaliešiem
	47	Cn47	Čigāni - zagļi
	48	Cn48	-
	49	Cn49	-
	50	Cn50	-
	51	Cn51	Čigānu tautības cilvēkiem nevar uzticēties
	52	Cn52	Čigāni ir netīrīgi, krievi dzer un lamājas
ģērbjas	53	Cn53	Čigānietes var apkrāpt, krievietes spilgti
	54	Cn54	Pret čigāniem
teroristiem	55	Cn55	Pret čigāniem un islāma ticīgajiem
	56	Cn56	-
	57	Cn57	Nav
	58	Cn58	Pret čigāniem
	59	Cn59	Nav
ir	60	Cn60	Krievus uzskata par sliktākiem nekā viņi
	61	Cn61	Pret čigāniem
	62	Cn62	-
	63	Cn63	Tikai valodā
	64	Cn64	-
	65	Cn65	-
	66	Cn66	-
	67	Cn67	Pret čigāniem
	68	Cn68	-
	69	Cn69	Latviešu un krievu starpā
	70	Cn70	Nav
	71	Cn71	Nav
	72	Cn72	Nav
	73	Cn73	Nav
	74	Cn74	Nav
	75	Cn75	Nav
	76	Cn76	-
	77	Cn77	Nacionālisti
	78	Cn78	-
	79	Cn79	Noteiktas tautības nepieņemšana
	80	Cn80-	
	81	Cn81	Čigāni ir zagļi
	82	Cn82	Visi čigāni ir zagļi, krievi alkoholiķi
	83	Cn82	Nacionālisti
	84	Cn83	-
	85	Cn84	Ir arī starp laulātajiem
	86	Cn85	Katrs savu tautību uzskata par labāko
	87	Cn86	Visi čigāni ir zagļi
	88	Cn87	Drīzāk stereotipi
	89	Cn88	Tie vairāk ir stereotipi
	90	Cn89	Kurzemnieki gudrāki par latgaliešiem
	91	Cn90	Čigāni - zagļi
	92	Cn91	-
	93	Cn92	-
	94	Cn93	-
	95		
	96		
	97		

tvvp_c.atx

10. pielikums: rakstu saturs pēc iecietības kritērijiem

	A	B
IEC_persn	1	1
IEC_socv	1	0
Nav	1	2
NEIEC_agrdaž	1	1
NEIEC_atst	3	2
NEIEC_negat	3	2
NEIEC_nepien	9	7
NEIEC_nesadz	1	0
NEIEC_vispa	2	3
tukšs	0	0

A: /\$Apollo

B: /\$Delfi

Table analysis (Project: 18052012Erika) Frequencies

11. pielikums: profilkodi aizspriedumu raksturošanai

Profilkodi							
Dzīvesvieta					Izglītības programma		
K	V	L	Z	RR	lv	mip (bi)	

12. pielikums: strukturētās intervijas rezultāti. Pedagogu atbilžu raksturojums

	A	B
IEC_persn	1	0
IEC_socv	0	0
Nav	8	17
NEIEC_agrdaž	2	3
NEIEC_atst	11	8
NEIEC_negat	7	7
NEIEC_nepien	6	20
NEIEC_nesadz	1	0
NEIEC_vispa	11	14
tukšs	11	12

A: /\$lv
 B: /\$mip(bi)
 Table analysis (Project: 18052012Erika) Frequencies

13. pielikums: anketas validitātes pārbaude

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

	N	%
Cases Valid	93	100,0
Excluded ^a	0	,0
Total	93	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,593	3

14.pielikums: tālākizglītības kritēriju trūkums

	A	B
+ESK	0	0
+KK	0	0
+SK	0	0
ESK	25	15
KK	7	7
SK	11	10

A: /\$mip(bi)

B: /\$lv

Table analysis (Project: 18052012Erika) Frequencies

15. pielikums: skolotāju tālākizglītības saistība ar noteikto kapitālu

Table analysis (Project: 28082013TVVP) Frequencies		
	A	B
META EKOSOC KAP	13	24
META KULT KAP	9	0
META SIMKAP	13	14
A: /\$lv		
B: /\$mip(bi)		

16. pielikums: tālākizglītības kritēriji

	A	B
NAV D	2	0
NAV LA	10	14
NAV PA	1	0
NAV SK	13	21
NAV VU	9	0
NAVLED	0	3
A: /\$lv		
B: /\$mip(bi)		

17. pielikums: ekspertu audio intervija

```
TABLE ANALYSIS
9 with 0 with 0 columns:
  1. level: /$Eksperts1
           /$Eksperts10
           /$Eksperts2
           /$Eksperts3
           /$Eksperts4
           /$Eksperts5
           /$Eksperts6
           /$Eksperts7
           /$Eksperts9

14 rows:
IEC_akc
IEC_atbd
IEC_dazd
IEC_dz
IEC_komp
IEC_lc
IEC_lidzt
IEC_pan
IEC_persn
IEC_pied
IEC_pozat
IEC_sad
IEC_vien
IEC_viesp

Column /$Eksperts1
```

```

=====
[]--> IEC_akc -----
-
      File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts1
            1203-      1750: IEC_akc
[]--> IEC_atbd -----
-
      File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts1
            1913-      1913: IEC_atbd
[]--> IEC_dazd -----
-
      File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts1
[]--> IEC_dz -----
-
      File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts1
[]--> IEC_komp -----
-
      File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts1
            17983-      18544: IEC_komp
[]--> IEC_lc -----
-
      File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts1
            1203-      1750: IEC_lc
            18593-      18737: IEC_lc
[]--> IEC_lidzt -----
-
      File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts1
            17983-      18544: IEC_lidzt
[]--> IEC_pan -----
-
      File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts1
            1203-      1750: IEC_pan
[]--> IEC_persn -----
-
      File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts1
[]--> IEC_pied -----
-
      File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts1
[]--> IEC_pozat -----
-
      File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts1
[]--> IEC_sad -----
-
      File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts1
[]--> IEC_vien -----
-
      File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts1
[]--> IEC_viesp -----
-
      File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts1
      Column /$Eksperts10
=====
[]--> IEC_akc -----
-
      File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts10

```

```

22428-      23152: IEC_akc
□--> IEC_atbd -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts10
□--> IEC_dazd -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts10
□--> IEC_dz -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts10
□--> IEC_komp -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts10
□--> IEC_lc -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts10
22428-      23152: IEC_lc
□--> IEC_lidzt -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts10
□--> IEC_pan -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts10
□--> IEC_persn -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts10
□--> IEC_pied -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts10
□--> IEC_pozat -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts10
□--> IEC_sad -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts10
□--> IEC_vien -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts10
□--> IEC_viesp -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts10
22428-      23152: IEC_viesp
Column /$Eksperts2

=====
□--> IEC_akc -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts2
□--> IEC_atbd -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts2
11862-      12000: IEC_atbd
□--> IEC_dazd -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts2
□--> IEC_dz -----
-

```

```

File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta2
[]--> IEC_komp -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta2
      2434-      2749: IEC_komp
      20583-     21327: IEC_komp
[]--> IEC_lc -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta2
      2434-      2749: IEC_lc
[]--> IEC_lidzt -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta2
[]--> IEC_pan -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta2
[]--> IEC_persn -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta2
      20583-     21327: IEC_persn
[]--> IEC_pied -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta2
      2434-      2749: IEC_pied
[]--> IEC_pozat -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta2
[]--> IEC_sad -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta2
[]--> IEC_vien -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta2
[]--> IEC_viesp -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta2
Column /$Eksperta3
=====
[]--> IEC_akc -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta3
      24464-     24657: IEC_akc
[]--> IEC_atbd -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta3
      16395-     16516: IEC_atbd
      16529-     16636: IEC_atbd
      16395-     16516: IEC_atbd
      16529-     16636: IEC_atbd
[]--> IEC_dazd -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta3
      16259-     16295: IEC_dazd
      16395-     16516: IEC_dazd
      16259-     16295: IEC_dazd
      16395-     16516: IEC_dazd

```

```

□--> IEC_dz -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta3
□--> IEC_komp -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta3
      16101-      16717: IEC_komp
      16341-      16362: IEC_komp
      16341-      16362: IEC_komp
□--> IEC_lc -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta3
      16101-      16717: IEC_lc
□--> IEC_lidzt -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta3
      16529-      16636: IEC_lidzt
      16529-      16636: IEC_lidzt
□--> IEC_pan -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta3
□--> IEC_persn -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta3
      16101-      16717: IEC_persn
□--> IEC_pied -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta3
□--> IEC_pozat -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta3
      16341-      16362: IEC_pozat
      16341-      16362: IEC_pozat
□--> IEC_sad -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta3
      16101-      16717: IEC_sad
□--> IEC_vien -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta3
□--> IEC_viesp -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta3
      24464-      24657: IEC_viesp
      24464-      24657: IEC_viesp
Column /$Eksperta4

=====
□--> IEC_akc -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta4
□--> IEC_atbd -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta4
□--> IEC_dazd -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta4

```

```

□--> IEC_dz -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts4
□--> IEC_komp -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts4
□--> IEC_lc -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts4
□--> IEC_lidzt -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts4
□--> IEC_pan -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts4
□--> IEC_persn -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts4
□--> IEC_pied -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts4
□--> IEC_pozat -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts4
□--> IEC_sad -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts4
□--> IEC_vien -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts4
□--> IEC_viesp -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts4
Column /$Eksperts5

=====
□--> IEC_akc -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts5
□--> IEC_atbd -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts5
7033- 7657: IEC_atbd
□--> IEC_dazd -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts5
□--> IEC_dz -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts5
□--> IEC_komp -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts5
□--> IEC_lc -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts5
□--> IEC_lidzt -----
-

```

```

File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts5
□--> IEC_pan -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts5
□--> IEC_persn -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts5
□--> IEC_pied -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts5
□--> IEC_pozat -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts5
□--> IEC_sad -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts5
7033- 7657: IEC_sad
□--> IEC_vien -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts5
□--> IEC_viesp -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts5
Column /$Eksperts6
=====
□--> IEC_akc -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts6
□--> IEC_atbd -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts6
□--> IEC_dazd -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts6
17195- 17853: IEC_dazd
□--> IEC_dz -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts6
□--> IEC_komp -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts6
17195- 17853: IEC_komp
□--> IEC_lc -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts6
□--> IEC_lidzt -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts6
□--> IEC_pan -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts6
□--> IEC_persn -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts6
□--> IEC_pied -----
-

```

```

File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta6
[]--> IEC_pozat -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta6
[]--> IEC_sad -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta6
[]--> IEC_vien -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta6
[]--> IEC_viesp -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta6
Column /$Eksperta7
=====
[]--> IEC_akc -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta7
[]--> IEC_atbd -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta7
[]--> IEC_dazd -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta7
[]--> IEC_dz -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta7
[]--> IEC_komp -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta7
[]--> IEC_lc -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta7
[]--> IEC_lidzt -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta7
[]--> IEC_pan -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta7
[]--> IEC_persn -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta7
[]--> IEC_pied -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta7
[]--> IEC_pozat -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta7
[]--> IEC_sad -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta7
[]--> IEC_vien -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperta7
[]--> IEC_viesp -----
-

```

```

File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts7
Column /$Eksperts9

=====
[]--> IEC_akc -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts9
[]--> IEC_atbd -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts9
          9275-      10009: IEC_atbd
          9275-      10009: IEC_atbd
[]--> IEC_dazd -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts9
[]--> IEC_dz -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts9
[]--> IEC_komp -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts9
[]--> IEC_lc -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts9
[]--> IEC_lidzt -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts9
[]--> IEC_pan -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts9
          9275-      10009: IEC_pan
[]--> IEC_persn -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts9
          9275-      10009: IEC_persn
[]--> IEC_pied -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts9
[]--> IEC_pozat -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts9
[]--> IEC_sad -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts9
[]--> IEC_vien -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts9
[]--> IEC_viesp -----
-
File: ws2.mp3 Segment /$Eksperts9
taban
_____

```

18. pielikums: foruma rezultāti. Ekspertu atbilžu raksturojums (1)

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
IEC akc	1	1	0	1	0	0	0	0	0
IEC atbd	1	0	1	4	0	1	0	0	2
IEC dazd	0	0	0	4	0	0	1	0	0
IEC dz	0	0	0	0	0	0	0	0	0
IEC komp	1	0	2	3	0	0	1	0	0
IEC lc	2	1	1	1	0	0	0	0	0
IEC lidzt	1	0	0	2	0	0	0	0	0
IEC pan	1	0	0	0	0	0	0	0	1
IEC persn	0	0	1	1	0	0	0	0	1
IEC pied	0	0	1	0	0	0	0	0	0
IEC pozat	0	0	0	2	0	0	0	0	0
IEC sad	0	0	0	1	0	1	0	0	0
IEC vien	0	0	0	0	0	0	0	0	0
IEC viesp	0	1	0	2	0	0	0	0	0
A: /\$Eksperts1									
B: /\$Eksperts10									
C: /\$Eksperts2									
D: /\$Eksperts3									
E: /\$Eksperts4									
F: /\$Eksperts5									
G: /\$Eksperts6									
H: /\$Eksperts7									
I: /\$Eksperts9									

19. pielikums: ekspertu atbilžu raksturojums (2)

Frequency of codes	
AA	not found in
Frequency of codes	
Frequency of codes in >>ws2.mp3<<	

/\$_ESK	: 10
/\$_KK	: 7
/\$_SK	: 9
*	
Abbreviation for analysis of implicants	
A = /\$_ESK	
B = /\$_KK	
C = /\$_SK	

20. pielikums: iecietības izpausme presē un pedagogu atbildēs

	A	B	C	D
IEC_persn	1	1	1	0
IEC_socv	1	0	0	0
Nav	1	2	8	17
NEIEC_agrdaž	1	1	2	3
NEIEC_atst	3	2	11	8
NEIEC_negat	3	2	7	7
NEIEC_nepien	9	7	6	20
NEIEC_nesadz	1	0	1	0
NEIEC_vispa	2	3	11	14
tukšs	0	0	11	12

A: /\$Apollo
 B: /\$Delfi
 C: /\$lv
 D: /\$mip(bi)
 Table analysis (Project: 18052012Erika) Frequencies

21. pielikums: iecietība pedagogu atbildēs un presē

	A	B
IEC_persn	1	2
IEC_socv	0	1
Nav	25	4
NEIEC_agrdaž	5	1
NEIEC_atst	19	7
NEIEC_negat	14	5
NEIEC_nepien	26	18
NEIEC_nesadz	1	2
NEIEC_vispa	25	6
tukšs	23	0

A: /\$Ped
 B: /\$Prese
 Table analysis (Project: 18052012Erika) Frequencies

22. pielikums: anketas validitātes pārbaude

Crosstabs

[DataSet1]

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
skola * nav kult_kap	93	100,0%	0	,0%	93	100,0%

skola * nav kult_kap Crosstabulation

Count

		nav kult_kap		Total
		paradās	neparadās	
skola	lv	9	32	41
	mip(bi)	0	52	52
Total		9	84	93

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	12,638 ^a	1	,000	,000	,000
Continuity Correction ^b	10,251	1	,001		
Likelihood Ratio	15,980	1	,000		
Fisher's Exact Test					
Linear-by-Linear Association	12,502	1	,000		
N of Valid Cases	93				

-

Crosstabs

[DataSet1]

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
skola * nav ekosoc_kap	93	100,0%	0	,0%	93	100,0%

skola * nav ekosoc_kap Crosstabulation

Count

		nav ekosoc_kap		Total
		paradās	neparadās	
skola	lv	11	30	41
	mip(bi)	21	31	52
Total		32	61	93

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	1,866 ^a	1	,172	,194	,126
Continuity Correction ^b	1,314	1	,252		
Likelihood Ratio	1,890	1	,169		
Fisher's Exact Test					
Linear-by-Linear Association	1,846	1	,174		
N of Valid Cases	93				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 14,11.

b. Computed only for a 2x2 table

--

Crosstabs

[DataSet1]

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
skola * nav simb_kap	93	100,0%	0	,0%	93	100,0%

skola * nav simb_kap Crosstabulation

Count

		nav simb_kap		Total
		paradās	neparadās	
skola	lv	12	29	41
	mip(bi)	12	40	52
Total		24	69	93

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,459 ^a	1	,498		

Continuity Correction ^b	,193	1	,661		
Likelihood Ratio	,457	1	,499		
Fisher's Exact Test				,634	,329
Linear-by-Linear Association	,454	1	,500		
N of Valid Cases	93				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 10,58.

b. Computed only for a 2x2 table

23. pielikums: strukturētās intervijas rezultāti

Mijsakarības NEIEC_nepien - NEIEC_vispa

Preconstructed linkage structure:

NEIEC_nepien AND NEIEC_vispa

Distance 3

/NEIEC_nepien

/NEIEC_vispa

File: tvvp_c.rtf-----

```

1- 1: NEIEC_nepien AND 3- 3: NEIEC_vispa
      AND 4- 4: NEIEC_vispa
2- 2: NEIEC_nepien AND 3- 3: NEIEC_vispa
      AND 4- 4: NEIEC_vispa
      AND 5- 5: NEIEC_vispa
3- 3: NEIEC_nepien AND 3- 3: NEIEC_vispa
      AND 4- 4: NEIEC_vispa
      AND 5- 5: NEIEC_vispa
5- 5: NEIEC_nepien AND 5- 5: NEIEC_vispa
      AND 7- 7: NEIEC_vispa
      AND 8- 8: NEIEC_vispa
6- 6: NEIEC_nepien AND 7- 7: NEIEC_vispa
      AND 8- 8: NEIEC_vispa
8- 8: NEIEC_nepien AND 8- 8: NEIEC_vispa
34- 34: NEIEC_nepien AND 37- 37: NEIEC_vispa
53- 53: NEIEC_nepien AND 53- 53: NEIEC_vispa
      AND 55- 55: NEIEC_vispa
54- 54: NEIEC_nepien AND 55- 55: NEIEC_vispa
58- 58: NEIEC_nepien AND 60- 60: NEIEC_vispa
67- 67: NEIEC_nepien AND 69- 69: NEIEC_vispa
77- 77: NEIEC_nepien AND 79- 79: NEIEC_vispa
79- 79: NEIEC_nepien AND 79- 79: NEIEC_vispa
      AND 81- 81: NEIEC_vispa
      AND 82- 82: NEIEC_vispa
82- 82: NEIEC_nepien AND 82- 82: NEIEC_vispa
      AND 83- 83: NEIEC_vispa

```

26 confirmation(s)

LINKAGE ANALYSIS : Data in 18052012Erika.nam

24. pielikums: strukturētās intervijas rezultāti

Mijsakarības NEIEC_nepien - NEIEC_atst

Preconstructed linkage structure:

NEIEC_nepien AND NEIEC_atst

Distance 3

/NEIEC_nepien

/NEIEC_atst

Cn1 Negatīva attieksme pret citām rasēm

```

                AND      4-      4: NEIEC_atst
2-      2: NEIEC_nepien      AND      4-      4: NEIEC_atst
                AND      5-      5: NEIEC_atst
3-      3: NEIEC_nepien      AND      4-      4: NEIEC_atst
AND      5-      5: NEIEC_atst
5-      5: NEIEC_nepien      AND      5-      5: NEIEC_atst
                AND      7-      7: NEIEC_atst
6-      6: NEIEC_nepien      AND      7-      7: NEIEC_atst
11-     11: NEIEC_nepien      AND      12-     12: NEIEC_atst
12-     12: NEIEC_nepien      AND      12-     12: NEIEC_atst
20-     20: NEIEC_nepien      AND      23-     23: NEIEC_atst
21-     21: NEIEC_nepien      AND      23-     23: NEIEC_atst
22-     22: NEIEC_nepien      AND      23-     23: NEIEC_atst
23-     23: NEIEC_nepien      AND      23-     23: NEIEC_atst
34-     34: NEIEC_nepien      AND      34-     34: NEIEC_atst
                AND      37-     37: NEIEC_atst
53-     53: NEIEC_nepien      AND      55-     55: NEIEC_atst
54-     54: NEIEC_nepien      AND      55-     55: NEIEC_atst
79-     79: NEIEC_nepien      AND      81-     81: NEIEC_atst
20 confirmation(s)
LINKAGE ANALYSIS : Data in 18052012Erika.nam

```

25. pielikums : mījsakarības NEIEC_nepien - NEIEC_vispa presē un pedagogu atbildēs

Preconstructed linkage structure:

NEIEC_nepien AND NEIEC_vispa

Distance 3

/NEIEC_nepien /NEIEC_vispa /

=====

☒--> File: prese_gara.rtf-----

0 confirmation(s)

☒--> File: prese_isa.rtf-----

29- 34: NEIEC_nepien AND 29- 34: NEIEC_vispa

Jau vēstīts, ka pēdējā laikā pieaug fiktīvu laulību noslēgšana

starp Latvijas valstspiederīgajiem un trešo valstu pilsoņiem.

Latvijas meitenes visbiežāk slēdz laulības ar Pakistānas,

Indijas, Bangladešas, kā arī Afganistānas, Sīrijas, Nigērijas

un citu eksotisko valstu pilsoņiem, kuru vienīgais mērķis ir

iegūt Eiropas Savienības pilsonību.

84- 85: NEIEC_nepien AND 84- 85: NEIEC_vispa

Tomēr no viņa teiktā izrietēja, ka nevar uzskatīt, ka uz

Latviju plūst bēgļi no Ziemeļāfrikas valstīm.

106- 110: NEIEC_nepien AND 106- 110: NEIEC_vispa

Vai tuvākajā apkārtnē ir sekmīgi risinājumi, kāpinot dzimstību, t.i., vairojot tautas dzīvo spēku? Jā, manuprāt, ir. Igaunijā arī bija skarbi budžeta samazinājumi, bet tie neskāra atbalstu bērniem, demogrāfijas lietām. Viņi noturēja ilgtermiņa līgumu ar sabiedrību.

147- 150: NEIEC_nepien AND 151- 155: NEIEC_vispa
Salīdzinājumā ar pērnā gadu dubultojies robežpārkāpēju un patvēruma meklētāju skaits Latvijā, jo situācija trešās pasaules valstīs kļūst aizvien problemātiskāka, bet vecā Eiropa tikmēr rūpīgāk sargā savu labklājību, raksta «Neatkarīga». Tuvākajos trīs līdz piecos gados Latvijai masveida imigrācija nedraud un arī nav nepieciešama, tomēr tuvākajos gados izšķirsies, vai tā būs nepieciešama pēc 10 gadiem, šodien diskusijā "Latvijas demogrāfiskā katastrofa: izaicinājumi un risinājumi" atzina demogrāfs Ilmārs Mežs.

4 confirmation(s)

☐--> File: tvvp_c.rtf-----

1- 1: NEIEC_nepien AND 3- 3: NEIEC_vispa
 Cn1 Negatīva attieksme pret citām rasēm
 Cn2 Tradīciju un mentalitātes atšķirības
 Cn3 Visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir slinki, krāpnieki un tt.
 AND 4- 4: NEIEC_vispa
 Cn1 Negatīva attieksme pret citām rasēm
 Cn2 Tradīciju un mentalitātes atšķirības
 Cn3 Visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir slinki, krāpnieki un tt.
 Cn4 Čigāni - zagļi

2- 2: NEIEC_nepien AND 3- 3: NEIEC_vispa
 Cn2 Tradīciju un mentalitātes atšķirības
 Cn3 Visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir slinki, krāpnieki un tt.
 AND 4- 4: NEIEC_vispa
 Cn2 Tradīciju un mentalitātes atšķirības
 Cn3 Visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir slinki, krāpnieki un tt.
 Cn4 Čigāni - zagļi

AND 5- 5: NEIEC_vispa
 Cn2 Tradīciju un mentalitātes atšķirības
 Cn3 Visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir slinki, krāpnieki un tt.
 Cn4 Čigāni - zagļi
 Cn5 Musulmaņi - teroristi

3- 3: NEIEC_nepien AND 3- 3: NEIEC_vispa
 Cn3 Visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir slinki, krāpnieki un tt.
 AND 4- 4: NEIEC_vispa
 Cn3 Visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir slinki, krāpnieki un tt.
 Cn4 Čigāni - zagļi

AND 5- 5: NEIEC_vispa
 Cn3 Visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir slinki, krāpnieki un tt.
 Cn4 Čigāni - zagļi
 Cn5 Musulmaņi - teroristi

5- 5: NEIEC_nepien AND 5- 5: NEIEC_vispa
 Cn5 Musulmaņi - teroristi

AND 7- 7: NEIEC_vispa
 Cn5 Musulmaņi - teroristi
 Cn6 Angļi, francūži uzskata par „augstāko” rasi
 Cn7 Čigāni - zagļi

AND 8- 8: NEIEC_vispa
 Cn5 Musulmaņi - teroristi
 Cn6 Angļi, francūži uzskata par „augstāko” rasi
 Cn7 Čigāni - zagļi
 Cn8 Attieksme pret čigāniem

6- 6: NEIEC_nepien AND 7- 7: NEIEC_vispa
Cn6 Angli, francūži uzskata par „augstāko” rasi
Cn7 Čigāni - zagļi
AND 8- 8: NEIEC_vispa
Cn6 Angli, francūži uzskata par „augstāko” rasi
Cn7 Čigāni - zagļi
Cn8 Attieksme pret čigāniem
8- 8: NEIEC_nepien AND 8- 8: NEIEC_vispa
Cn8 Attieksme pret čigāniem
34- 34: NEIEC_nepien AND 37- 37: NEIEC_vispa
Cn34 Noteiktas tautības nepieņemšana
Cn35 -
Cn36 -
Cn37 Čigāni ir zagļi
53- 53: NEIEC_nepien AND 53- 53: NEIEC_vispa
Cn53 Čigānietes var apkrāpt, krievietes spilgti gērbjas
AND 55- 55: NEIEC_vispa
Cn53 Čigānietes var apkrāpt, krievietes spilgti gērbjas
Cn54 Pret čigāniem
Cn55 Pret čigāniem un islāma ticīgajiem teroristiem
54- 54: NEIEC_nepien AND 55- 55: NEIEC_vispa
Cn54 Pret čigāniem
Cn55 Pret čigāniem un islāma ticīgajiem teroristiem
58- 58: NEIEC_nepien AND 60- 60: NEIEC_vispa
Cn58 Pret čigāniem
Cn59 Nav
Cn60 Krievus uzskata par sliktākiem nekā viņi ir
67- 67: NEIEC_nepien AND 69- 69: NEIEC_vispa
Cn67 Pret čigāniem
Cn68 -
Cn69 Latviešu un krievu starpā
77- 77: NEIEC_nepien AND 79- 79: NEIEC_vispa
Cn77 Nacionālisti
Cn78 -
Cn79 Noteiktas tautības nepieņemšana
79- 79: NEIEC_nepien AND 79- 79: NEIEC_vispa
Cn79 Noteiktas tautības nepieņemšana
AND 81- 81: NEIEC_vispa
Cn79 Noteiktas tautības nepieņemšana
Cn80-
Cn81 Čigāni ir zagļi
AND 82- 82: NEIEC_vispa
Cn79 Noteiktas tautības nepieņemšana
Cn80-
Cn81 Čigāni ir zagļi
Cn82 Visi čigāni ir zagļi, krievi alkoholiķi
82- 82: NEIEC_nepien AND 82- 82: NEIEC_vispa
Cn82 Visi čigāni ir zagļi, krievi alkoholiķi
AND 83- 83: NEIEC_vispa
Cn82 Visi čigāni ir zagļi, krievi alkoholiķi
Cn82 Nacionālisti

26 confirmation(s)

**26. pielikums: mījsakarības NEIEC_agrdaž - NEIEC_nepien
presē un pedagogu atbildēs**

Preconstructed linkage structure:

NEIEC_agrdaž AND NEIEC_nepien

Distance 3

|NEIEC_agrdaž |NEIEC_nepien |

=====

☐--> File: prese_gara.rtf-----

0 confirmation(s)

☐--> File: prese_isa.rtf-----

53- 56: NEIEC_agrdaž AND 53- 56: NEIEC_nepien

Savukārt Latvijā drīzumā saradīsies «krāsainie» imigranti, kurus Eiropas Savienība (ES) «sadālīs» pa visām 27 dalībvalstīm, turklāt tāds scenārijs būtu realizēts jau agrāk, ja 2008. gadā nebūtu iestājusies krīze

AND 57- 64: NEIEC_nepien

Savukārt Latvijā drīzumā saradīsies «krāsainie» imigranti, kurus Eiropas Savienība (ES) «sadālīs» pa visām 27 dalībvalstīm, turklāt tāds scenārijs būtu realizēts jau agrāk, ja 2008. gadā nebūtu iestājusies krīze

Aizdomas - vairāk latviešu vidū - sakņojas negatīvā imigrācijas pieredzē pagājušajā gadsimtā, kad Latvijā iebrāuca daudzi cilvēki, norāda gan Mežs, gan Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūta direktors Nils Muižnieks. Mežs pauž - ja kāds politiķis teiks, ka imigrācija ir atbalstāma, "gan latviešu, gan krievu vēlētais viņu izsvītros". "Latvijas sabiedrība ir traumēta no nekontrolētas imigrācijas," norāda Muižnieks.

168- 172: NEIEC_agrdaž AND 168- 172: NEIEC_nepien

Otrajā, slepenajā sapulcē, par kuru netika informēta plaša pasaules sabiedrības daļa, ES premjerministri un ārlietu ministri tika informēti par to, ka Briselē slepeni tiek gatavots jaunais migrācijas politikas plāns, kurš tieši skars arī jaunas ES valstis, tajā skaitā Latviju.

AND 173- 176: NEIEC_nepien

Otrajā, slepenajā sapulcē, par kuru netika informēta plaša pasaules sabiedrības daļa, ES premjerministri un ārlietu ministri tika informēti par to, ka Briselē slepeni tiek gatavots jaunais migrācijas politikas plāns, kurš tieši skars arī jaunas ES valstis, tajā skaitā Latviju.

Nav grūti nojaust, ka līdz ar to Latvija kļūtu par iekārotu galamērķi ekonomiskajiem migrantiem. Kas tādā gadījumā notiks ar latviešu procentuālo sastāvu Latvijas tautā? Tas samazināsies, pateicoties imigrantu pieplūdumam.

4 confirmation(s)

☐--> File: tvvp_c.rtf-----

3- 3: NEIEC_agrdaž AND 3- 3: NEIEC_nepien

Cn3 Visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir slinki, krāpnieki un tt.

AND 5- 5: NEIEC_nepien
 Cn3 Visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir slinki, krāpnieki un tt.
 Cn4 Čigāni - zagļi
 Cn5 Musulmaņi - teroristi
 AND 6- 6: NEIEC_nepien
 Cn3 Visi cilvēki ar tumšu ādas krāsu ir slinki, krāpnieki un tt.
 Cn4 Čigāni - zagļi
 Cn5 Musulmaņi - teroristi
 Cn6 Angļi, francūži uzskata par „augstāko” rasi
 4- 4: NEIEC_agrdaž AND 5- 5: NEIEC_nepien
 Cn4 Čigāni - zagļi
 Cn5 Musulmaņi - teroristi
 AND 6- 6: NEIEC_nepien
 Cn4 Čigāni - zagļi
 Cn5 Musulmaņi - teroristi
 Cn6 Angļi, francūži uzskata par „augstāko” rasi
 5- 5: NEIEC_agrdaž AND 5- 5: NEIEC_nepien
 Cn5 Musulmaņi - teroristi
 AND 6- 6: NEIEC_nepien
 Cn5 Musulmaņi - teroristi
 Cn6 Angļi, francūži uzskata par „augstāko” rasi
 AND 8- 8: NEIEC_nepien
 Cn5 Musulmaņi - teroristi
 Cn6 Angļi, francūži uzskata par „augstāko” rasi
 Cn7 Čigāni - zagļi
 Cn8 Attieksme pret čigāniem
 12- 12: NEIEC_agrdaž AND 12- 12: NEIEC_nepien
 Cn12 Reizēm tracina čigānu tautības cilvēki
 17- 17: NEIEC_agrdaž AND 18- 18: NEIEC_nepien
 Cn17 iespējams, tracina arābi
 Cn18 Nav patikami redzēt cilvēkus ar tumšu ādas krāsu
 AND 20- 20: NEIEC_nepien
 Cn17 iespējams, tracina arābi
 Cn18 Nav patikami redzēt cilvēkus ar tumšu ādas krāsu
 Cn19 Nevaru iedomāties
 cn20 Romi
 11 confirmation(s)

27. pielikums: kodu apzīmējums

Abbreviation for analysis of implicants

A = ESK

B = KK

C = NEIEC_atgrz

D = NEIEC_atst

E = NEIEC_negat

F = NEIEC_nepien

G = NEIEC_nesadz

H = NEIEC_vispa

I = SK

|||===== Frequency of codes

28. pielikums: nosacījumu likumsakarības (1.)

	Criterion: Condition 1 / TRUE
	Implicant/s
	BCdEFgHI
	CASES:
	1 Implicant/s
	---> 1. implicant: BCdEFgHI - cases:
	2
	Implicant BCdEFgHI: 1 cases

Nosacījumu likumsakarības (2.)

Criterion: Condition 2 / TRUE
Implicant/s
ACdEFgHI
CASES:
1 Implicant/s
---> 1. implicant: ACdEFgHI - cases:
2
Implicant ACdEFgHI: 1 cases

Nosacījumu likumsakarības (3.)

Criterion: Condition 3 / TRUE
Implicant/s
ABdEFgHI
CASES:
1 Implicant/s
---> 1. implicant: ABdEFgHI - cases:
2
Implicant ABdEFgHI: 1 cases

Nosacījumu likumsakarības (4.)

	Criterion: Condition 4 / TRUE
	Implicant/s
	abcEfGhi
	CASES:
	1 Implicant/s
	---> 1. implicant: abcEfGhi - cases:
	1
	Implicant abcEfGhi: 1 cases

Nosacījumu likumsakarības (5.)

	Criterion: Condition 5 / TRUE
	Implicant/s
	abcDfGhi
	ABCdFgHI
	CASES:
	2 Implicant/s
	---> 1. implicant: abcDfGhi - cases:
	1
	---> 2. implicant: ABCdFgHI - cases:
	2
	Implicant abcDfGhi: 1 cases
	Implicant ABCdFgHI: 1 cases

Nosacījumu likumsakarības (6.)

	Criterion: Condition 6 / TRUE
	Implicant/s
	ABCdEgHI
	CASES:
	1 Implicant/s
	---> 1. implicant: ABCdEgHI - cases:
	2
	Implicant ABCdEgHI: 1 cases

Nosacījumu likumsakarības (7.)

	Criterion: Condition 7 / TRUE
	Implicant/s
	abcDEfhi
	CASES:
	1 Implicant/s
	---> 1. implicant: abcDEfhi - cases:
	1
	Implicant abcDEfhi: 1 cases

Nosacījumu likumsakarības (8.)

	Criterion: Condition 8 / TRUE
	Implicant/s
	ABCdEFgI
	CASES:
	1 Implicant/s
	---> 1. implicant: ABCdEFgI - cases:
	2
	Implicant ABCdEFgI: 1 cases